1. POLSKA

efter Spel Jöns

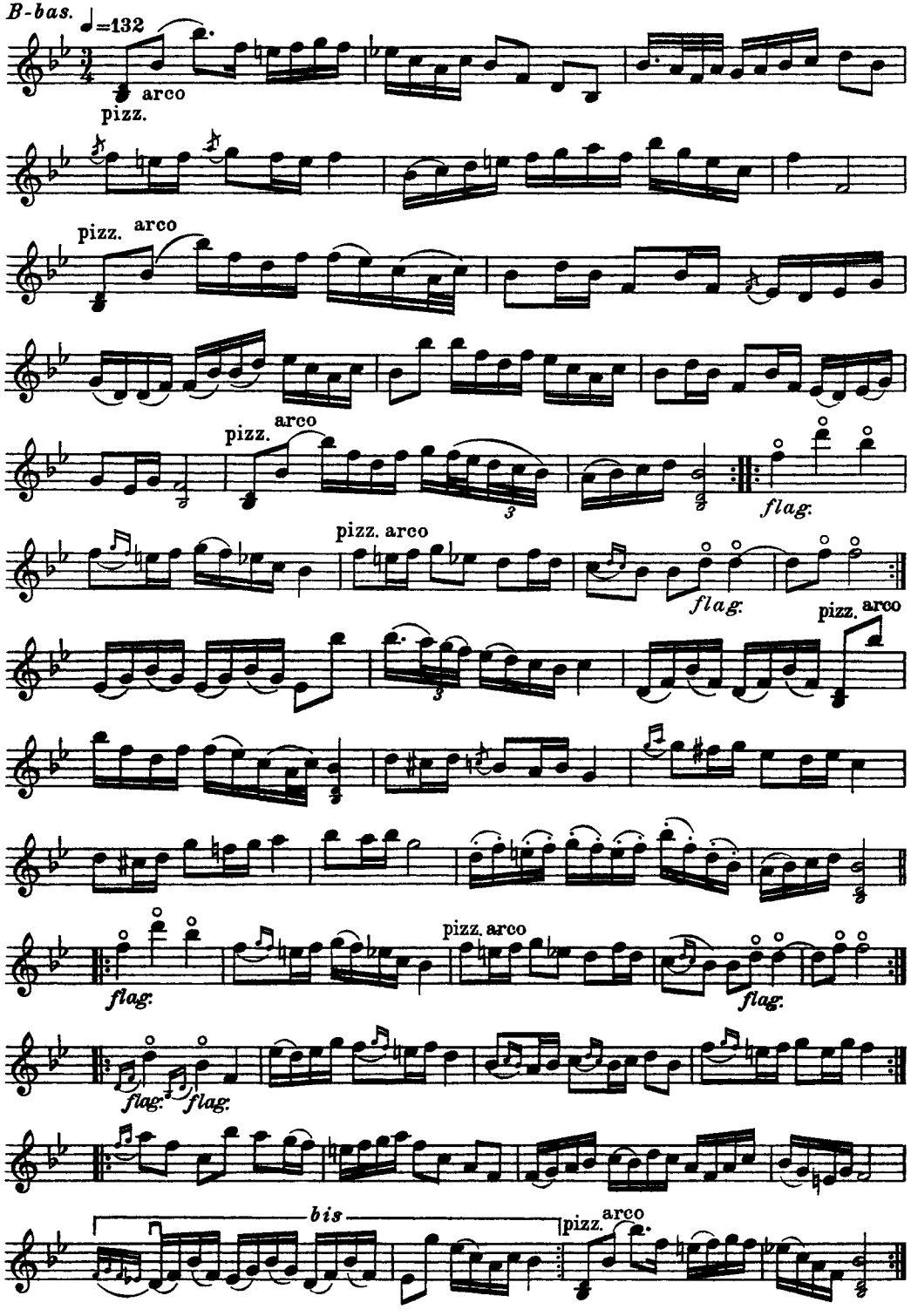

Polskan gick under benämningen »Giljarepolskan».

2. POLSKA

efter Spel Gulle

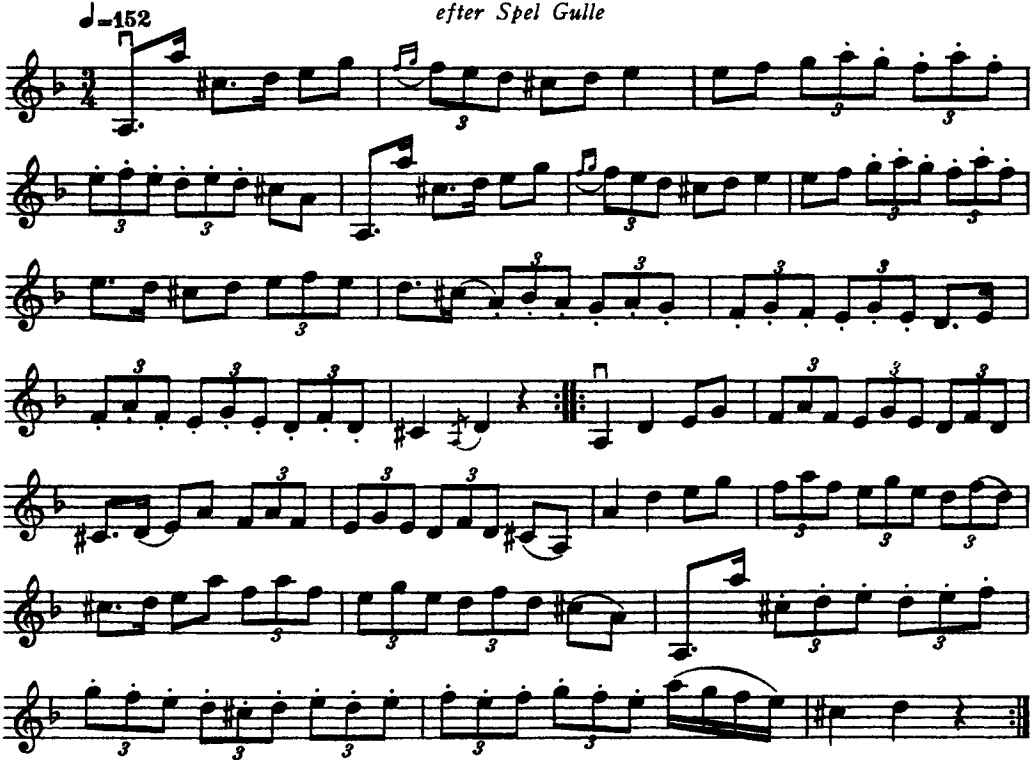

Spel Gulle hade polskan efter Lapp Nils.

3. POLSKA

efter Spel Gulle

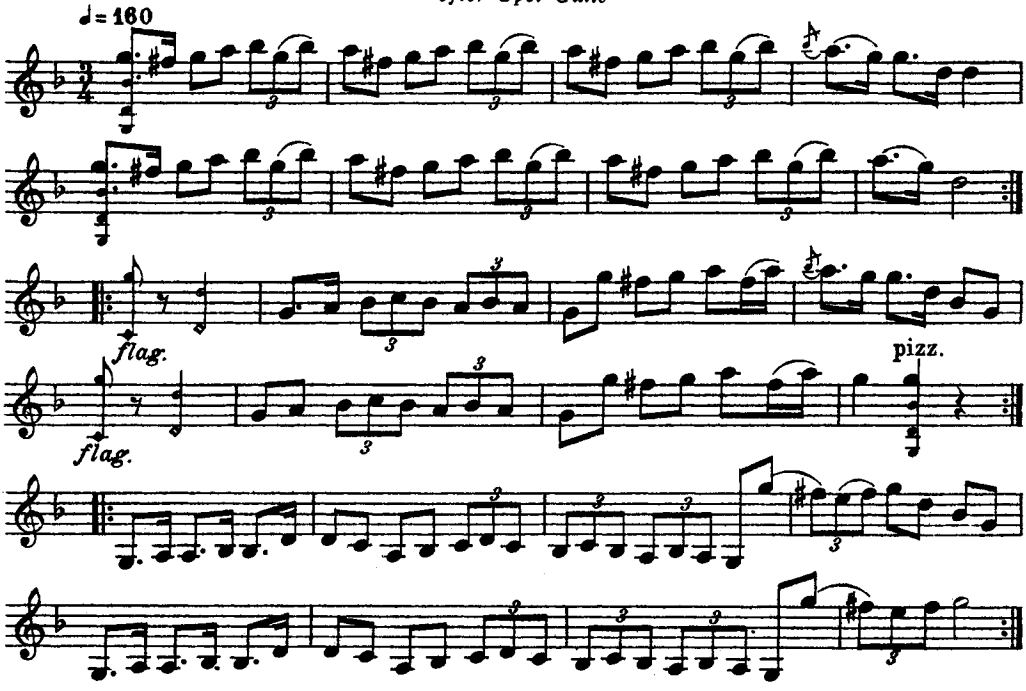

4. POLSKA

efter Spel Gulle

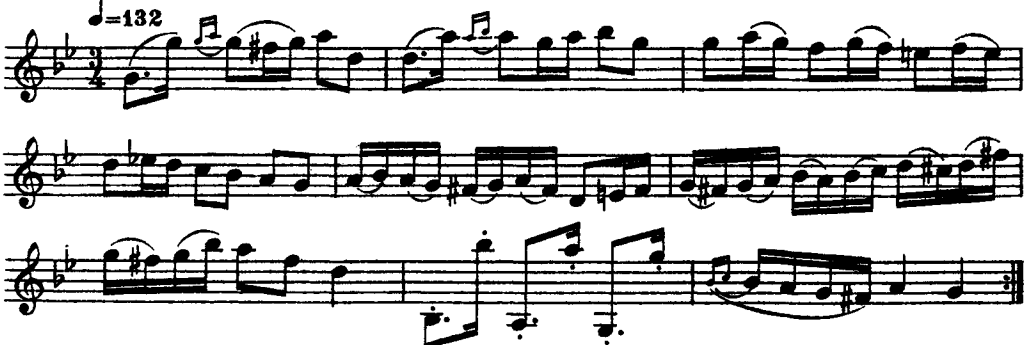

5. POLSKA

efter Spel Gulle

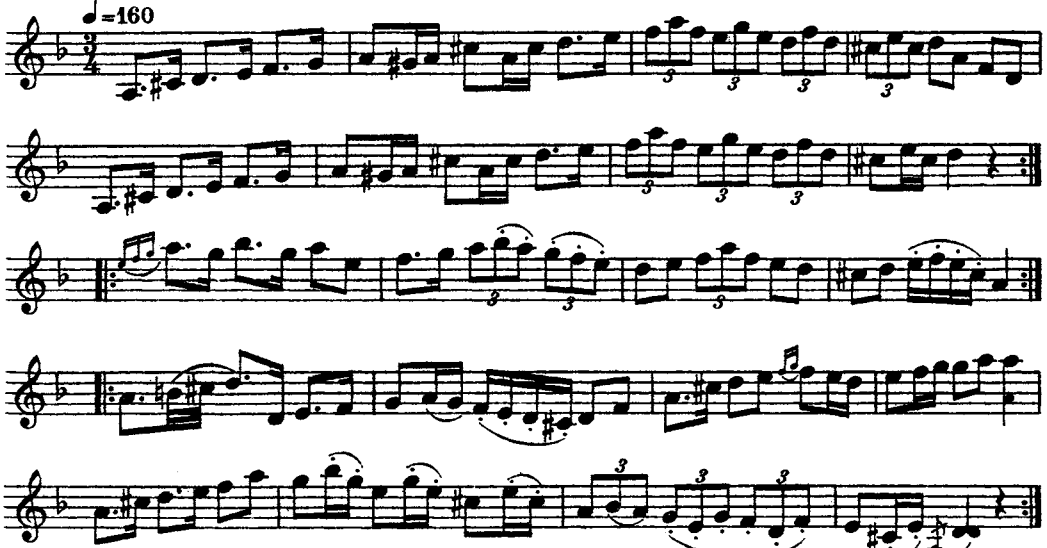

6. VALS

efter Spel Erik

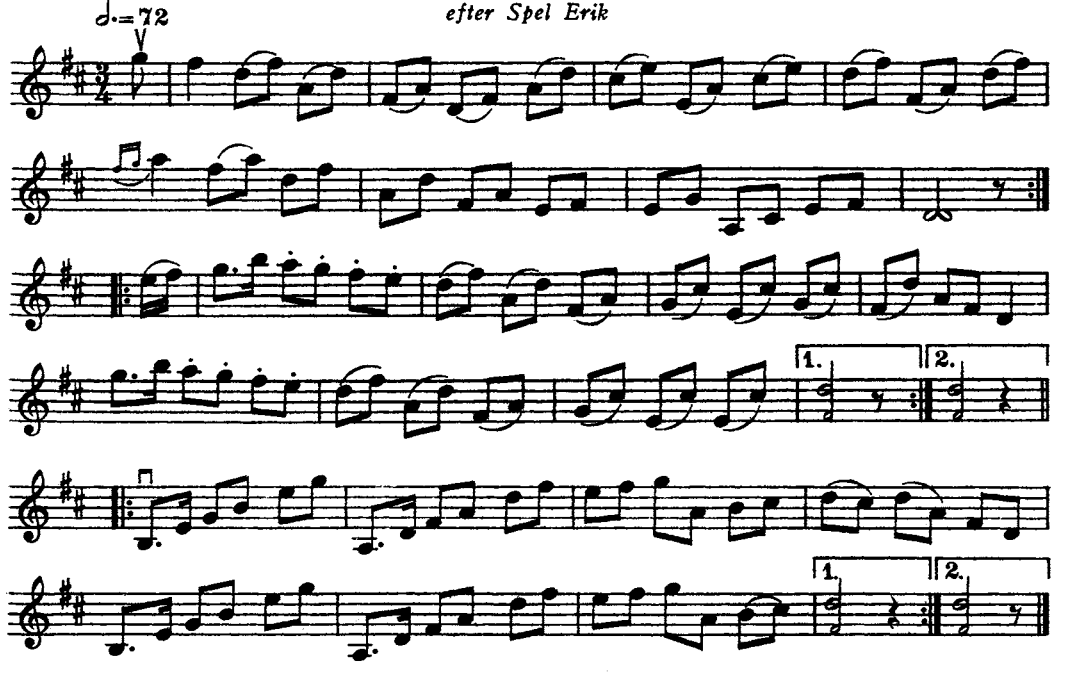

7. GÅNGLÅT

efter Spel Jöns

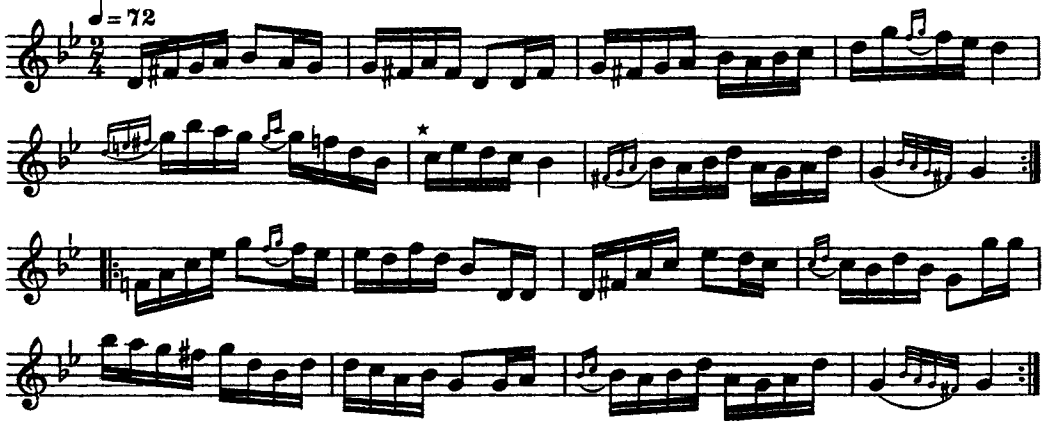

* Slutet av första reprisen spelades även på följande sätt, varigenom reprisen fick ojämnt antal

8 a. POLSKA

efter Spel Erik

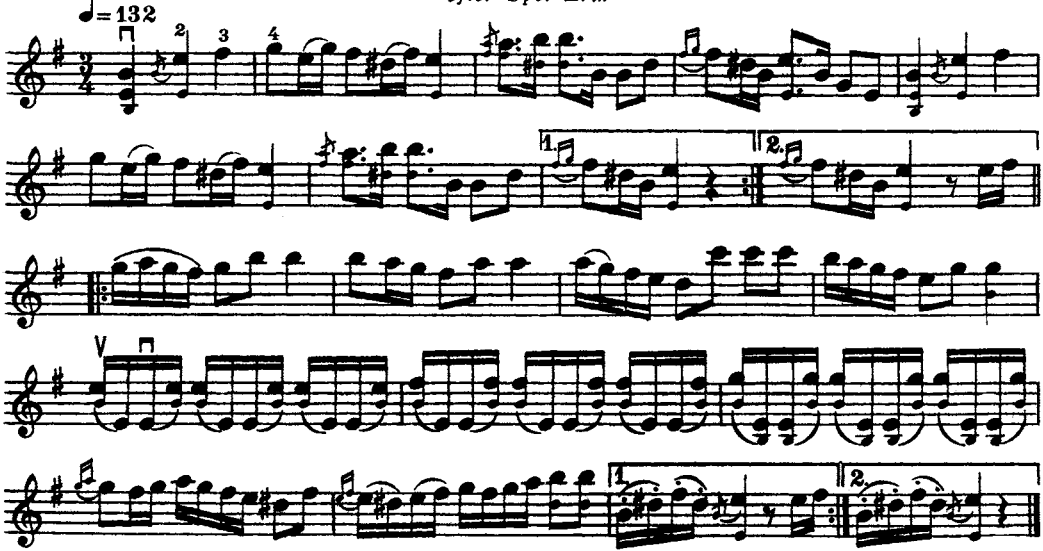

8 b. POLSKA

efter Spel Erik

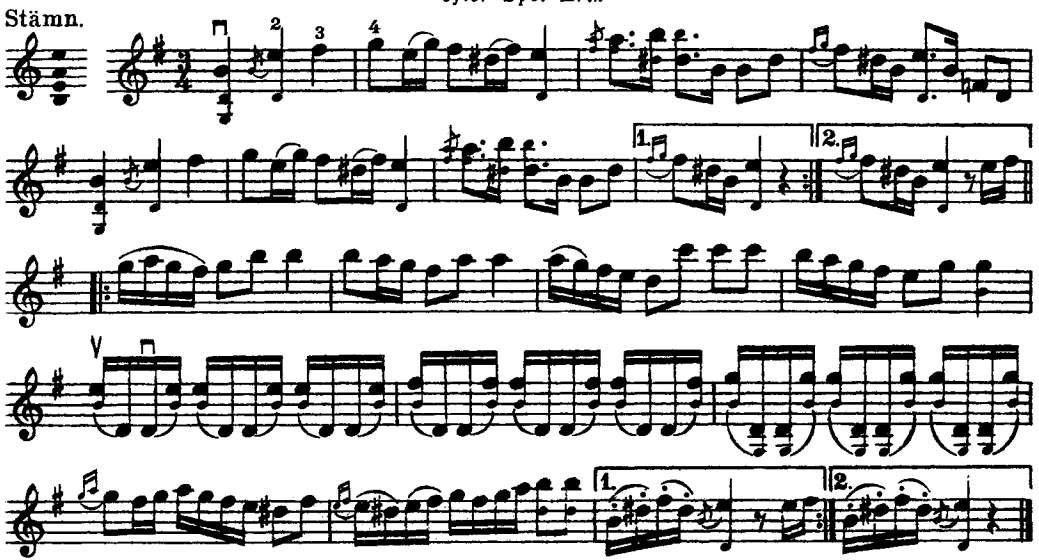

9 a. BRUDVALS

efter Spel Jöns

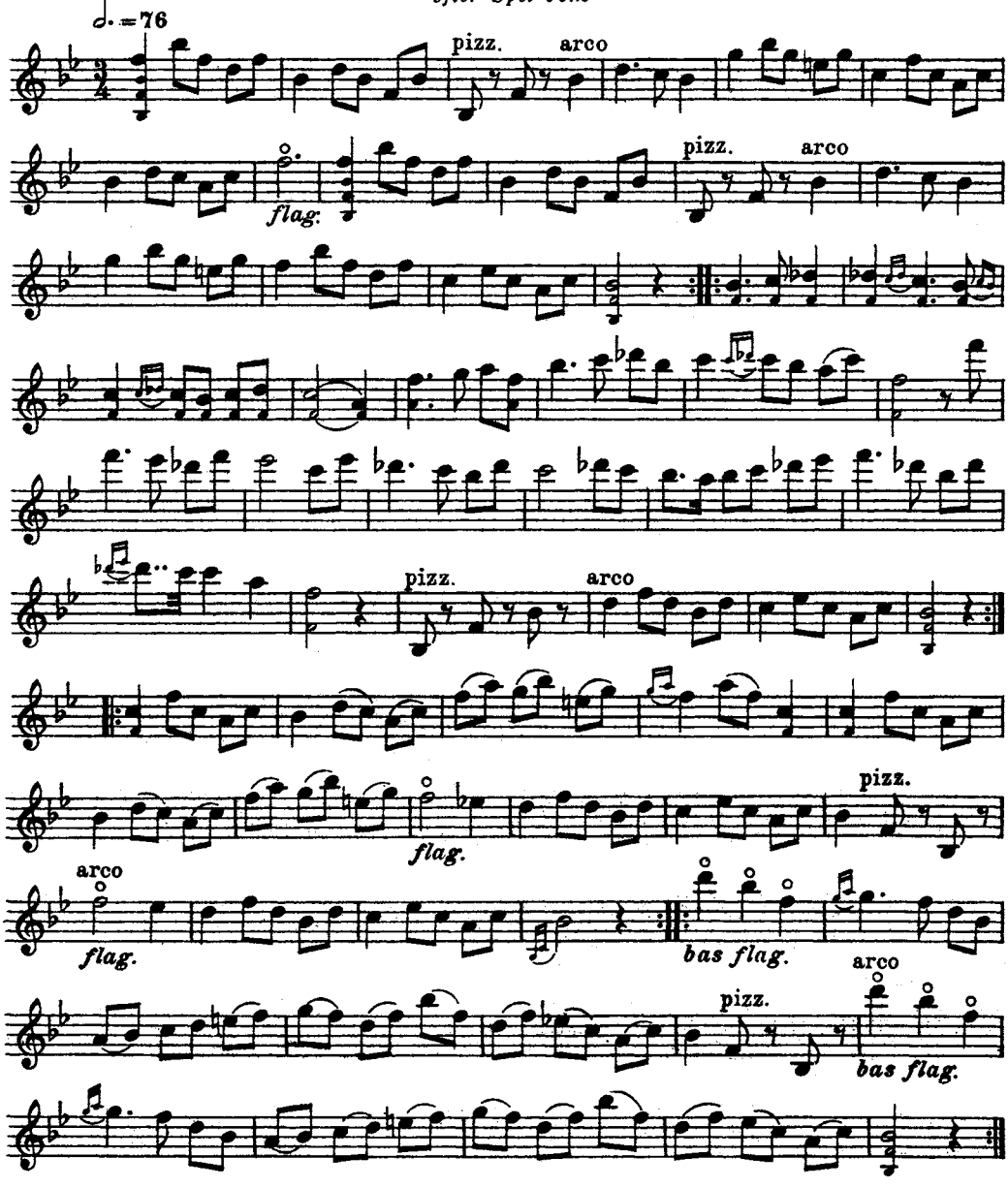

Tredje reprisen har femton takter. Man kan dock ha skäl antaga att en takt borttappats, och att reprisen således ursprungligen bestått av sexton takter.

Valsen har även upptecknats av violinisten *Göran Olsson Föllinger* i Föllinge, Jämtland — från vilken spelman är ej känt — och i denna uppteckning är ovanstående tredje repris uppdelad i tvenne repriser med vardera åtta takter. De ha i hans uppteckning följande lydelse:

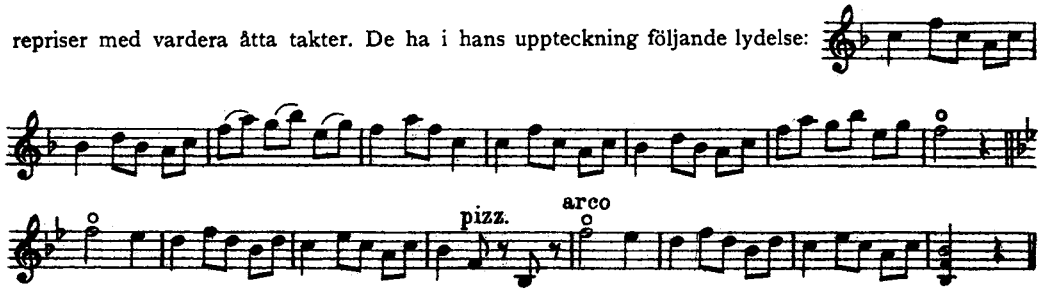

9 b. BRUDVALS

efter Spel Jöns

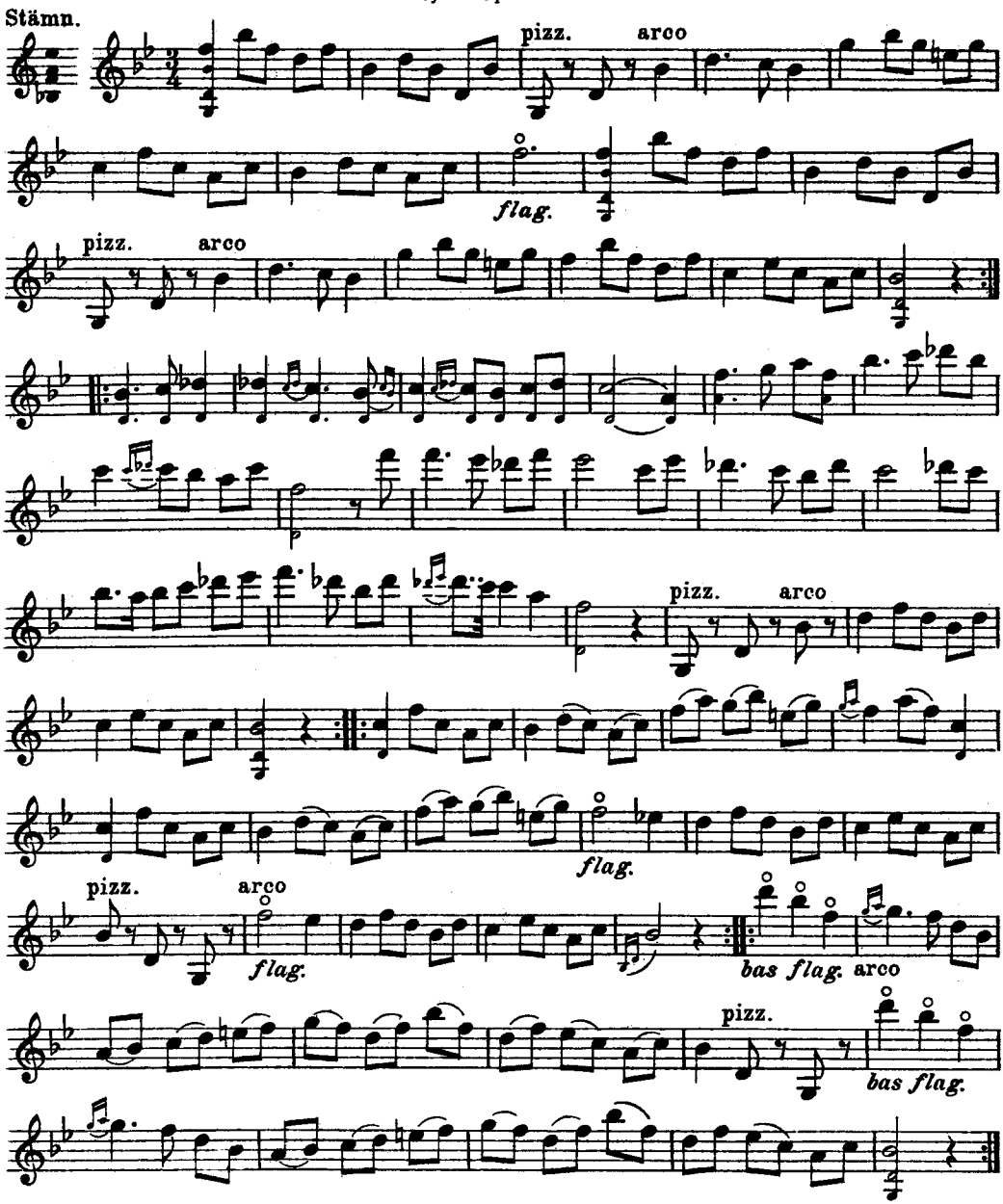

10. POLSKA

efter Spel Gulle

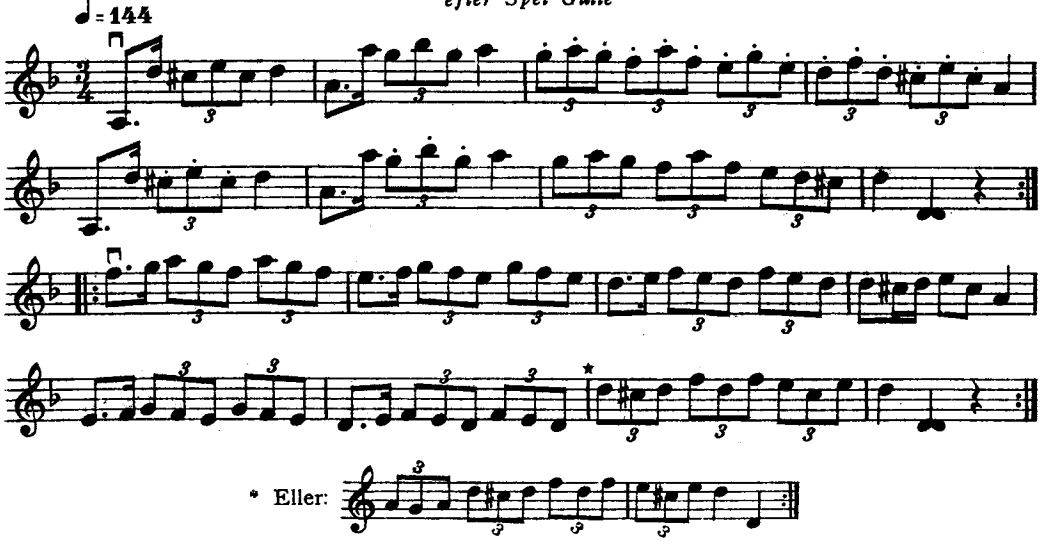

11 a. POLSKA

efter Spel Jöns

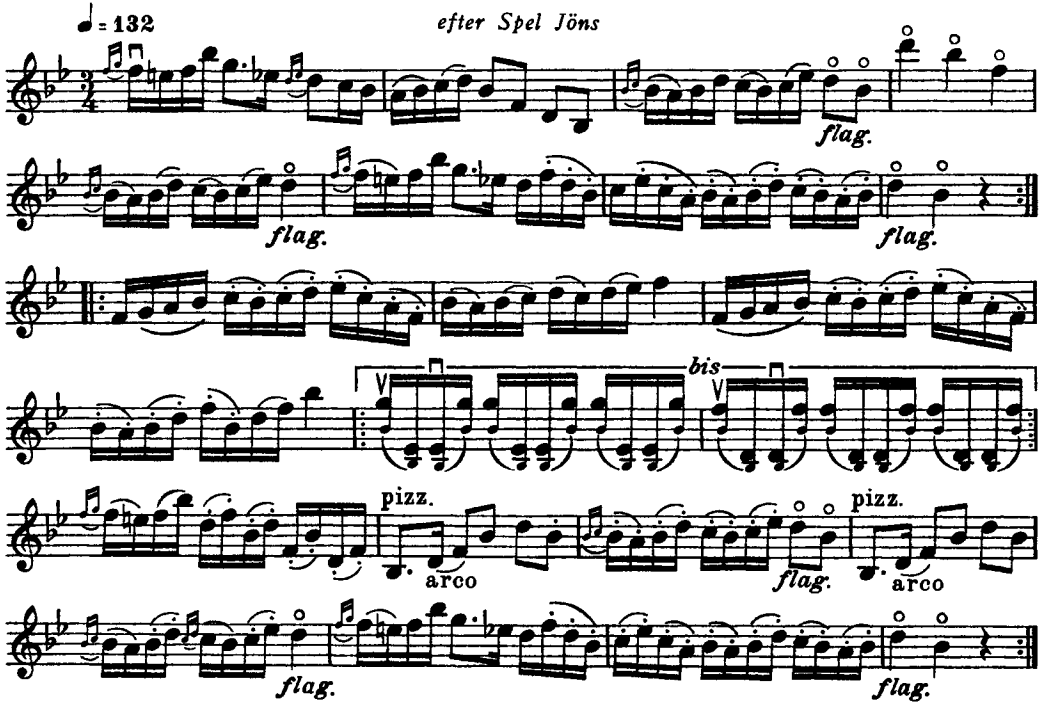

Låten gick under benämningen »Svanpolskan».

Den har förut tryckts i Lukasgillets i Lund publikation, Finn, 1913.

11 b. POLSKA

efter Spel Jöns

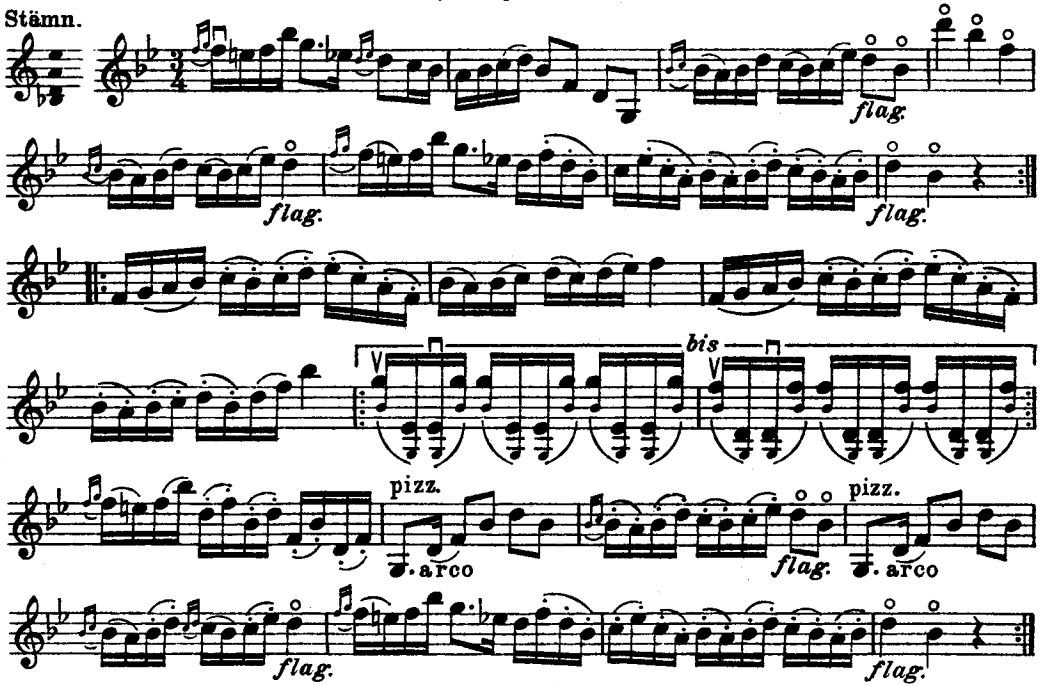

Låten gick under benämningen »Svanpolskan».

Den har förut tryckts i Lukasgillets i Lund publikation, Finn, 1913.

12. POLSKA

efter Spel Gulle

♩ = 132

Sista reprisen har nio takter, varav den sista är övertalig och torde vara ett senare tillägg. Troligen har slutet av reprisen ursprungligen haft denna lydelse:

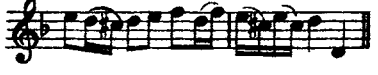

13. VALS

efter Spel Gulle

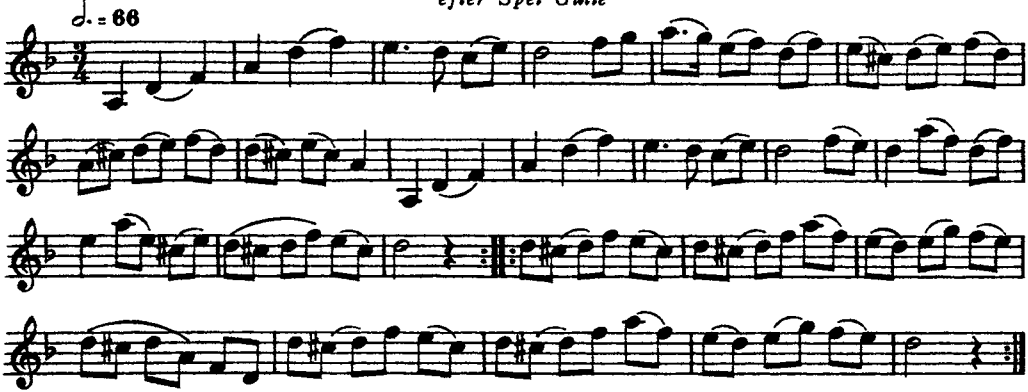

I tredje och elfte takterna spelades *c*, på övriga ställen togs *ciss*.

14. VALS

efter Spel Erik

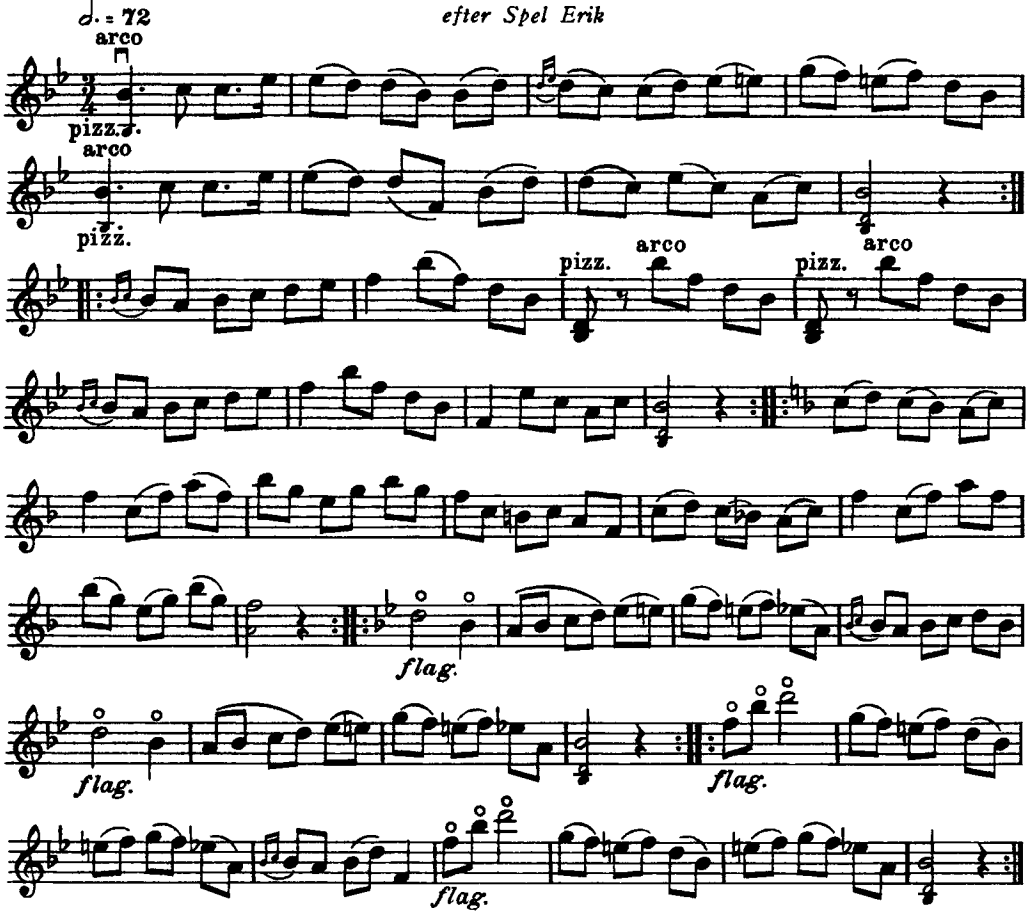

Fiolen stämdes: 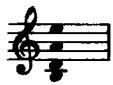 Vid omstämning tages *b* på lösa *g*-strängen.

Fjärde reprisens första och femte takter spelas flageolett på *d*- och *g*-strängarna; sista reprisens första och femte takter på *g*-strängen: 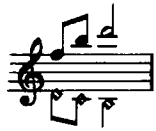

15. BRUDVALS

efter Spel Erik

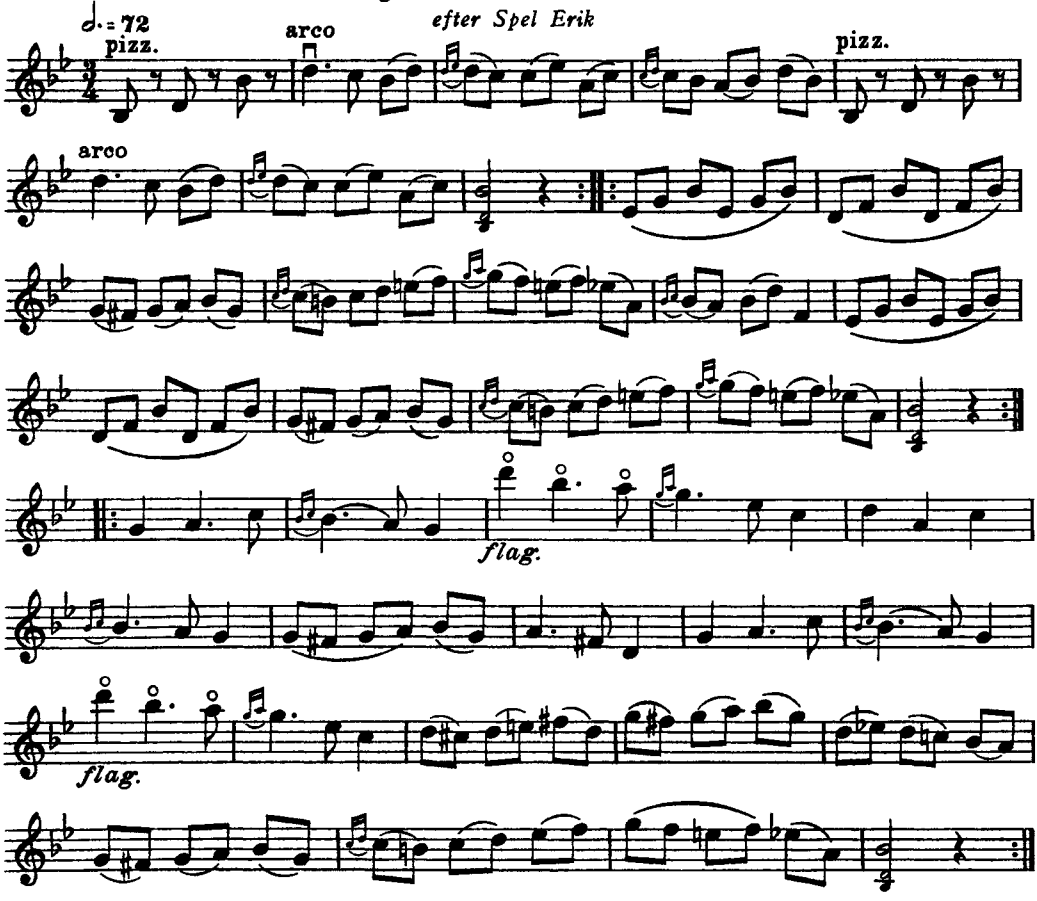

Fiolen stämdes:

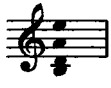

Sista reprisen har ojämnt antal takter, nämligen nitton. Man kan emellertid taga för givet att en takt bortfallit efter tolfte takten, och att denna takt haft samma utseende som sextonde takten. Inskjutes denna takt får fortsättningen av reprisen efter tolfte takten följande, troligen rätta, lydelse:

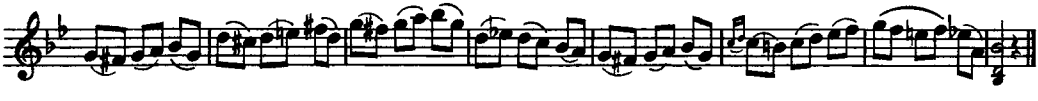

Melodien är förut publicerad i Lukasgillets i Lund publikation, Finn, 1913.

16. VALS

efter Spel Gulle

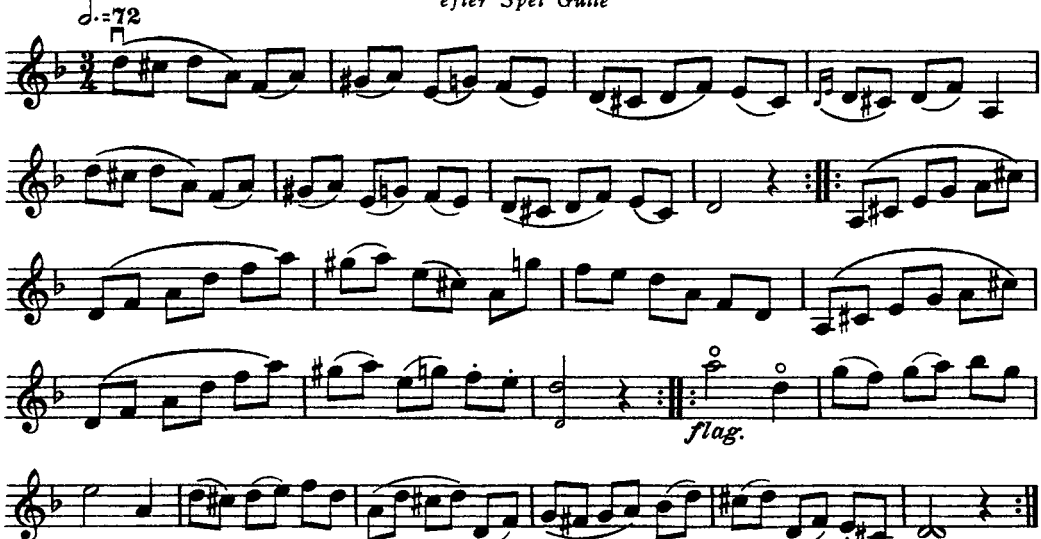

17. GÅNGLÅT

efter Spel Erik

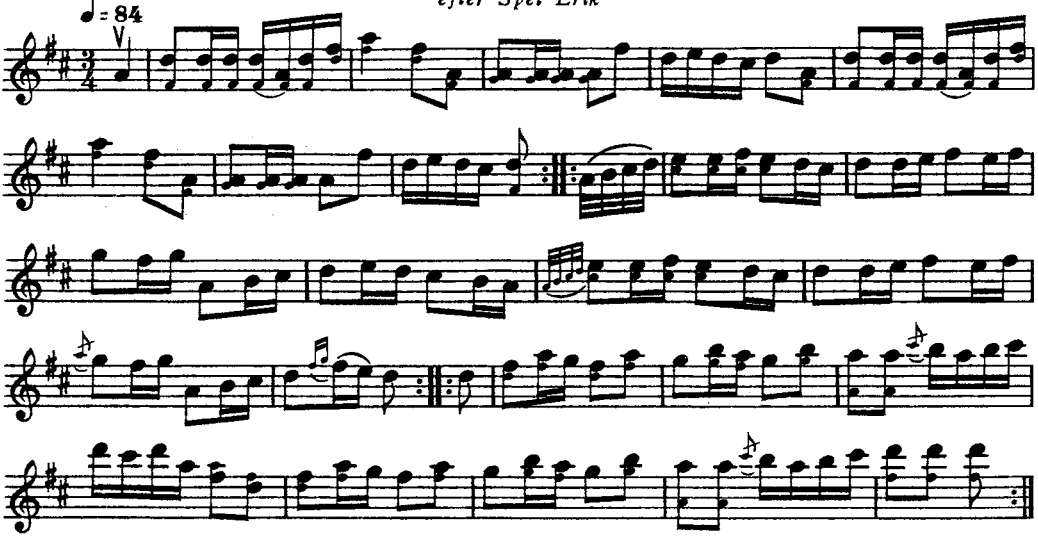

18. POLSKA

efter Spel Gulle

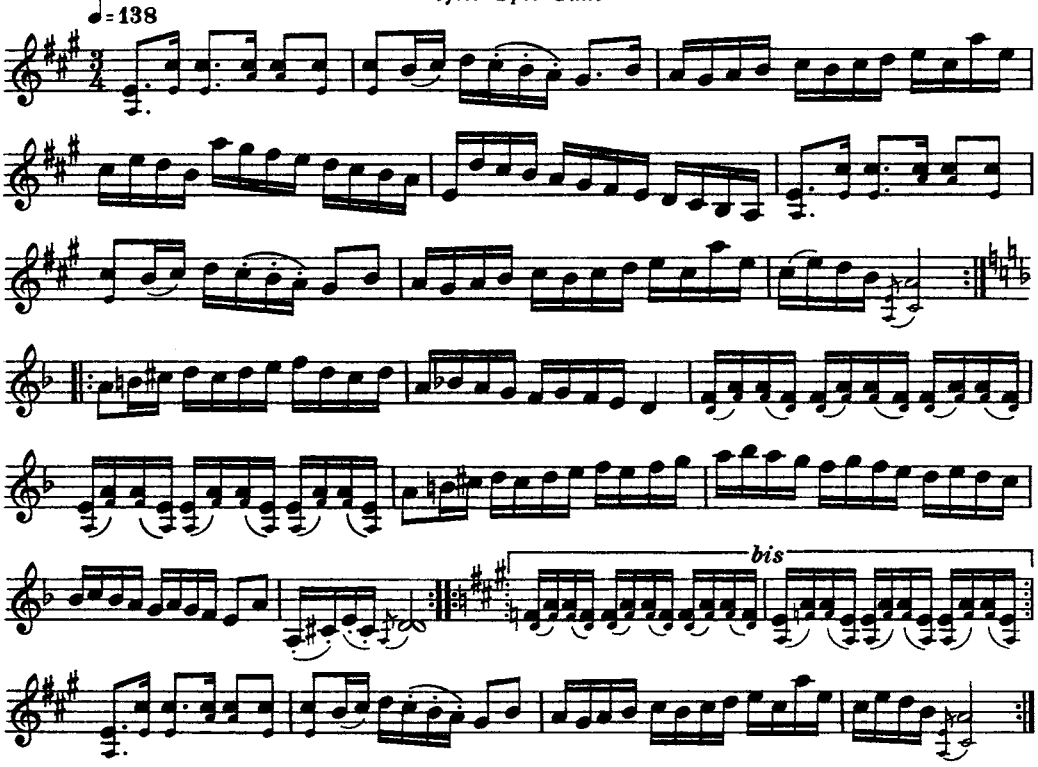

19. POLSKA

efter Spel Jöns

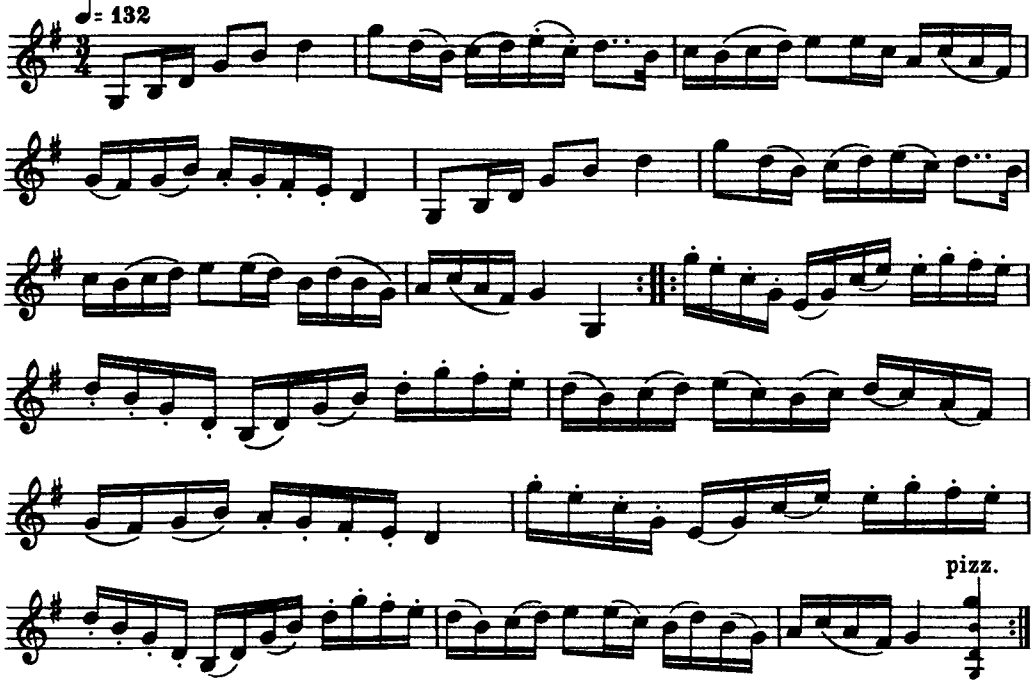

20. POLSKA

efter Spel Gulle

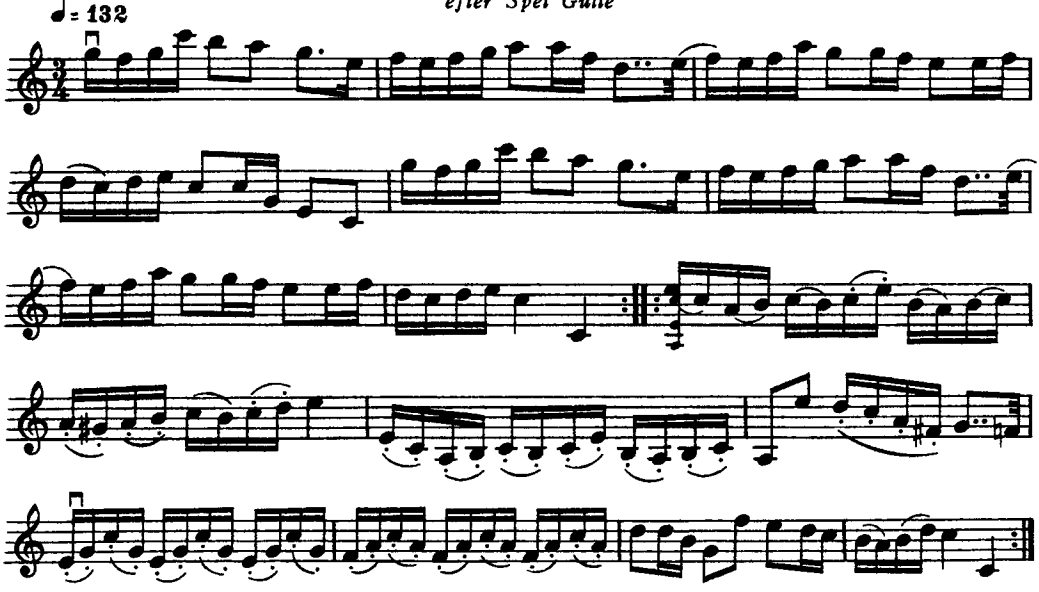

21. POLSKA

efter Spel Gulle

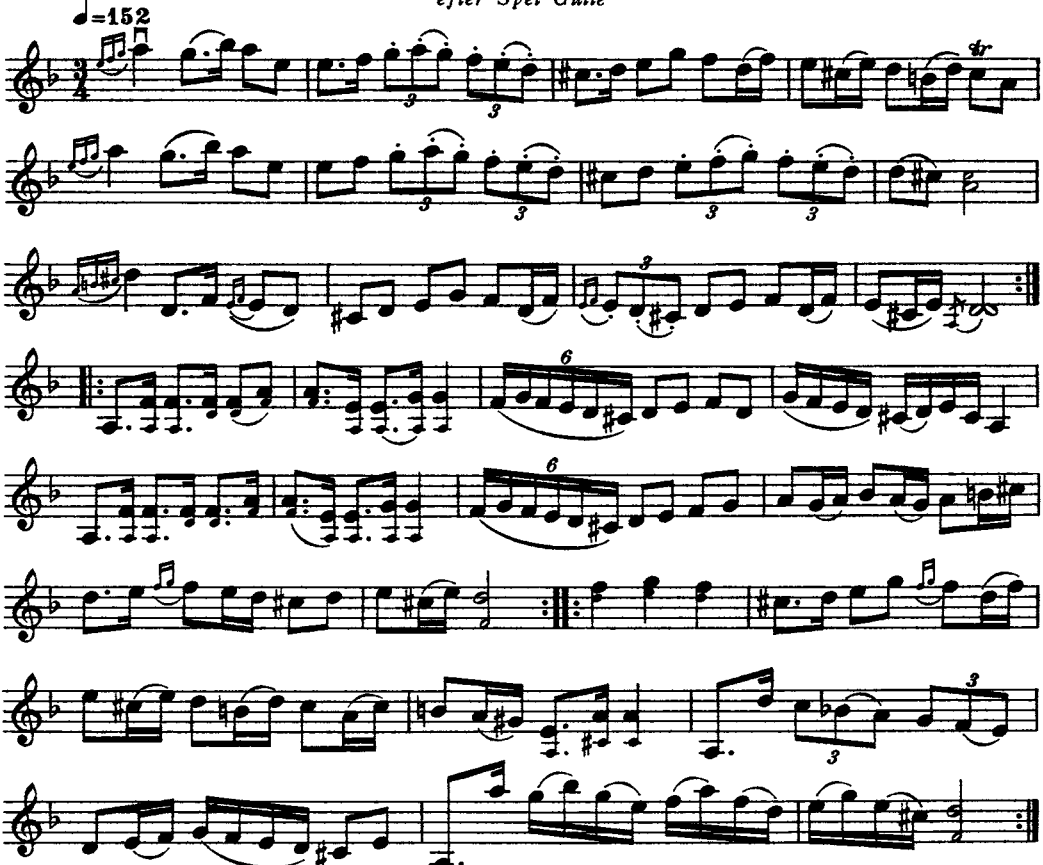

22. POLSKA

efter Spel Gulle

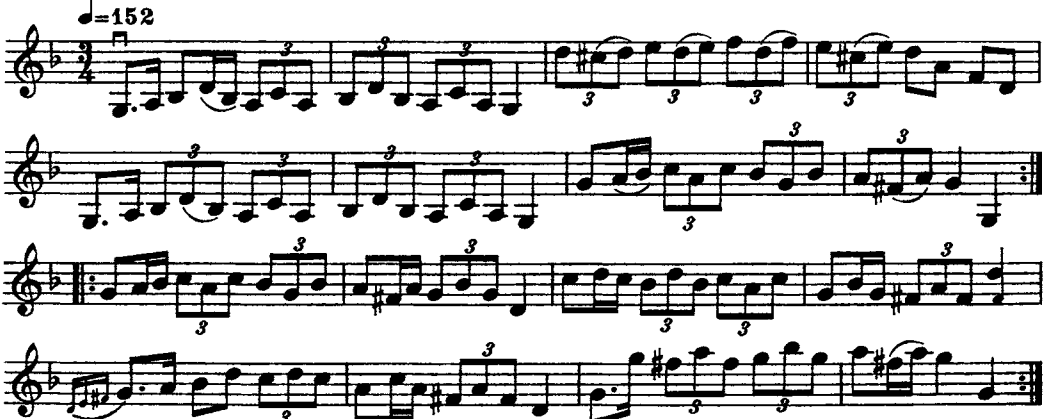

23. POLSKA

efter Spel Erik

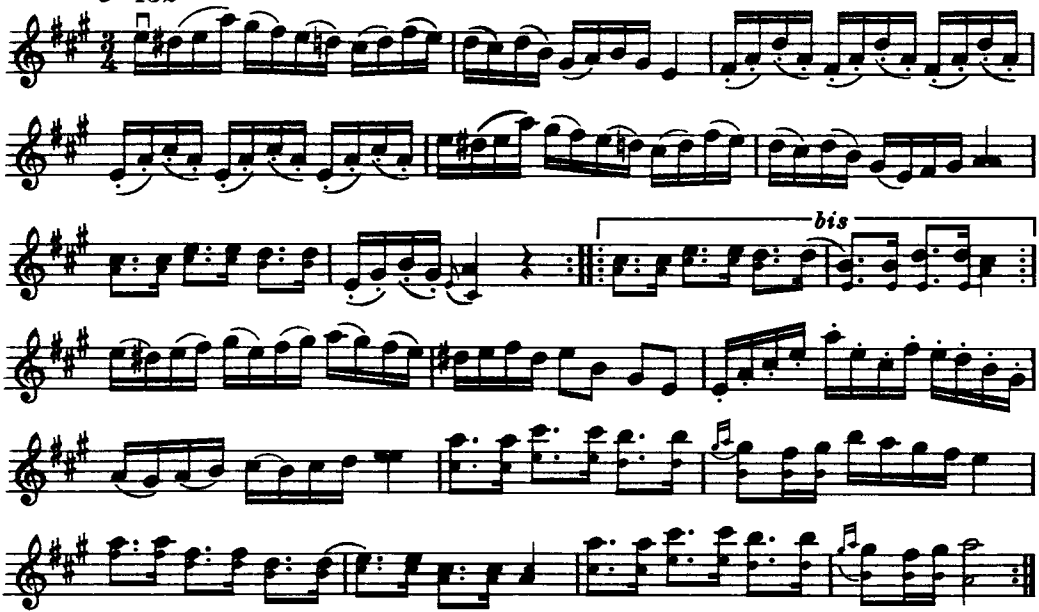

24. POLSKA

efter Spel Jöns

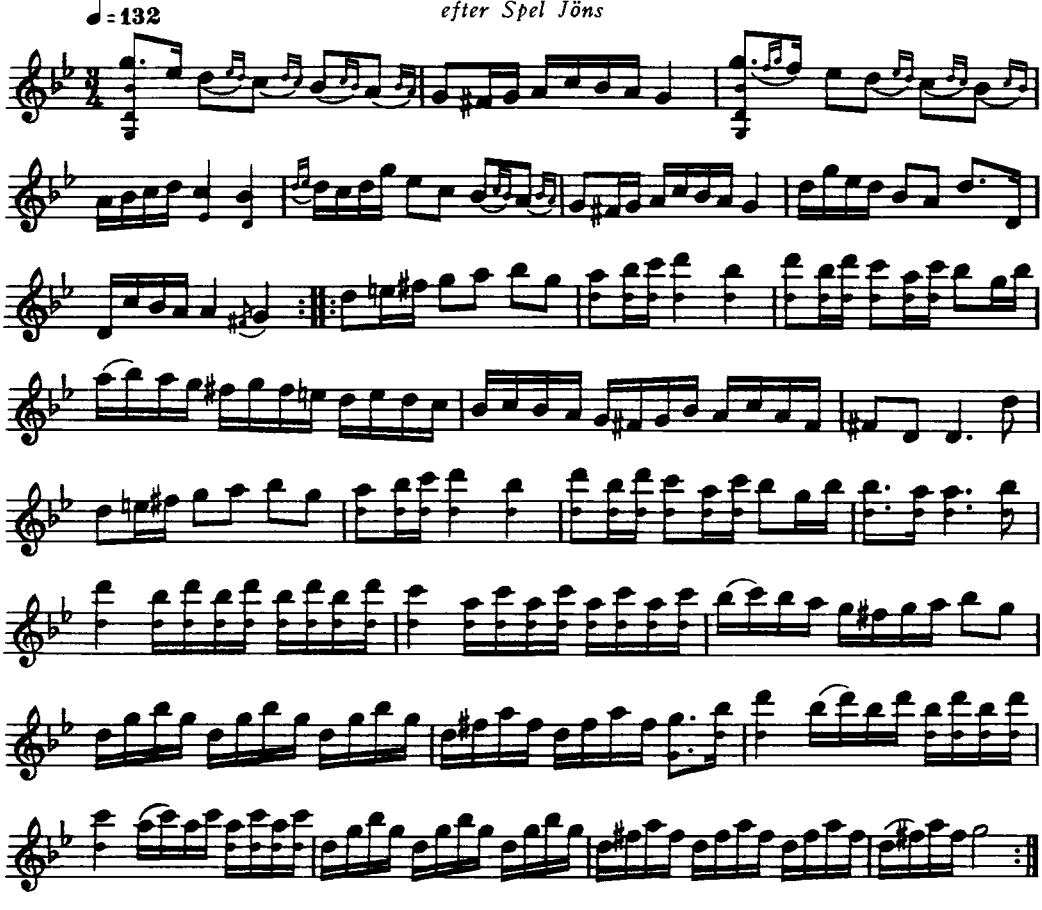

25. VALS

efter Spel Gulle

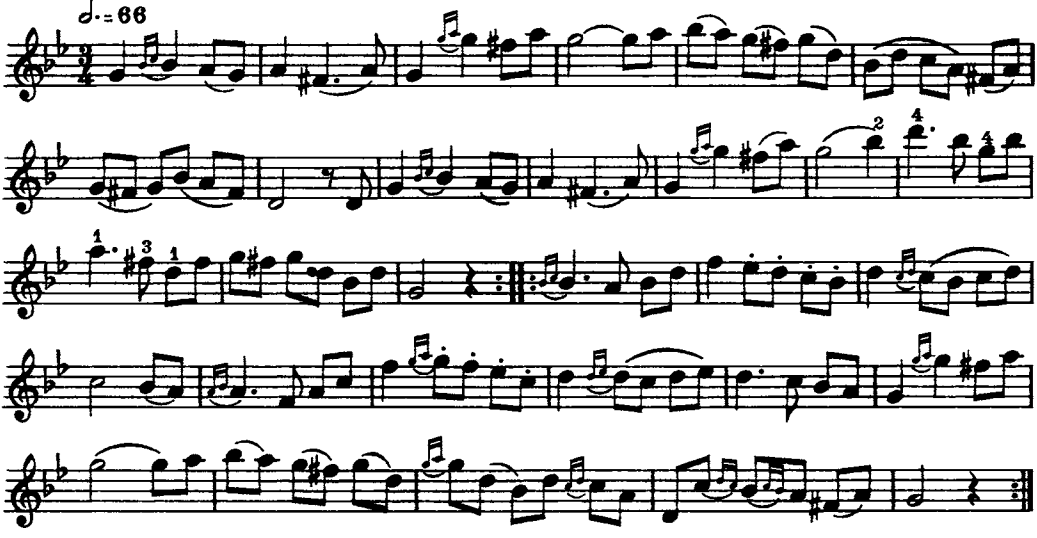

26. POLSKA

efter Spel Gulle

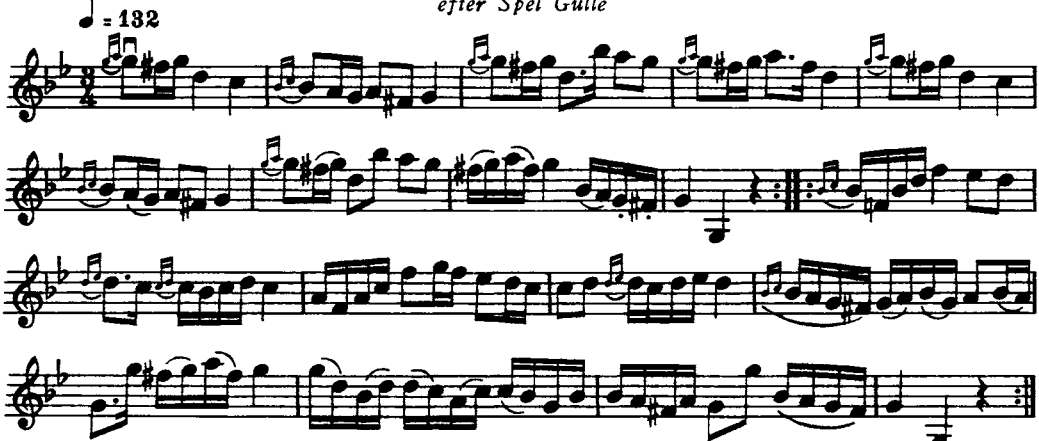

Båda repriserna ha vardera nio takter, men torde ursprungligen ha bestått av åtta. Åttonde taktens sista och nionde taktens tvenne första taktdelar bilda en sorts avslutning — en ingalunda ovanlig företeelse då det gäller polskan.

27. POLSKA

efter Spel Erik

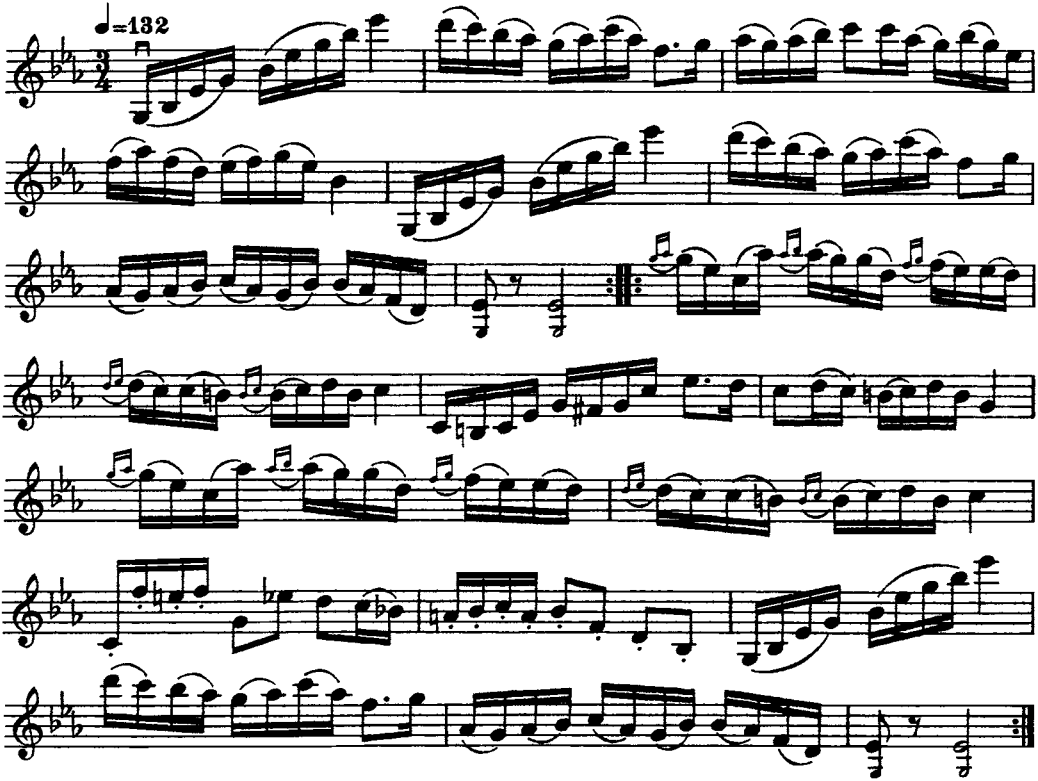

28. VALS

efter Spel Gulle

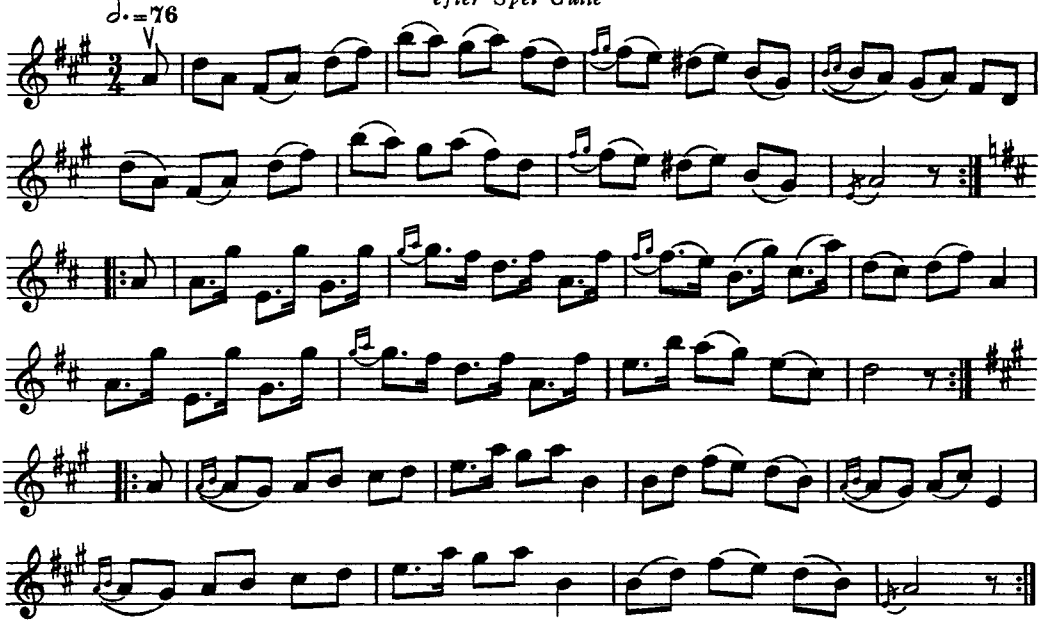

29. VALS

efter Spel Gulle

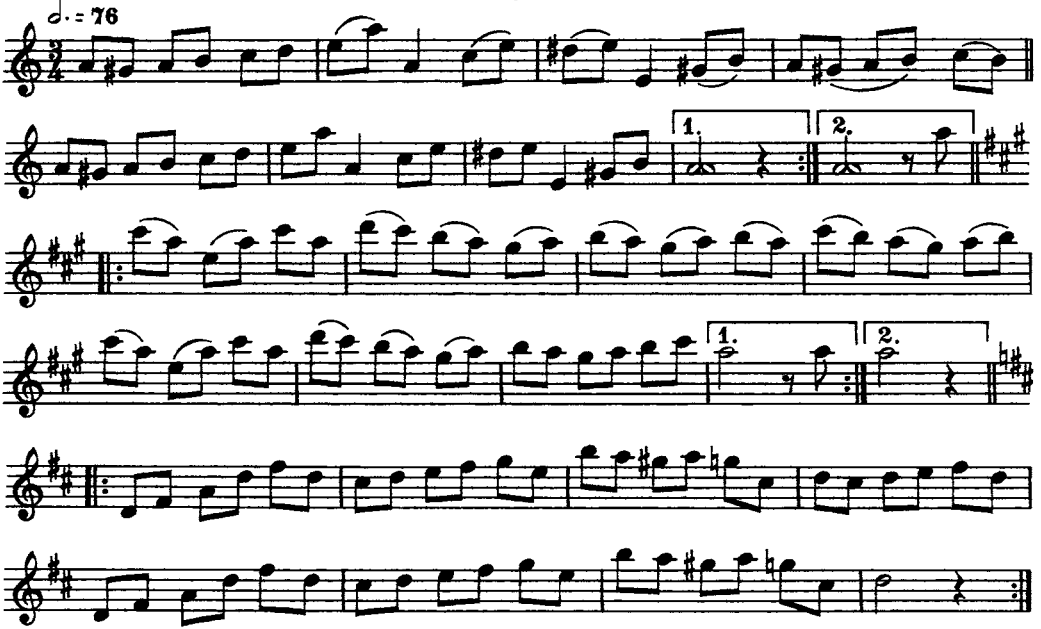

Valsen spelas i olika varianter fierstädes i landet. Övriga versioner spelas dock uteslutande i dur, i de flesta fall *a*- och *d*-dur.

30. POLSKA

efter Lapp Nils

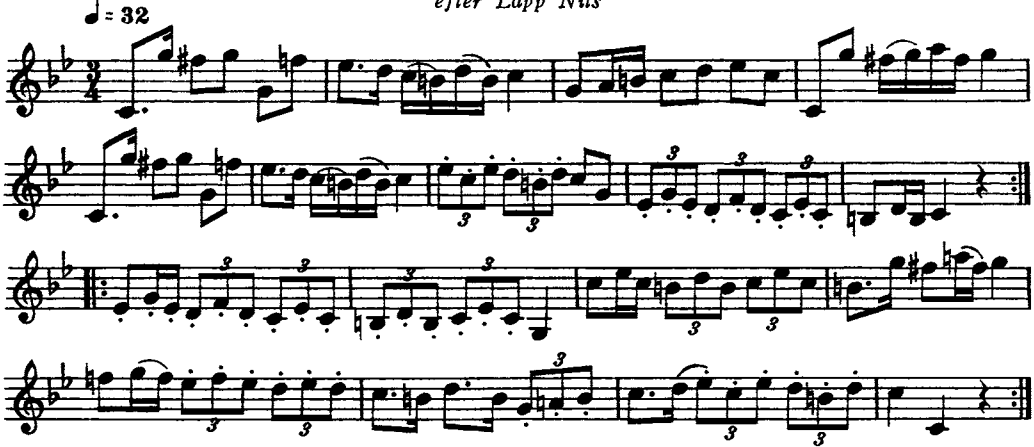

31 a. "DJÄVULSPOLSKAN"

efter Spel Jöns

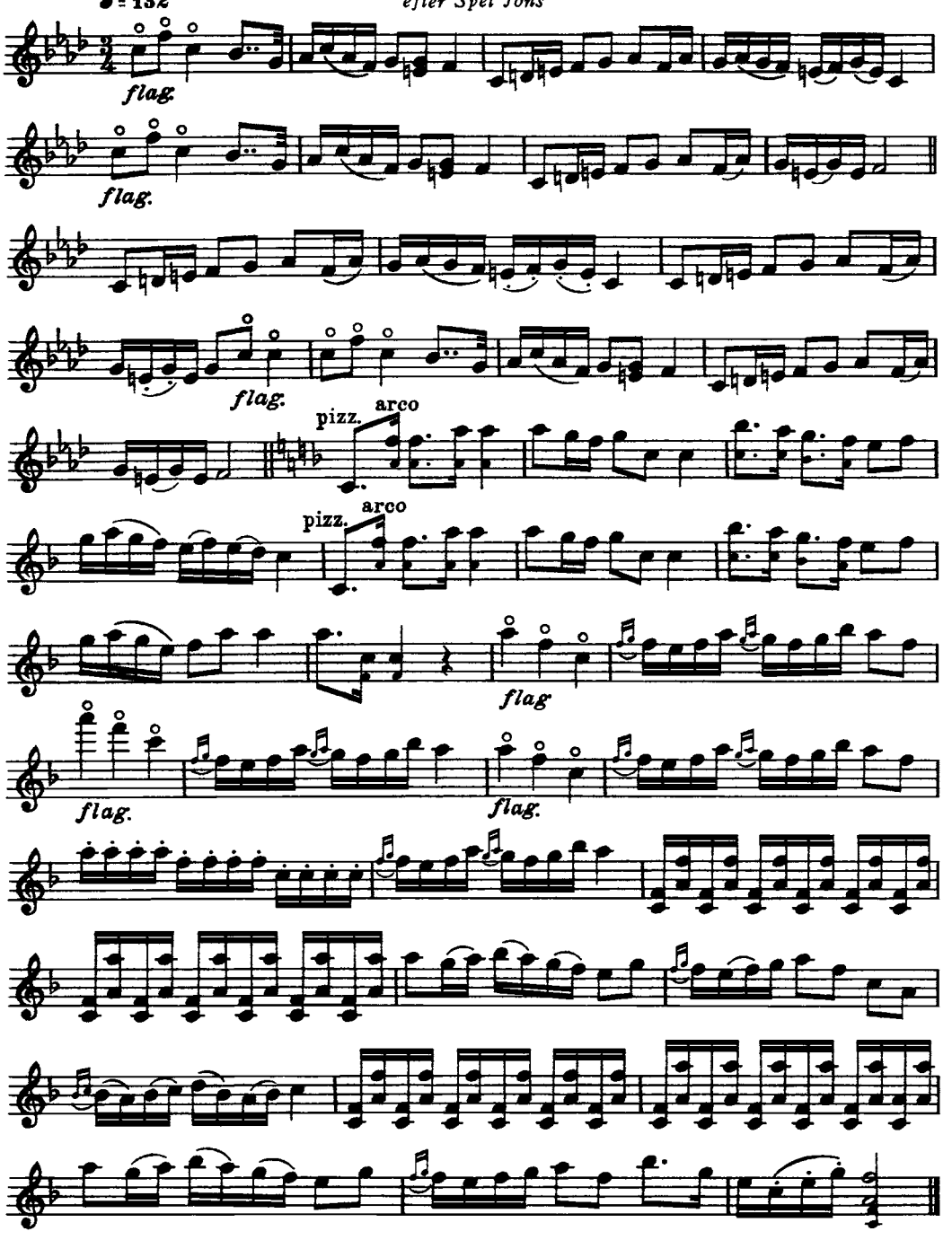

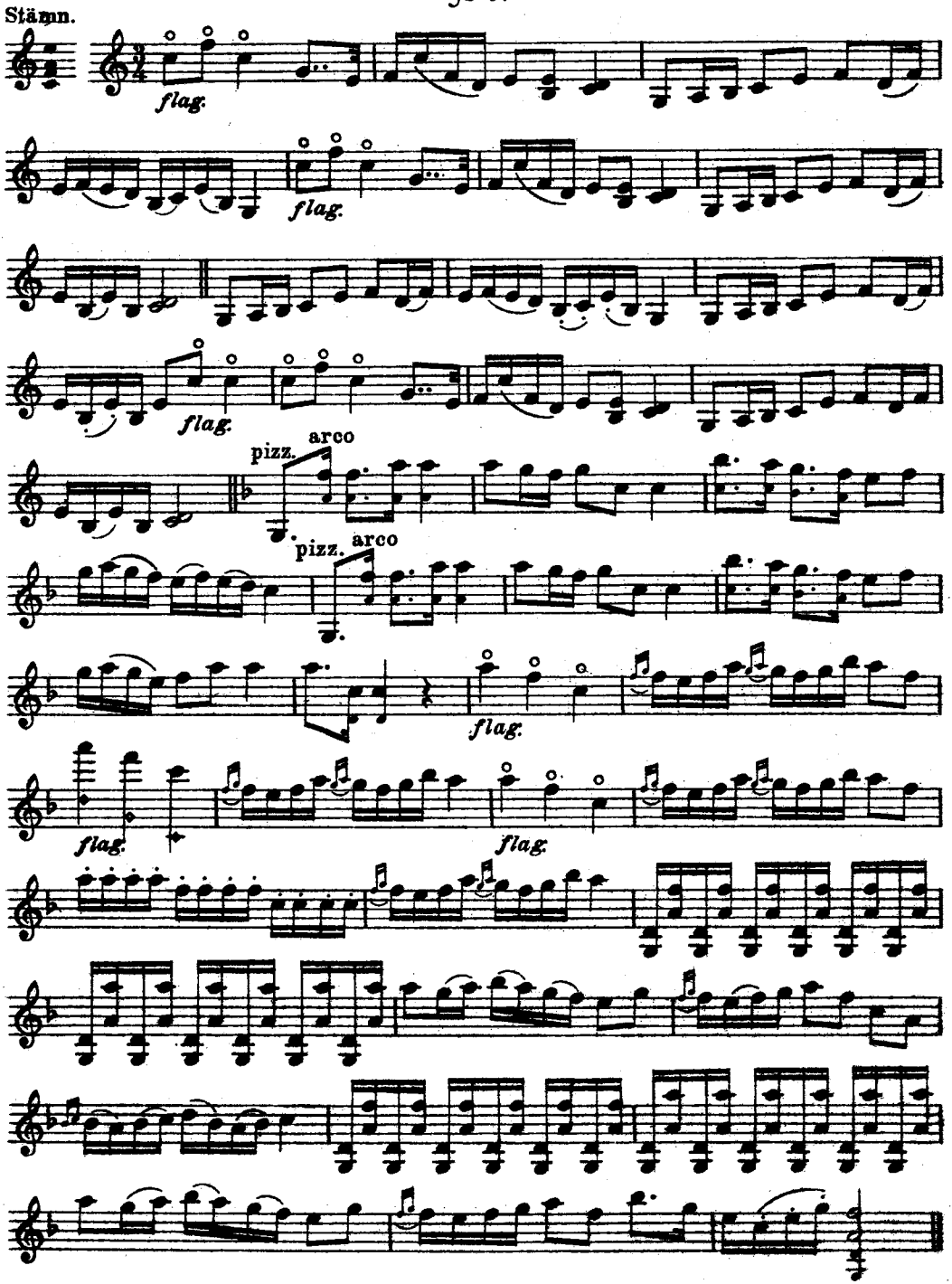
Stämm.
flag.
flag.
flag.
pizz.
arco
pizz.
arco
flag.
flag.
flag.

32. POLSKA

efter Spel Gulle

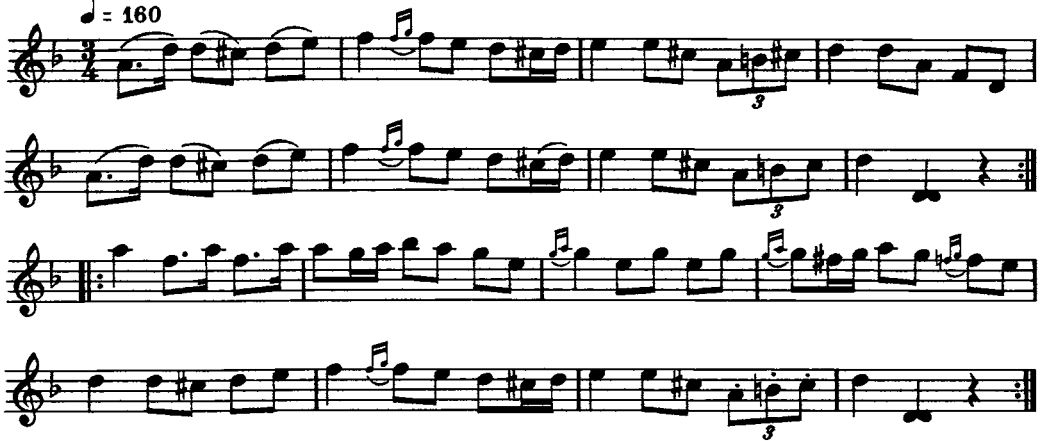

33 a. POLSKA

efter Spel Erik

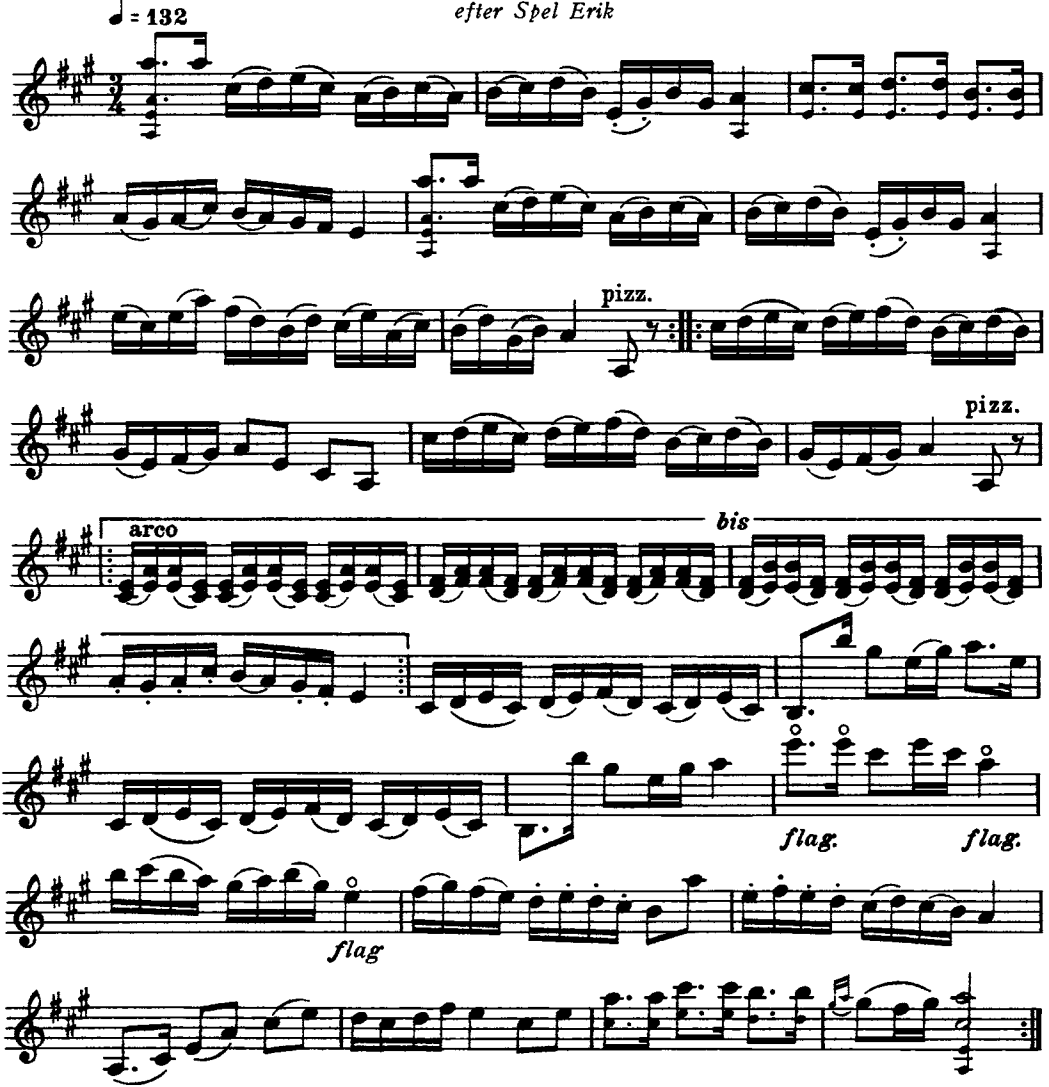

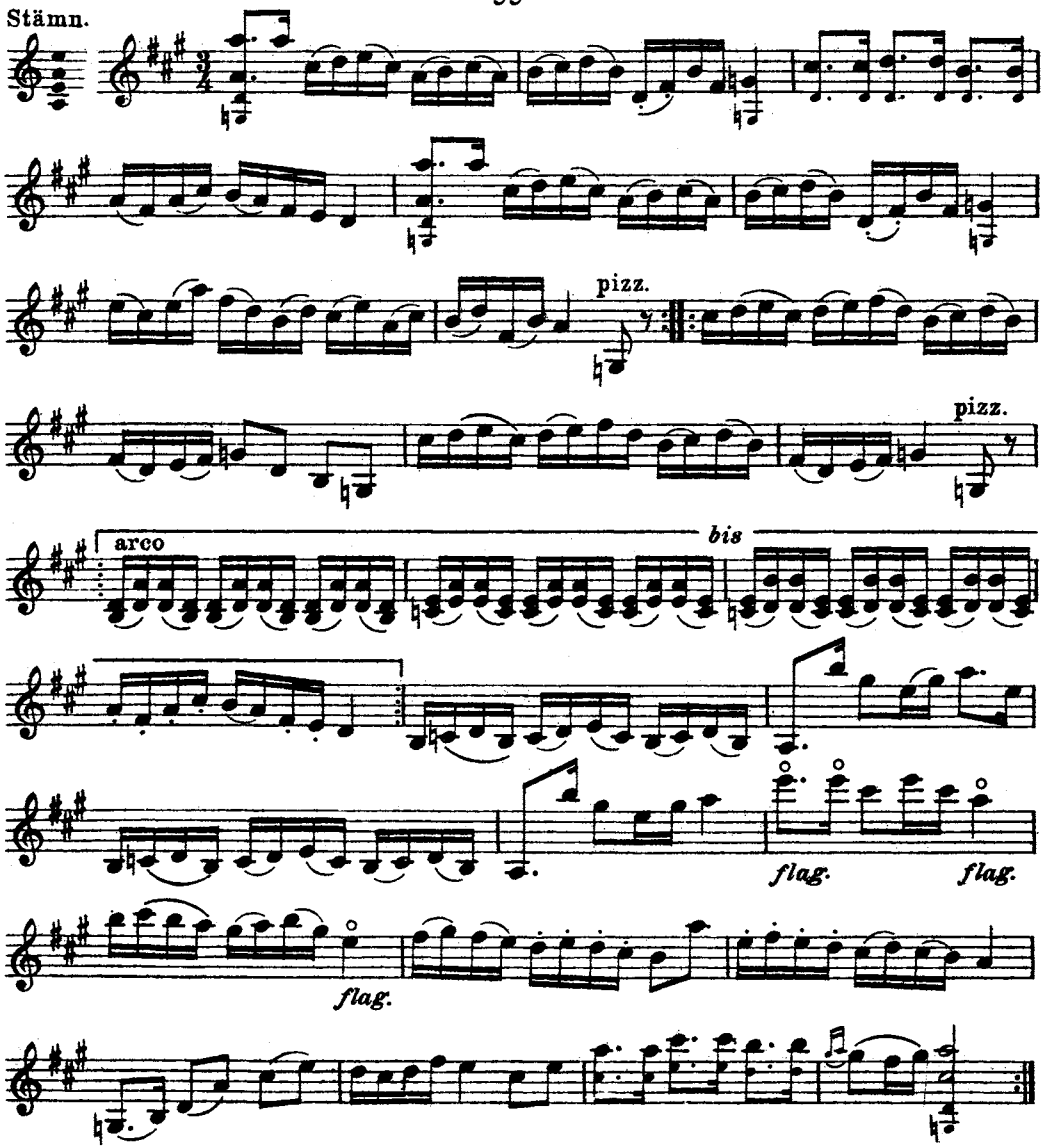
Stämn.
pizz.
pizz.
arco
bis
flag.
flag.
flag.

34 a. VALS

efter Spel Jöns

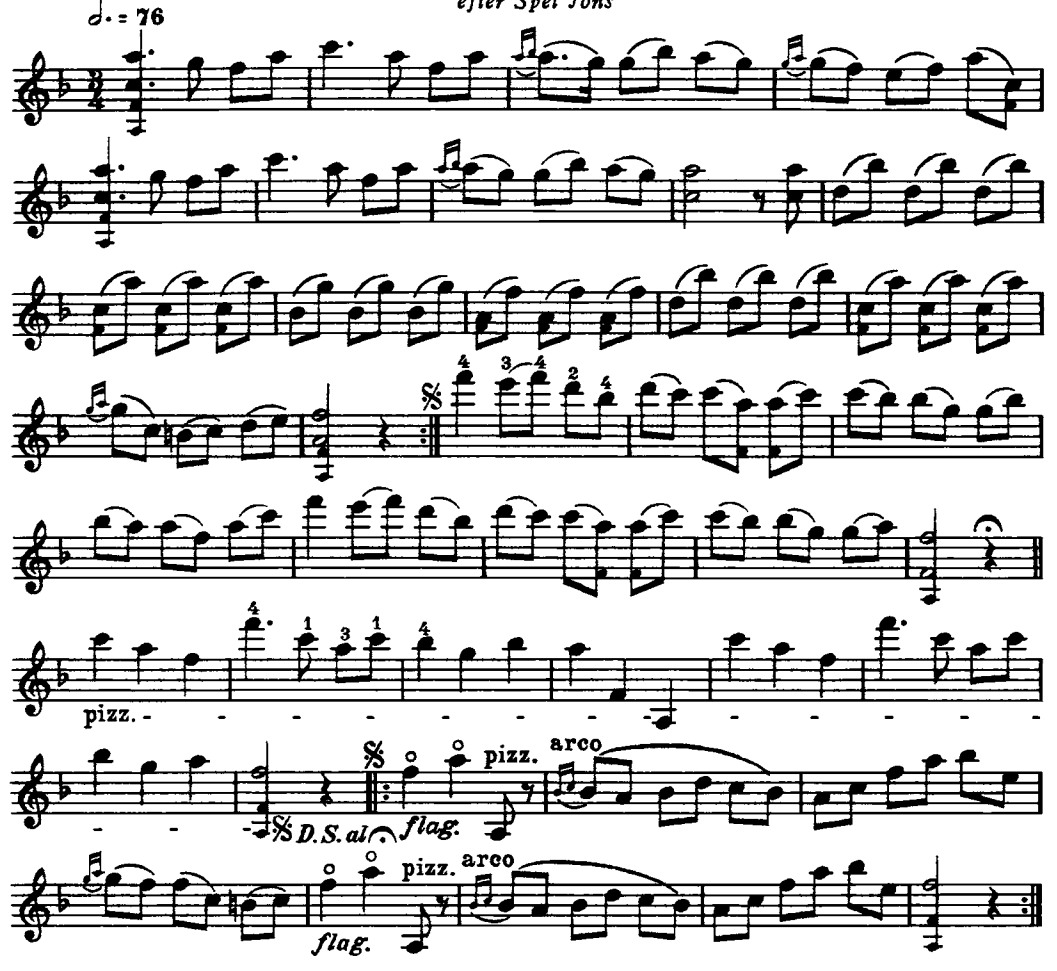

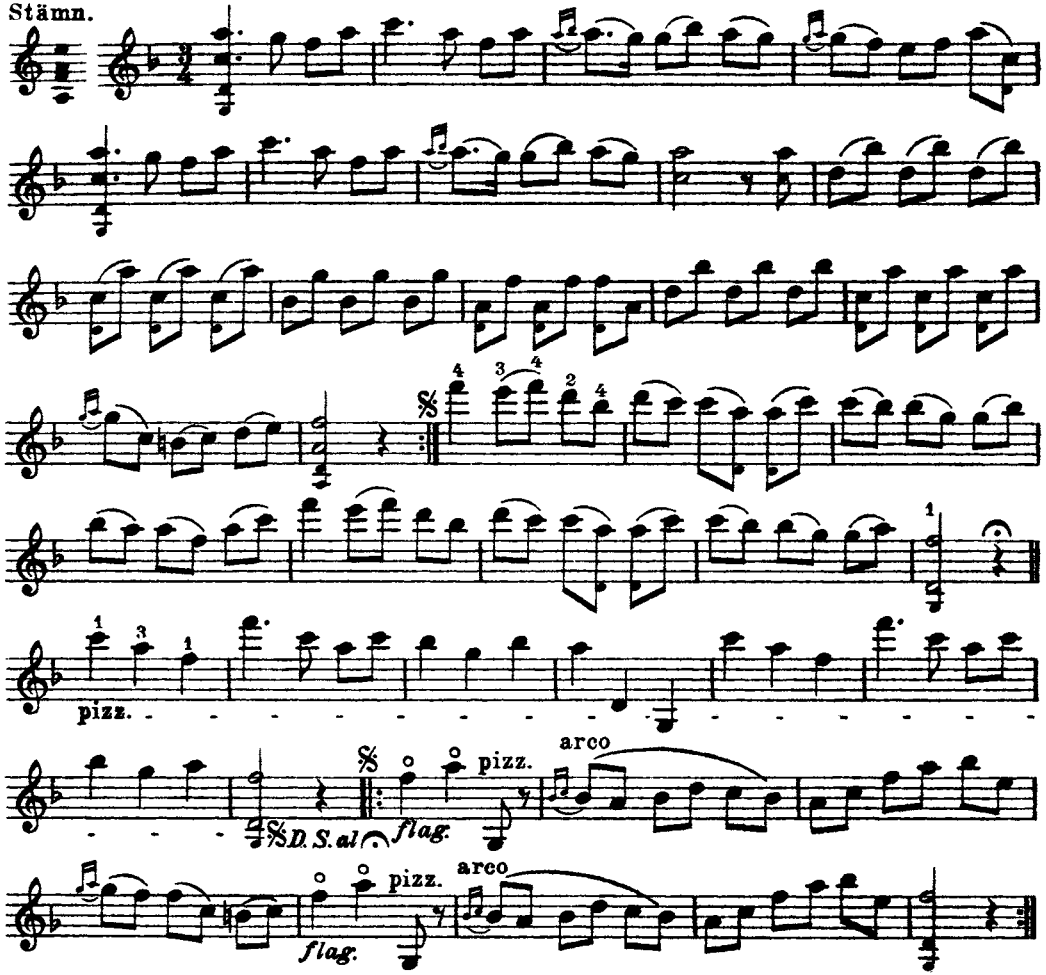

Andra och tredje repriserna spelas uteslutande i femte läget.

35. VALS

efter Spel Gulle

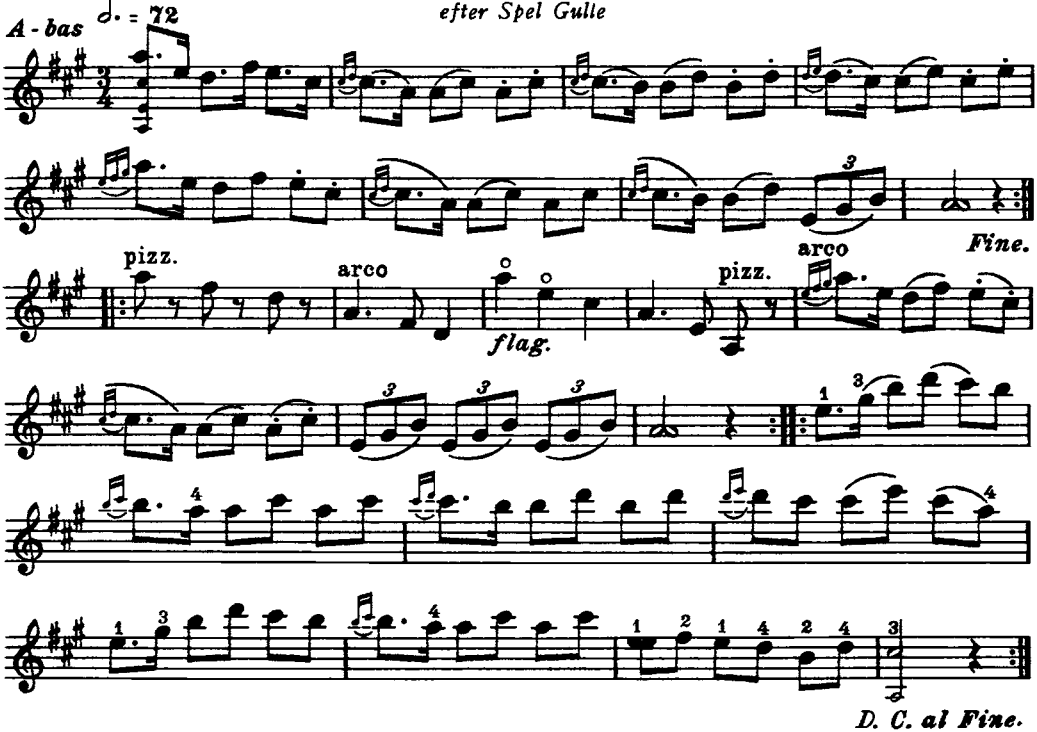

36. POLSKA

efter Spel Gulle

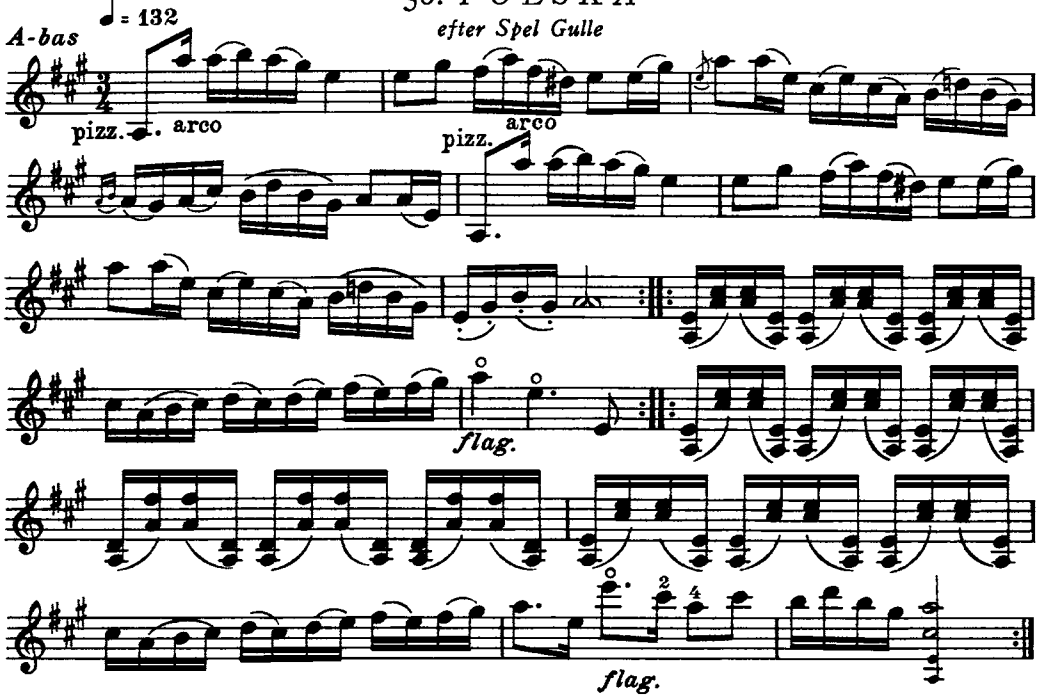

37. POLSKA

efter Spel Gulle

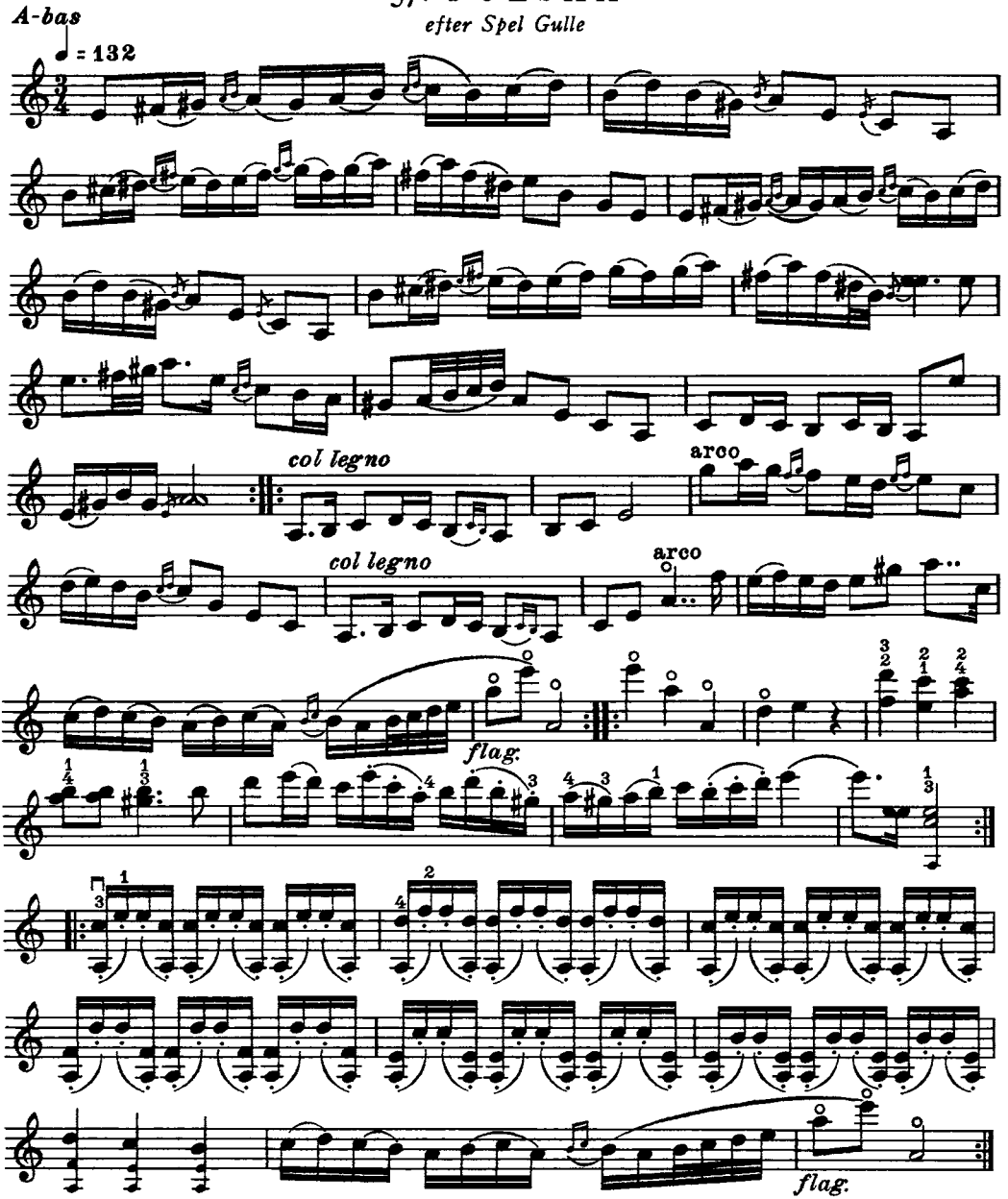

Polskan gick under benämningen »Häxdansen».

38 a. POLSKA

efter Spel Gulle

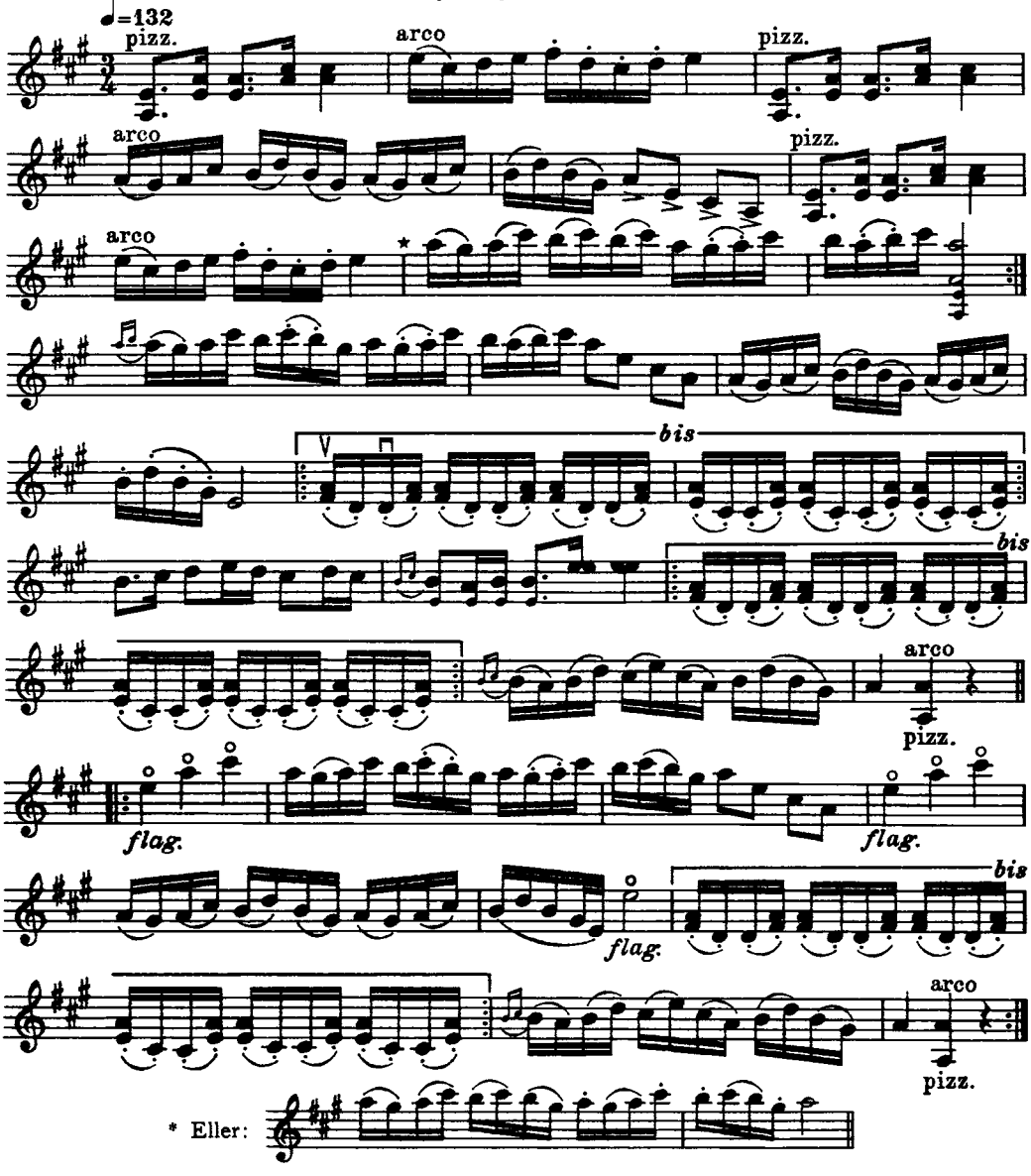

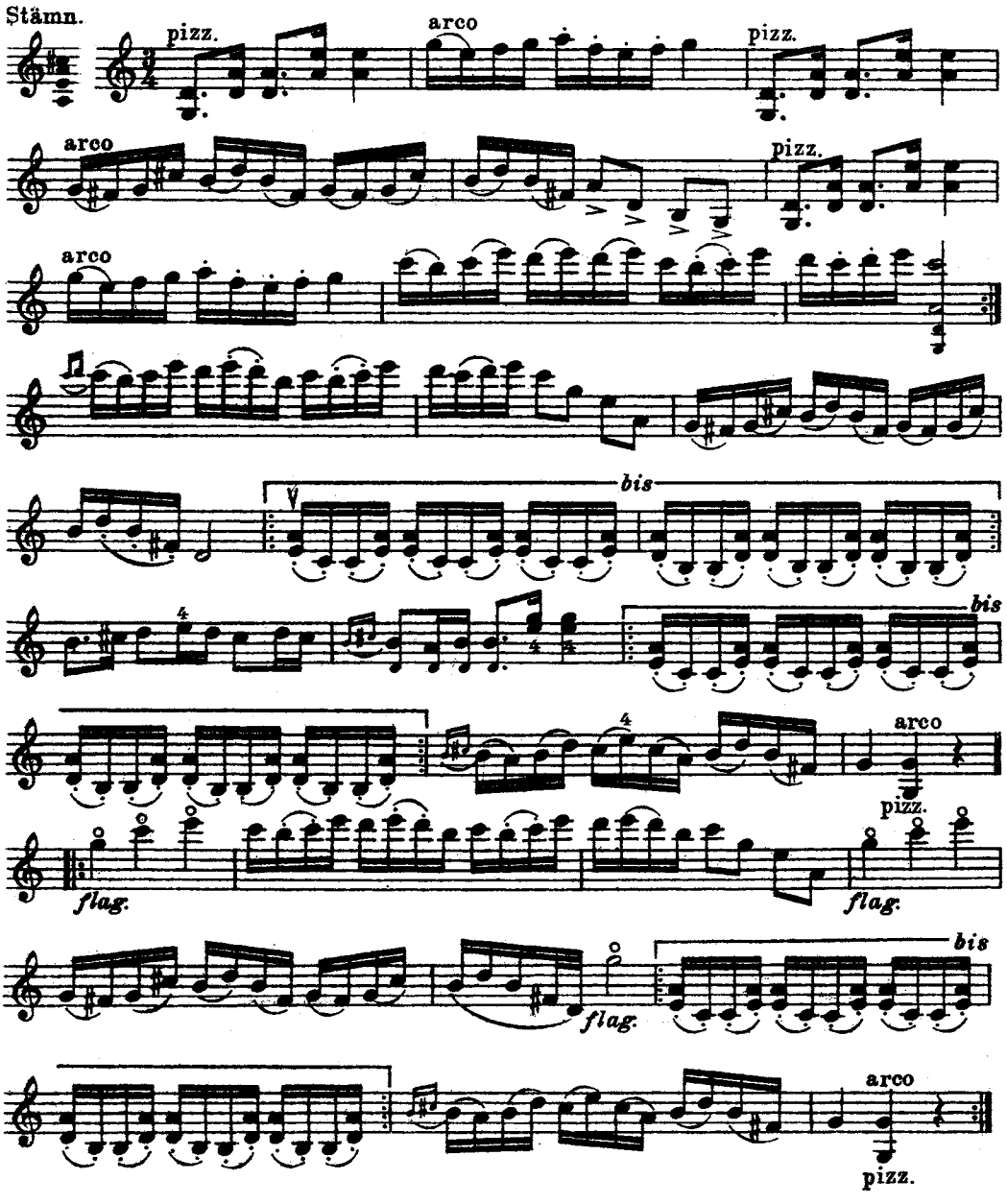
Stämn.
pizz.
arco
pizz.
arco
pizz.
arco
bis
bis
arco
pizz.
flag.
flag.
bis
flag.
arco
pizz.

39. POLSKA

efter Spel Gulle

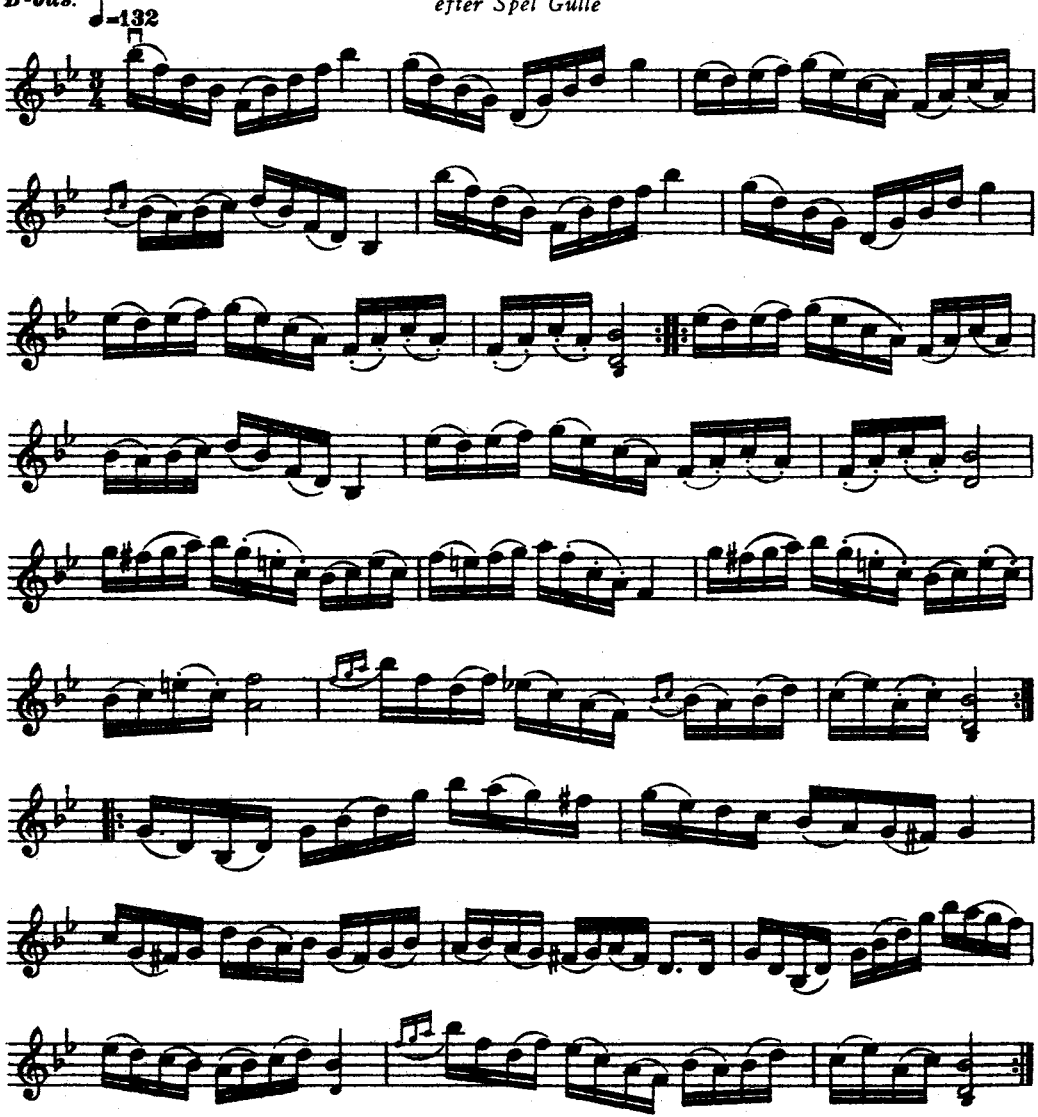

40. POLSKA

efter Spel Jöns

B-bas.

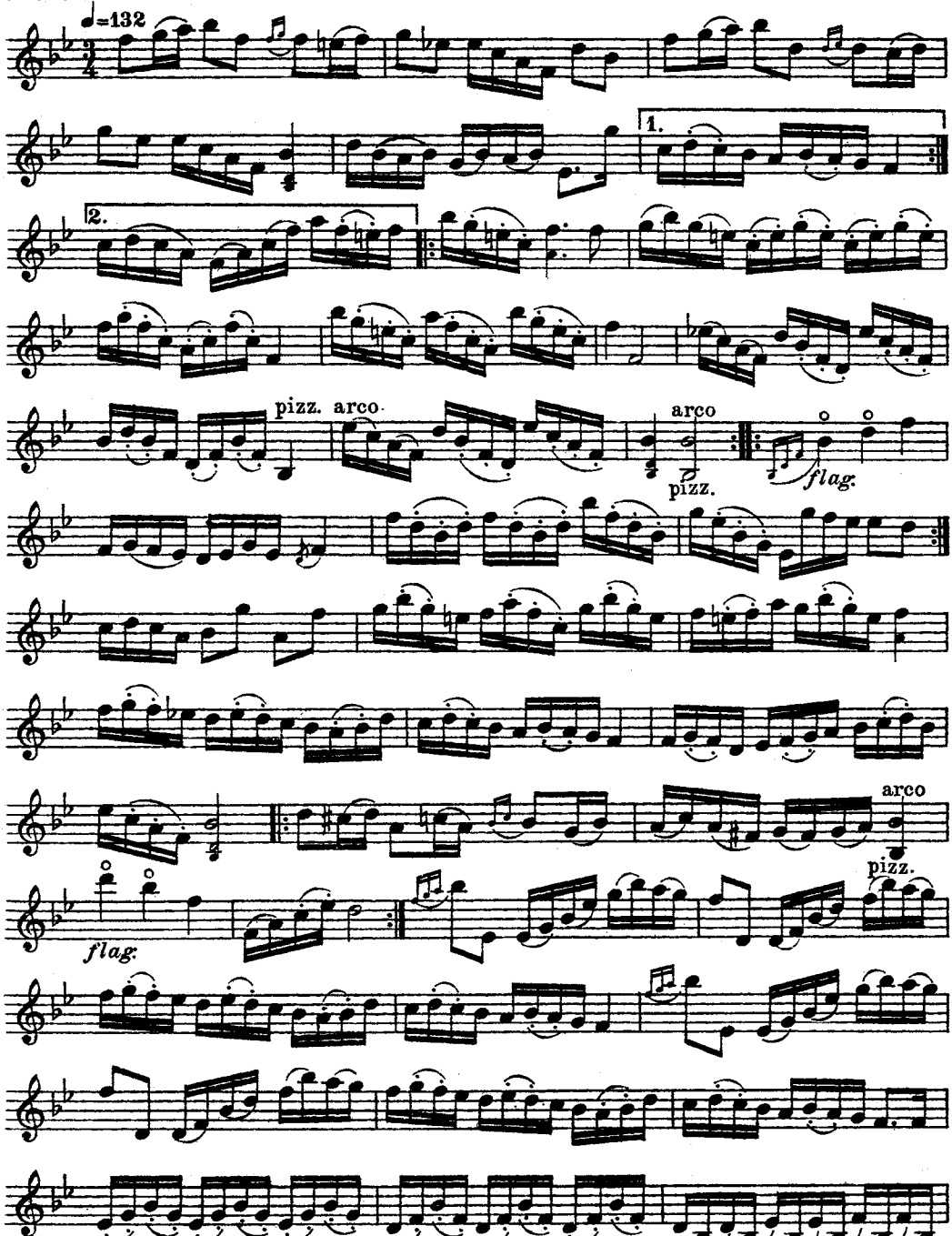

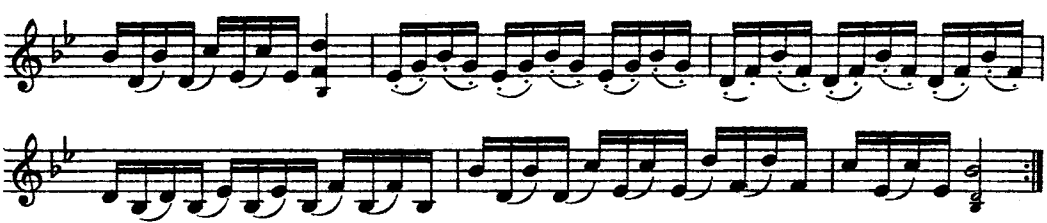

Låten kallades för »Marknadspolskan».

Spel Jöns hade varit till marknads i Hudiksvall. På hemvägen råkade han ut för några skälmar, vilka sammangaddat sig för att råna honom på hans pengar. När Spel Jöns märkte deras onda avsikter, tog han fram fiolen och började spela denna polska, med den påföljd att karlarna drogos med i en yrande dans. Tack vare den trollmakt Spel Jöns besatt tvingade han dem att dansa tills de voro så uttröttade, att när han äntligen upphörde med sitt spel förmådde de ej längre göra honom något illa.

41. POLSKA

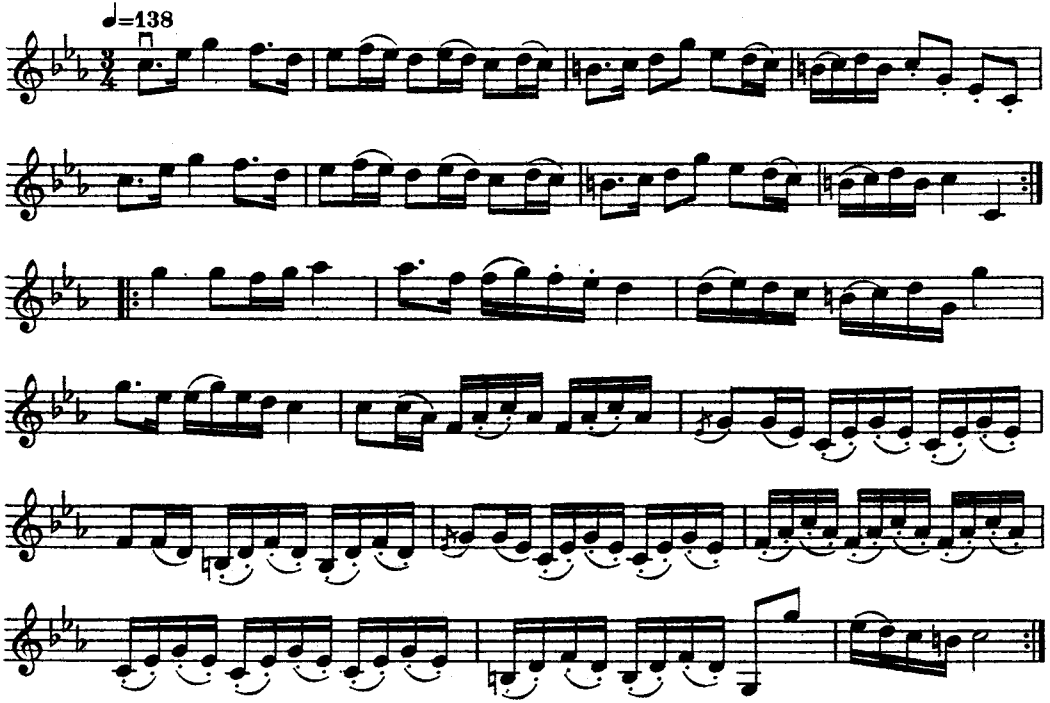

Polskan skulle, enligt Gullik Falk, vara efter Lapp Nils, men den användes även av Spel Gulle.

42. POLSKA

efter Spel Erik

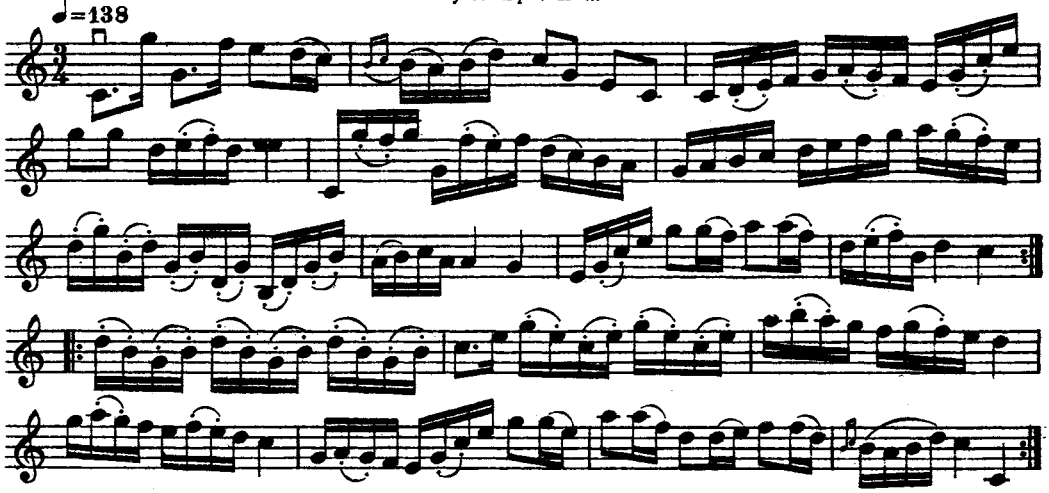

Sista reprisen har sju takter. Man kan emellertid antaga, att den ursprungligen antingen bestått av åtta takter, därvid en takt borttappats mellan fjärde och femte eller femte och sjätte takterna, eller också att den utgjorts av sex takter, därav — utom de fyra första takterna — en avslutning av samma lydelse som första reprisens tvenne sista takter. Den notgrupp som bildar denna repris' nionde takt återkommer nämligen i sista reprisens femte och sjätte takter, vilket ger stöd åt det senare antagandet.

Reprisen finge då följande utseende:

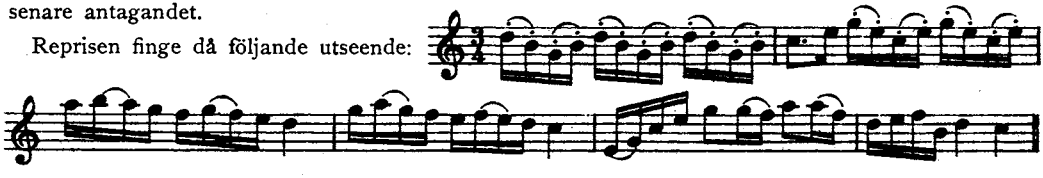

43. POLSKA

efter Spel Erik

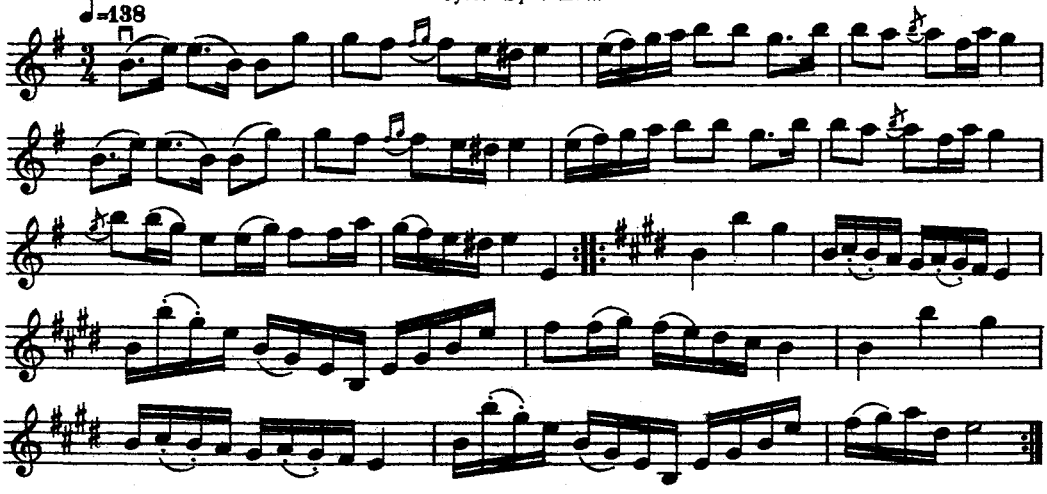

44. GÖKPOLSKAN

efter Spel Erik

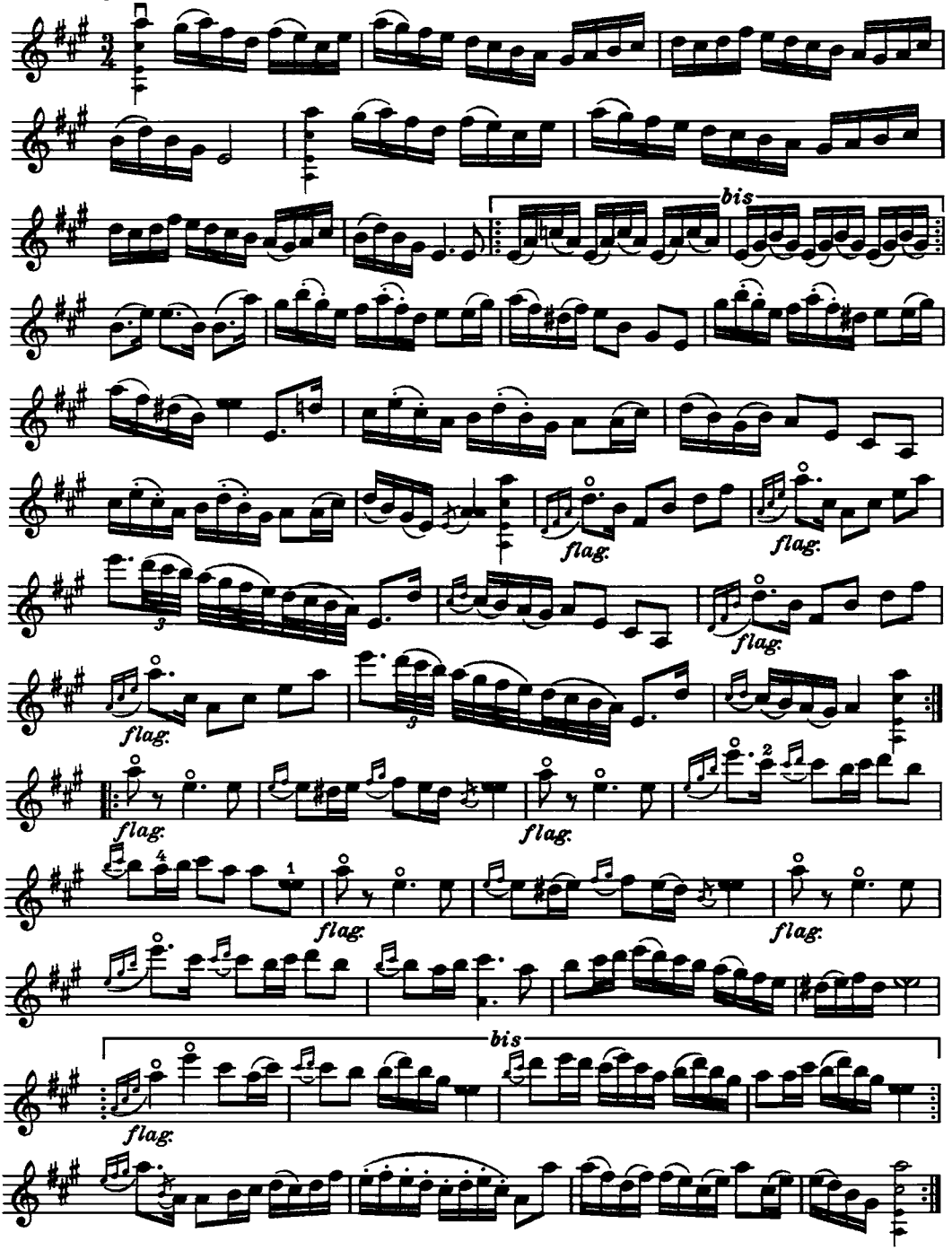

45. POLSKA

efter Spel Gulle

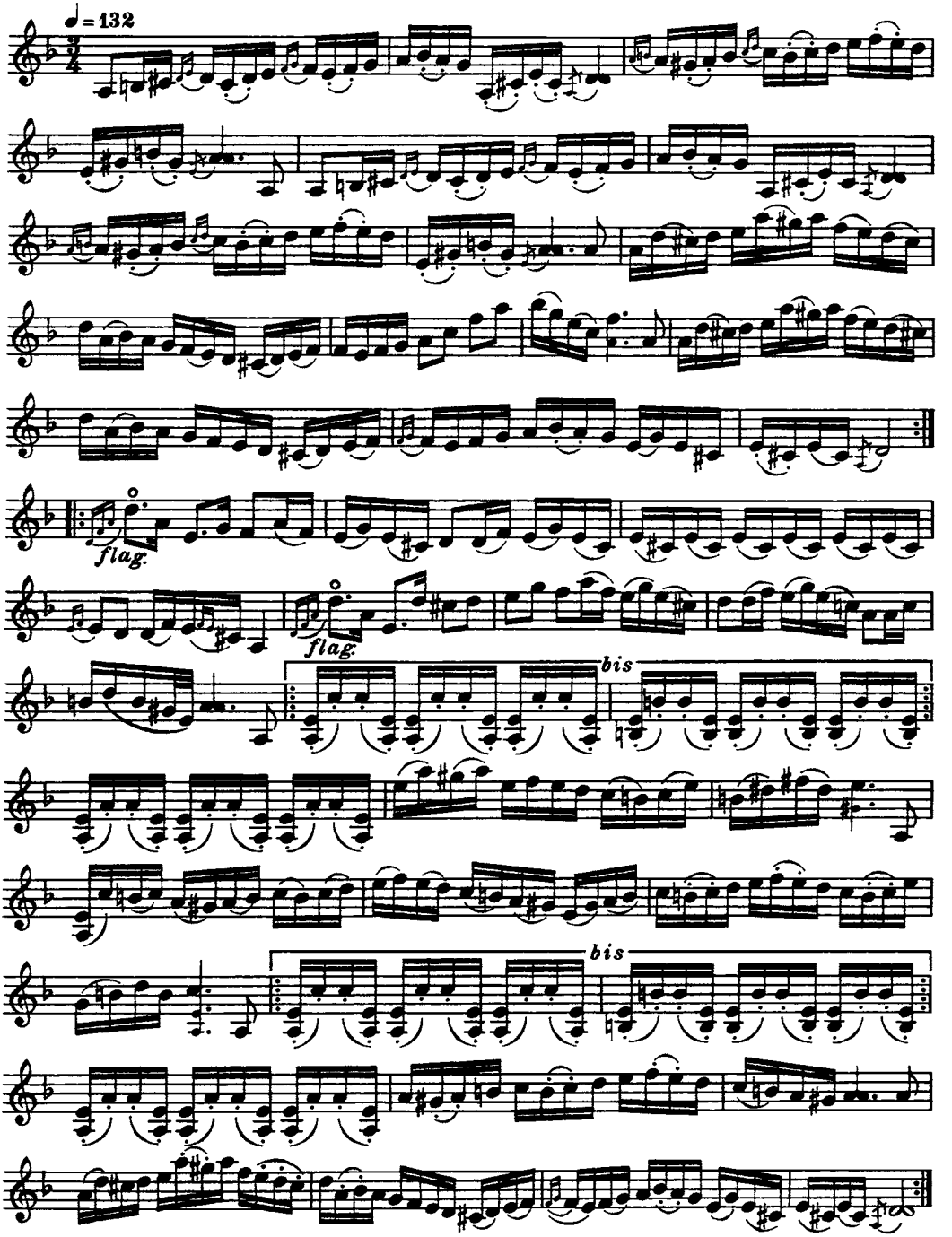

A-bas

46. POLSKA

efter Spel Gulle

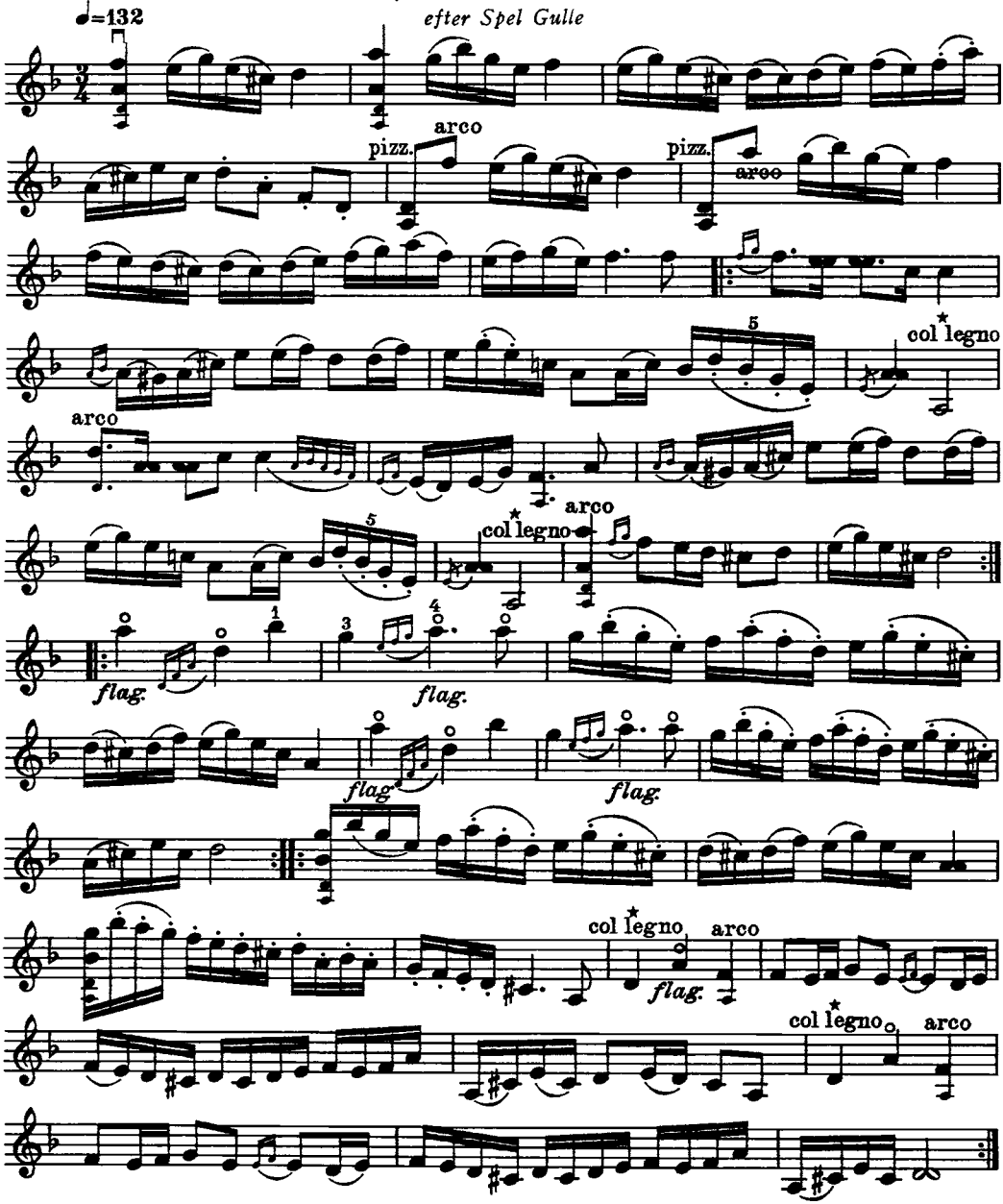

*Spel Gulle brukade på dessa ställen vända på stråken och lägga stången till för att det skulle låta riktigt »stiggt» (fult).

Andra reprisen har nio takter. Första takten synes vara ämnad att utgöra en inledning till reprisen — en företeelse som ej tycks vara ovanlig för dessa storpolskor. Se t. ex. n:r 40, andra och fjärde repriserna.

Låten, som är en av de ståtligaste bland de tre Spelens polskor, gick under namnet »Vallarepolskan».

47. POLSKA

efter Spel Erik

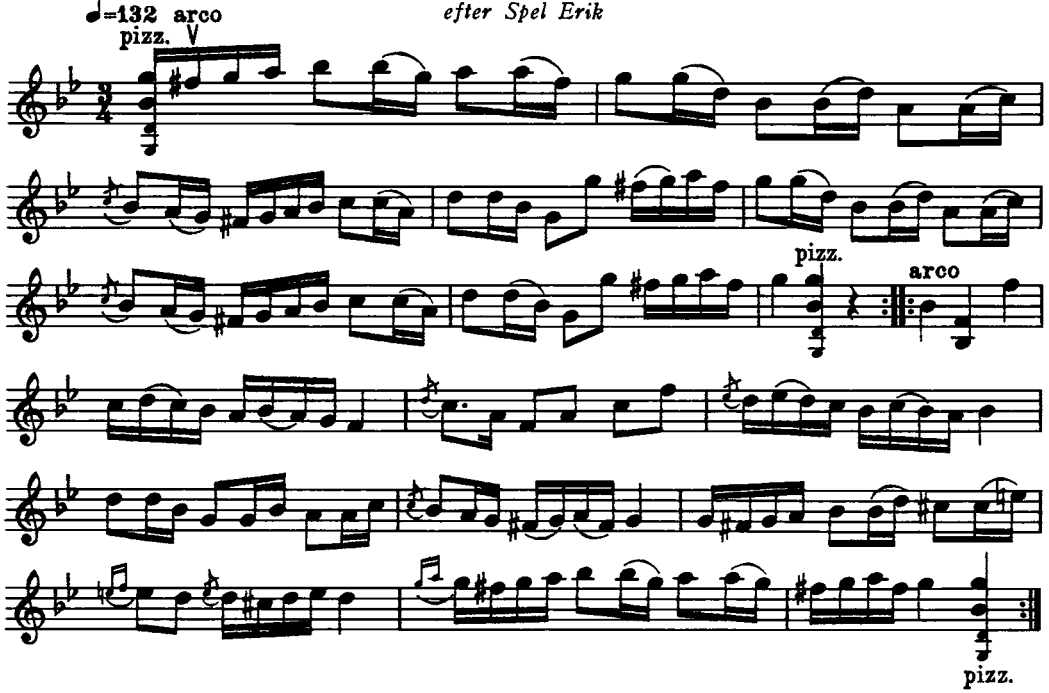

48. POLSKA

efter Spel Erik

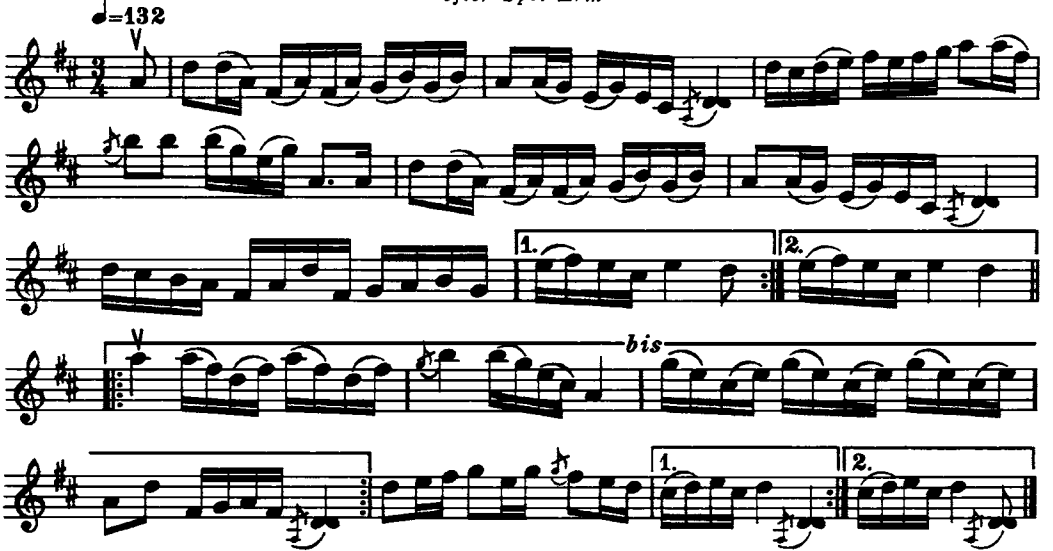

49. POLSKA

efter Spel Erik

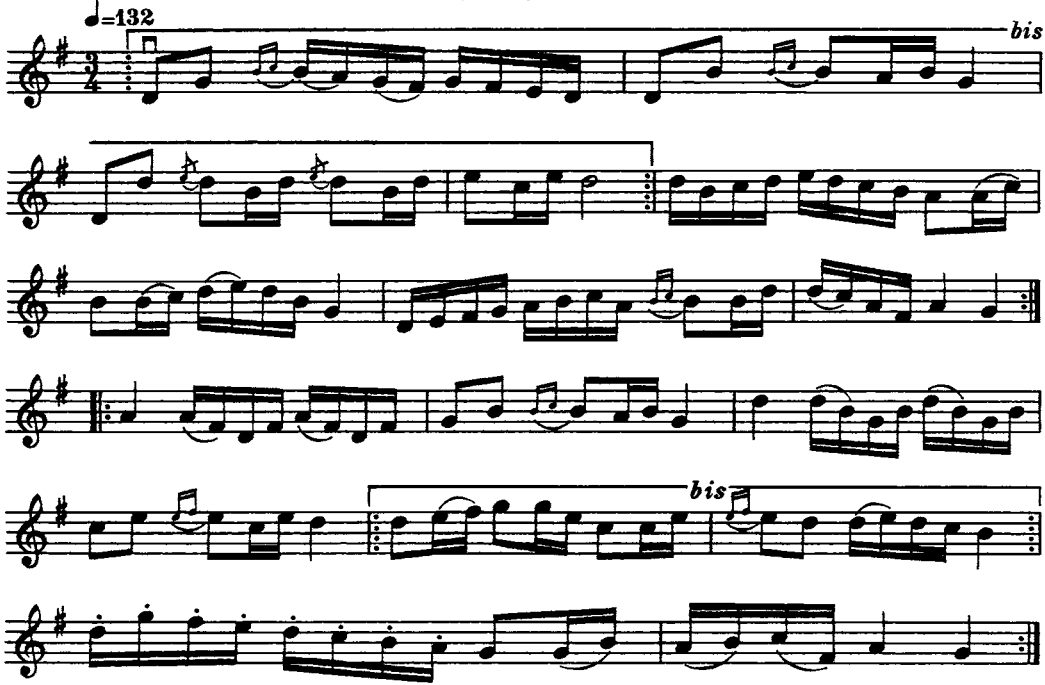

50. POLSKA

efter Lapp Nils

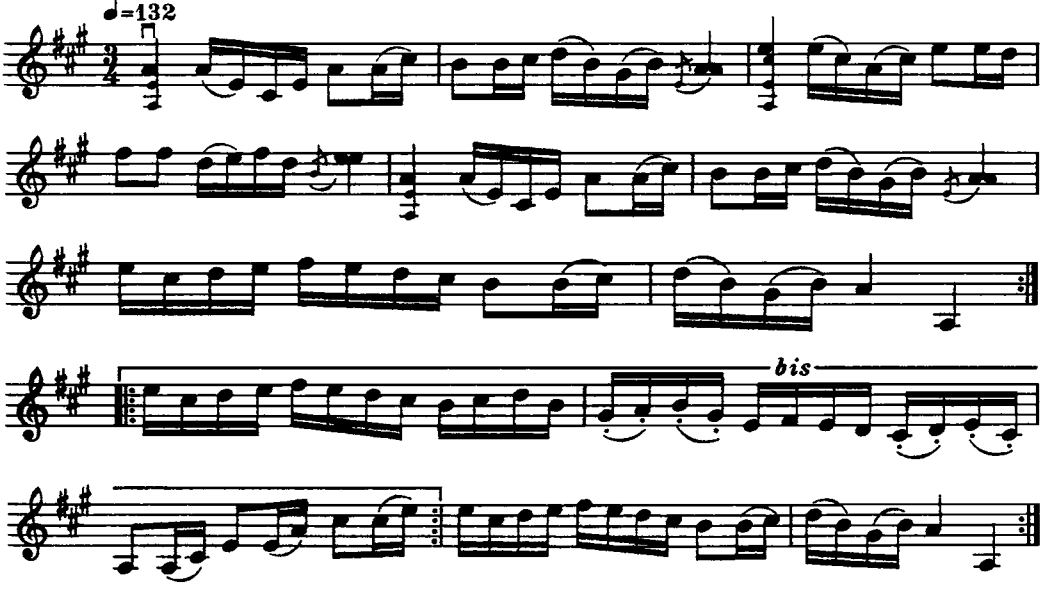

51. VALS

efter Lapp Nils

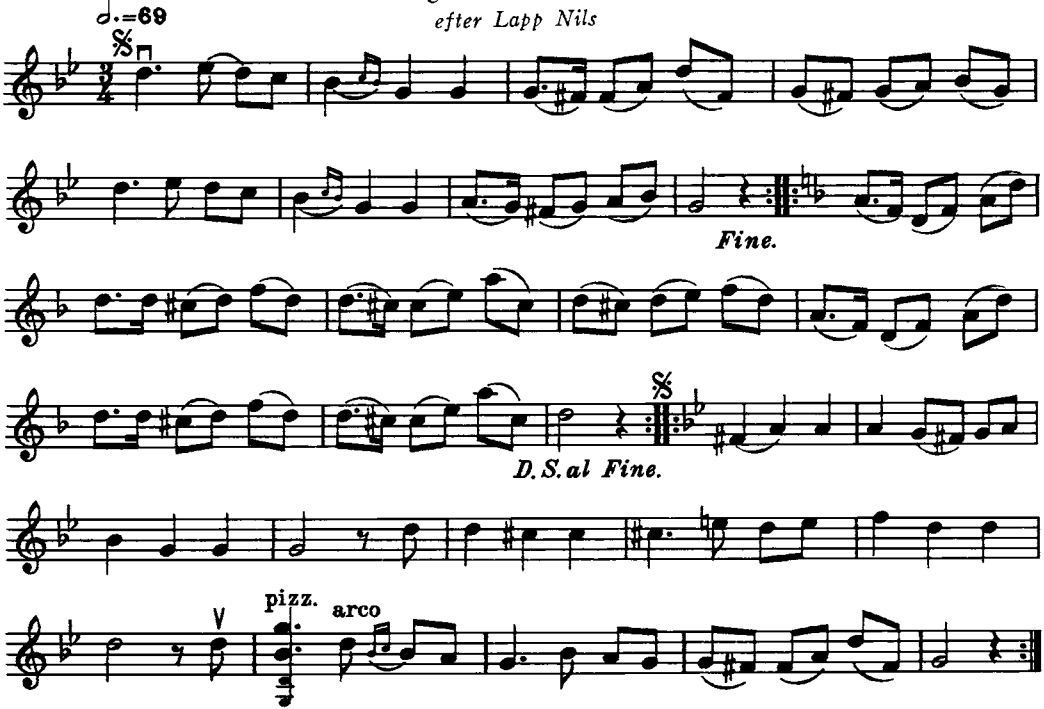

52. POLSKA

efter Spel Gulle

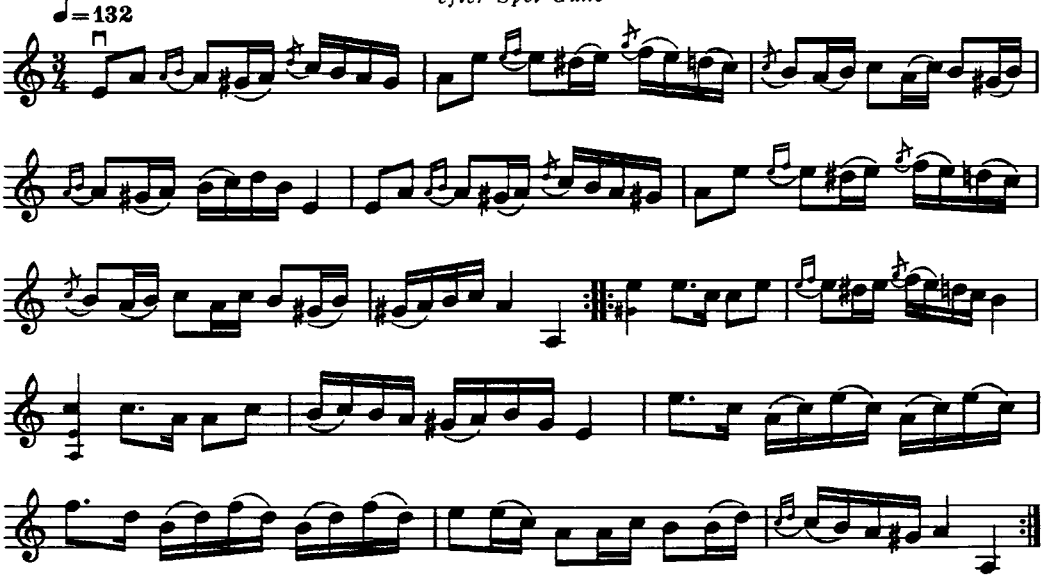

53. POLSKA

efter Spel Gulle

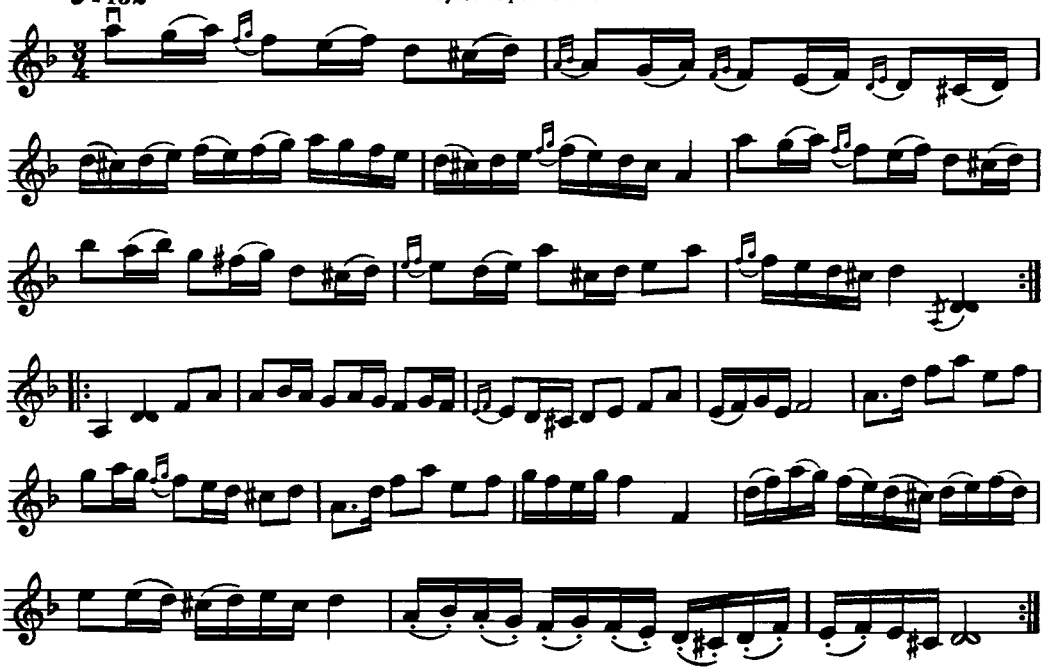

54. VALS

efter Lapp Nils

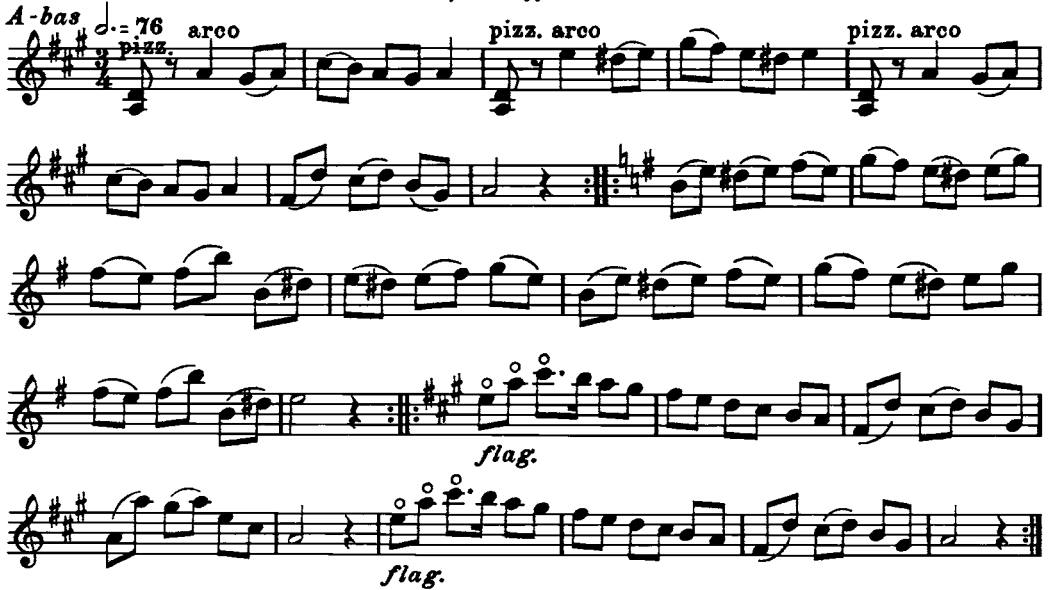

Femte takten i sista reprisen är övertalig.

55. *POLSKA*

efter Spel Gulle

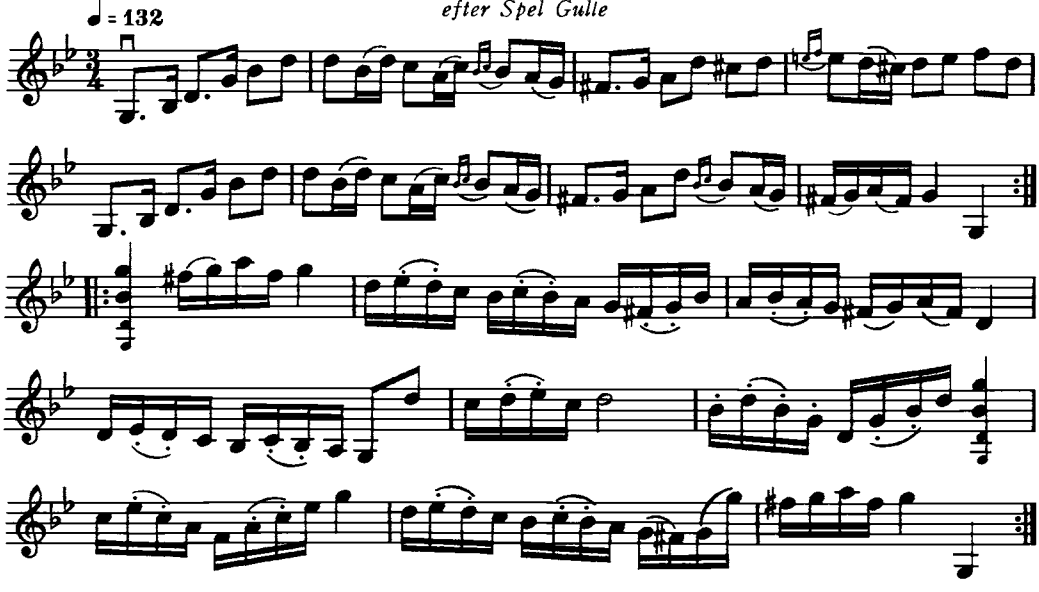

Andra reprisen har nio takter. Se anm. vid n:r 46.

56. POLSKA

efter Spel Erik

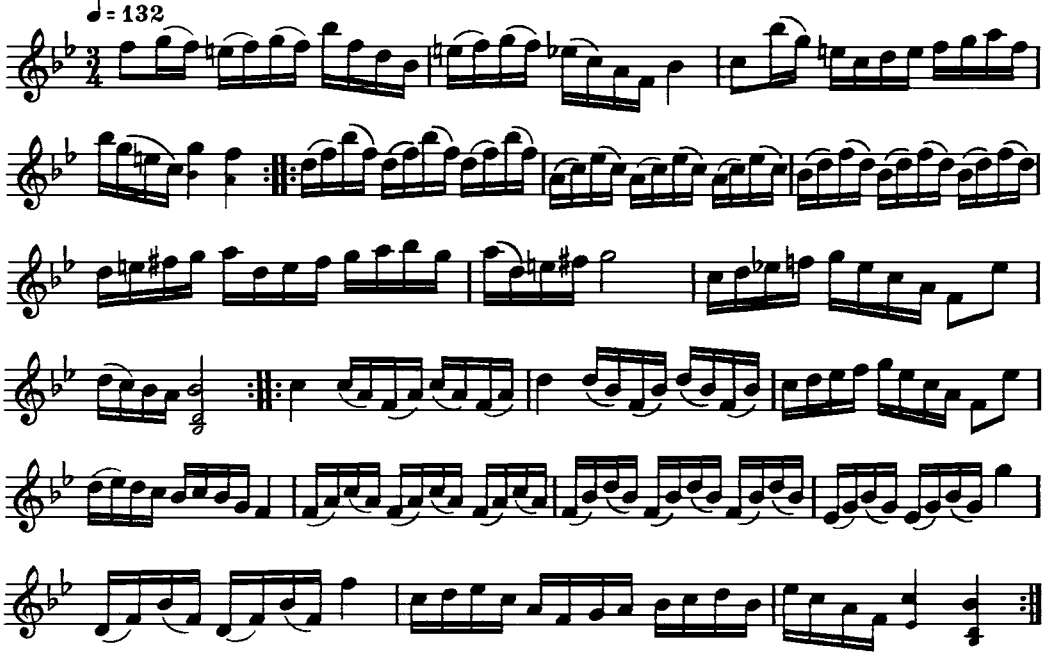

57. POLSKA

efter Spel Gulle

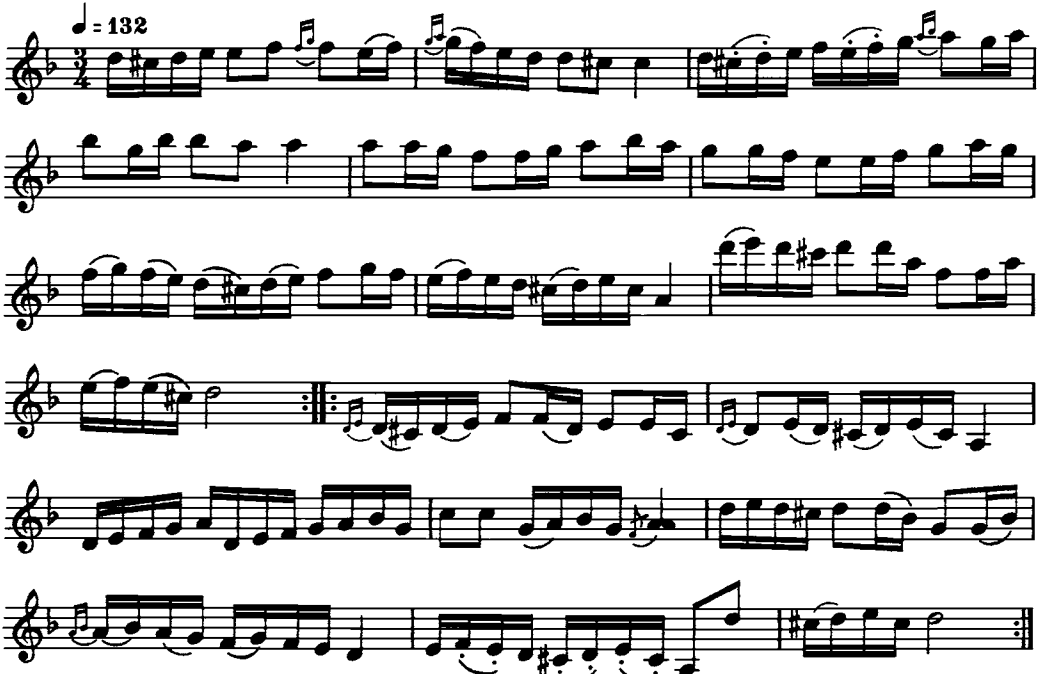

58. POLSKA

efter Spel Gulle

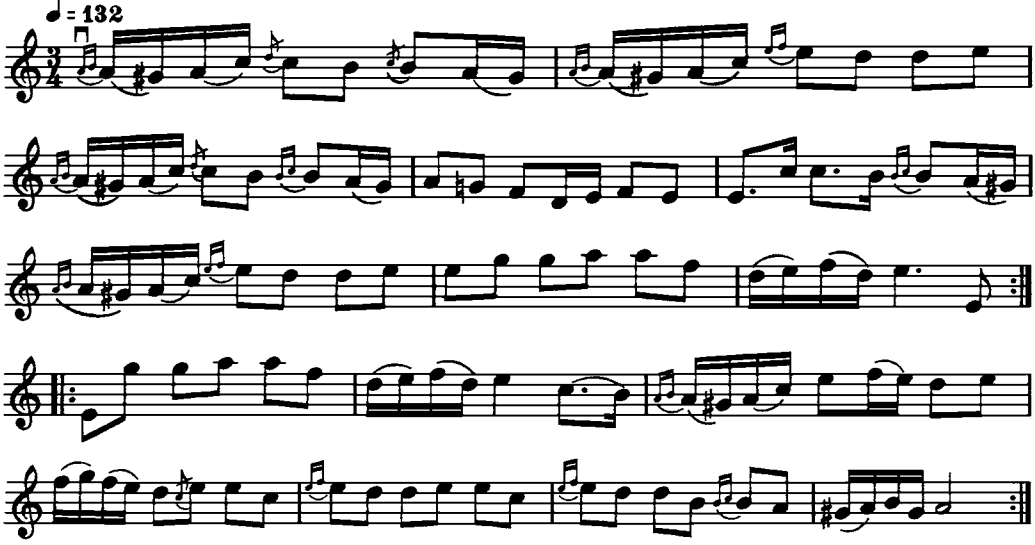

Andra reprisen har endast sju takter. Polskan återfinnes i en något avvikande form hos Jöns Persson. Jfr n:r 121.

59. POLSKA

efter Spel Gulle

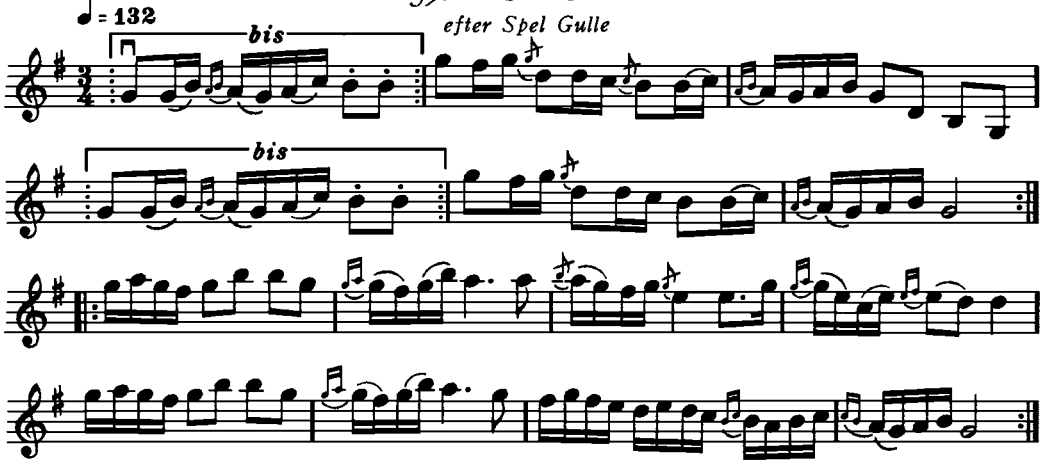

Detta var Gullik Falks första polska. Han lärde den av sina syskon.

60. POLSKA

efter Spel Gulle

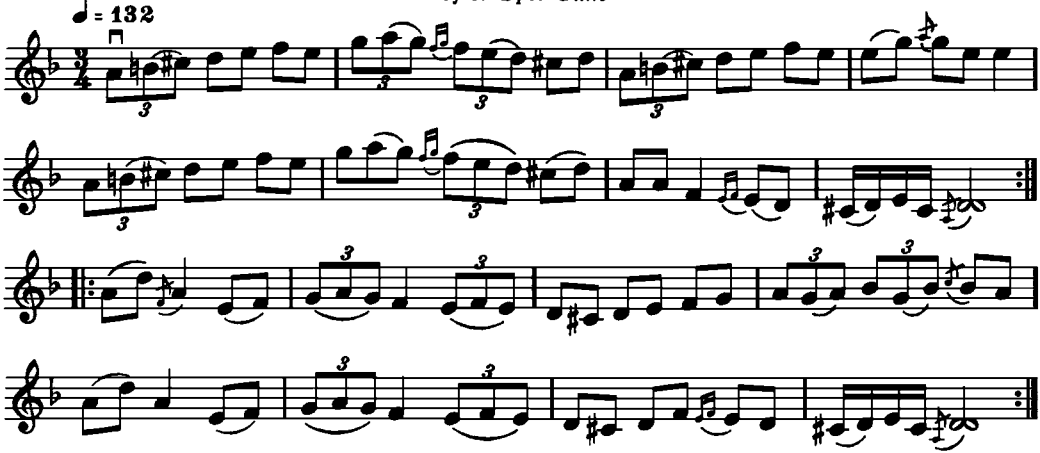

61. POLSKA

efter Spel Gulle

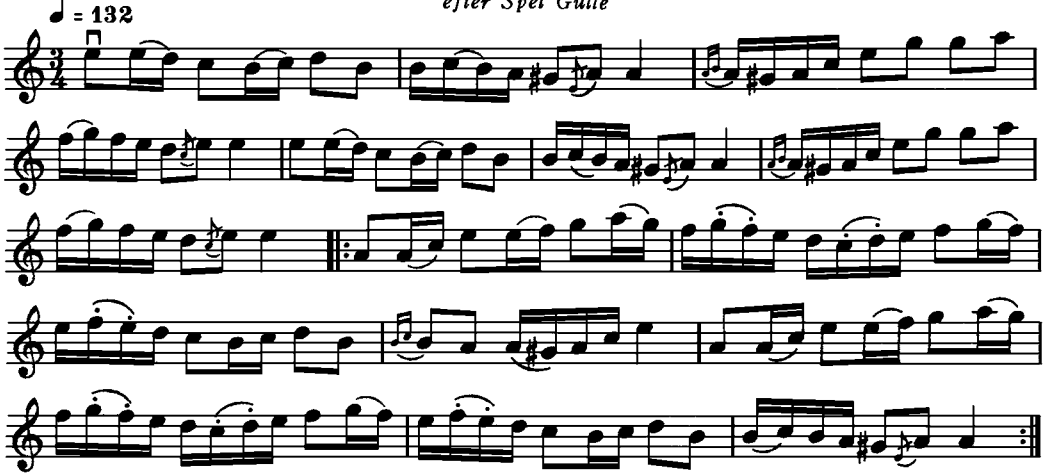

62. POLSKA

efter Spel Gulle

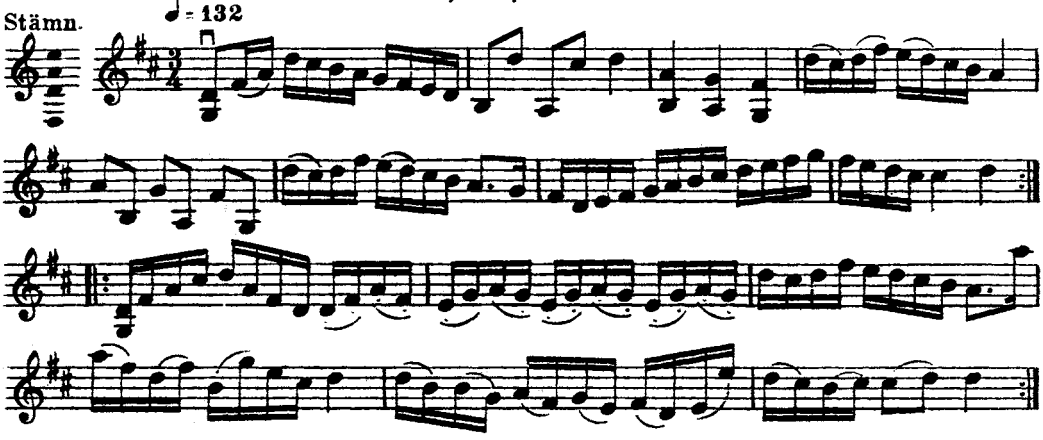

Polskan spelades med *g*-strängen stämd till lilla oktavens *d*. Noteringen är gjord med hänsyn till omstämningen.

63. POLSKA

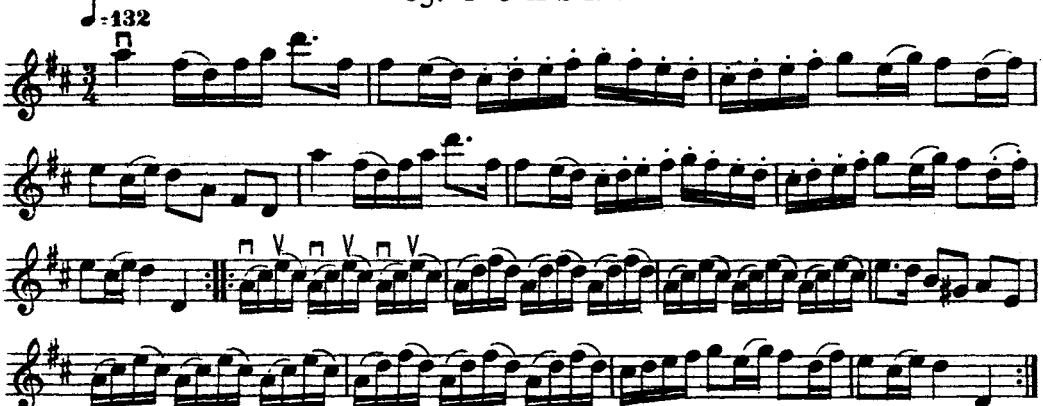

Gullik Falk kunde ej påminna sig varifrån han fått denna låt. Omöjligt är ej att den har sitt ursprung i Hälsingland, ty den äger många av Hälsingepolskans kännetecken.

64. POLSKA

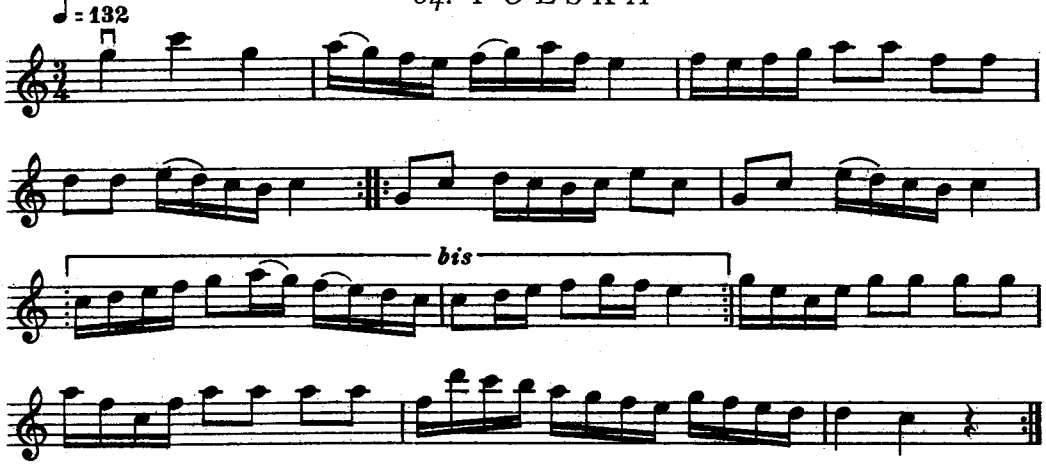

Polskan uppgavs av Gullik Falk vara kommen från Jämtland.

Låten är ej av den typ som vanligen benämnes Jämtpolskor, utan kan med säkerhet hänföras till Hälsingepolskorna. Den har också anträffats i äldre notsamlingar från Hälsingland; en variant av polskan har antecknats från Delsbo.

65. POLSKA

efter Spel Gulle

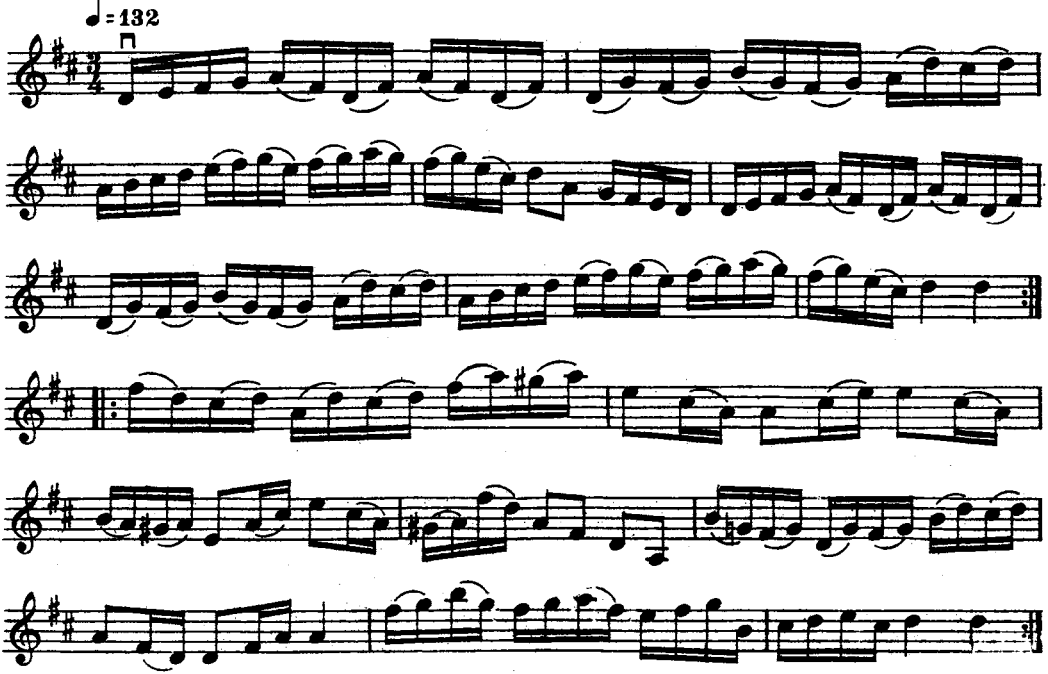

66. POLSKA

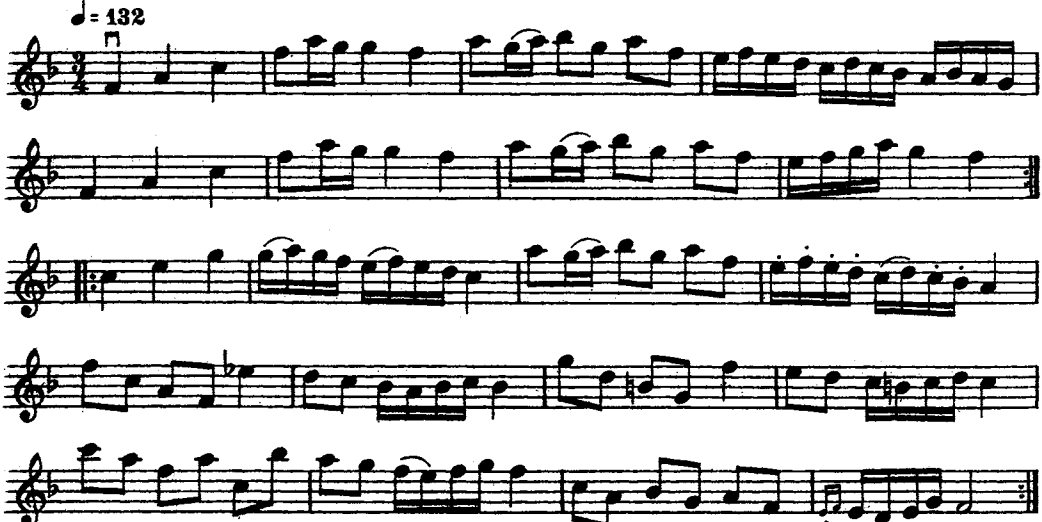

67. POLSKA

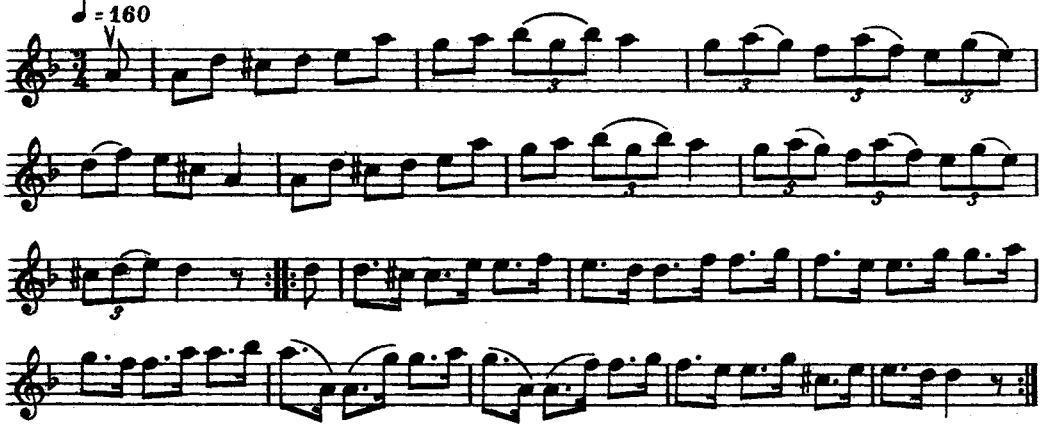

Polskan spelades av *Lill Jöns* från Hemsjö i Jämtland.

68. POLSKA

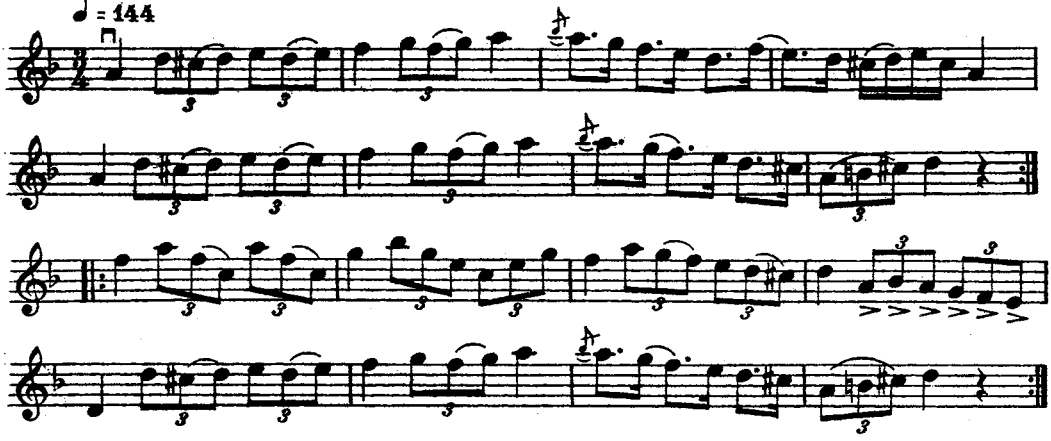

69. POLSKA

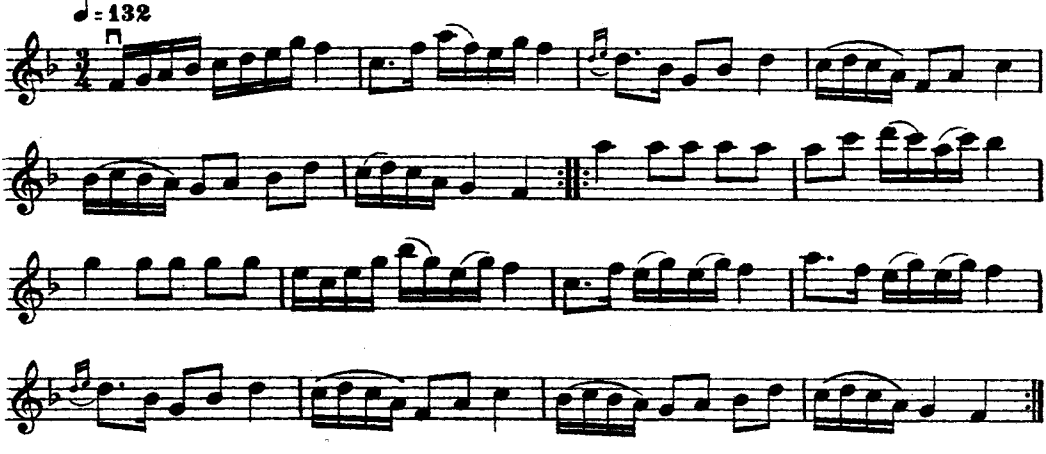

70. POLSKA

efter Spel Gulle

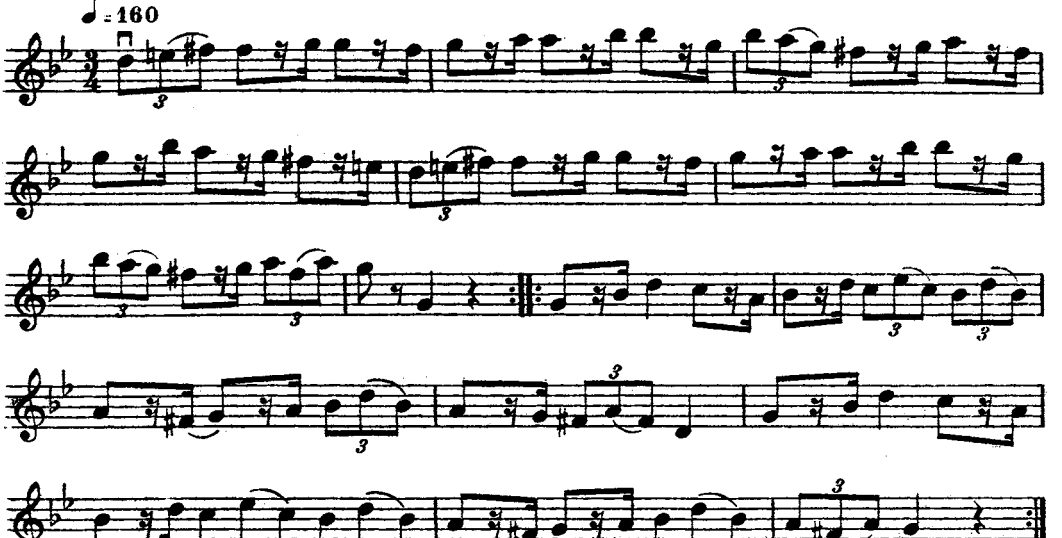

Jfr n:r 96.

71. POLSKA

efter Spel Gulle

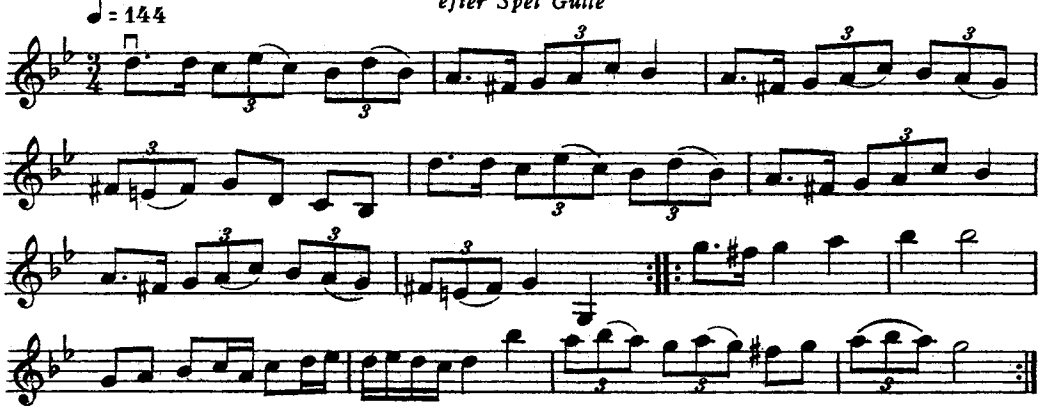

Melodien är i likhet med föregående låt en typisk Jämtpolska, men har blivit spridd och spelas bl. a. även i Hälsingland.

Jfr n:r 95.

72. SVANPOLSKA

efter Spel Gulle

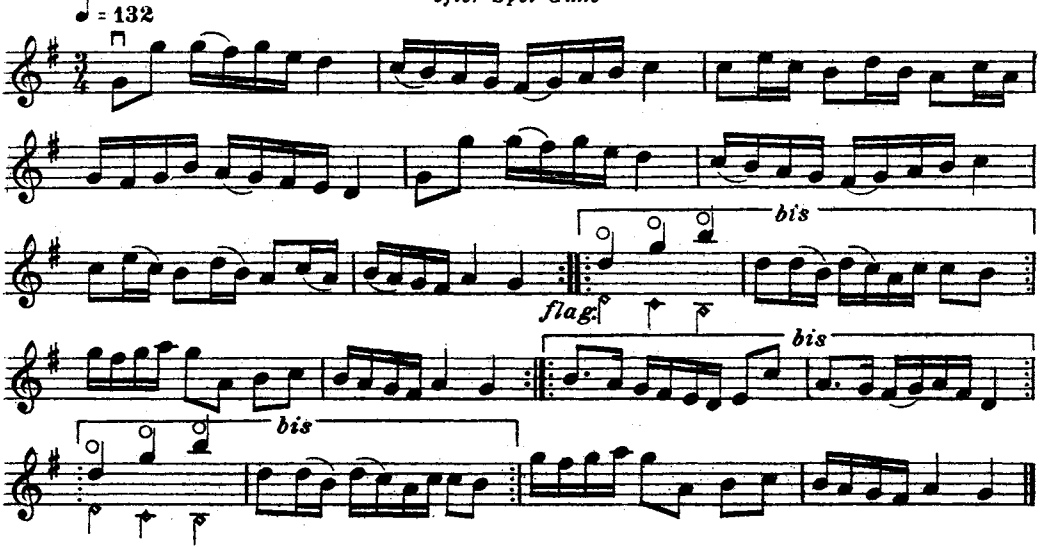

73. POLSKA

efter Spel Gulle

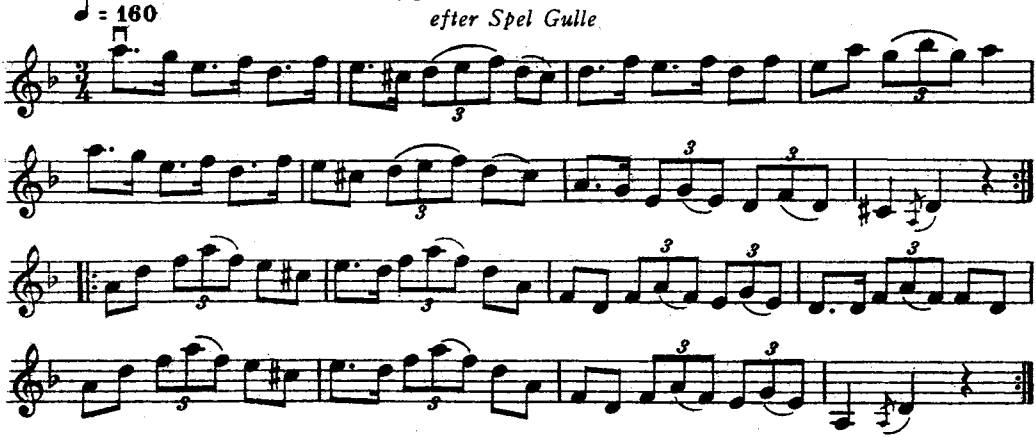

74. POLSKA

efter Spel Gulle

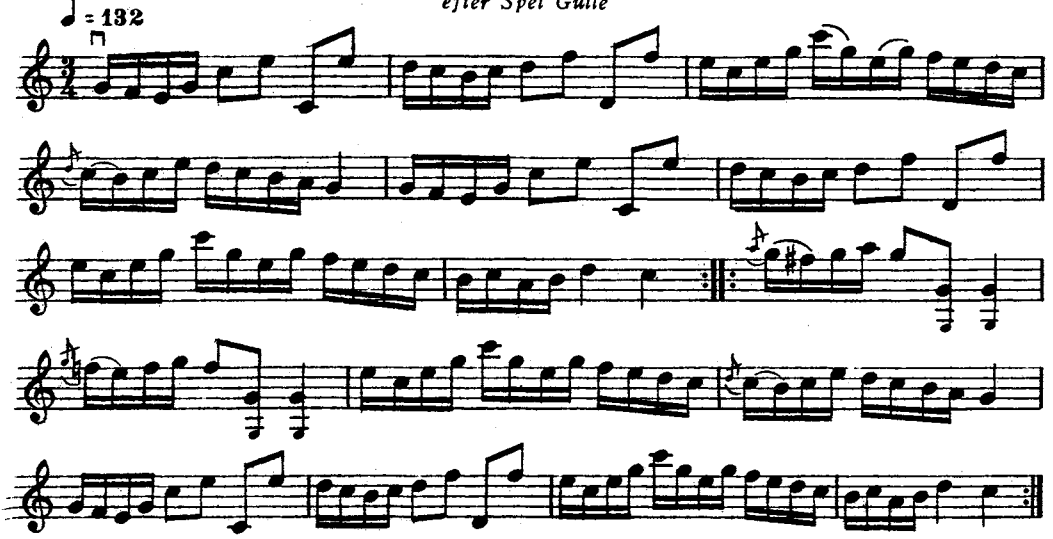

75. VALS

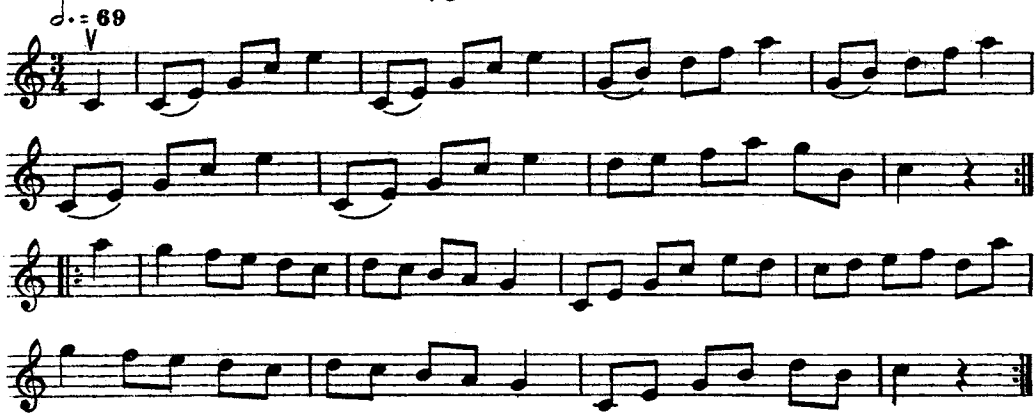

Denna och efterföjande fyra valser har Gullik Falk i sin ungdom avskrivit ur en gammal notbok. De ha alla tillhört en spelman från Nordmaling vid namn *Erik Andersson*, utom n:r 79 som härstammar från *Johan Vinberg* i Nordmaling.

76. VALS

efter Erik Andersson

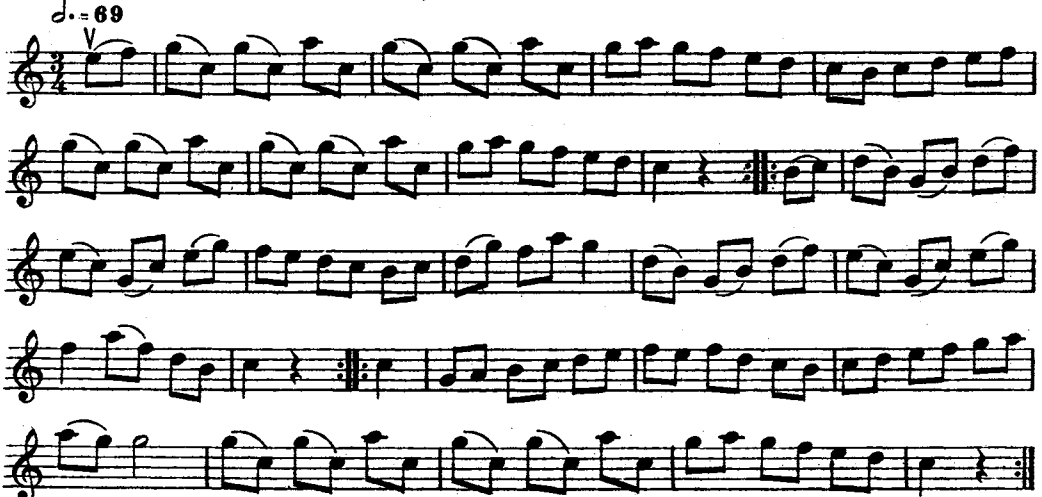

77. VALS

efter Erik Andersson

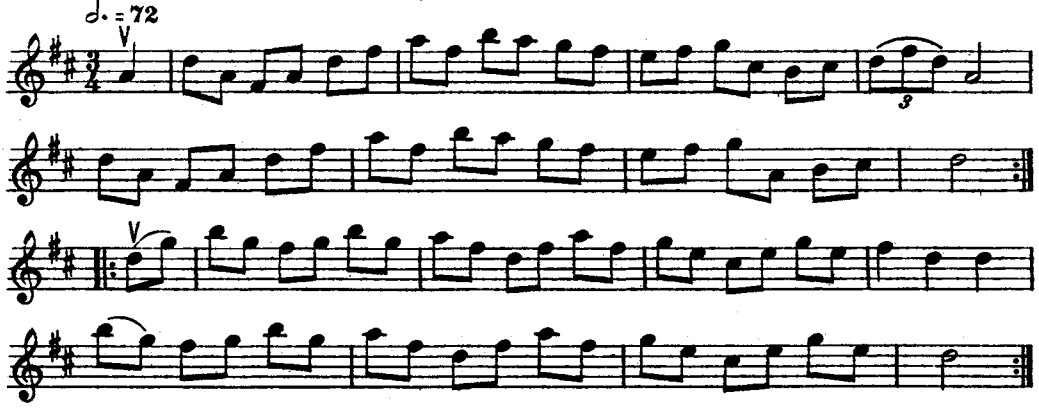

78. VALS

efter Erik Andersson

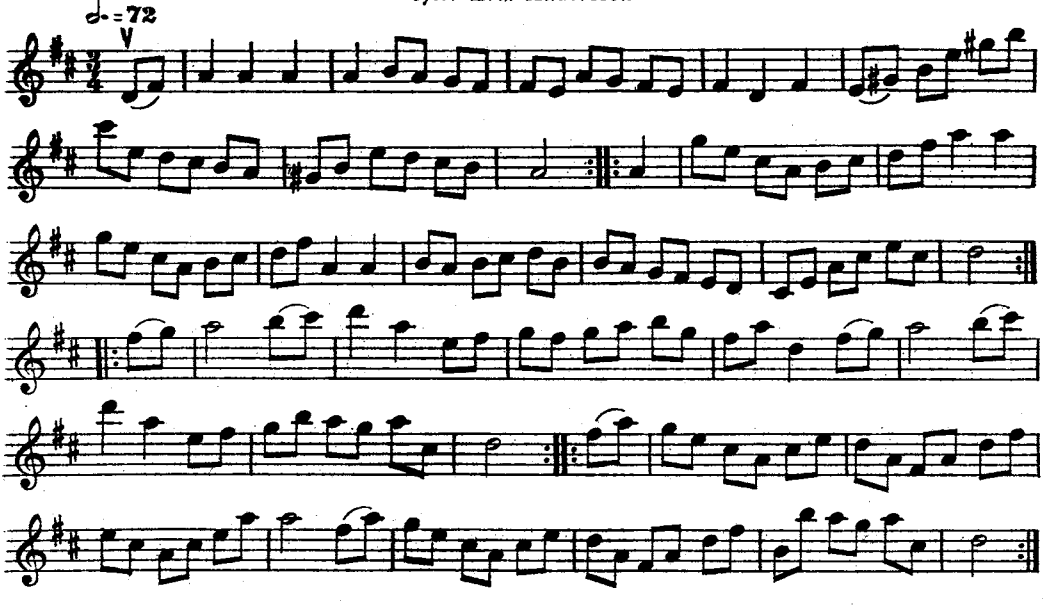

79. VALS

efter Johan Vinberg

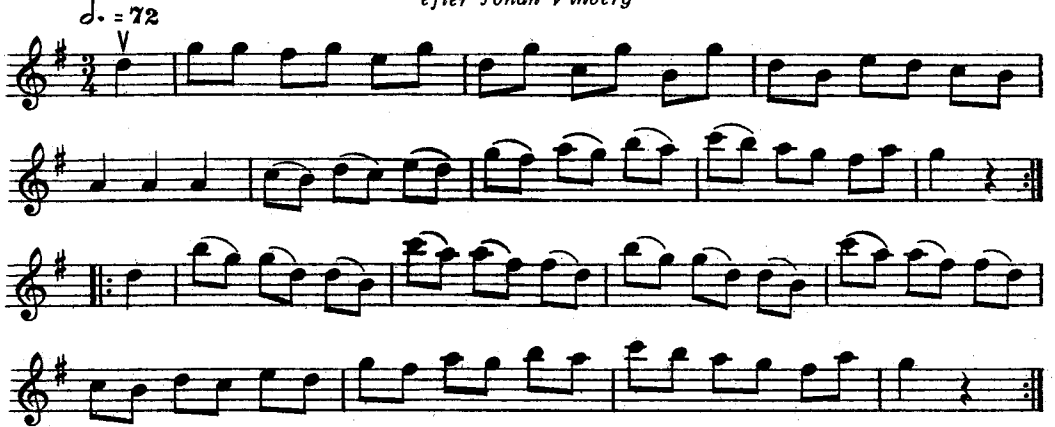

80. POLSKA

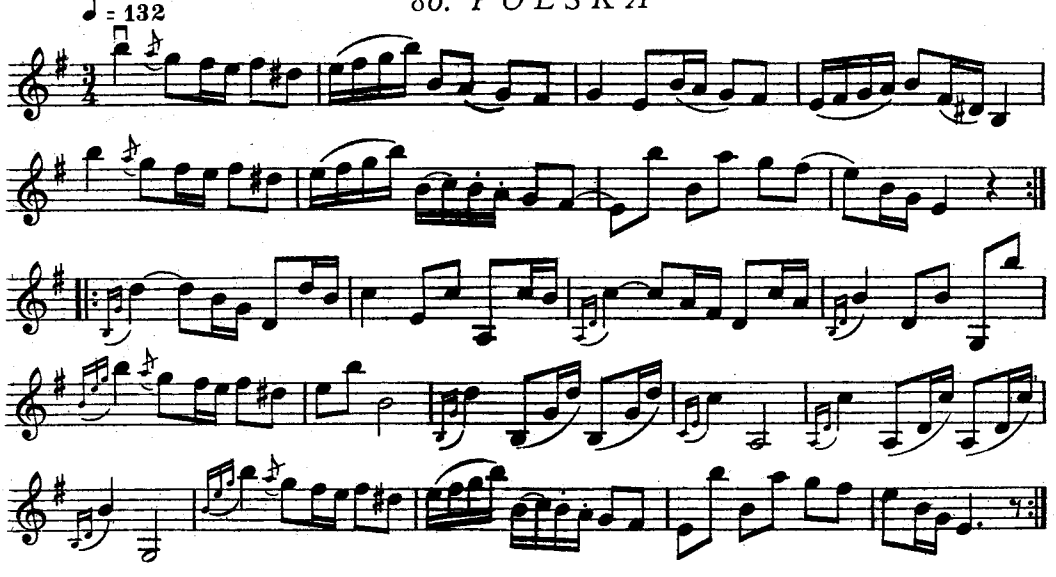

81. POLSKA

efter Spel Gulle

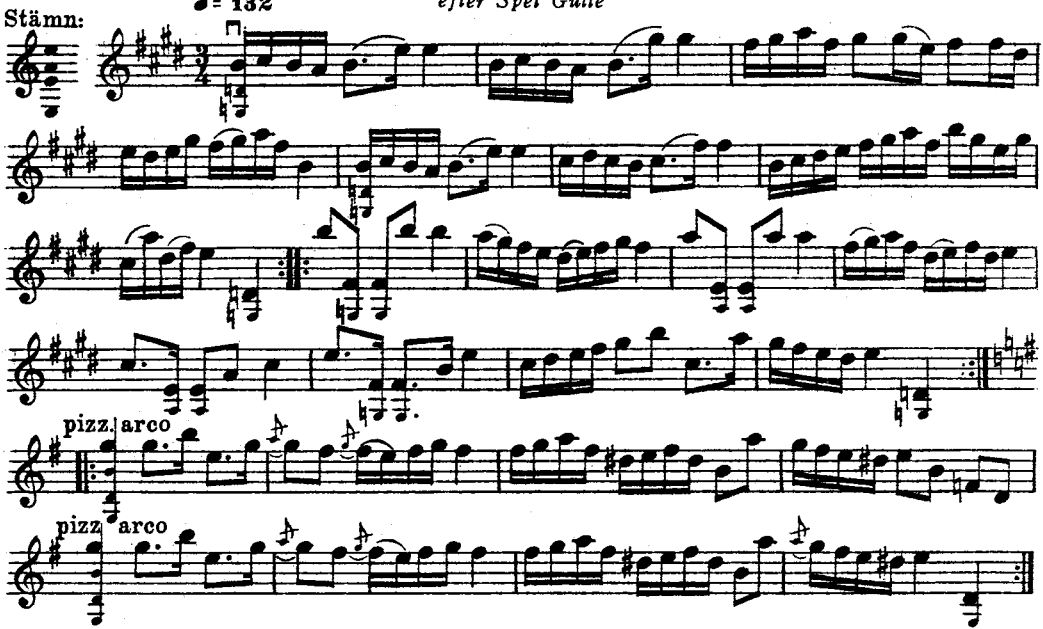

Polskan är noterad med hänsyn till omstämningen.

82. POLSKA

efter Spel Gulle

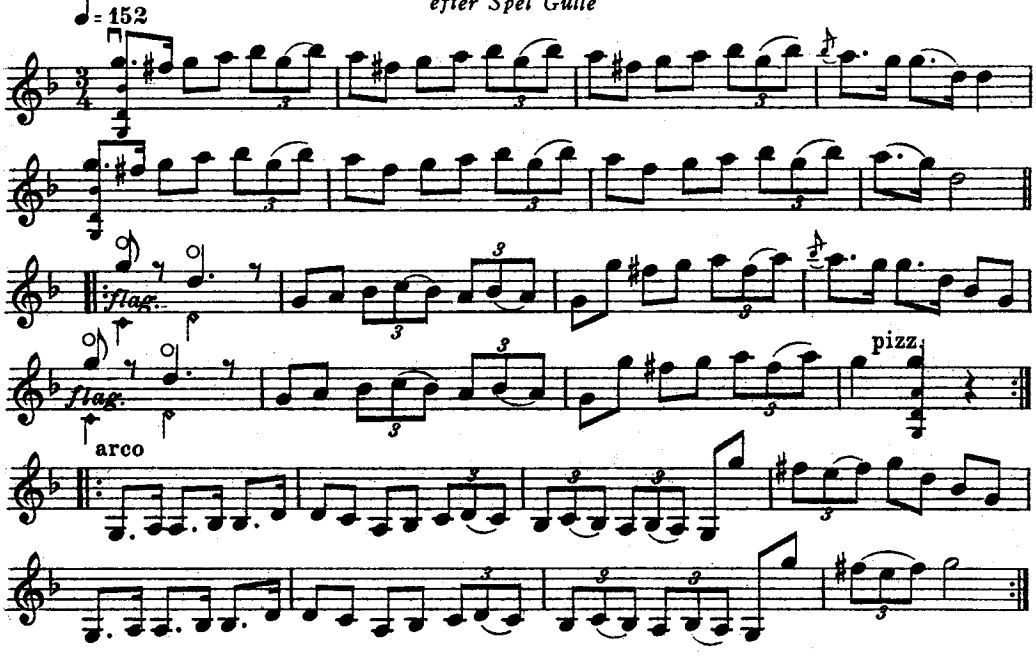

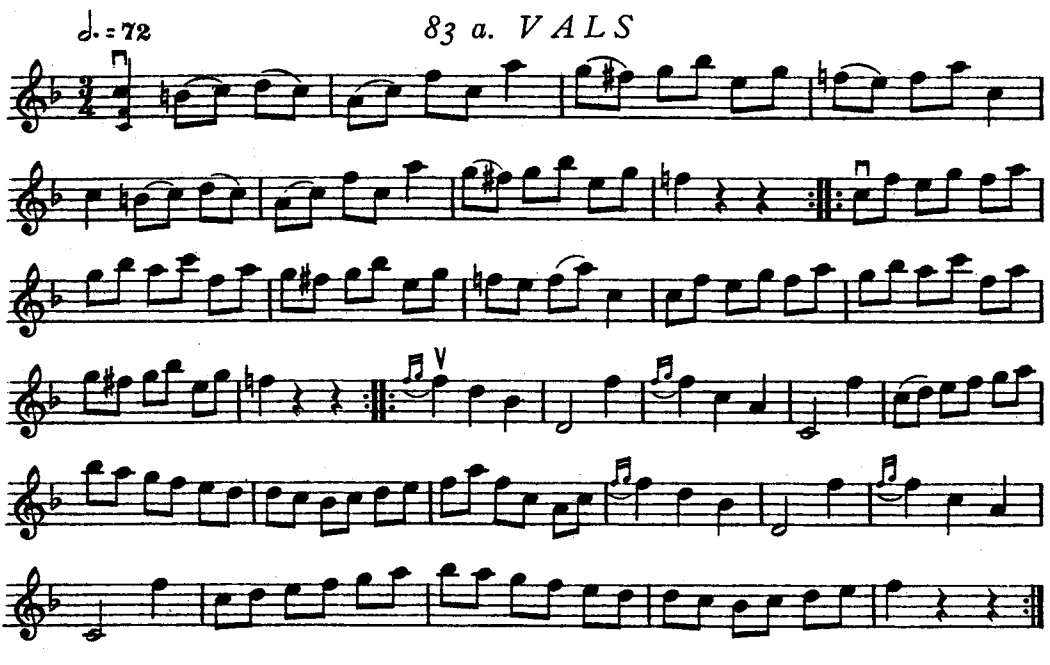
♩.=72
83 a. VALS

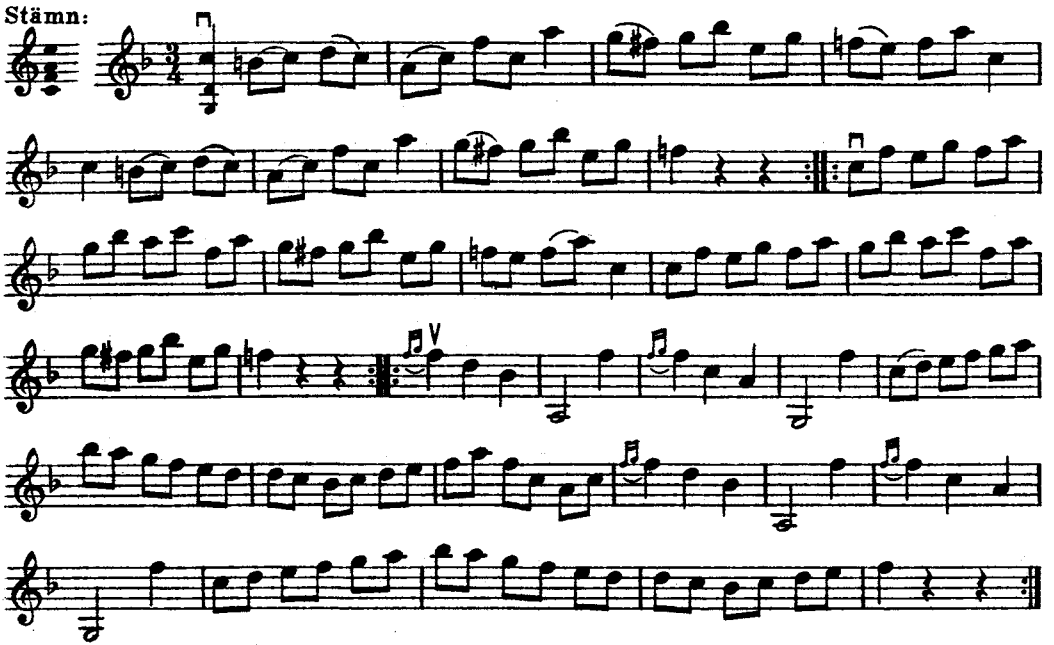

Såväl denna vals som efterföljande polska har Gullik Falk efter *J. Th. Höglund* från Sundsvall, vilken upptecknat dem.

84 a. POLSKA

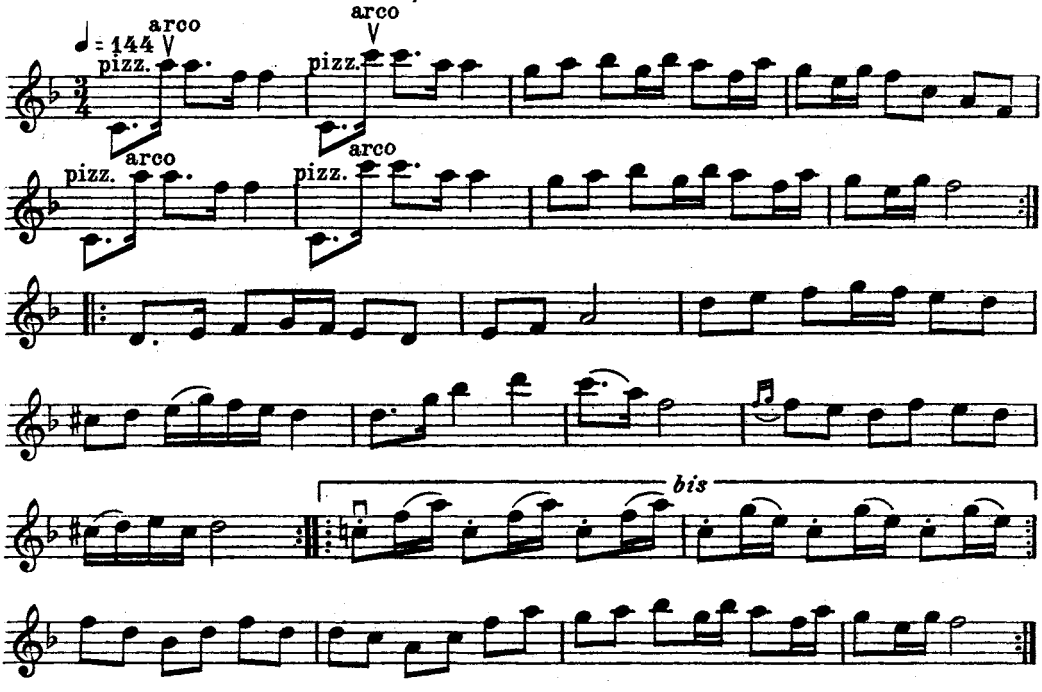

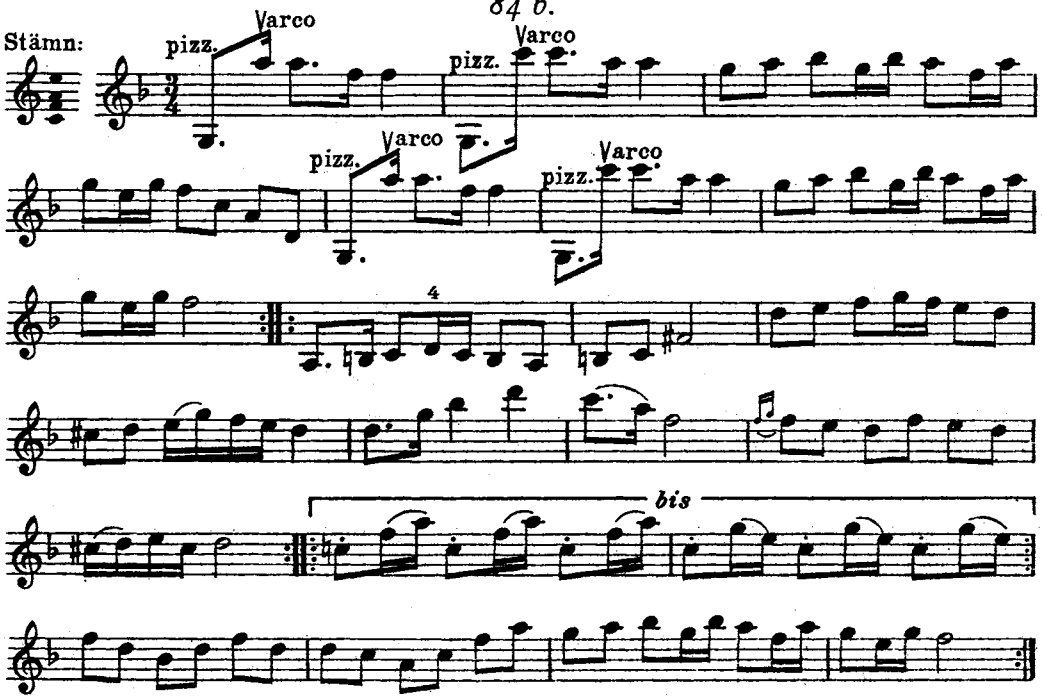
Stämn:
pizz.
Varco
pizz.
Varco
pizz.
Varco
pizz.
Varco
4
bis

85. "DIGER JANKES VALS"

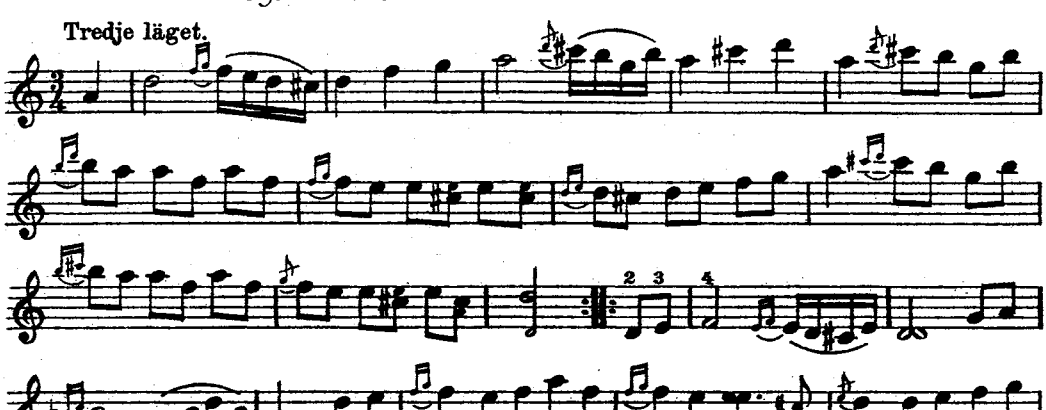

Diger Janke hette en gammal spelman som blev hängd i galge å Hellsjömoarna vid Sundsvall. Innan han skulle hängas bad han att få spela en låt, vilket beviljades, och han spelade då denna vals, som därefter blev kallad Diger Jankes vals.

86 a. VALS

"Grottekvarnen"

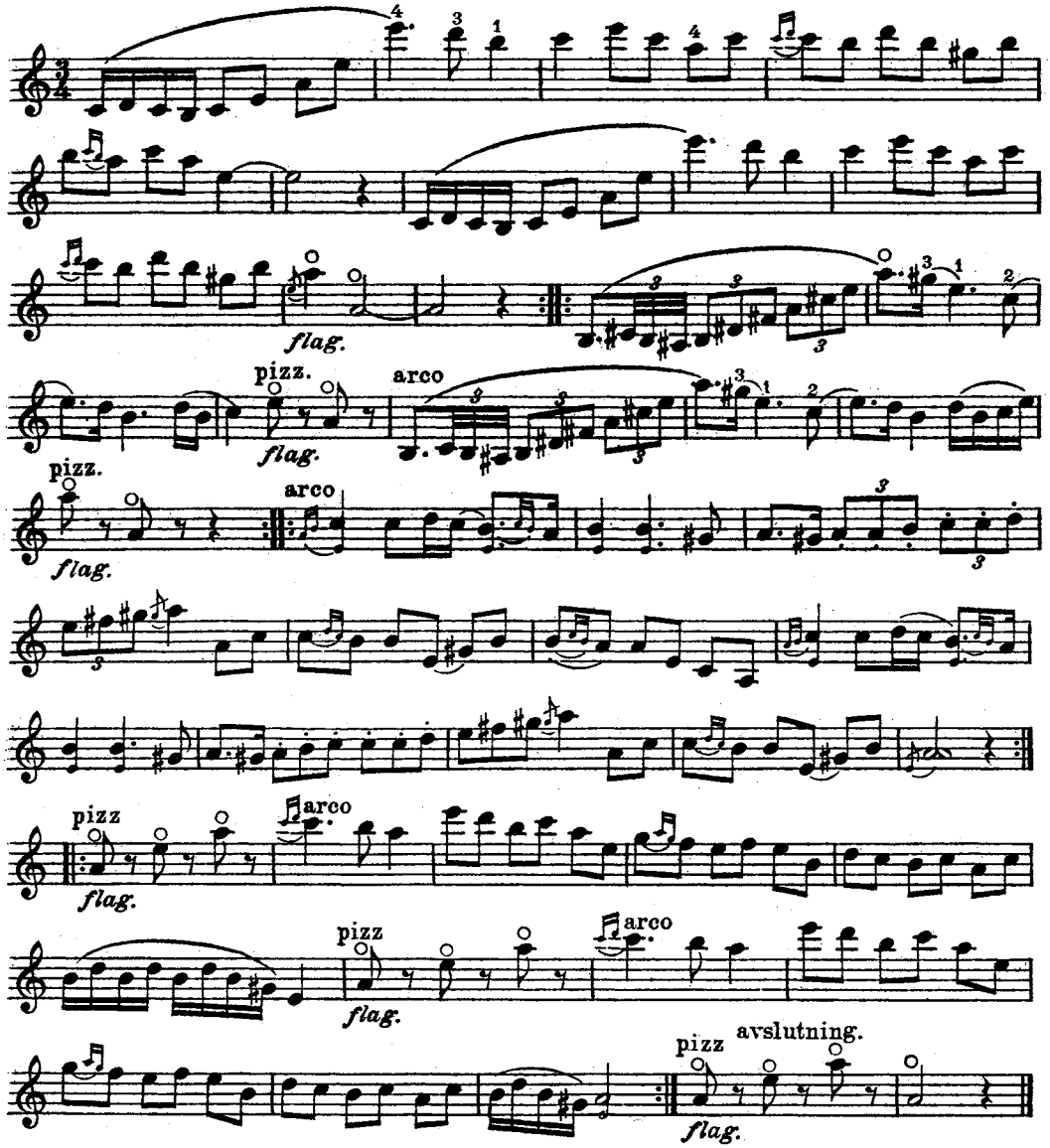

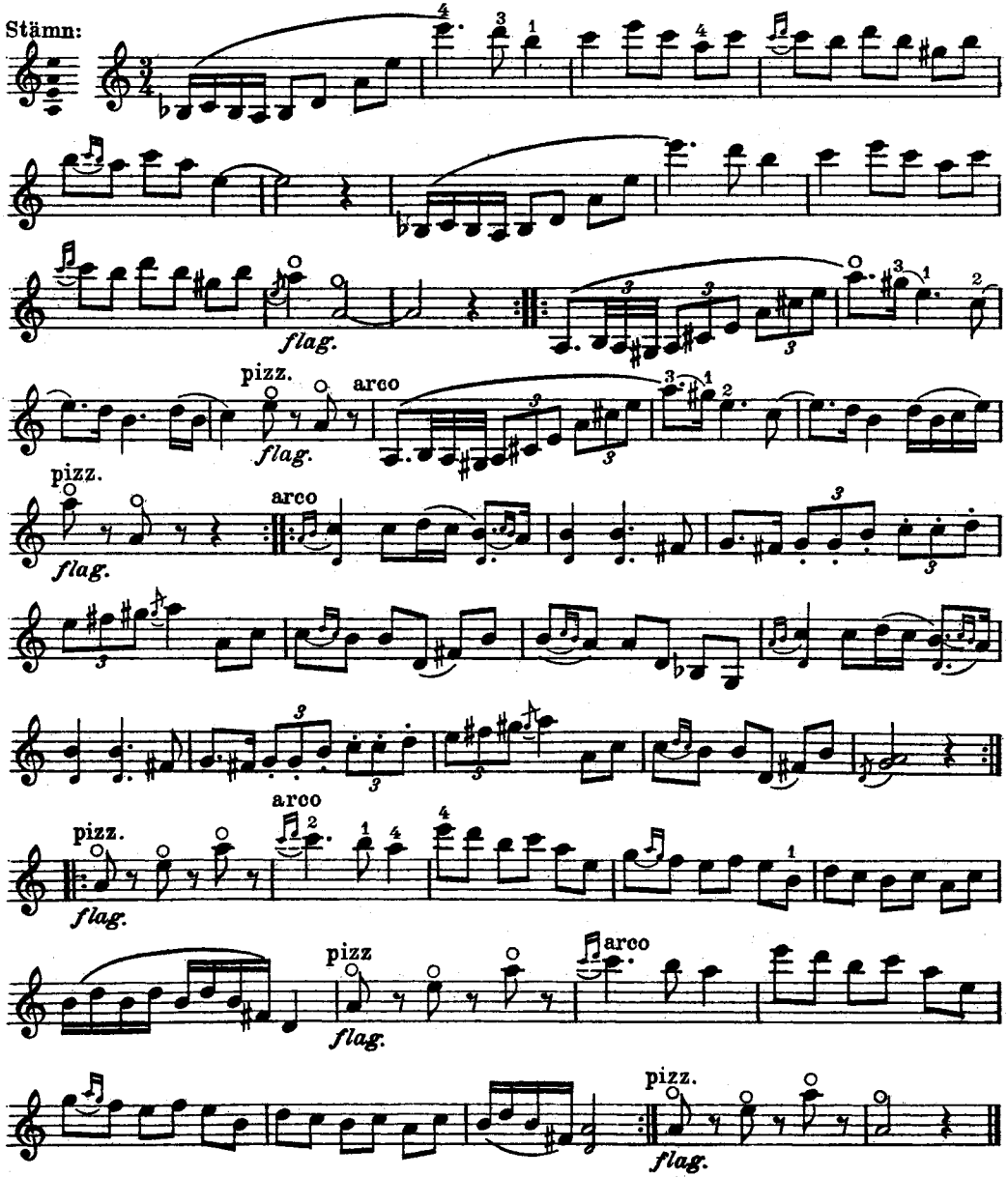

Sjätte och tolfte takterna i första reprisen utgöra en slags vilopunkt och spelades ej vid dans.

Valsen spelades av Spel Jöns och Spel Erik.

87 a. VALS

efter Spel Jöns

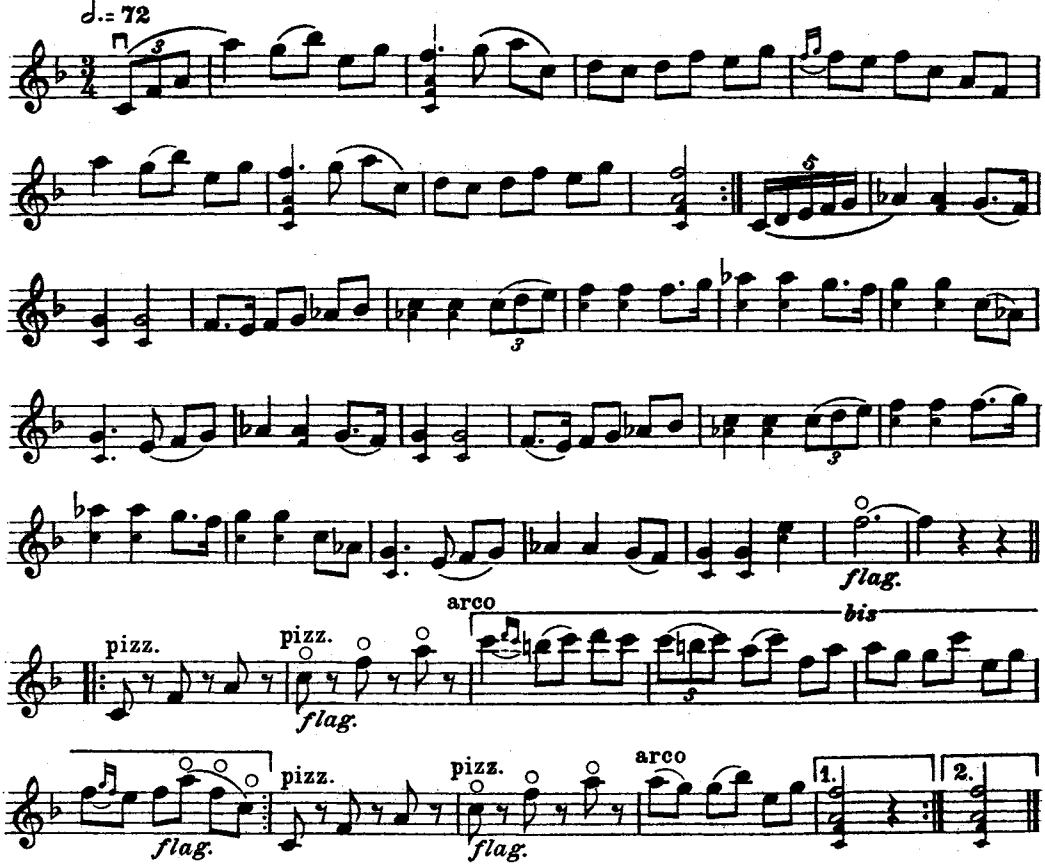

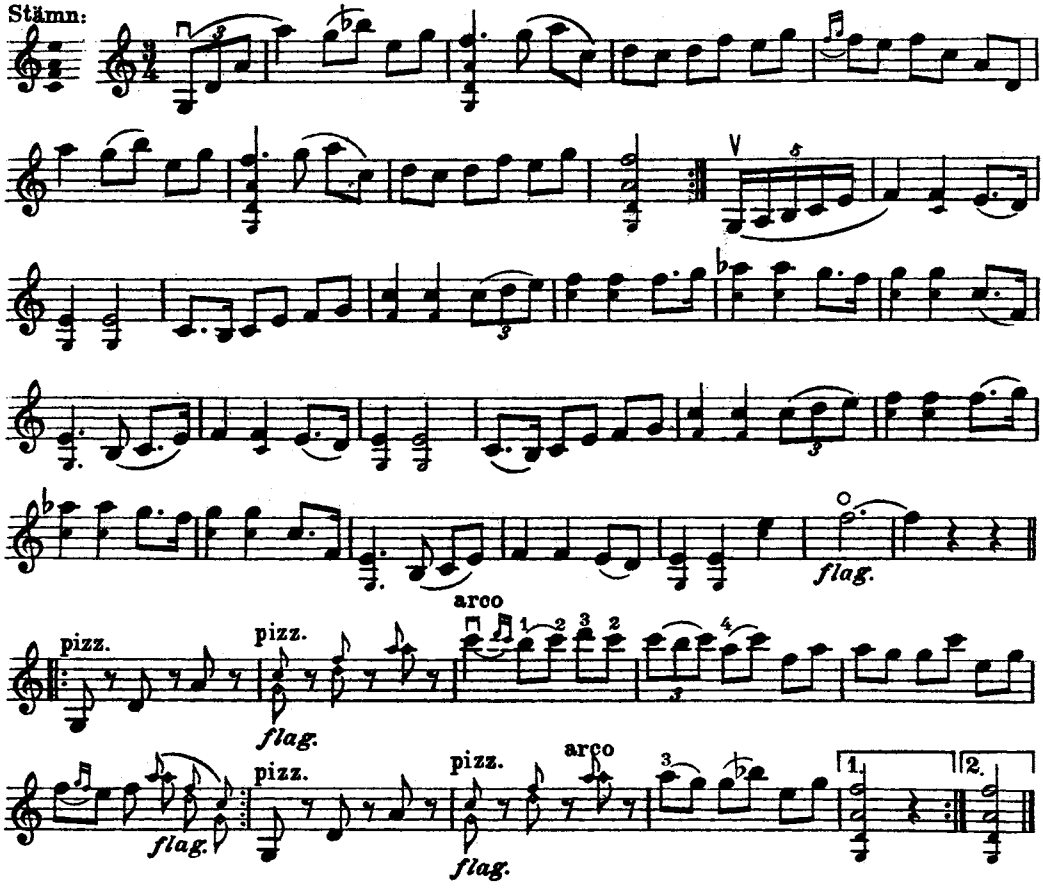
Stämn:
pizz.
flag.
pizz.
flag.
arco
flag.
pizz.
flag.
pizz.
arco
flag.
1.
2.

88. POLSKA

efter Spel Jöns och Spel Erik

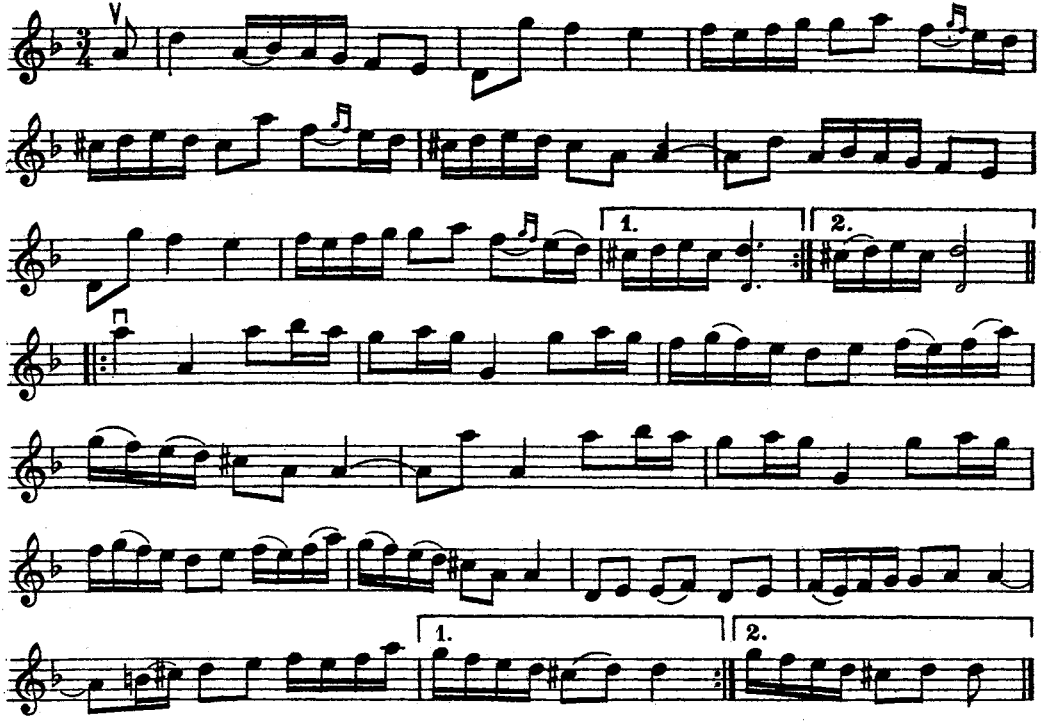

89. POLSKA

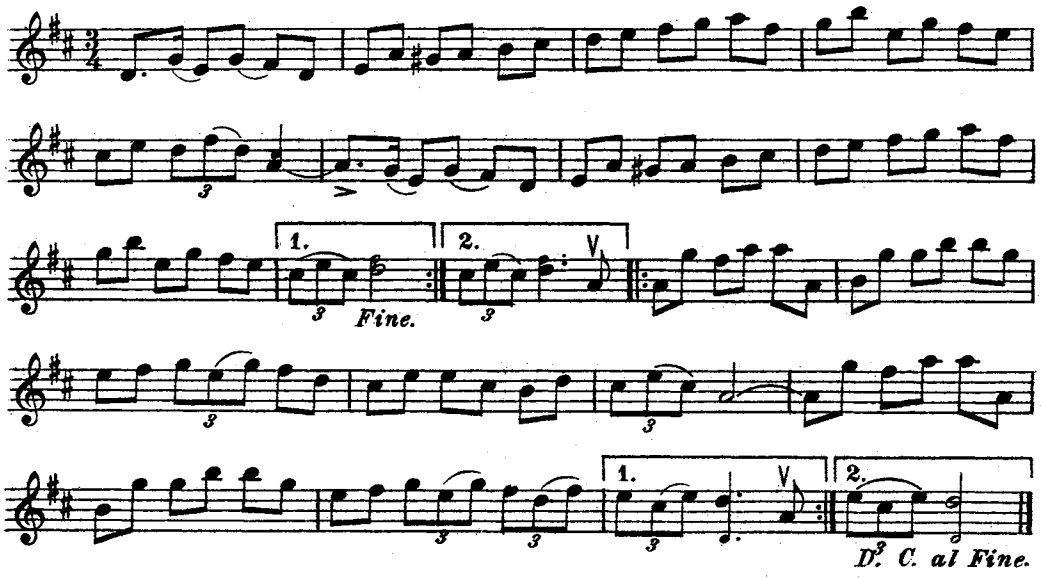

90. POLSKA

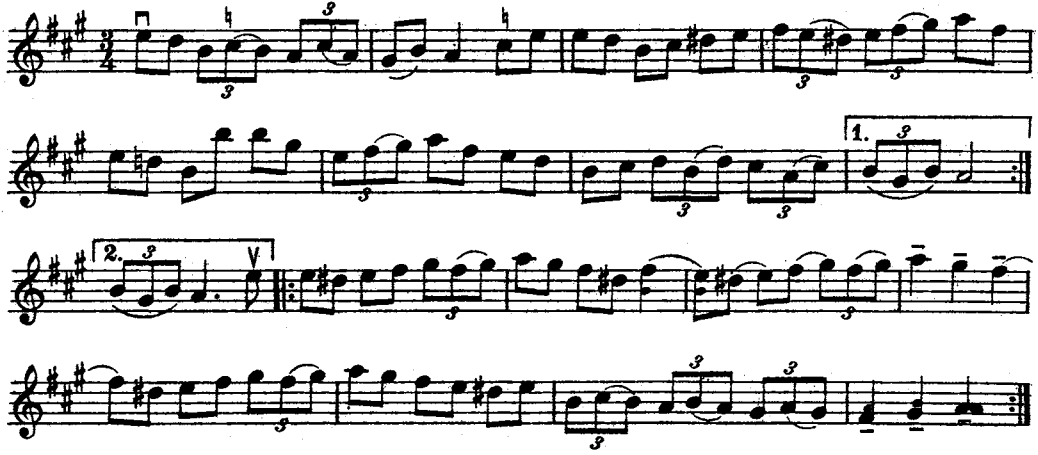

I de båda första takterna togs en ton mellan *c* och *ciss*. Man lägger märke till det egendomliga och för polskan ovanliga slutfallet i andra reprisen.

91. VALLÅT

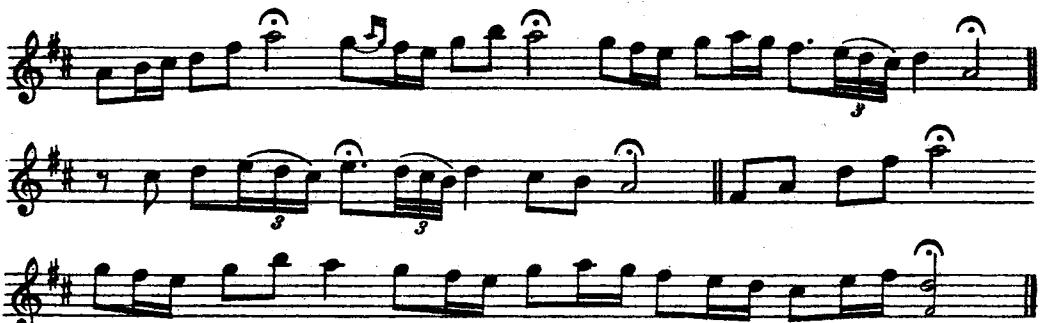

Låten brukade "kaukas" eller sjungas av *Per Jonssons* — eller *Snusgubbens*, som han ock kallades — gumma och benämndes därför "Snus Fars mors vallåt". Även gubben var skicklig att kauka vallåtar.

Jöns Persson hade lärt denna och efterföljande vallåt av sin moder, *Katarina Jönsdotter* i Julåsen, Borgsjö socken.

92. VALLÅT

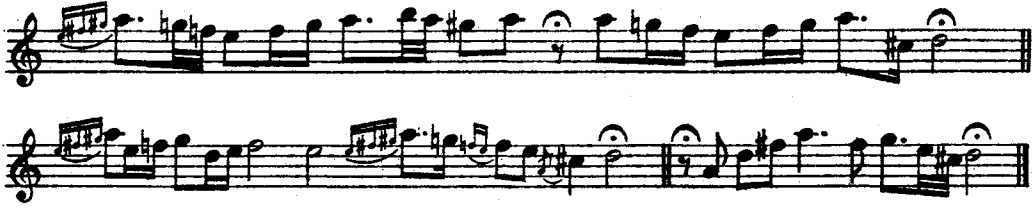

Låten kallades för *Stina Sporres* vallåt.

93. POLSKA

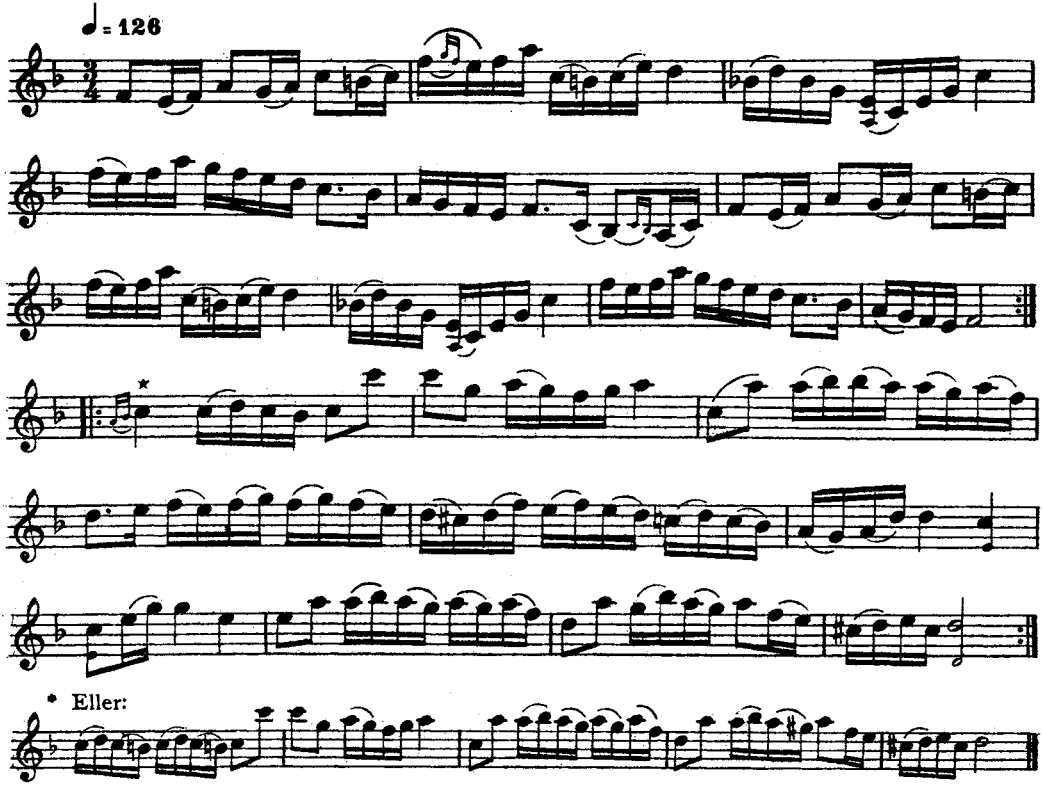

Polskan skall ha kommit från Hälsingland och användes mycket av Spel Olle från Borgsjö.

Jöns Persson hade lärt den som helt ung.

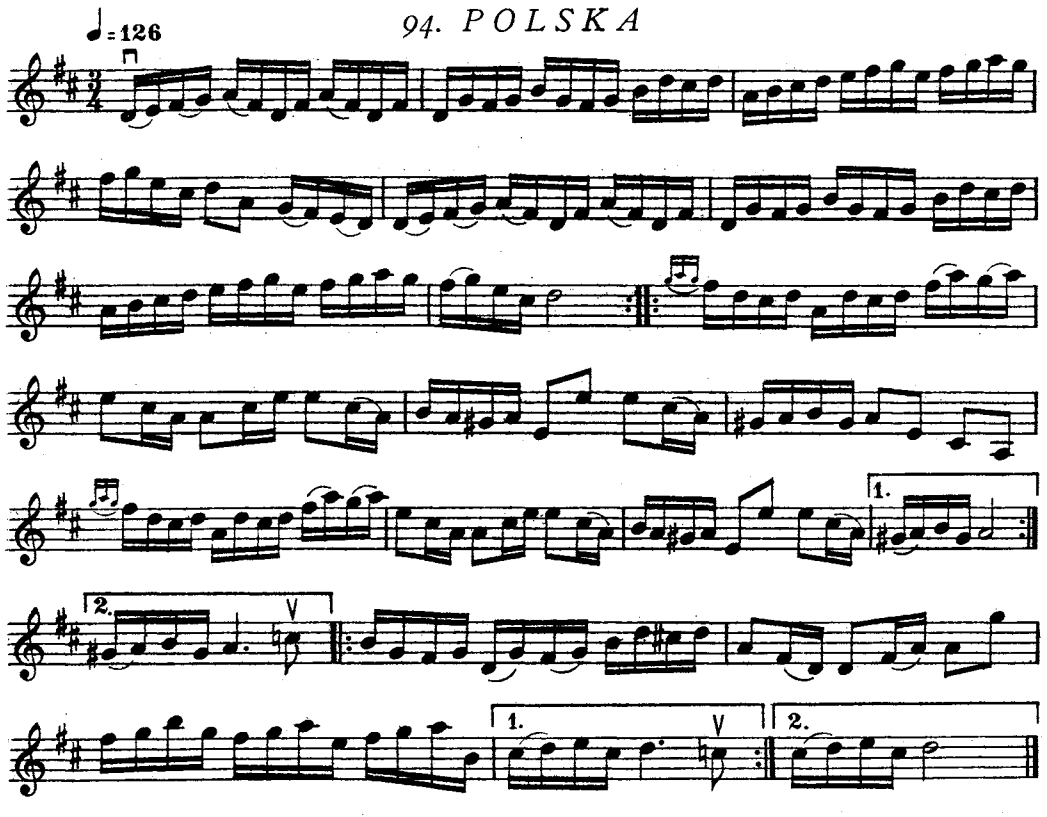

Även denna polska lärde Jöns Persson vid unga år. Den var efter From Olle, en av Hälsinglands förnämsta spelmän.

95. POLSKA

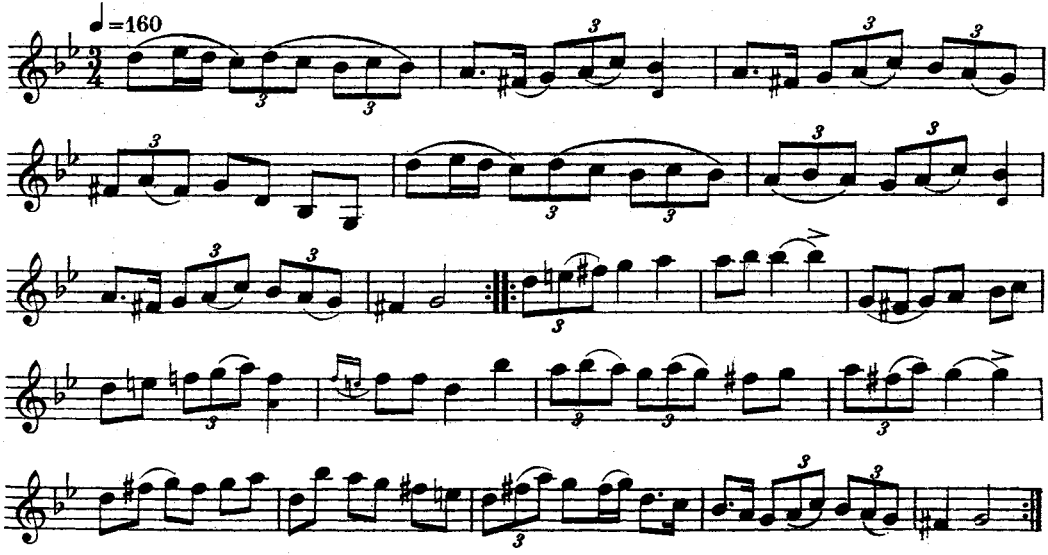

Jöns Persson hade lärt polskan av Anders Andersson Lång. Den härstammade från Lapp Nils, av vilken Lång lärt sig låten.

Jfr Gullik Falk n:r 71.

96. POLSKA

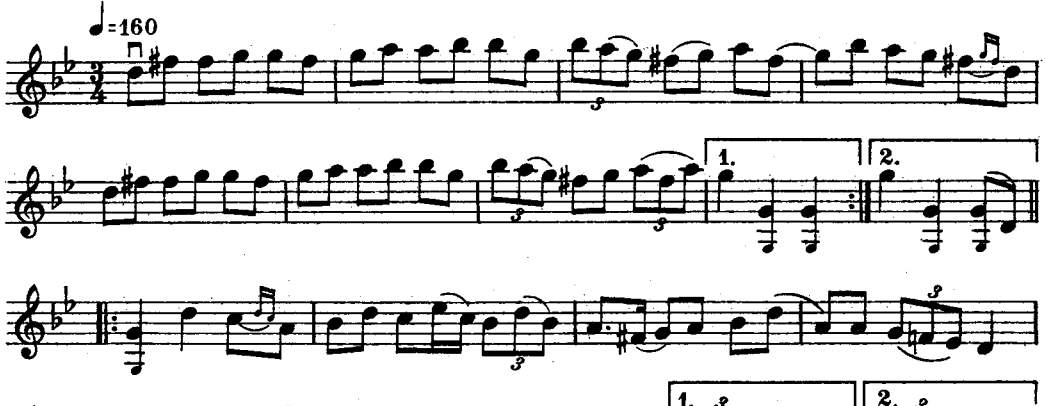

Även denna polska var en Lapp Nils-låt som Jöns Persson hade efter Andreas Lång.

Jfr Gullik Falk n:r 70.

97. POLSKA

efter Spel Olle

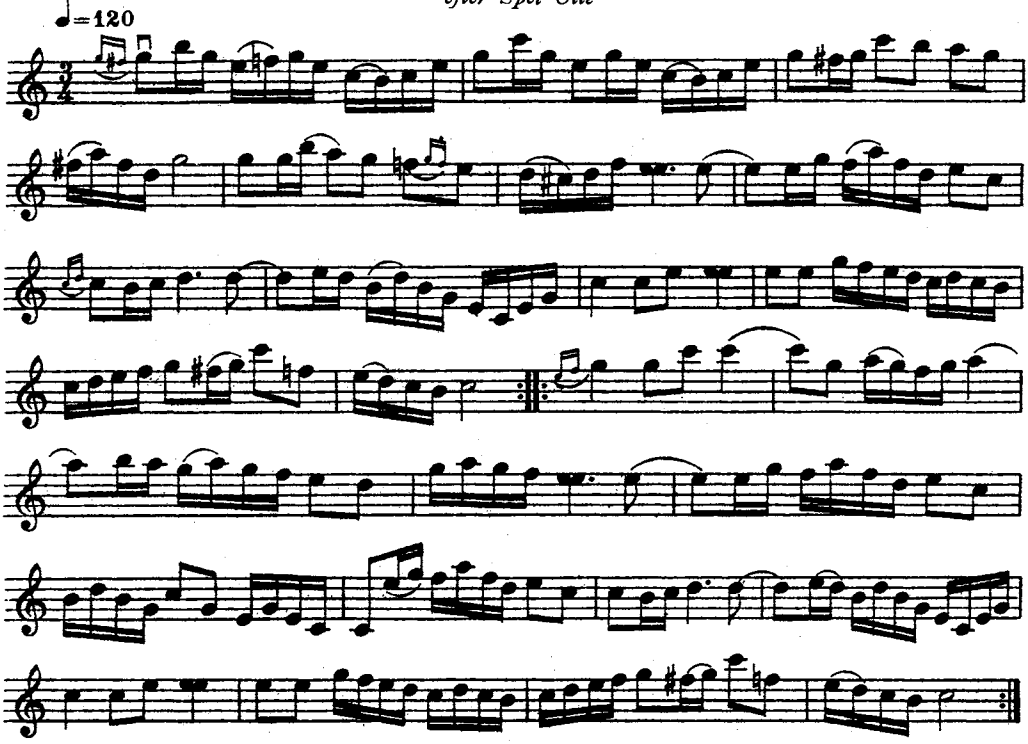

I första taktens första taktdel togs *h*, i andra takten *c*.

Polskan var efter Spel Olle. En gång, berättar Jöns Persson, skulle det bli bal på ett ställe på Ön, men gårdens ägare, Mattis Hansson, fordrade då att Lapp Nils skulle spela, annars bleve det ingenting av. En man som kallades Gammelklockaren och var från Ede hade en lapp-päls; Spel Olle, iförddes denna, och sålunda skrudad fraktades han till gillesgården. Mattis Hansson, som fått litet sprit, trodde att det var Lapp Nils, och Spel Olle bjöd till så gott han kunde att härma lappen. »Ja», sade Mattis, »vi ha nu förstås en spelman, vi också, som heter Spel Olle, men Gud vad ni ändå spelar bra mycket skönare!»

98. POLSKA

efter Lapp Nils

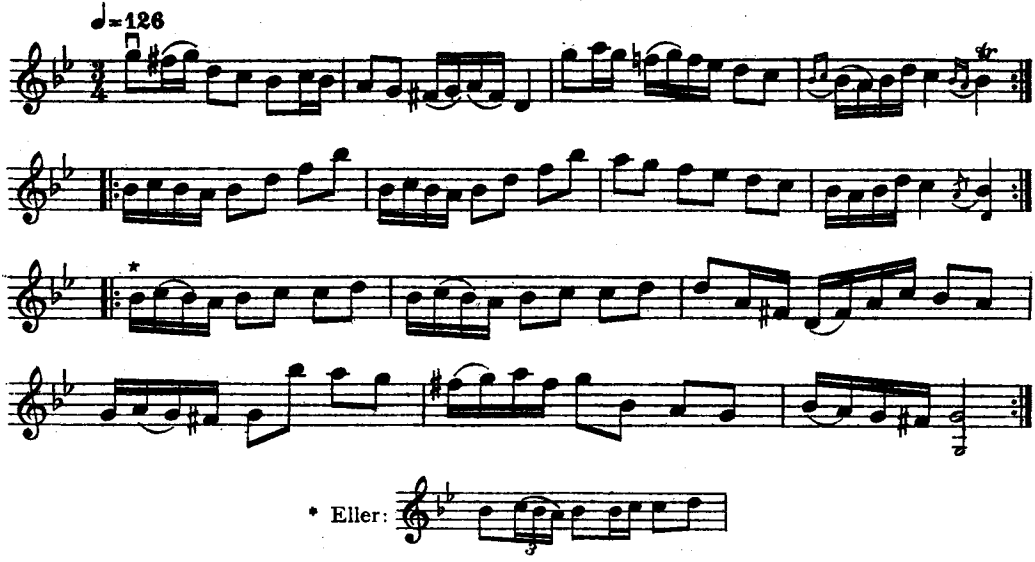

Jöns Persson uppgav att han lärt sig denna polska av sina föräldrar. De hade så ofta hört Lapp Nils spela den, att varje ton inpräntats i deras minne.

Även nästpåföljande polska hade de hört Lapp Nils spela.

99. POLSKA

efter Lapp Nils

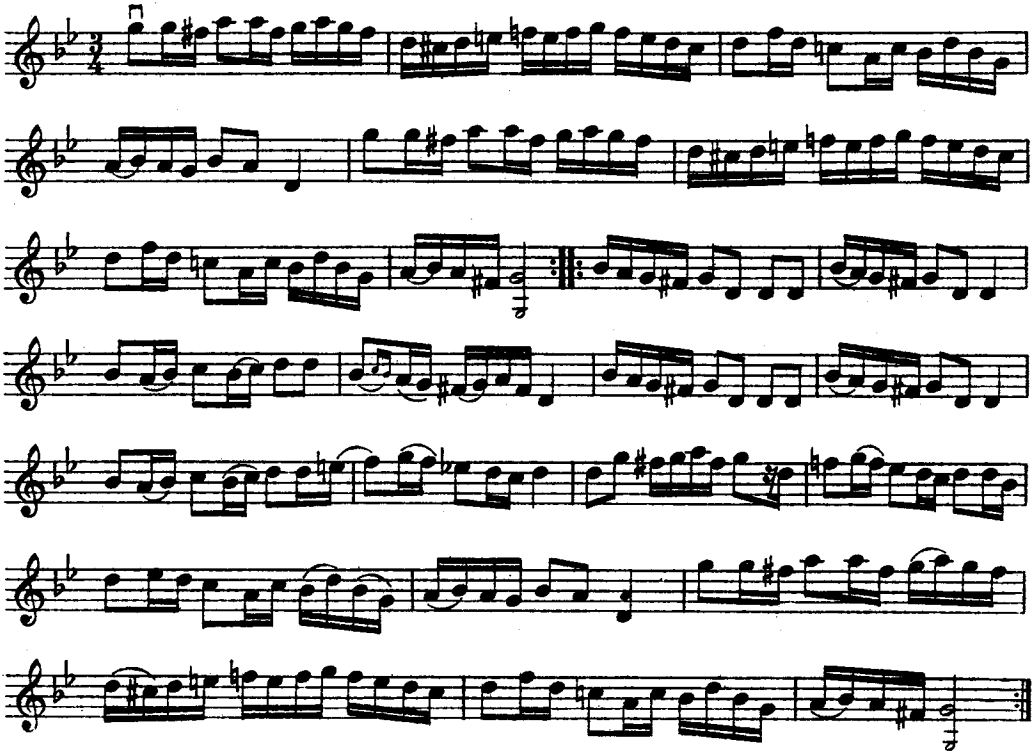

100. *VALS*

efter Spel Gulle

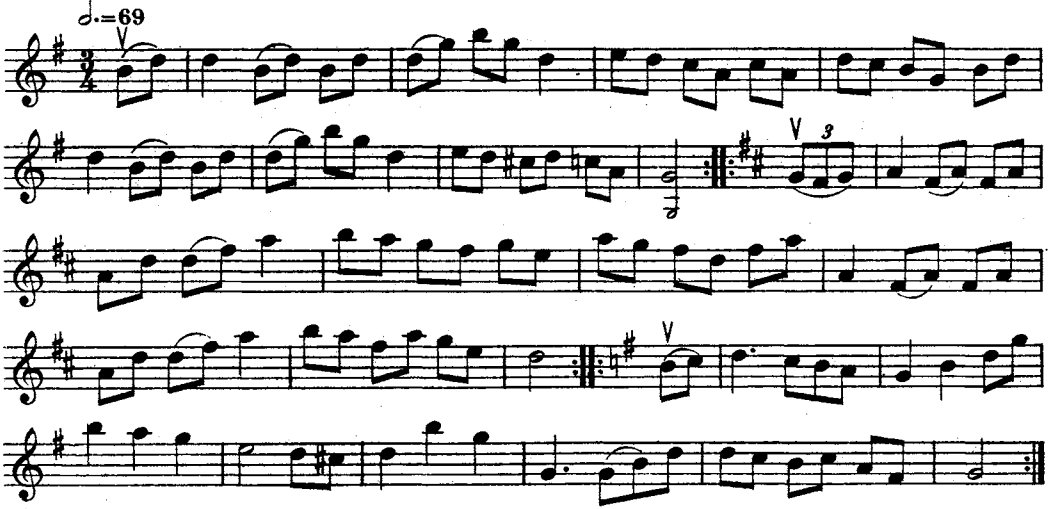

Valsen lärde Jöns Persson som mycket ung av Spel Gulle.

101. POLSKA

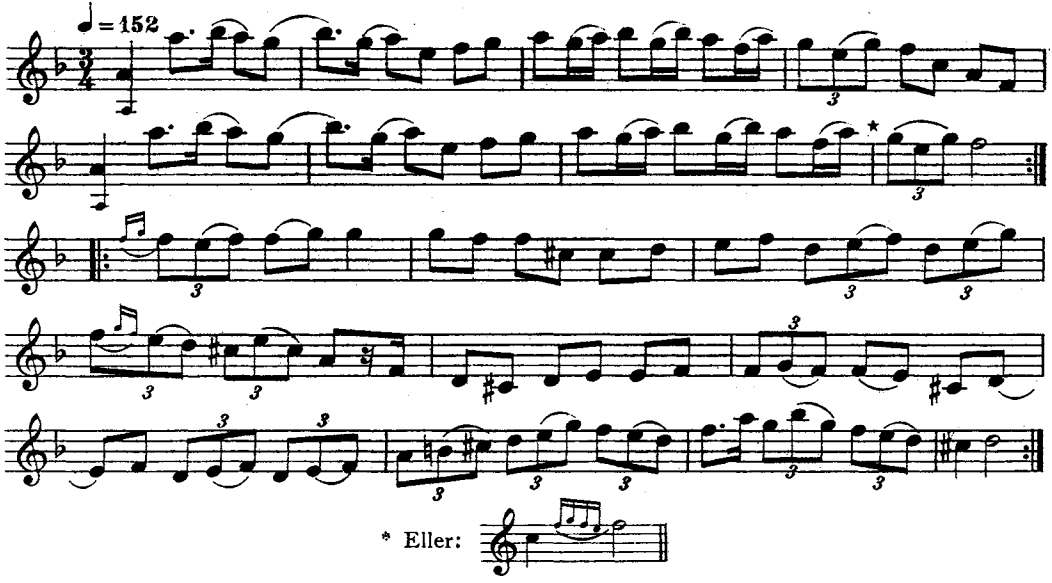

Andra gången sista reprisen spelades togs första takten så här:

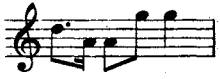

En äkta Lapp Nils-polska. Jöns Persson hörde den av Per Jonas Lång.

Jfr Svenska Låtar, Jämtland och Härjedalen, h. I, n:r 387 och h. II, n:r 594.

102. VALS

efter Lapp Nils

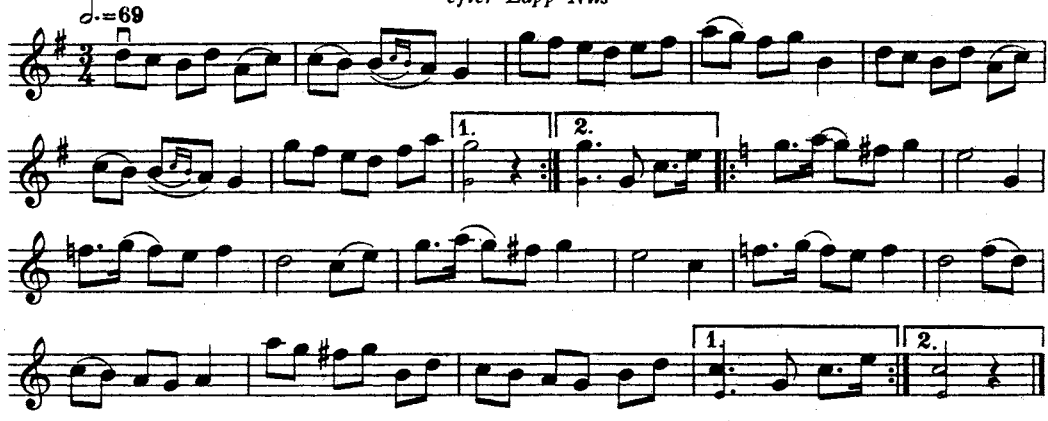

Jöns Persson hade låten efter en person vid namn *Gustaf Bremer*, vilken hört Lapp Nils spela den. Bremer var ej spelman men sjöng melodien.

Valsen är tämligen allmän över hela landet.

103. VALS

efter Lapp Nils

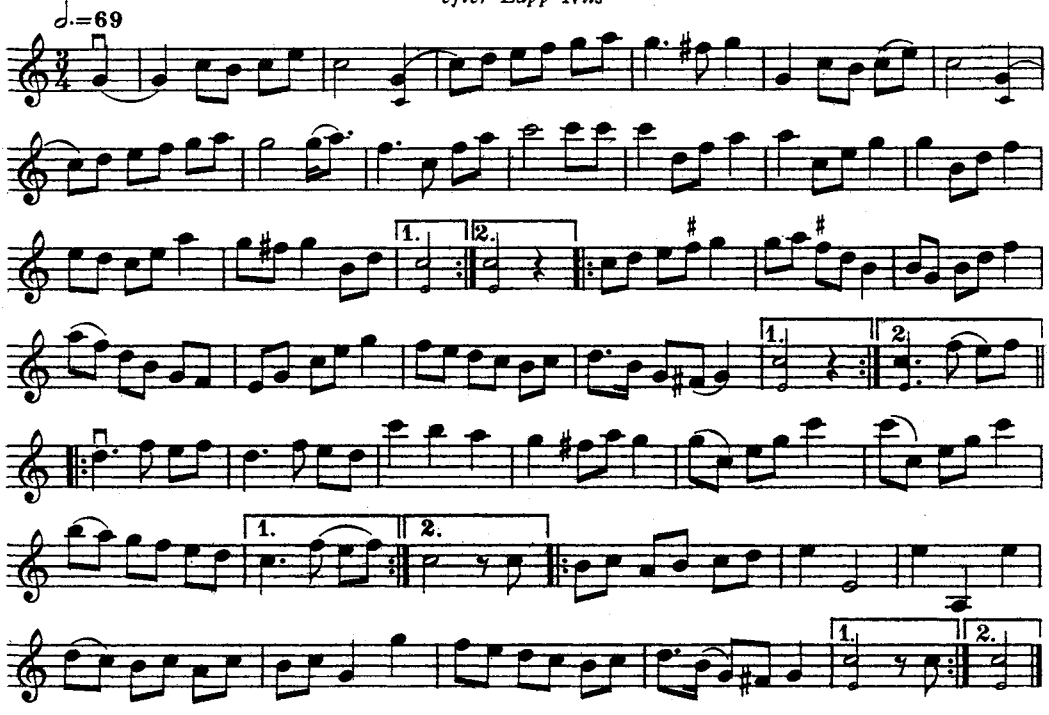

Valsen spelades även av Spel Gulle.

104. POLSKA

efter Lapp Nils

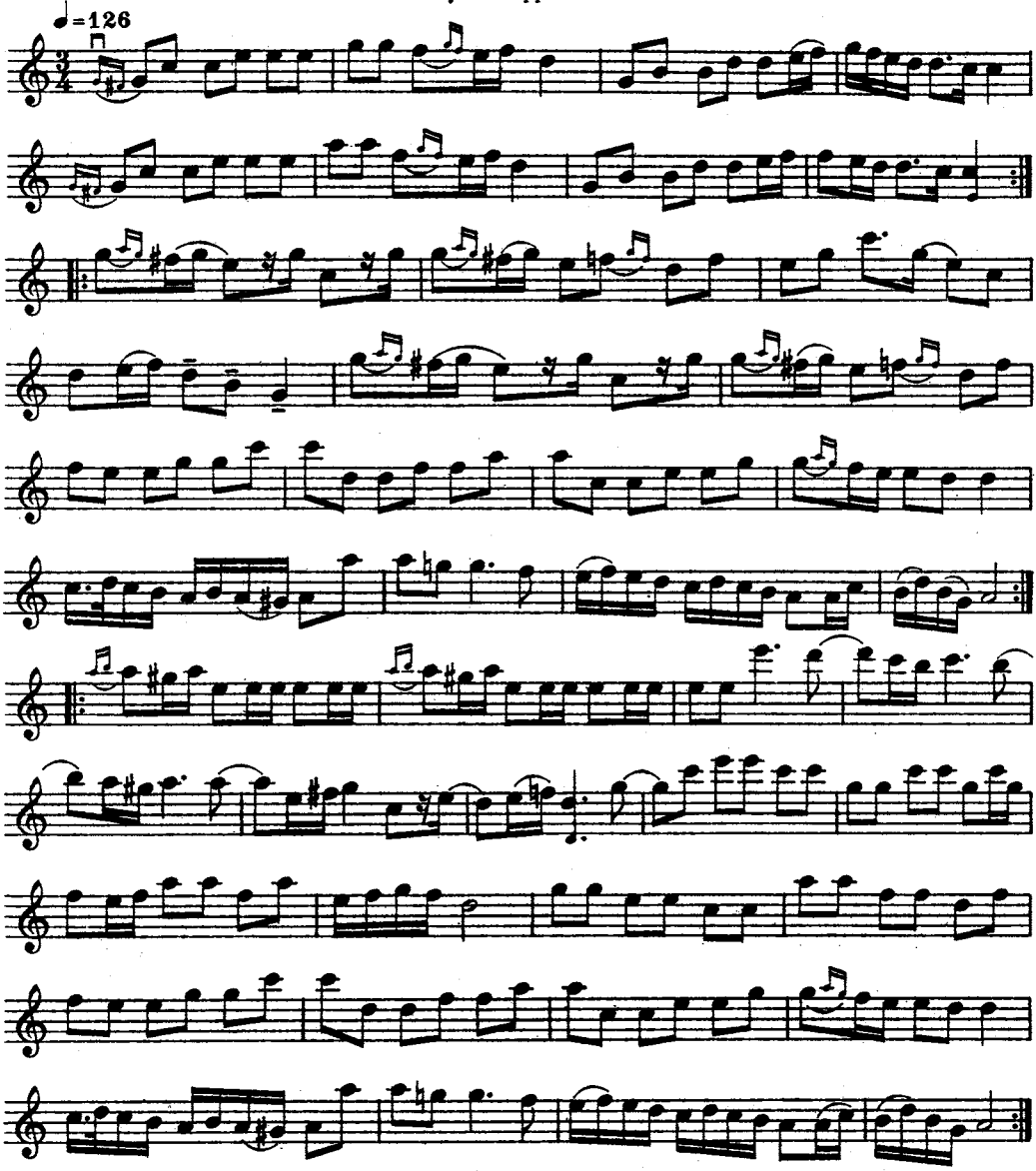

Denna polska har förr varit mycket populär i Medelpad. »Alla sjöngo den, och även min far», berättar Jöns Persson, »brukade sjunga den, då han var lite glad». Den kallades gemenligen för »Lapplåten».

Början av sista reprisen återfinnes i en polska längre fram, vilken även den går under namnet Lapplåten. (Se Sundin n:r 156.) Båda skola ha kommit från Lapp Nils, men i övrigt förete de båda polskorna inga likheter med varandra.

105. POLSKA

efter Lapp Nils

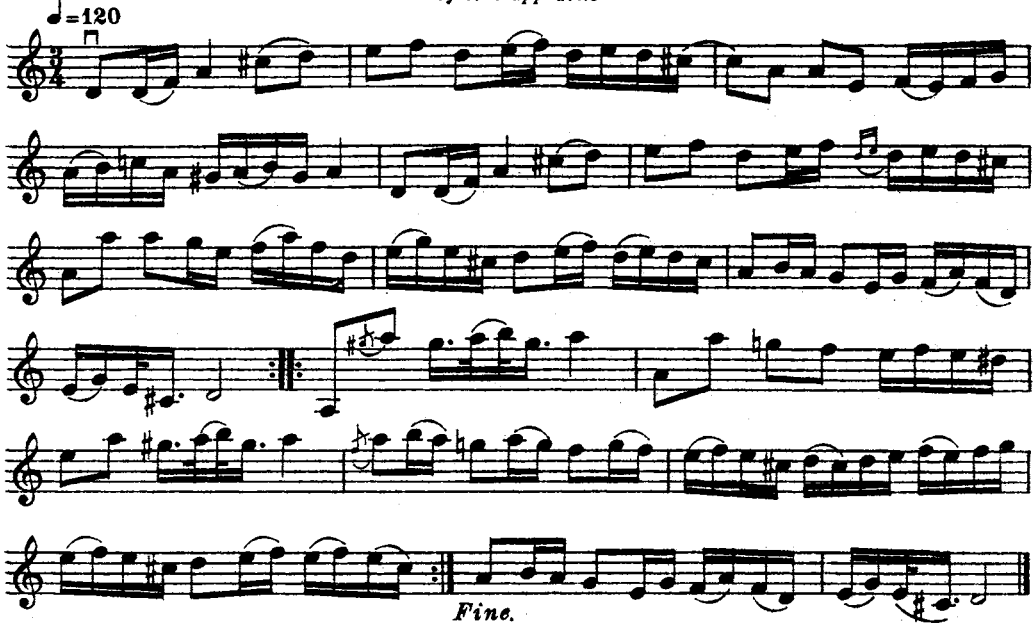

En spelman vid namn *Jonas Persson* i Ede brukade spela denna polska, och från honom hade Jöns Persson fått den. Jonas Persson, som vanligen kallades *Spel Jonke*, hade lärt den av Lapp Nils.

Jfr Näckens polska. Se n:r 230.

106. POLSKA

efter Spel Gulle

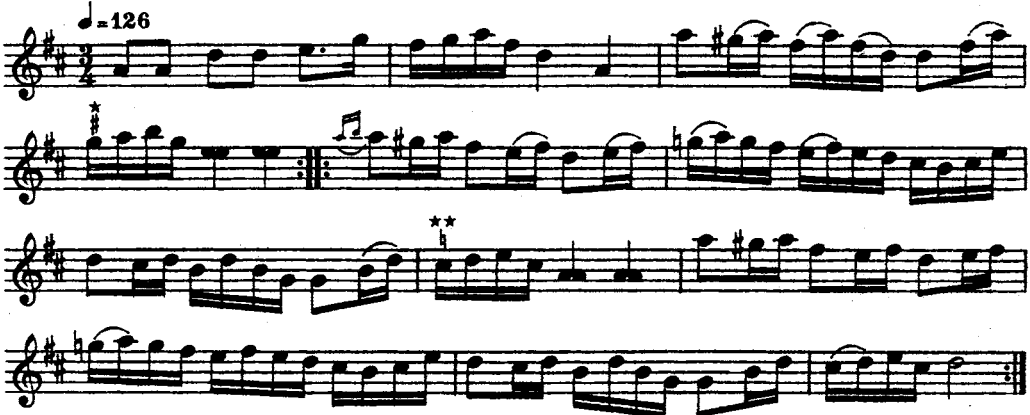

* Mellan *g* och *giss*.

** Mellan *c* och *ciss*.

107. TORPS BRUDMARSCH

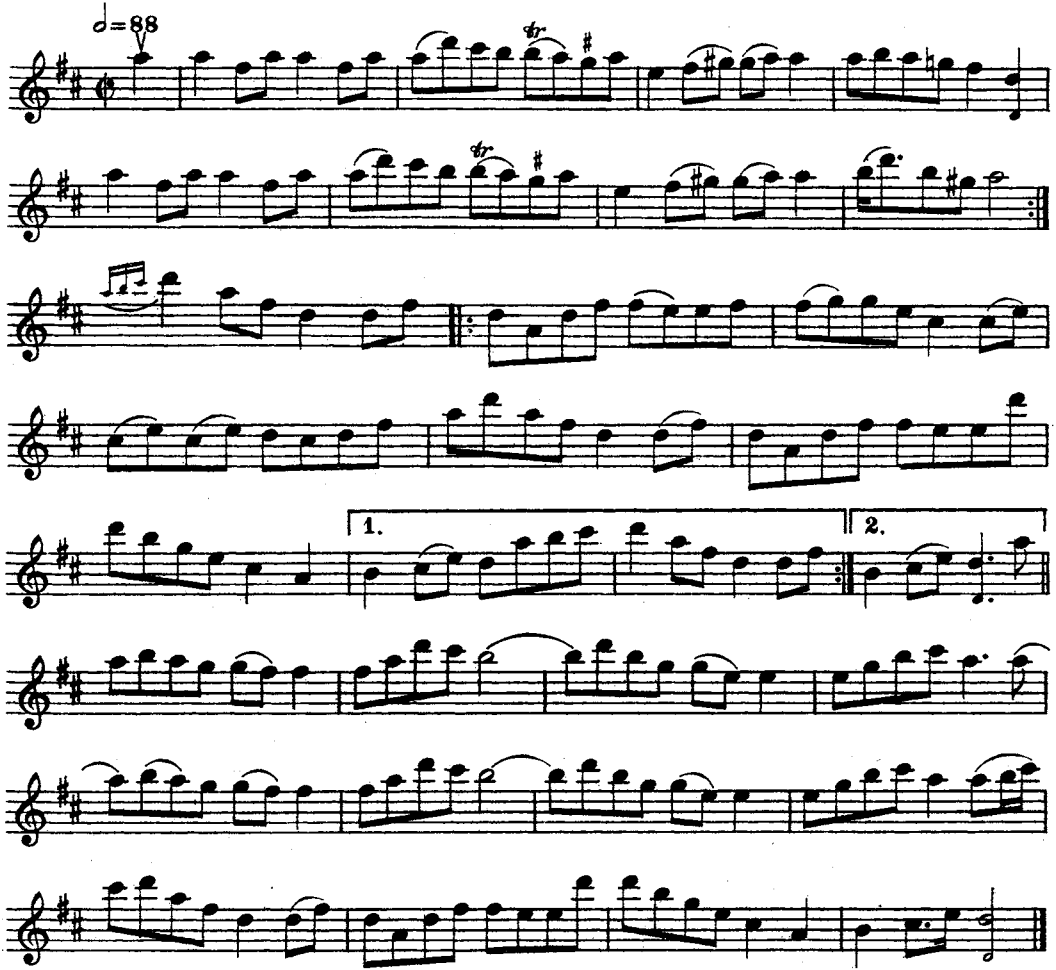

Första reprisen började ibland så: 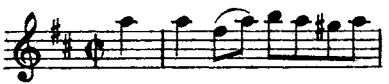 o. s. v.

Jfr Sundin n:r 164.

108. POLSKA

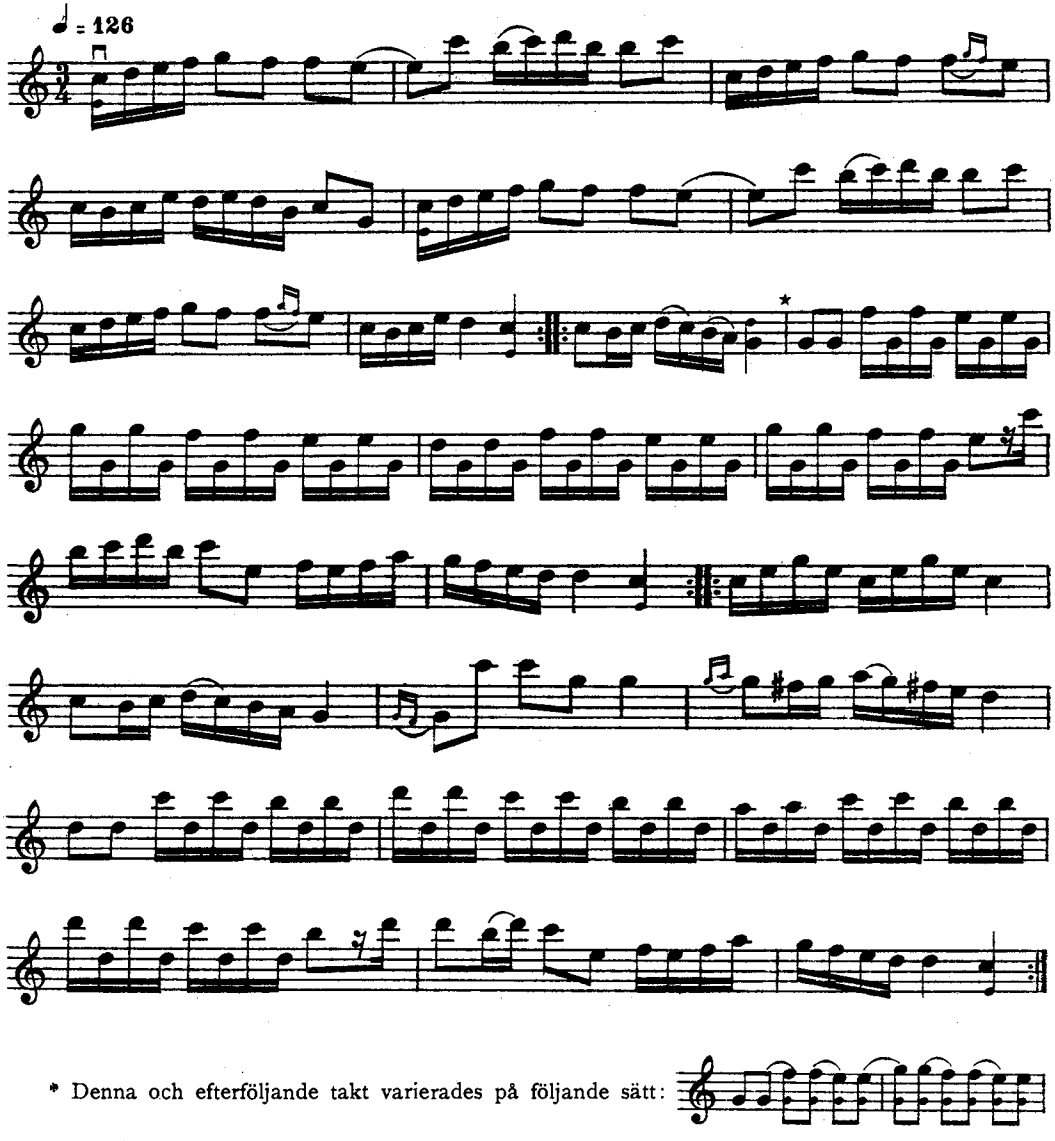

* Denna och efterföljande takt varierades på följande sätt:

Även tredje reprisens femte och sjätte takter togos ibland som åttondelar.

Denna polska brukade Jöns Persson ej spela till dans. Han hade lärt den av en spelman vid namn *Erik Persson*, som i sin ordning fått den av *Axel Broström*, kallad *Spel Axel*, båda samtida med Spel Gulle. Broström var något notkunnig.

Låten är spridd i andra landskap. En variant av densamma är upptecknad i Delsbo, Hälsingland.

109. POLSKA

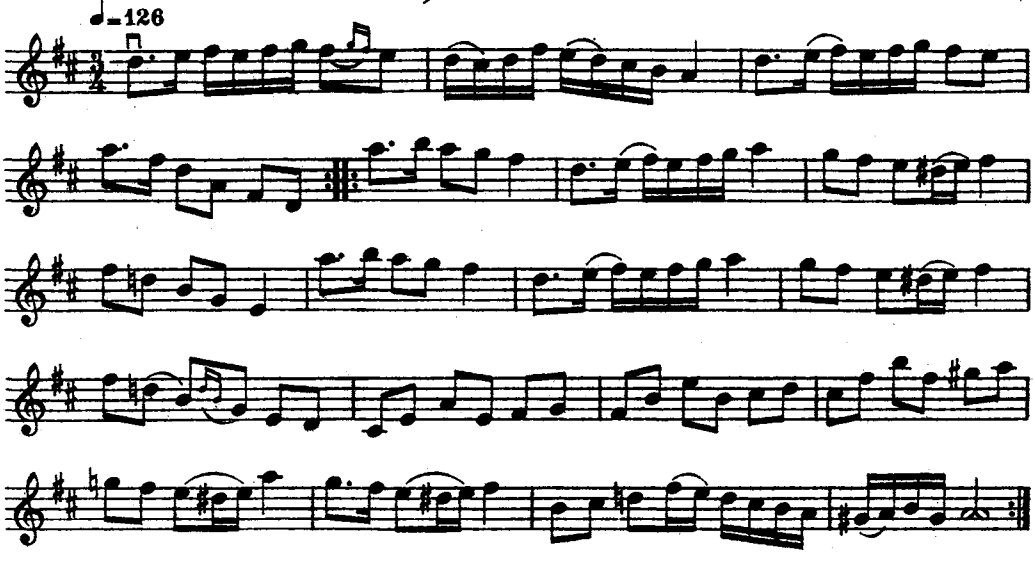

Polskan har Jöns Persson lärt efter en gammal spelman i Borgsjö vid namn *Jon Månsson.*

Låten är en avläggare till den ståtliga Pekkos Pers polska som går under namn av »Hjortingens polska».

Jfr Hjort Anders Olsson, Svenska Låtar, Dalarna, h. IV, nr 1223.

110 a. KNÄPPVALS

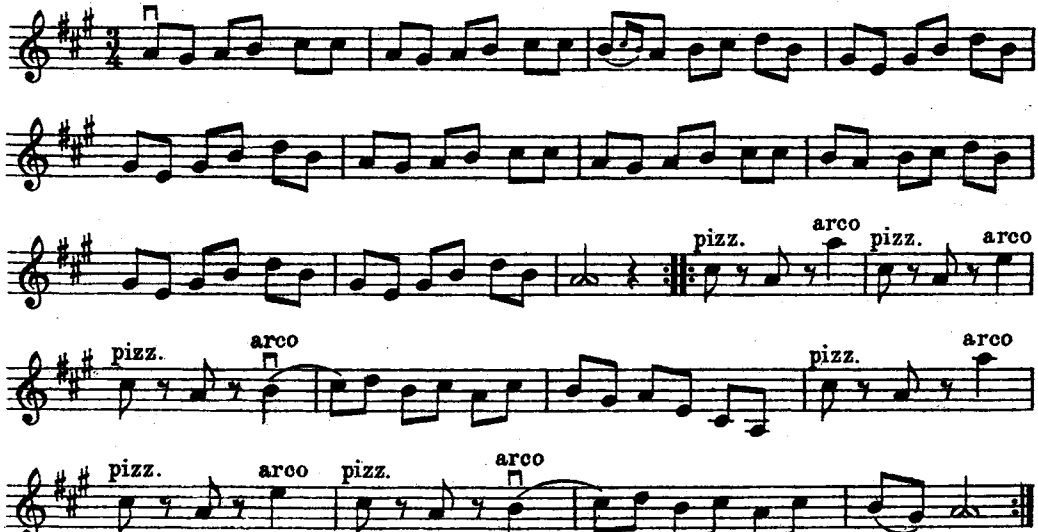

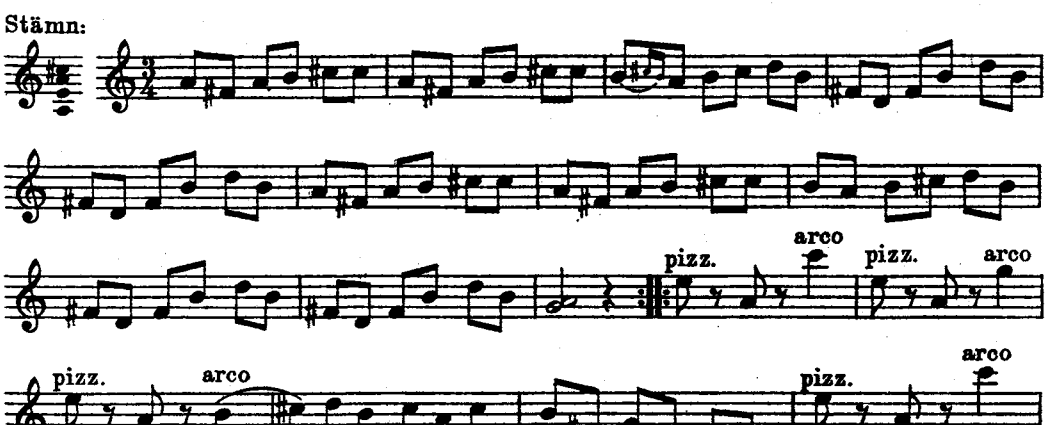

Första reprisen har ojämnt antal takter, nämligen elva. Att ett fel föreligger är otvivelaktigt, och man har skäl att antaga att femte, nionde och tionde takterna ursprungligen ej tillhöra reprisen, utan äro en senare tillsats.

Även andra reprisen med sina tio takter och sitt för valsen ovanliga slutfall torde vara defekt.

Valsen spelades av *Hallvor Hallvorsson* i Borgsjö, en gammal fiolspelman.

III a. KNÄPP-POLSKA

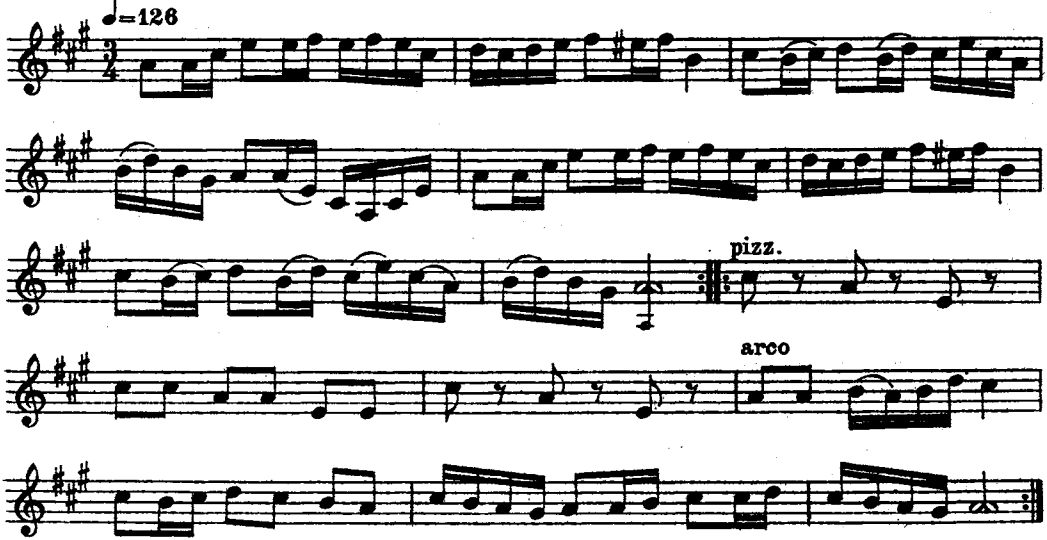

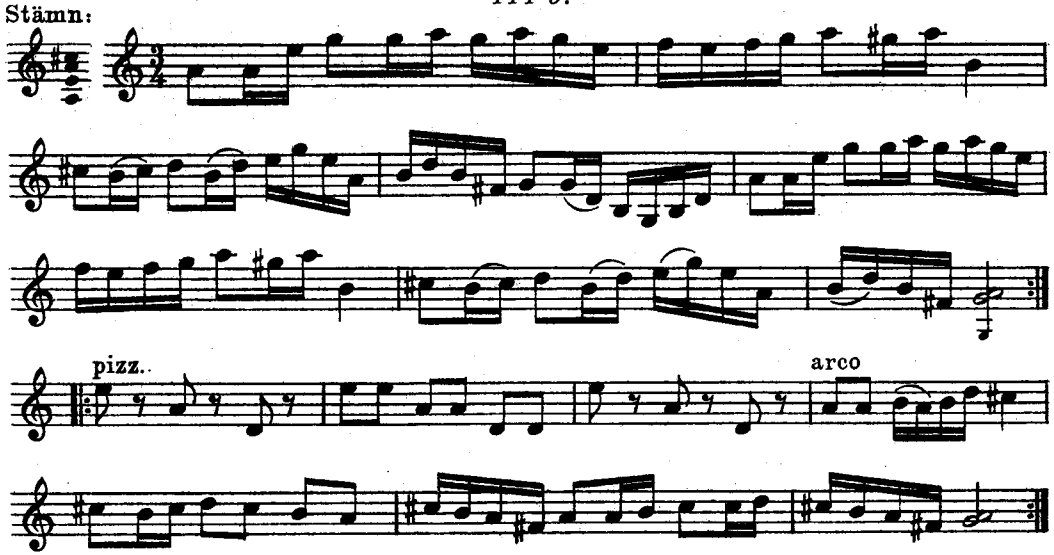

Polskan är en version av den bekanta Stenbockspolskan. Andra reprisen har här sju takter, men de flesta andra varianter ha åtta takter. Genom bissering av de båda första takterna får reprisen sin troligen rätta lydelse.

Även denna melodi spelades av Hallvor Hallvorsson.

112. SVANPOLSKA

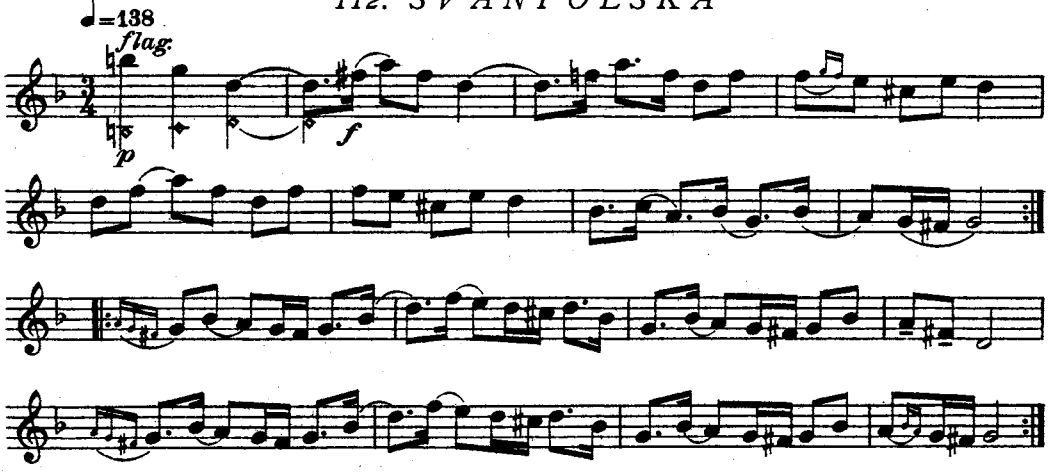

Hin skulle en gång simma över Siljan. Härunder kom han ibland några ögonblick under vattnet, vilket i polskan illustreras av flageolettonerna.

Låten är en variant av en känd polska. Jöns Persson kunde ej uppge varifrån han fått den. Jfr Sundin n:r 178.

113. POLSKA

efter Jon Månsson

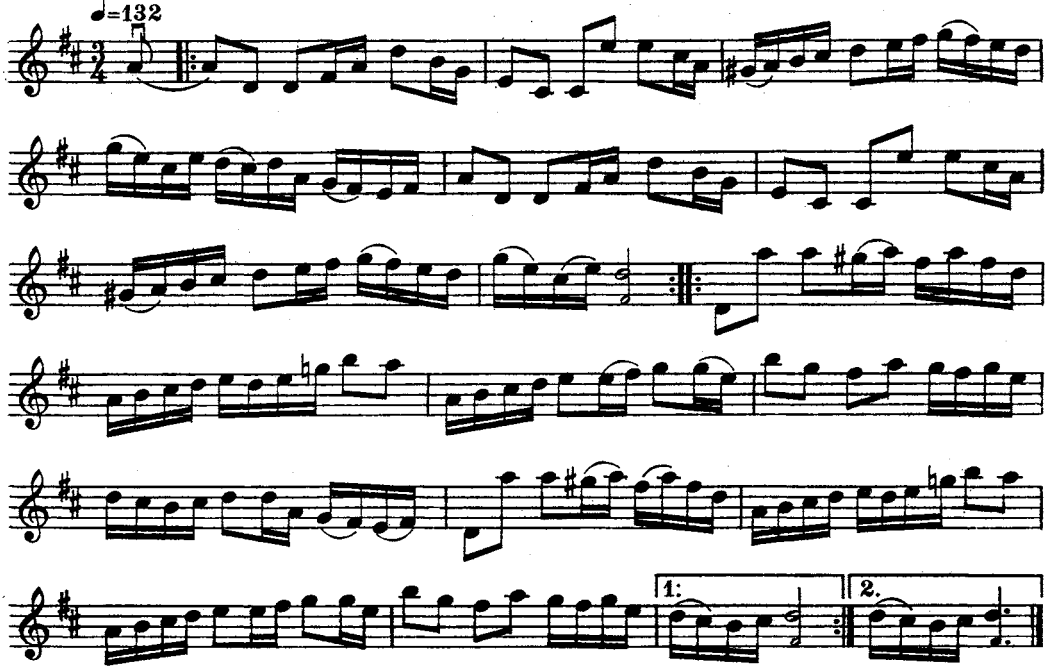

114. POLSKA

efter Axel Broström

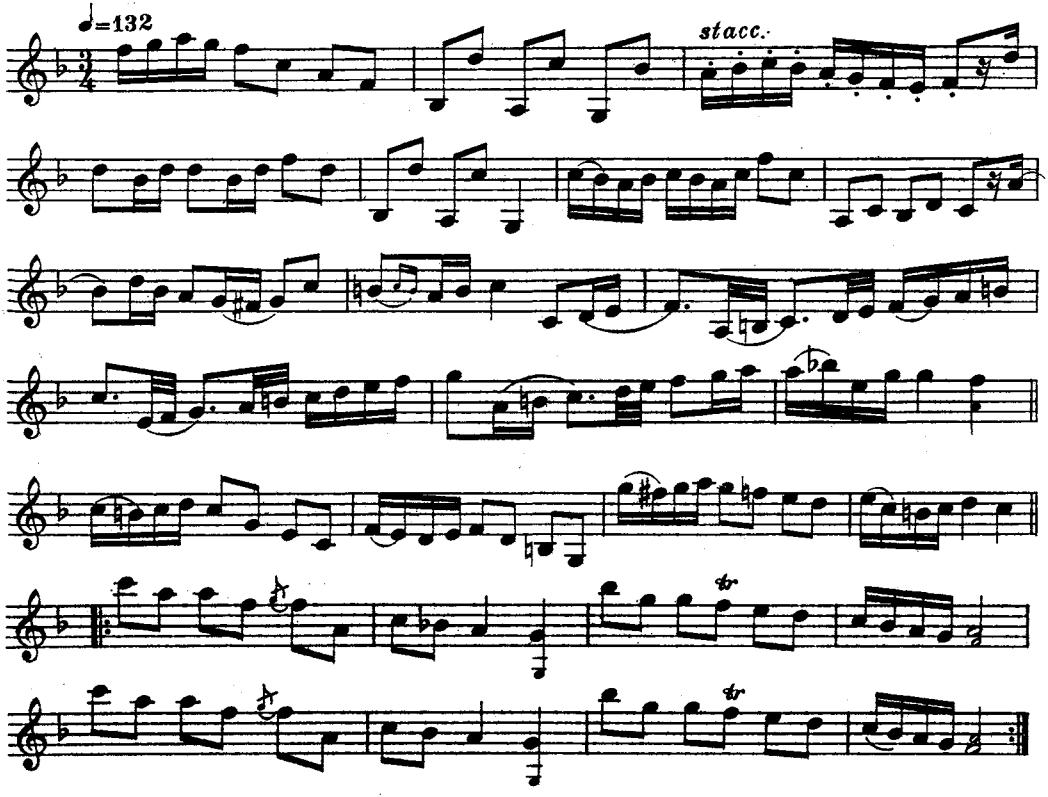

115. LORTAGUBBENS VALS

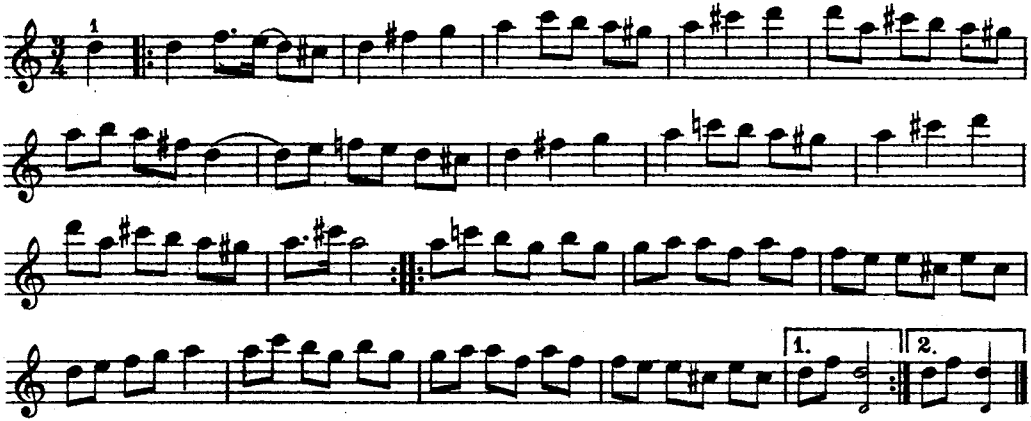

Lortagubben var lite smått spelman och bodde vid en tjärn i Grundsjön, som hette Lorttjärn.

Valsen var mycket omtyckt och Jöns Persson fick ofta uppmaningen: »Spela nu Lortagubbens vals in på tungan», d. v. s. uppe mot stallet. Låten spelas nämligen i tredje läget.

»Första reprisen slutar så enfaldigt», säger Jöns Persson.

Jfr »Diger Jankes vals», Gullik Falk n:r 85.

116. POLSKA

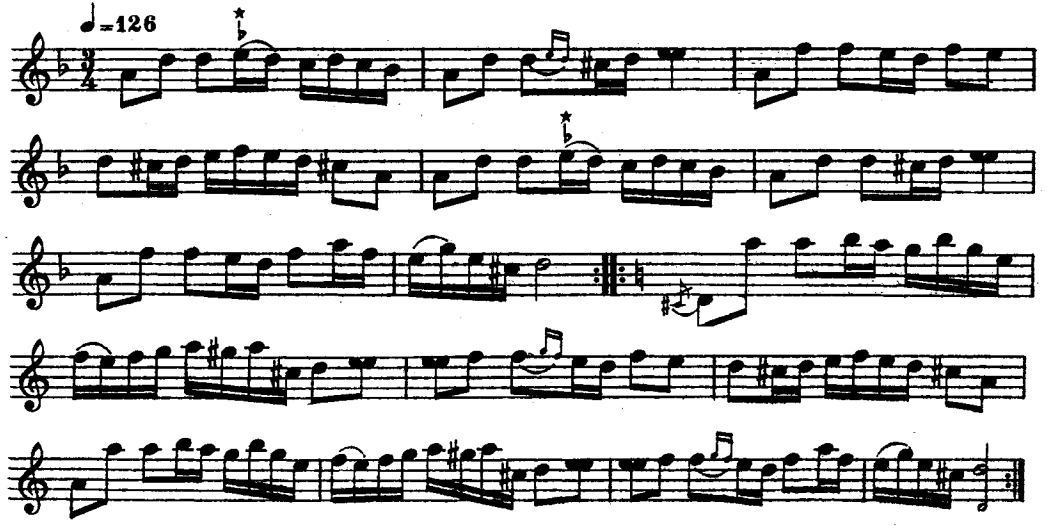

* Tonläge mellan *e* och *ess*.

Jöns Persson hörde en gammal man sjunga denna polska, och då han slutat sade han med vemod: »Jag haver en gång varit ung, men är nu gammal vorden».

117. VALS

efter Spel Gulle

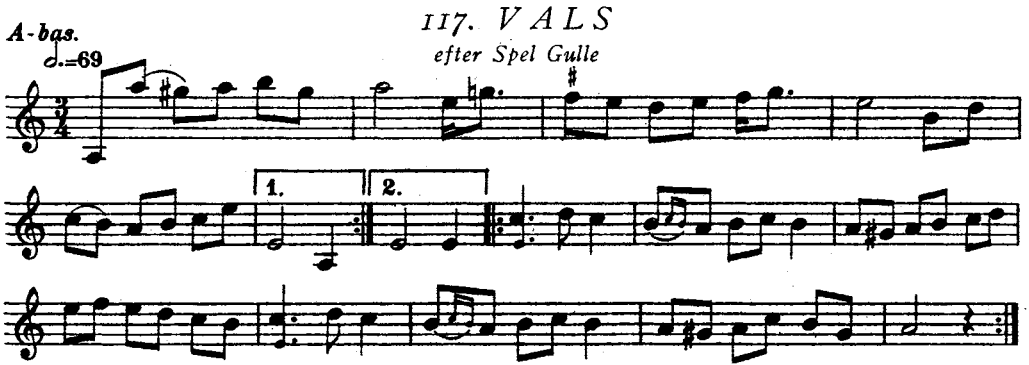

Detta var den första låt Jöns Persson fick spela, då han, tolv år gammal, skulle lära av Spel Gulle.

118. POLSKA

efter Spel Erik

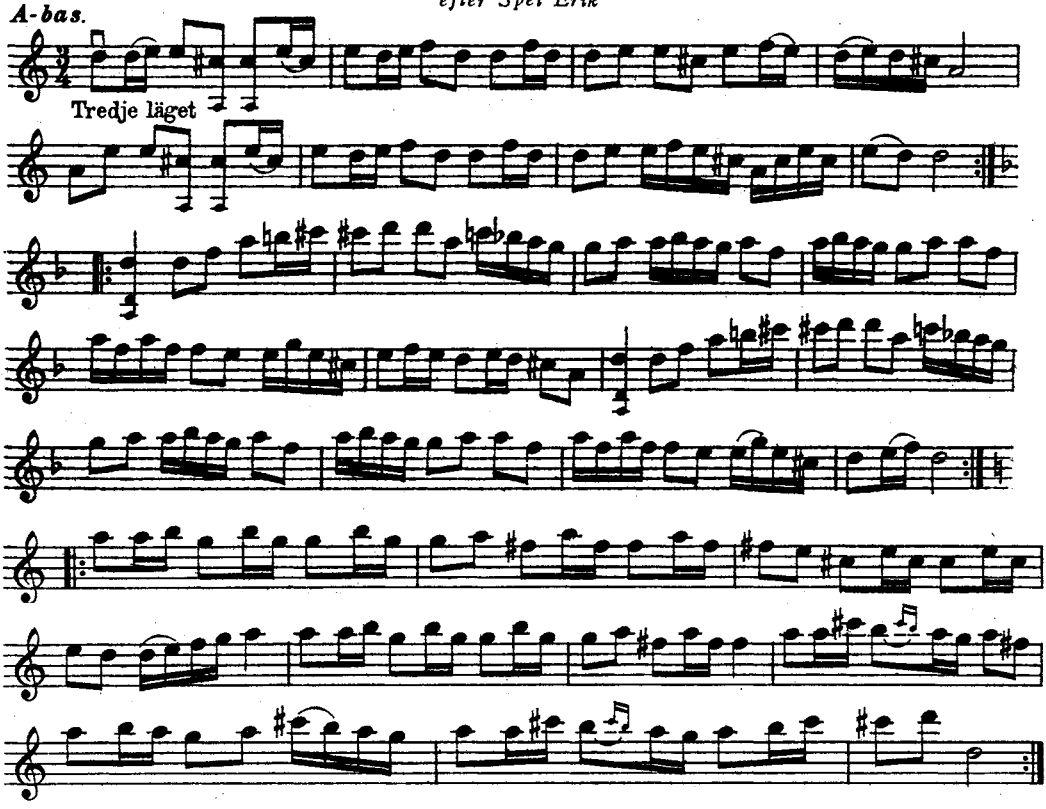

Polskan är meddelad av en brorson till Jöns Persson, kommunalordföranden Per Olof Persson.

En variant av denna polska spelas i Jämtland.

Jfr Lindahl, Svenska Låtar, Jämtland och Härjedalen, h. II, n:r 547.

119. VALS

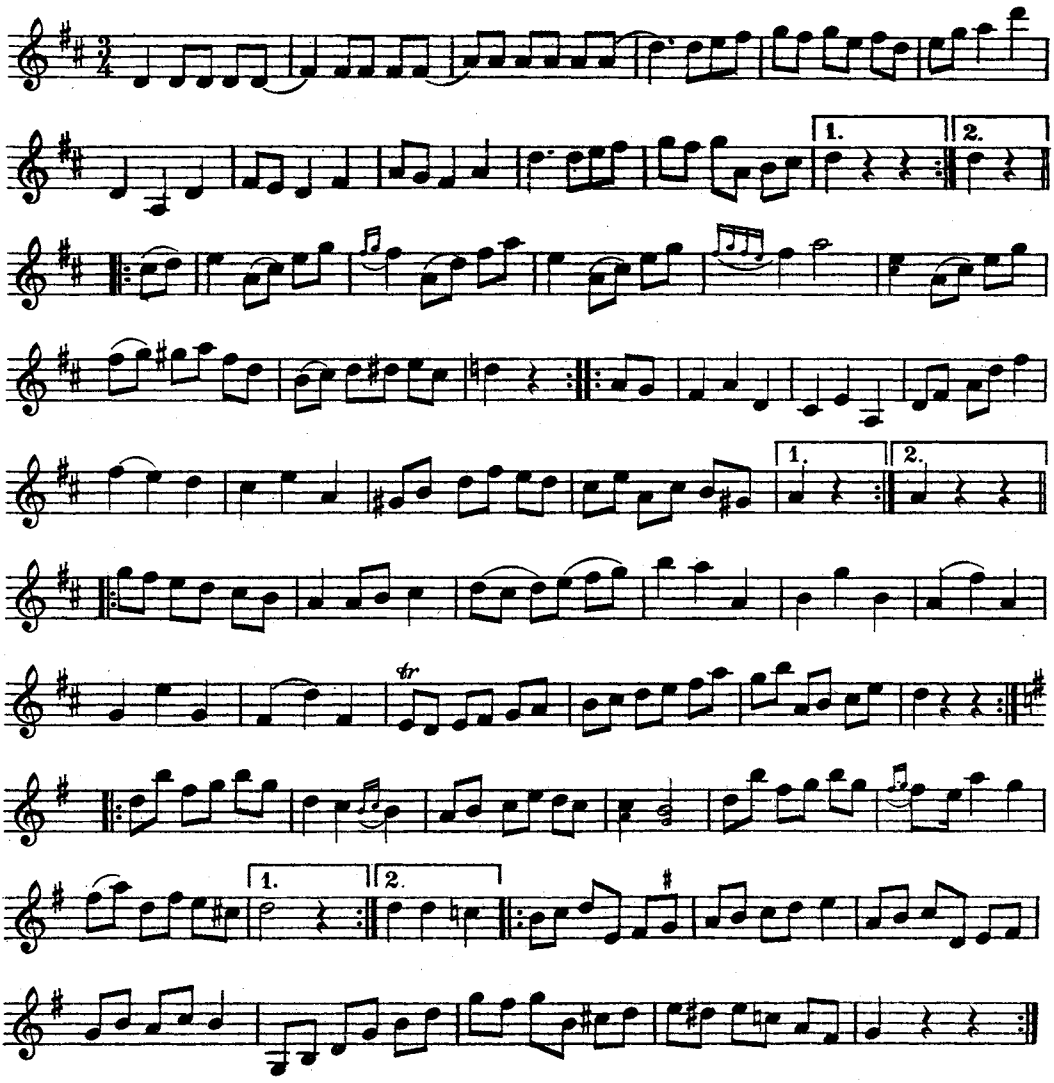

Denna och efterföljande åtta melodier äro upptecknade av Axel Boberg år 1915.

Låten uppgavs av Jöns Persson vara en Lapp Nils-vals, och han tyckte mycket om att spela den, därför att »den är så allvarsam». (A. B.)

120 a. POLSKA

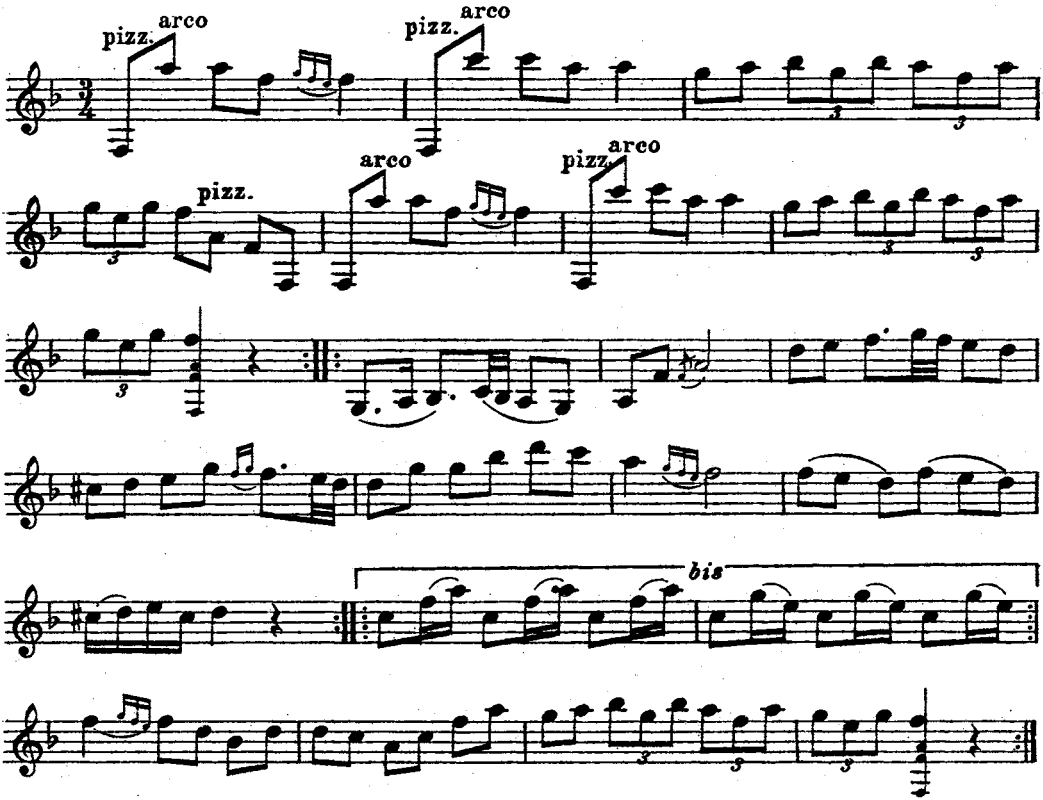

Fiolen stämdes: Ovanstående (a) är noterad såsom låten klingar. Efterföljande (b) är skriven med hänsyn till omstämningen.

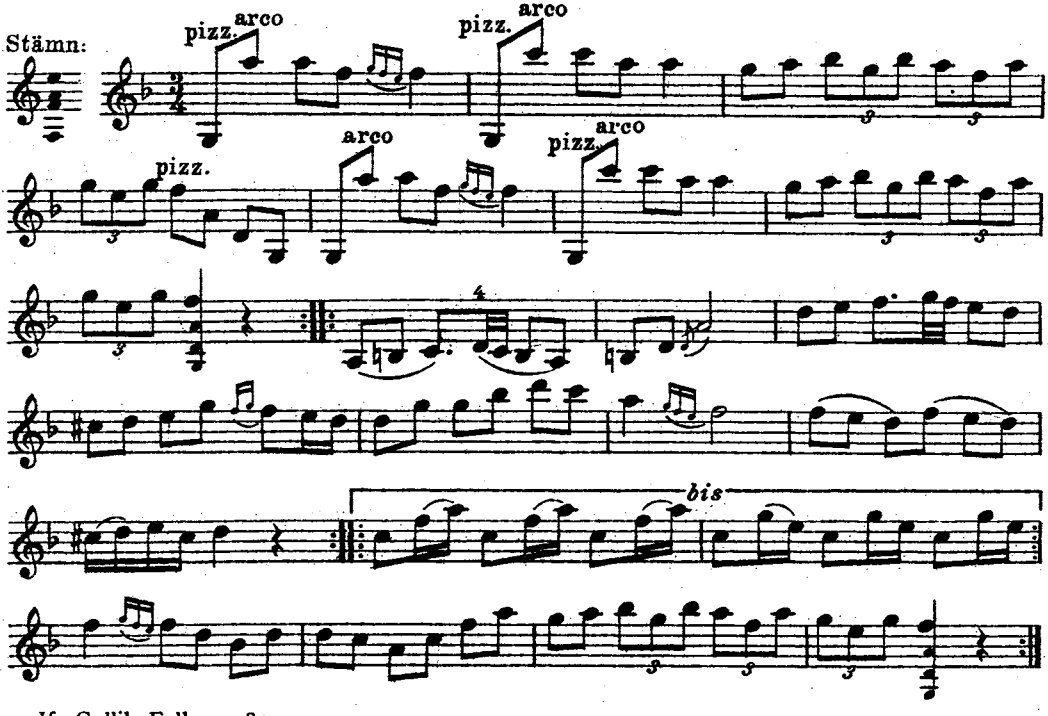

Jfr Gullik Falk n:r 84.

121. POLSKA

efter Spel Erik

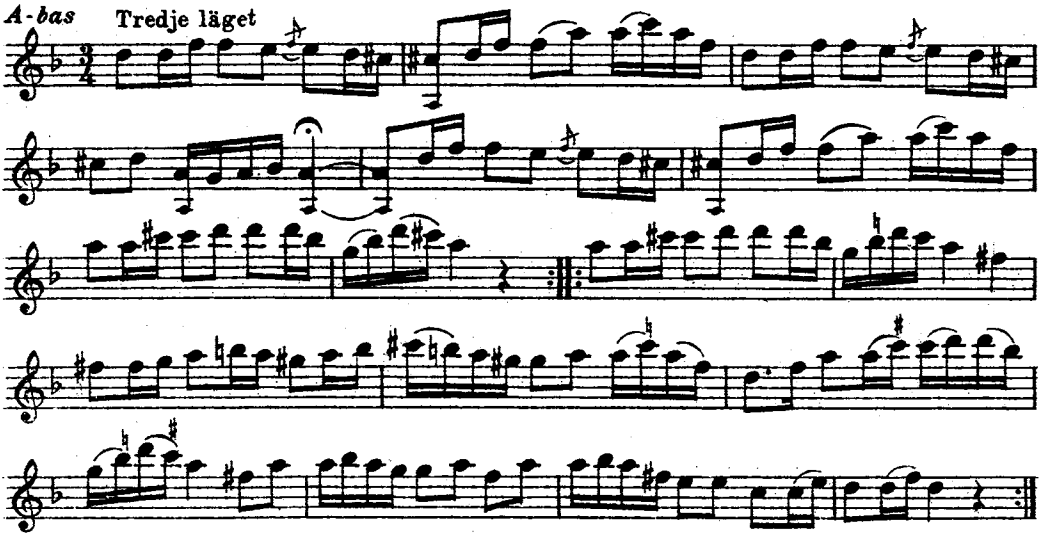

Jfr Gullik Falk n:r 58.

122. VALS

efter Lapp Nils

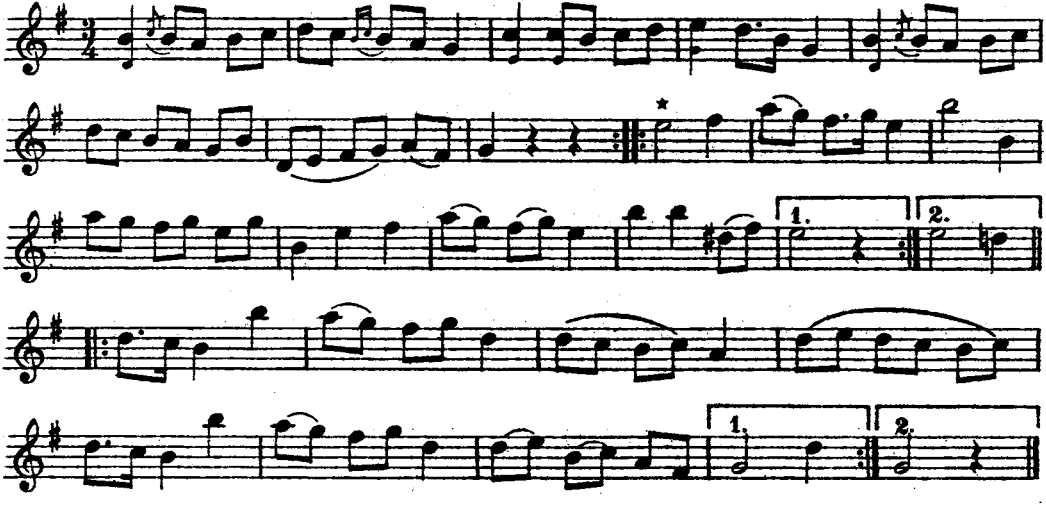

* När andra reprisen repeterades togs första takten sålunda:

123. SKÄNKLÅT

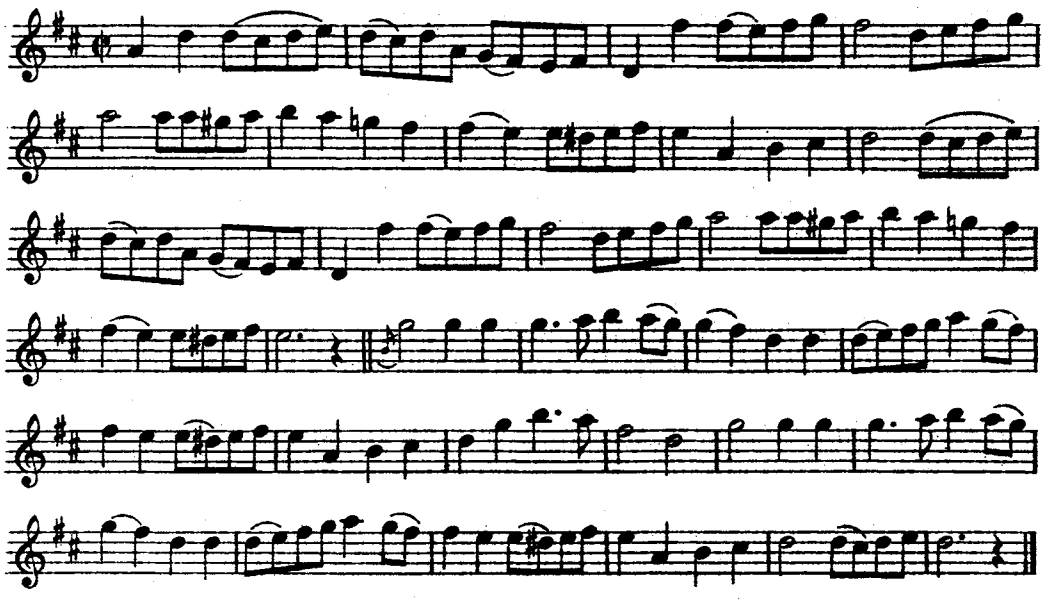

Låten, vilken här användes som skänklåt, är identisk med »Jämtlands Brudmarsch». Jfr n:r 166.

124. POLSKA

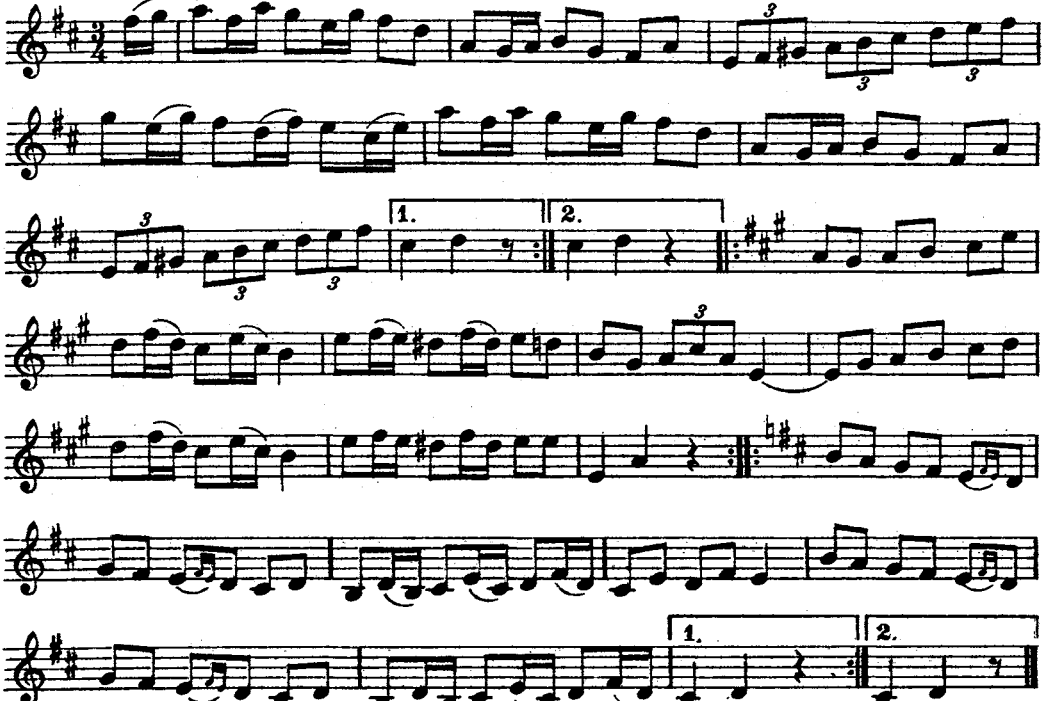

125. POLSKA

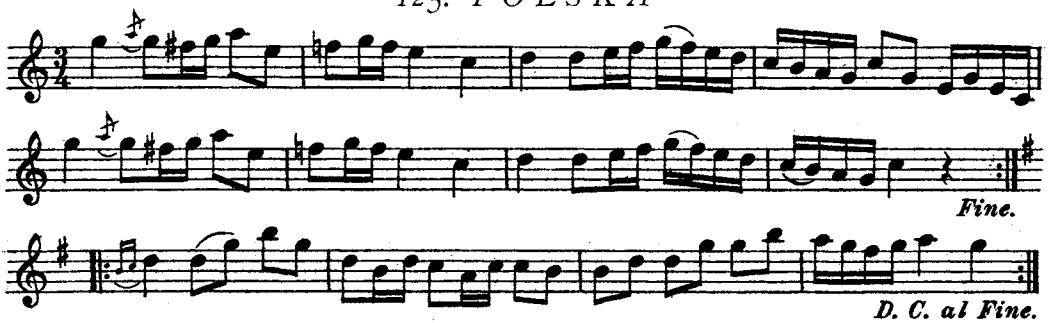

Polskan, som Jöns Persson fann »stämningsrik», hade han lärt efter *Magnus Nässén* från Borgsjö. Denne förde stråken med vänster hand. (A. B.)

126. SKÄNKMARSCH

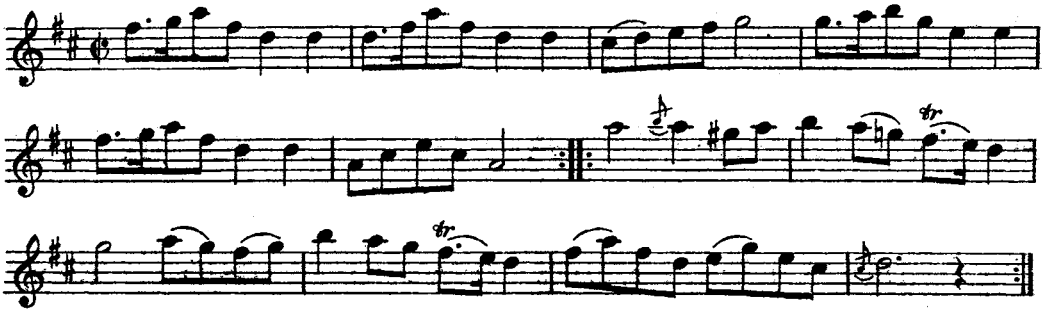

127. POLSKA

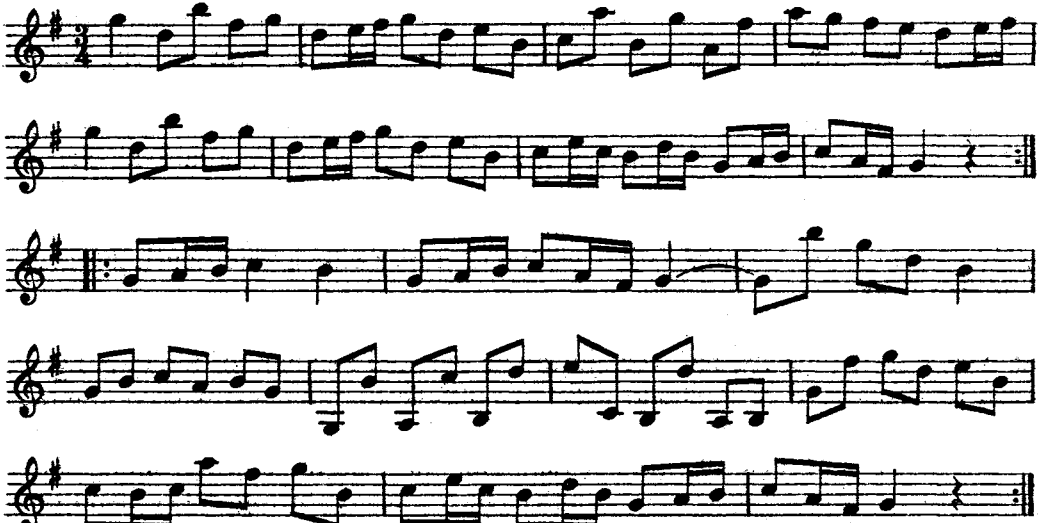

128. VALS

efter Lapp Nils

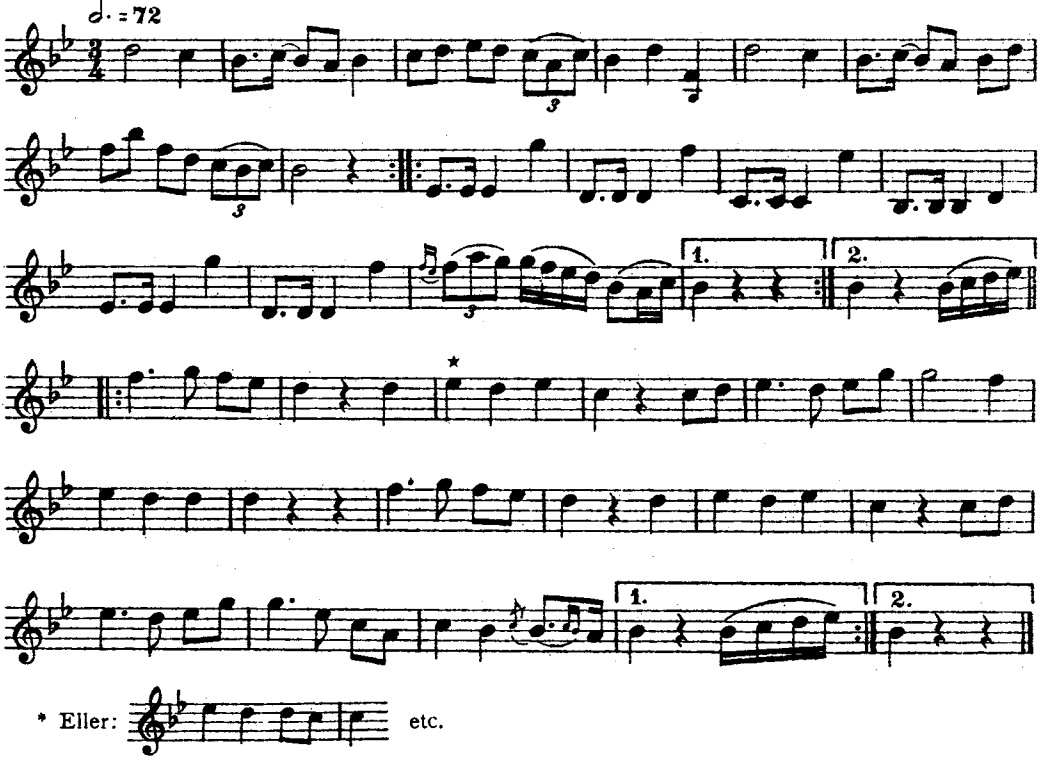

Valsen spelades även av Hjelm Pelle i Hallen.

Jfr Svenska Låtar, Jämtland och Härjedalen, h. I, n:r 324.

129. POLSKA

efter fadern

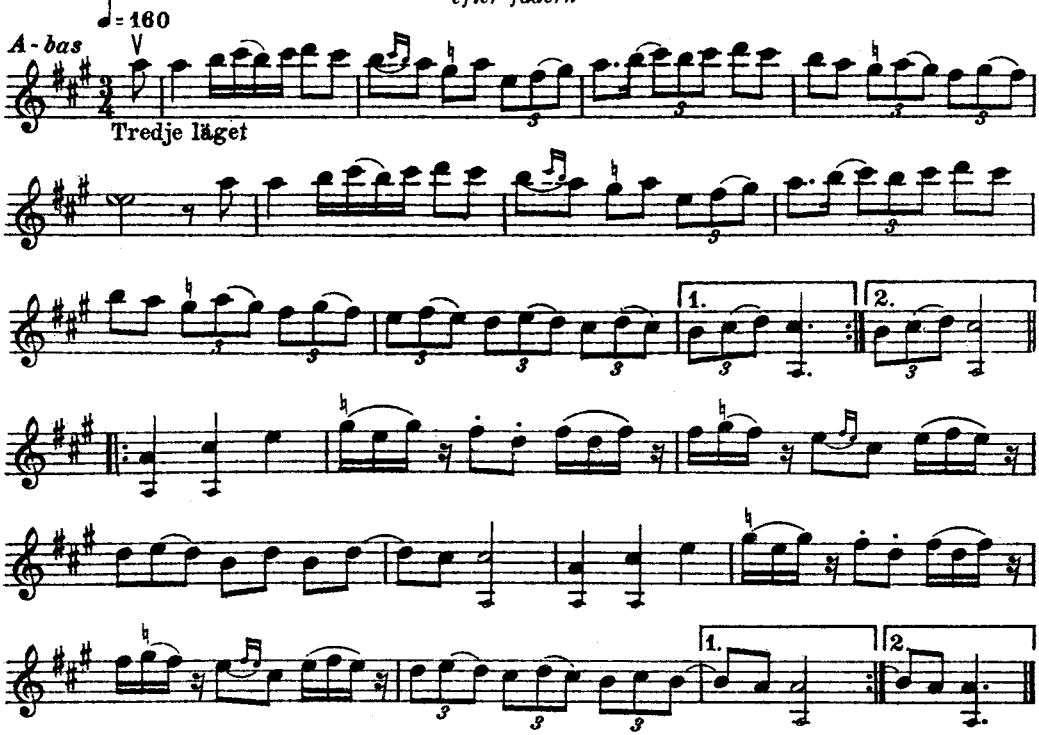

I stället för *giss* togs överallt en ton mellan *g* och *giss*.

Fadern hade polskan från Lapp Nils.

När fadern var på det nittonde året var det en gång dans på ett ställe i Haverö, där Lapp Nils spelade. Då denne lämnade danssalen ett slag överlät han fiolen åt Lång, som nu fortsatte att spela. När Lapp Nils återkom sade han till Lång: »Det blir nog spelman av dig om du håller ut.»

Senare, när de blivit mera bekanta, dristade sig Lång att fråga Lapp Nils hur han så fort kunnat lära sig spela. »Jo», sade då Lapp Nils, »jag lärde utav en strömtuss. Jag kom farande nere i Hälsingland och skulle över en ström. Så kom plötsligt en liten, gammal 'grå' och frågade om jag ville lära spela». Detta ville gärna Lapp Nils, och så skall han av denne ha lärt sig konsten. Han hade frågat gubben hur gammal han var. »Det vet jag inte», svarade denne.

Lapp Nils hade berättat detta för Lång på ett sådant sätt att denne trott Lapp Nils mena allvar.

130. POLSKA

efter farfadern

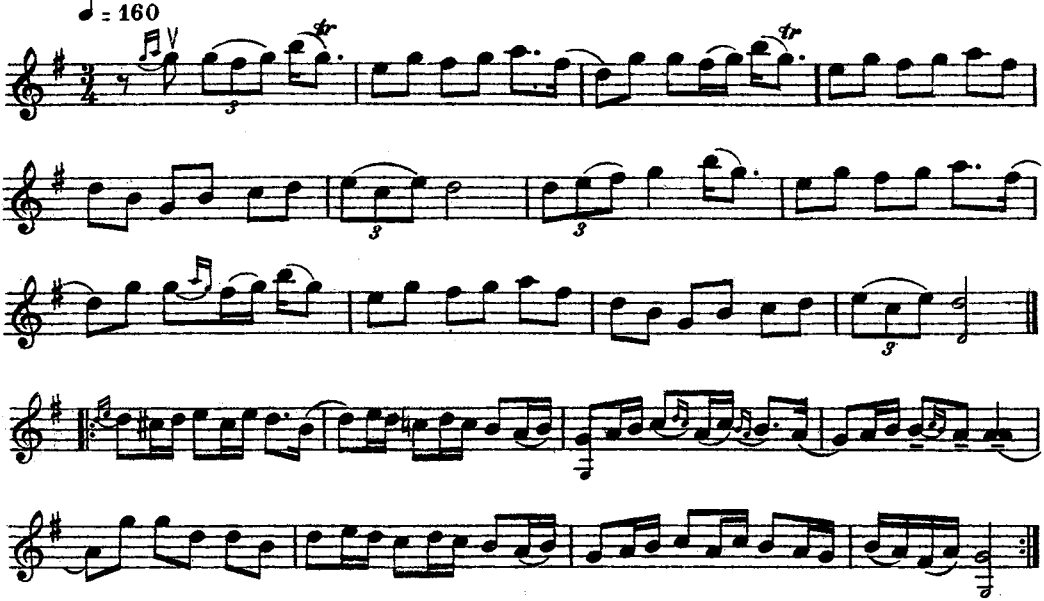

131. POLSKA

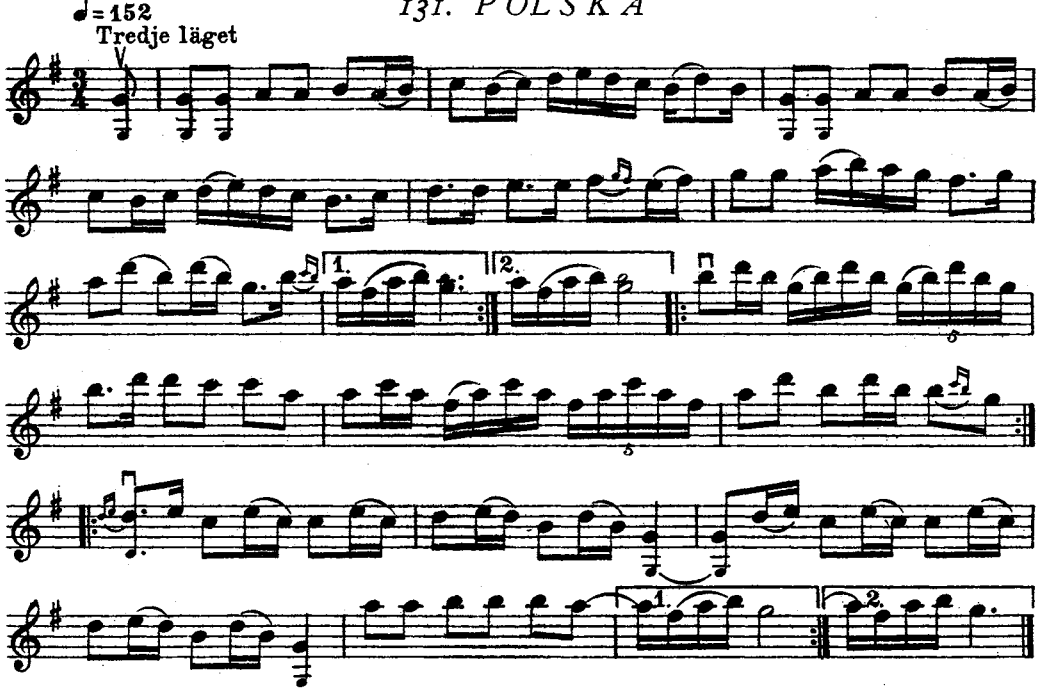

Enligt Lång räknades denna polska till de äldre senpolskorna. Han hade den efter farfadern.

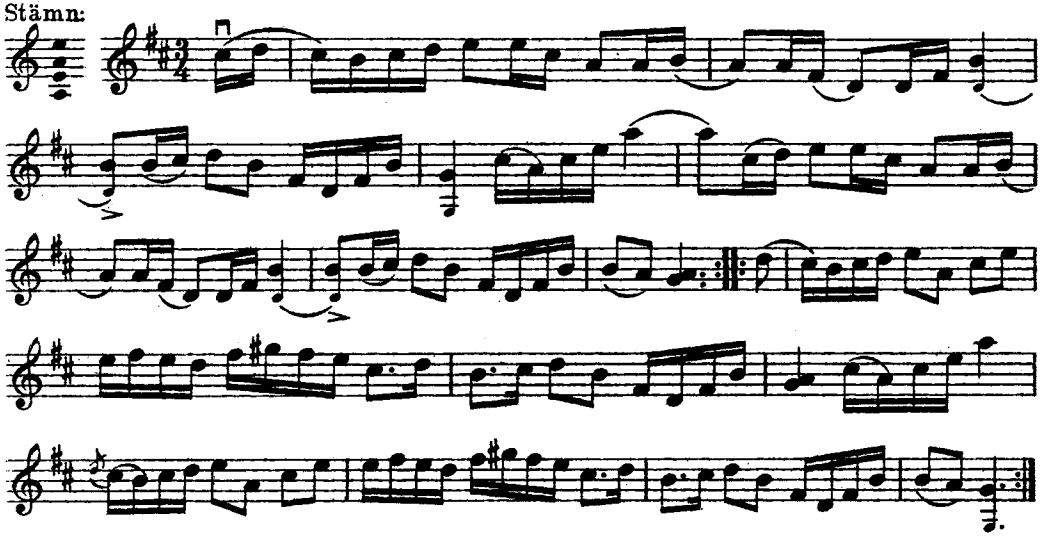
Stämn:

132 a. POLSKA

efter farfadern

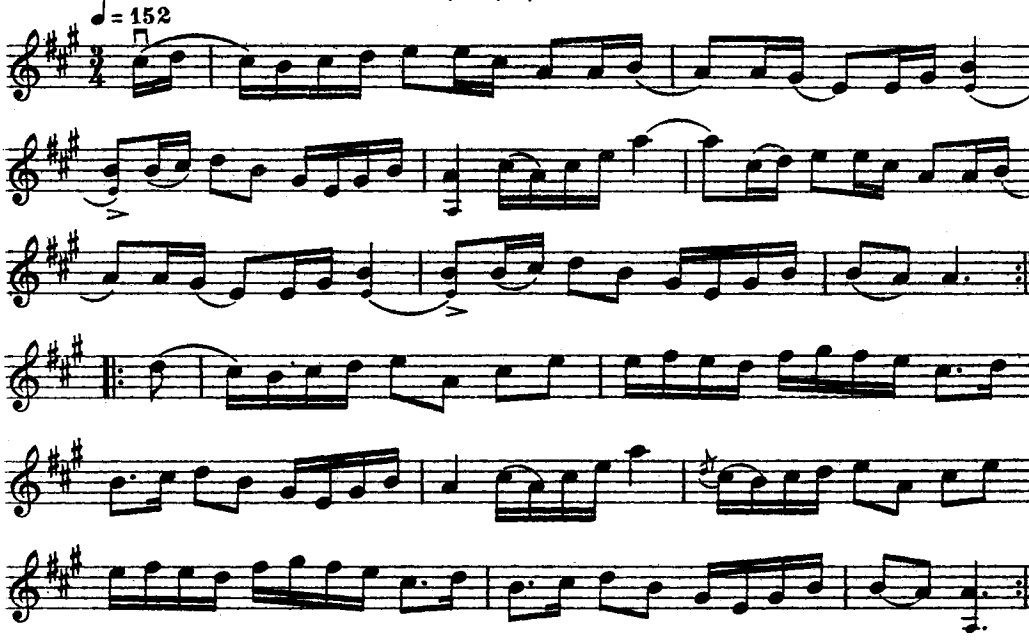

133 a. POLSKA

efter farfadern

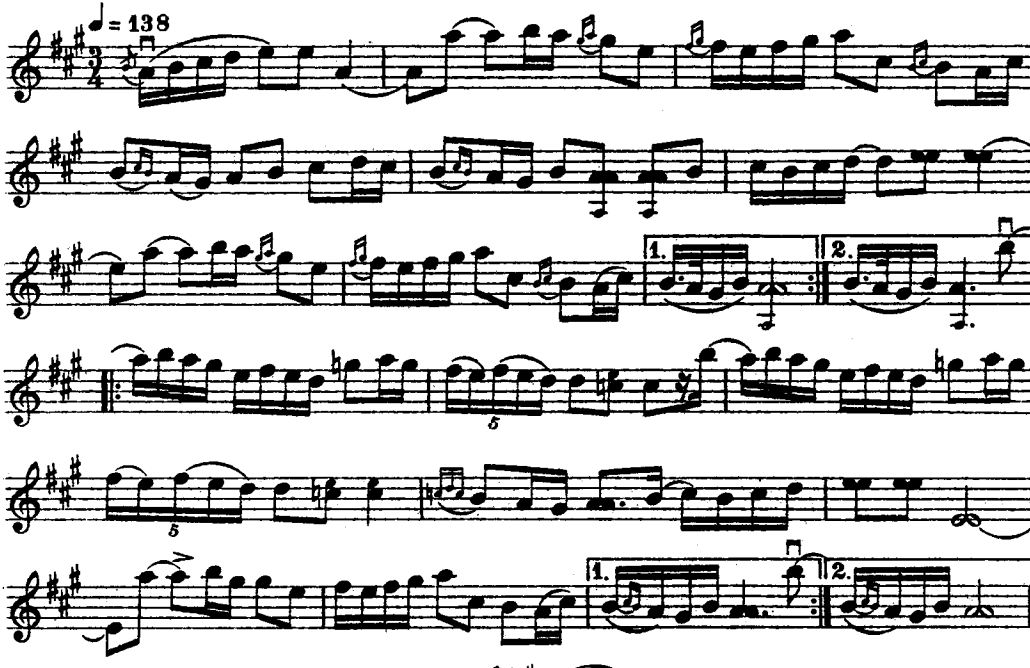

Första takten varierades ibland så här:

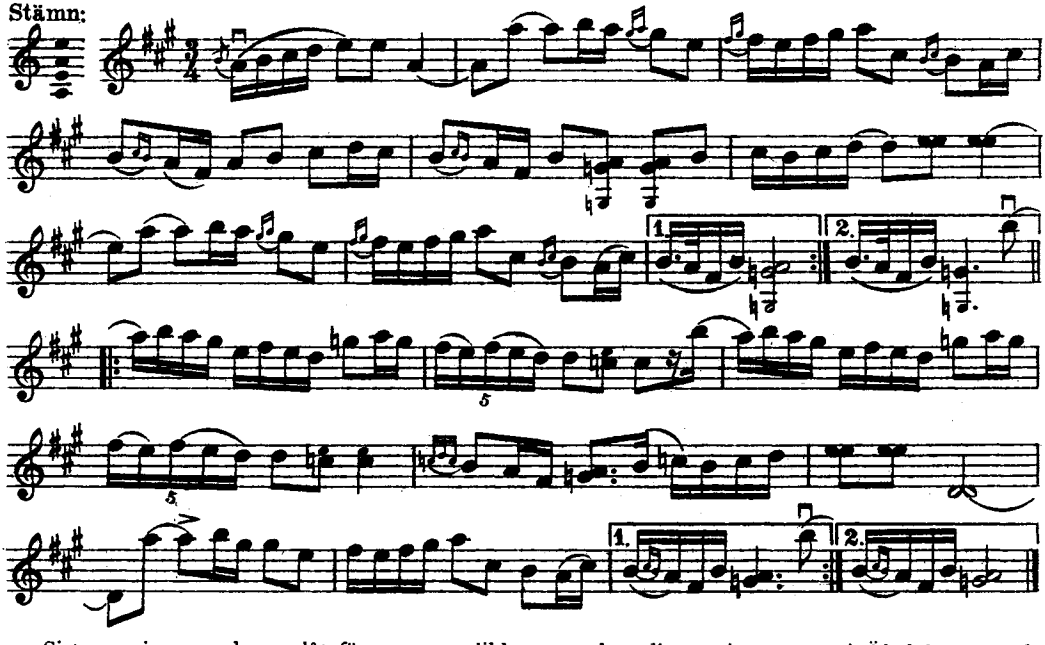

Sista reprisen av denna låt företer stora likheter med tredje reprisen av en i Älvdalen spelad brudmarsch.

Jfr Svenska Låtar, Dalarna, h. II, n:r 350 b. Se anm. till denna låt.

Andreas Lång uppgav polskan vara gammal, säkert »hundra år före Lapp Nils».

134. POLSKA

efter fadern

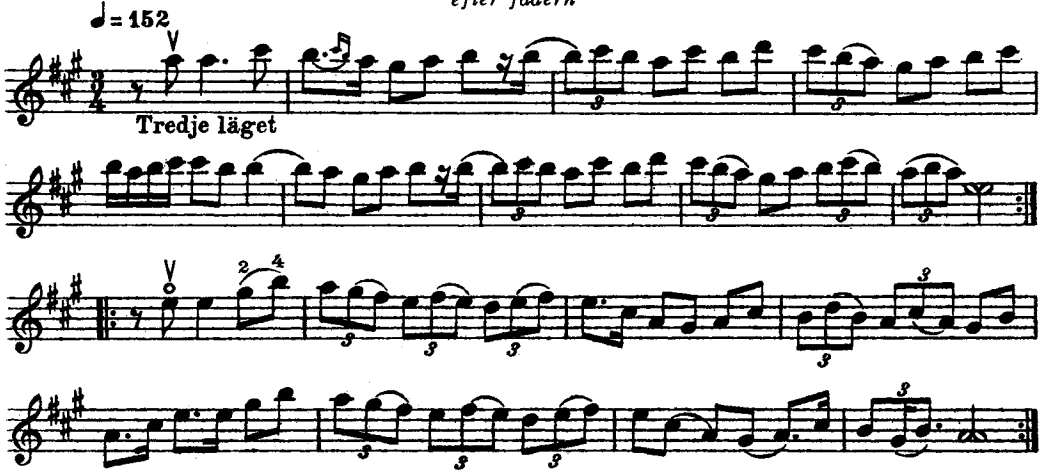

Andra reprisens början varierade Lång på olika sätt, t. ex.:

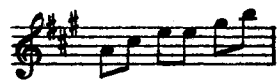

eller:

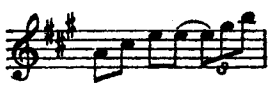

men ibland spelade han reprisen på ett helt annorlunda sätt och med annan betoning än här ovan. Han uteslöt då första taktens tvenne första taktdelar och började reprisen med tredje taktdelen som stark taktdel. För att få reprisen att »gå hem» insköts på annat ställe tvenne taktdelar, varigenom densamma återfick sitt jämna antal takter, nämligen åtta.

Reprisen hade då följande utseende:

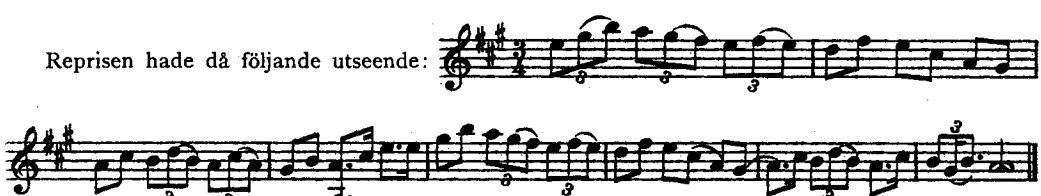

Fiolen stämdes:

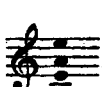

135. BRUDMARSCH

efter fadern

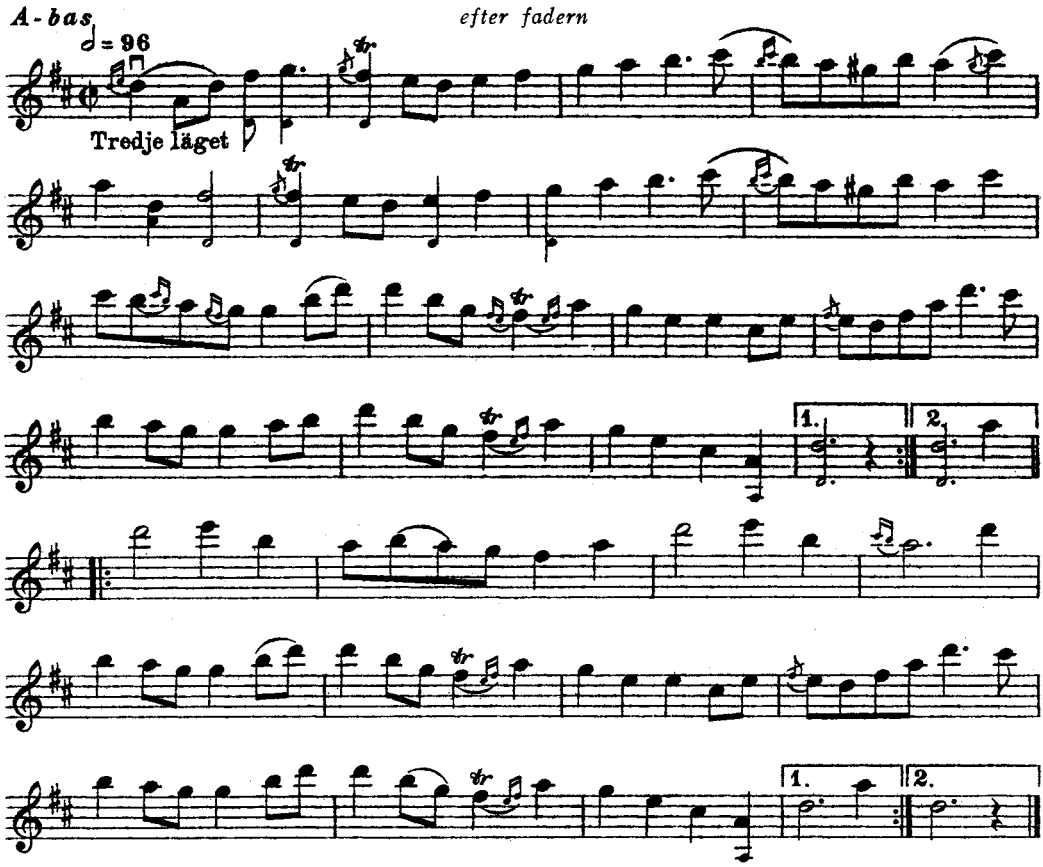

Marschen skulle, enligt Andreas Lång, ha kommit från Jämtland.

136. BRÖLLOPSMARSCH

efter fadern

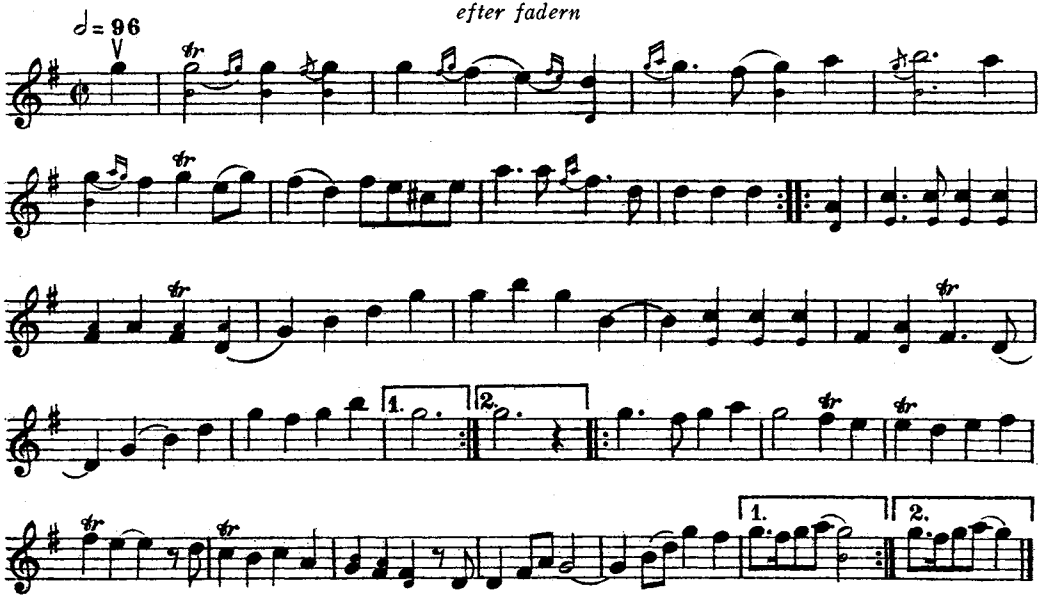

Andra och tredje repriserna förete oregelbundenheter i byggnaden. Sjunde och åttonde takterna i andra reprisen torde ursprungligen utgjort *en* takt, så att slutet av reprisen haft följande lydelse:

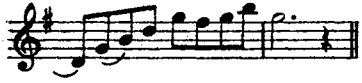

Även sista reprisen kan antagas ha haft samma avslutning och betoning som den andra. Bortskäres sjunde takten samt åttonde taktens tvenne sista taktdelar får reprisen följande, troligen rätta, utseende:

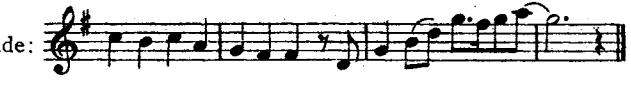

137. POLSKA

efter farfadern

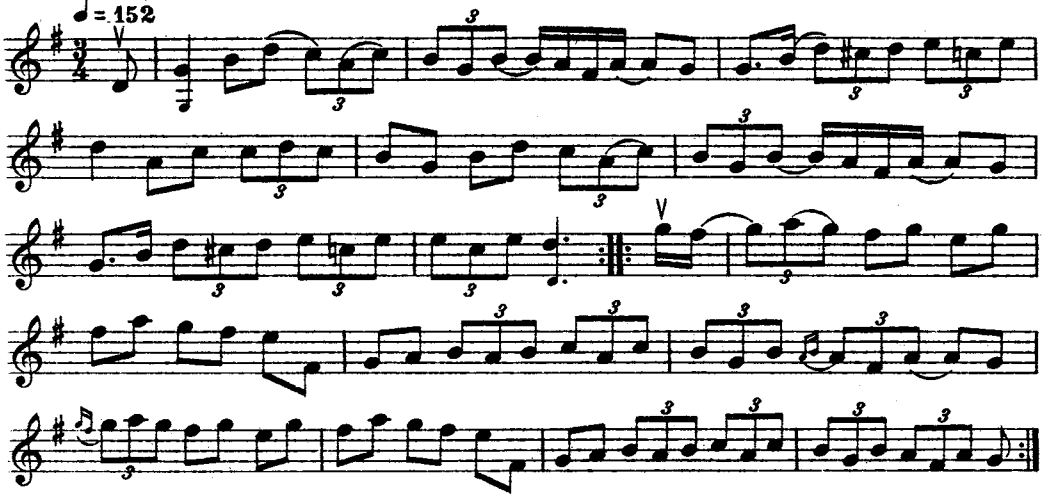

138. POLSKA

efter farfadern och Lapp Nils

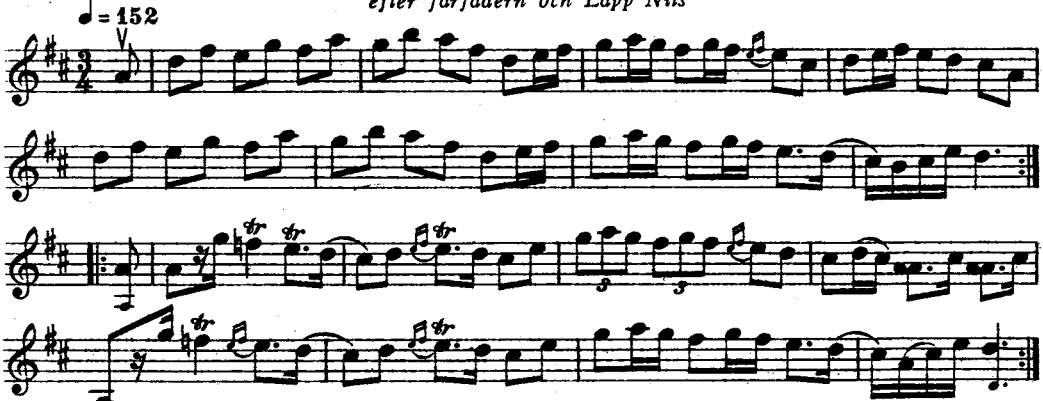

139. POLSKA

efter fadern

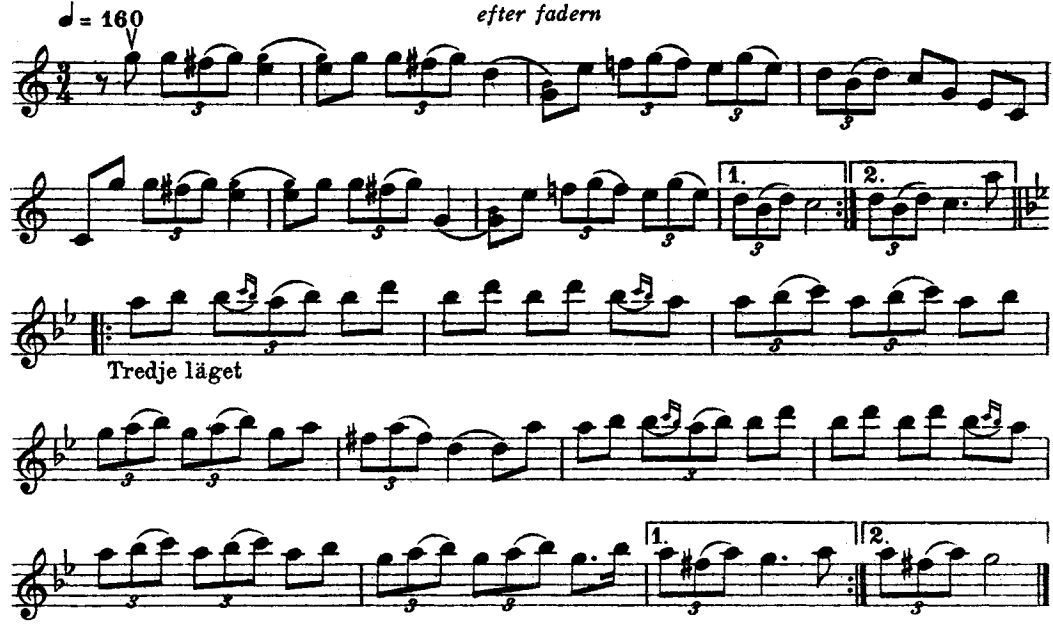

140. POLSKA

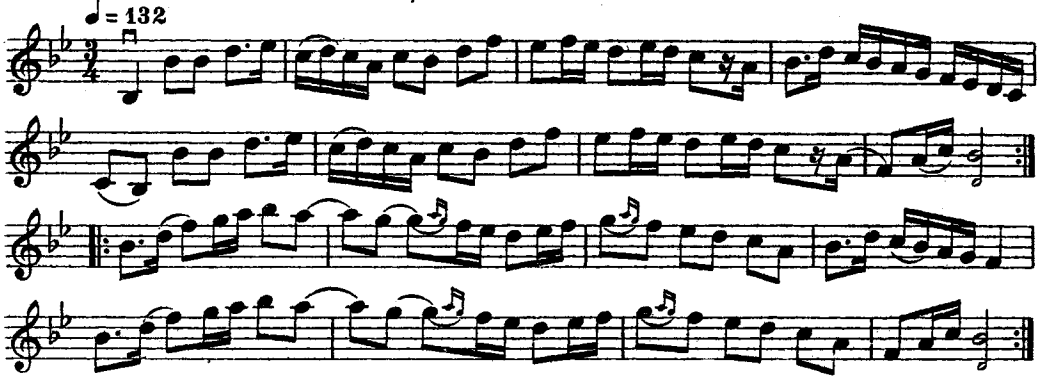

Per Lång hade polskan efter sin fader, Anders Andersson Lång, som lärt den av Lapp Nils.

141. POLSKA

efter fadern

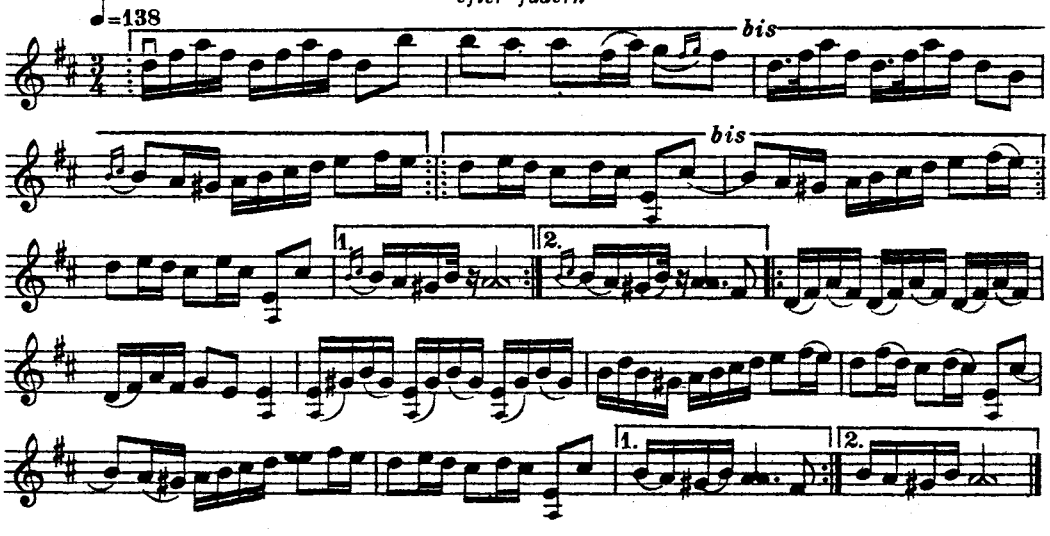

Polskan spelades med förkärlek av fadern, och han brukade därvid för sina söner framhålla, att »förrän ni kan stryka denna polska på rätta sättet kan ni inte heller spela».

142. POLSKA

efter Lapp Nils

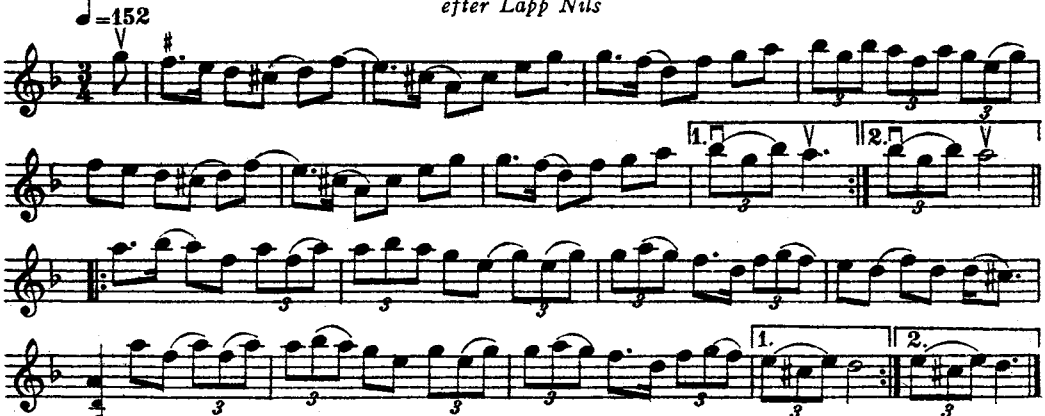

I första takten togs en ton ungefär mitt emellan *f* och *fiss*, men i fjärde takten spelades rent *f*.

143. POLSKA

efter Lapp Nils

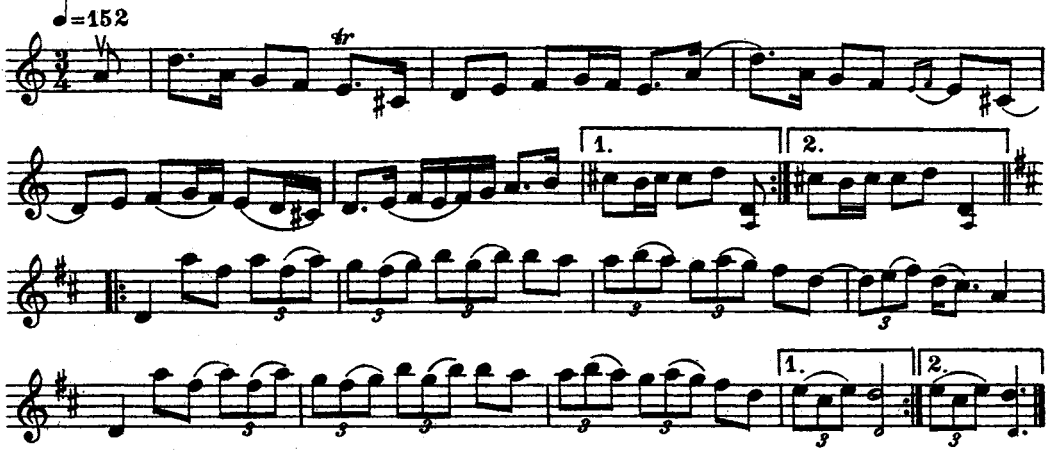

144. VALS

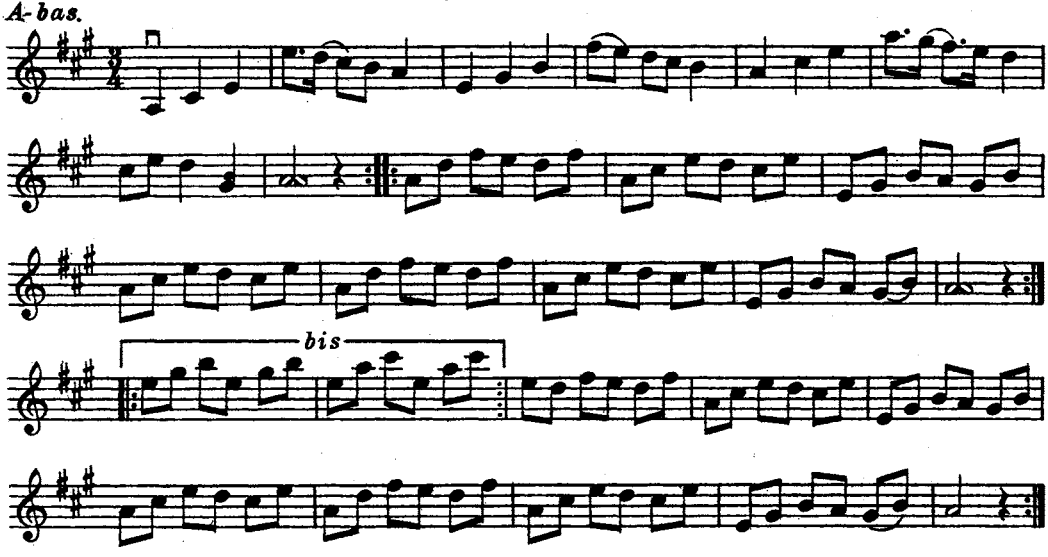

145. POLSKA

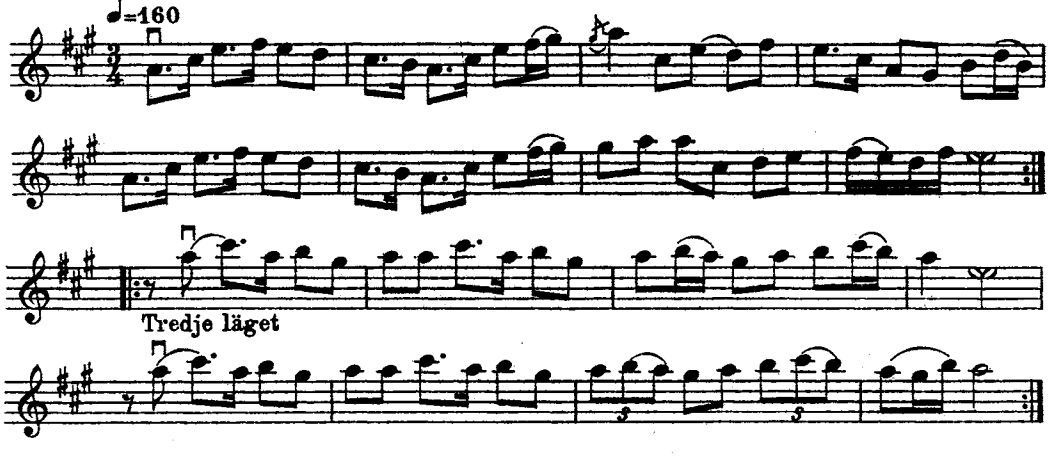

Fiolen stämdes: 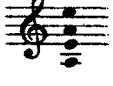 Vid omstämning tages *giss* i fjärde takten som *fiss*.

Lång hade polskan efter farfadern.

146 a. POLSKA

efter fadern och Lapp Nils

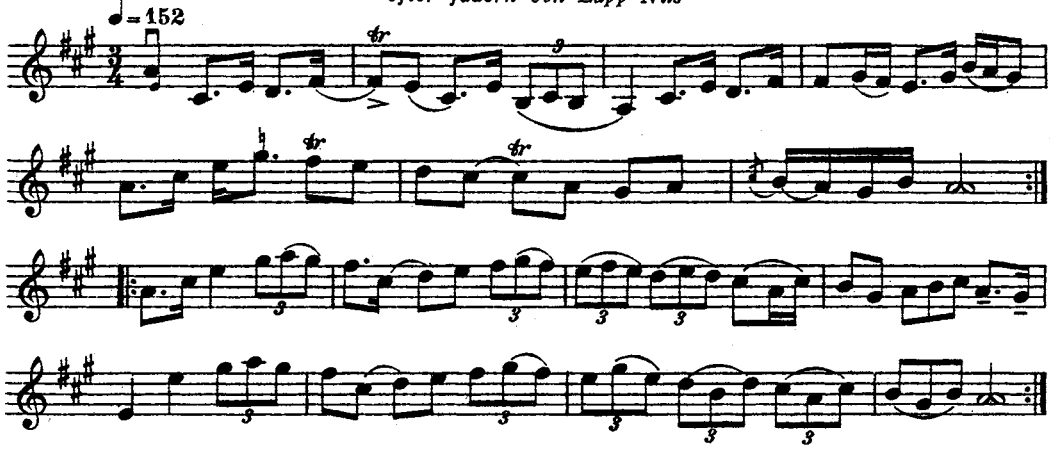

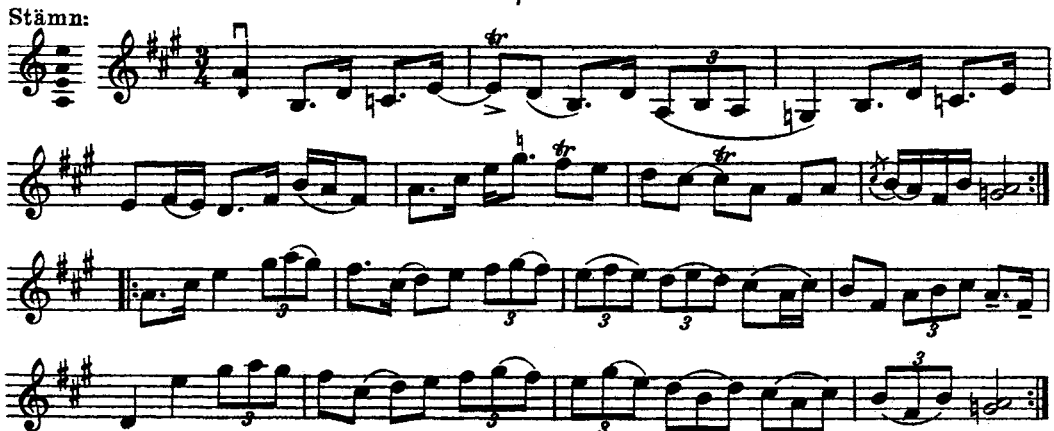
Stämn:

147. POLSKA

efter fadern och Lapp Nils

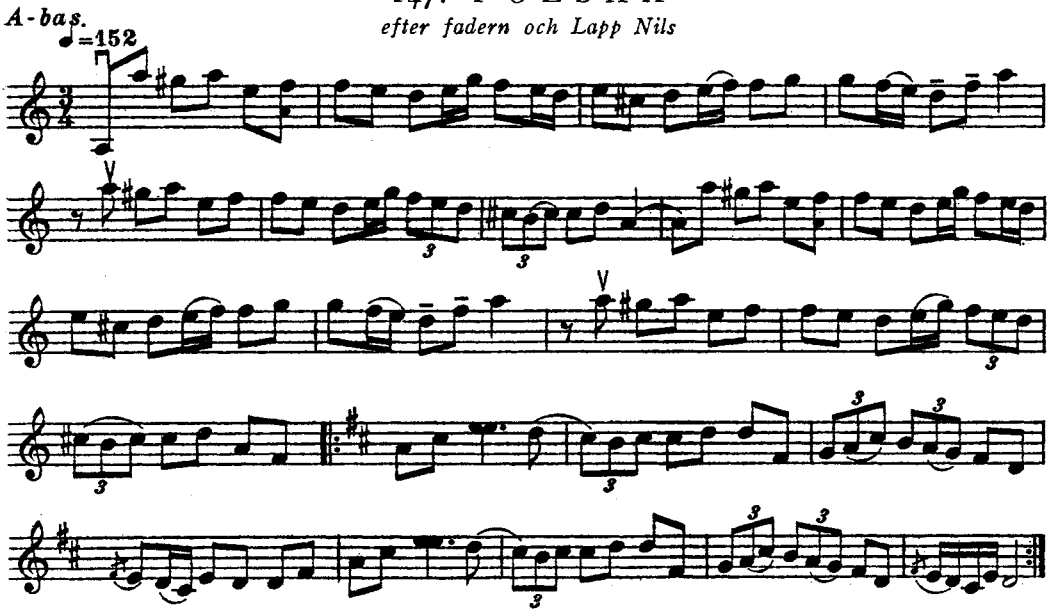

148. POLSKA

efter fadern

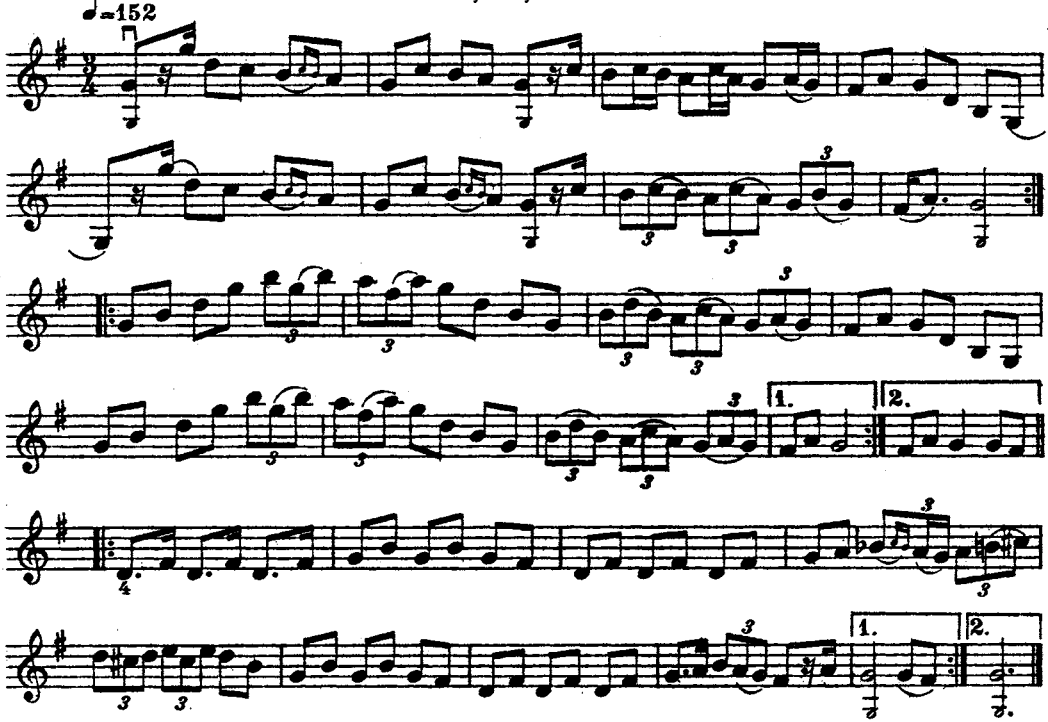

149. POLSKA

efter fadern

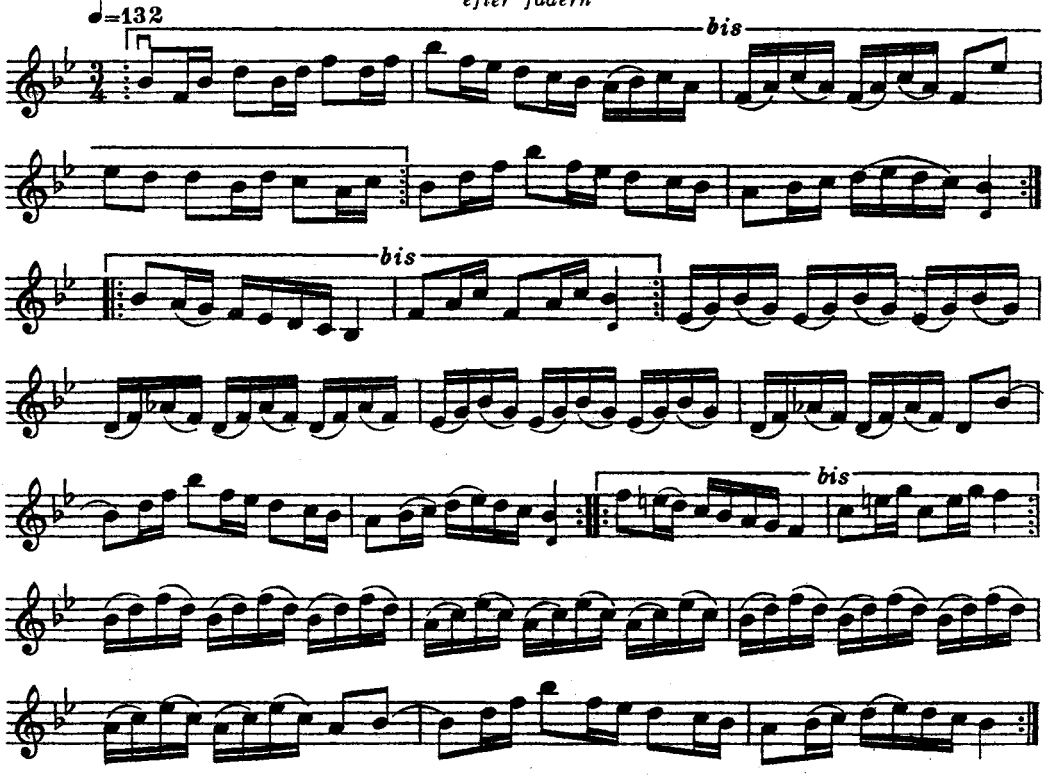

150. VALS

efter Lapp Nils

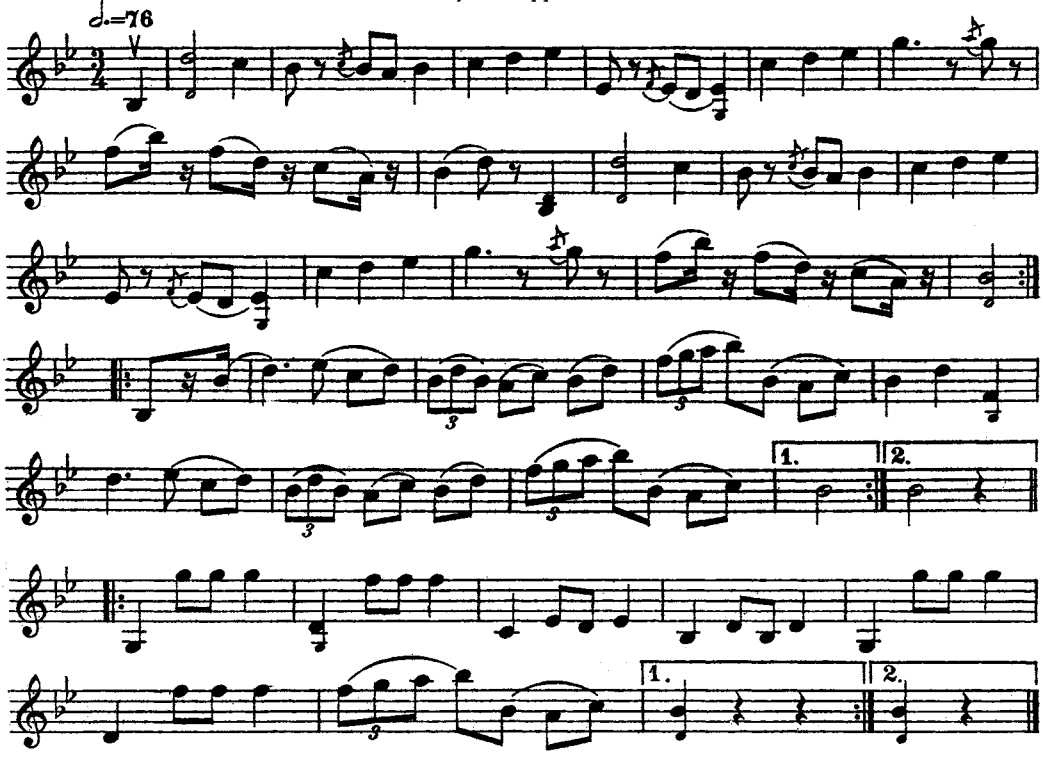

Sista reprisens tvenne sista takter togos ibland så här:

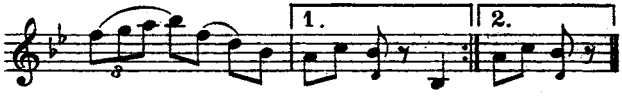

Jfr n:r 128.

Lång hade valsen efter sin fader, som lärt den av Lapp Nils.

När Lapp Nils kom dragande till trakten blev det alltid dans, om än det var mitt i veckan då brådskan var stor, och när han spelade drogs man oemotståndligt med i dansen. »Han höll sig gärna högst uppe i lägena och spelade i många durer», säger Per Jonas Lång.

151. POLSKA

efter Lapp Nils

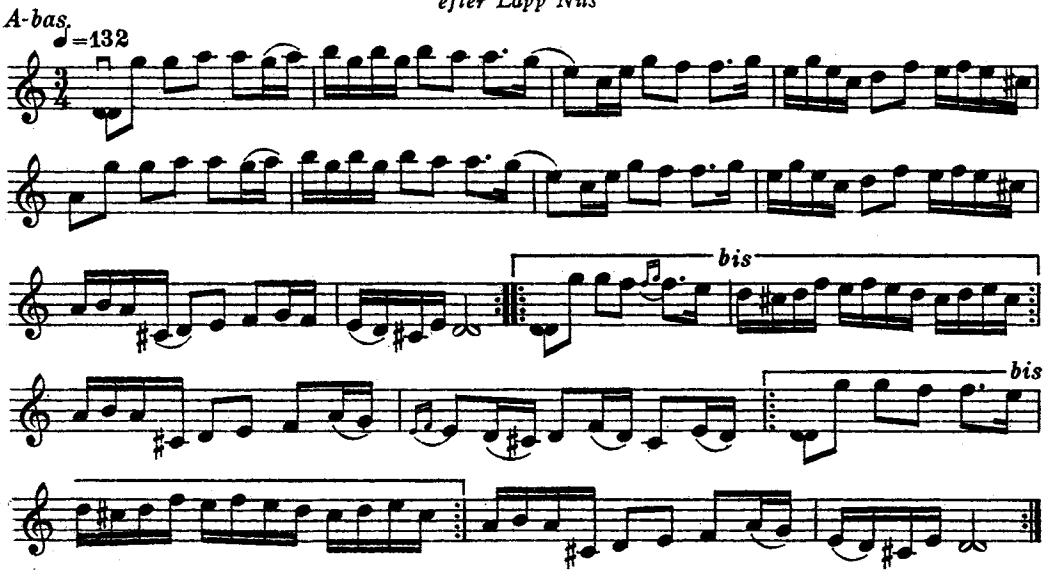

En spelman från Säter i Haverö församling, vid namn *Anders Jönsson*, brukade spela denna polska. Han hade lärt den av Lapp Nils.

En gång, berättar Lång, då Lapp Nils vistats i Haverö — han var då omkring sexton år gammal — hade han kommit in till Anders Jönsson, som var känd som en skicklig spelman. Fiolen hängde på väggen och Lapp Nils tog ner den för att spela, men det gick inte bra. Anders Jönsson fick då fiolen och spelade en låt för Lapp Nils, som denne snart tog efter. Nästa år kom Lapp Nils samma väg och var då mästare.

152. POLSKA

efter Lapp Nils

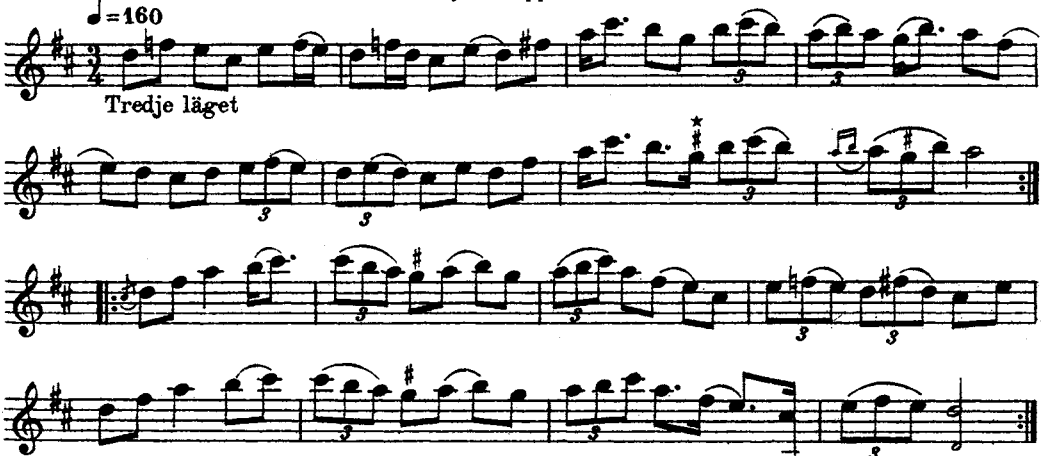

Andra reprisens första takt varierades ibland på följande sätt:

* På detta och liknande ställen togs en ton mellan *g* och *giss*.

153. POLSKA

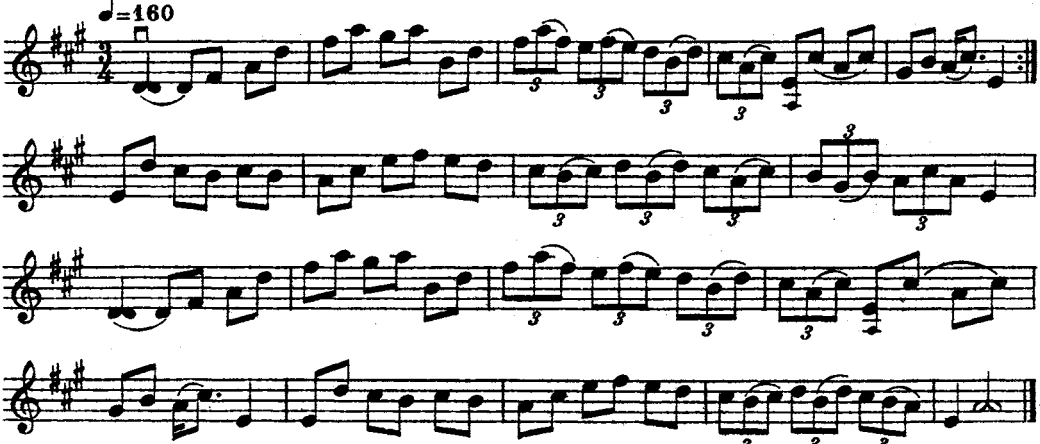

154. POLSKA

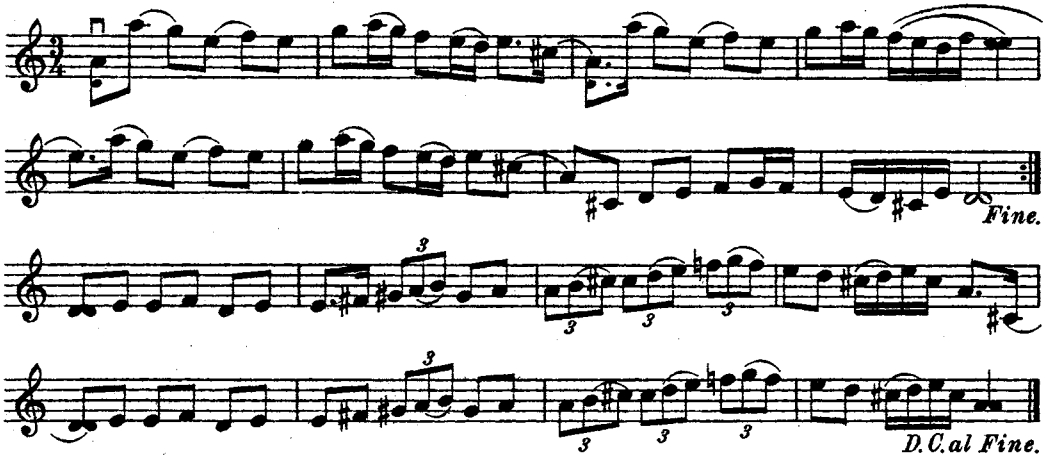

Vid omtagning av första reprisen togs första takten så här:

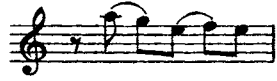

o. s. v.

Låten är en Jämtpolska och torde härstamma från Lapp Nils.

155 a. KNÄPPVALS

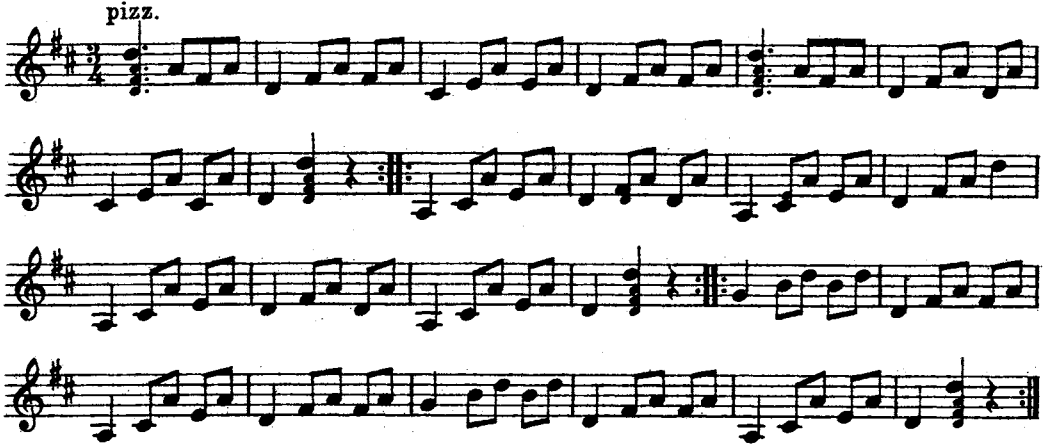

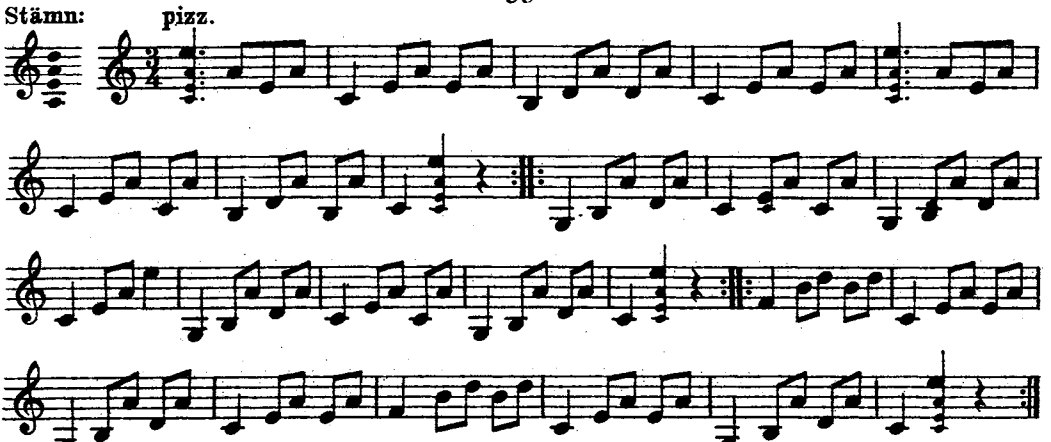

Sundin spelade hela valsen med pizzicato och höll därvid fiolen som en gitarr, och ej under hakan.

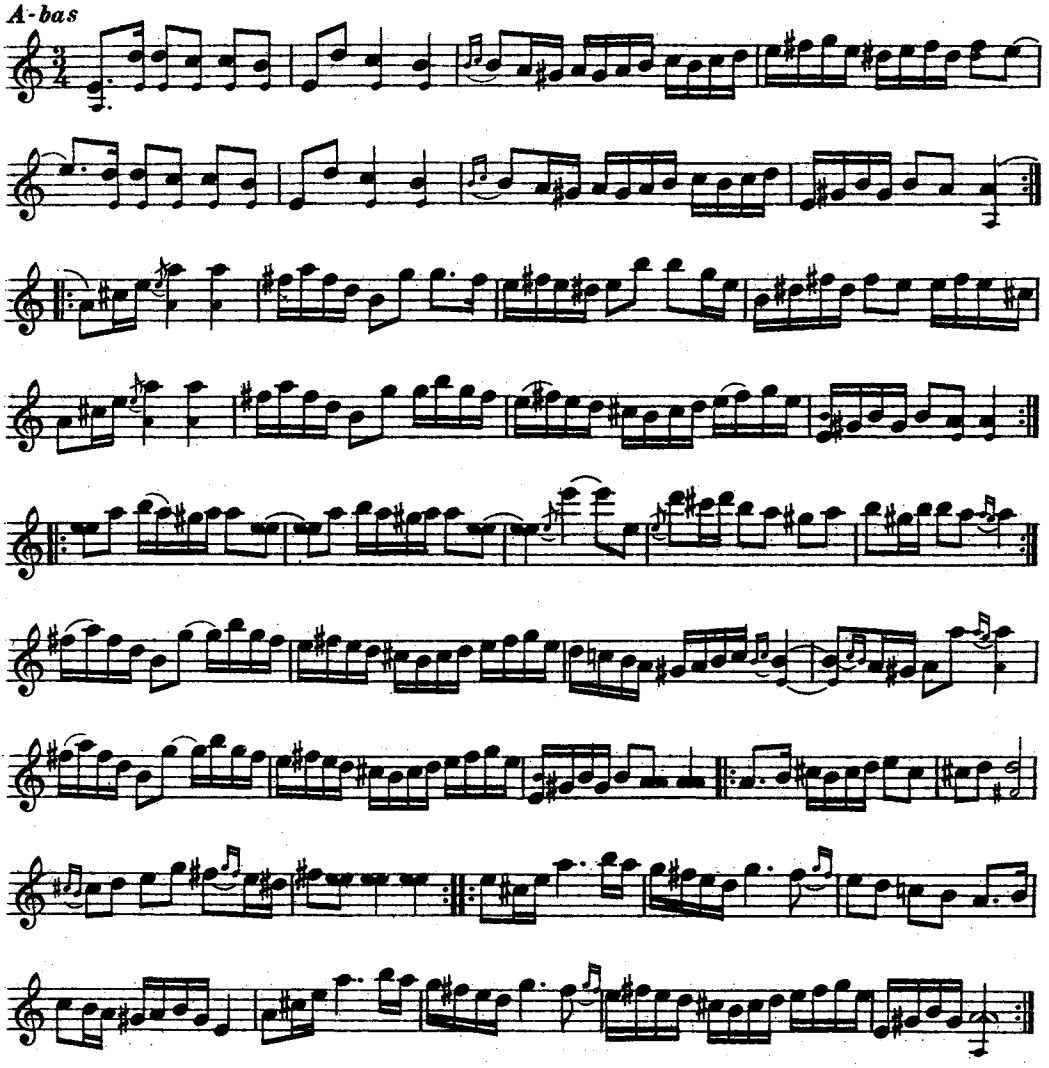

De tvenne sista repriserna äro ett komplement till låten och ha upptecknats av Nils Andersson.

Polskan föreligger i något skilda versioner från olika upptecknare. Isynnerhet den näst sista, fyrtaktiga reprisen visar olikheter som tyda på att Sundin, från vilken alla versioner upptecknats, måste ha spelat den på olika sätt. Göran Olsson Föllinger, som även upptecknat polskan, har noterat denna repris på samma sätt som Nils Andersson; men i en annan upptecknig, gjord av Axel Boberg år 1915, har i början av reprisen instuckits ett *a* som bildar stark taktdel, varigenom reprisen får en annan betoning. Vid ett besök hos Sundin år 1923 spelades reprisen i överensstämmelse med Bobergs upptecknig, vilken hade följande lydelse:

o. s. v.

Sundin har för vana att avsluta sina låtar med ett extra tillägg, som för denna polska hade följande utseende: 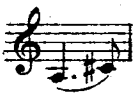

Låten har spelats av Lapp Nils och efter honom av Sundins fader och Larshöga Jonke, vilken kallade den för »Lapplåten».

157 a. POLSKA

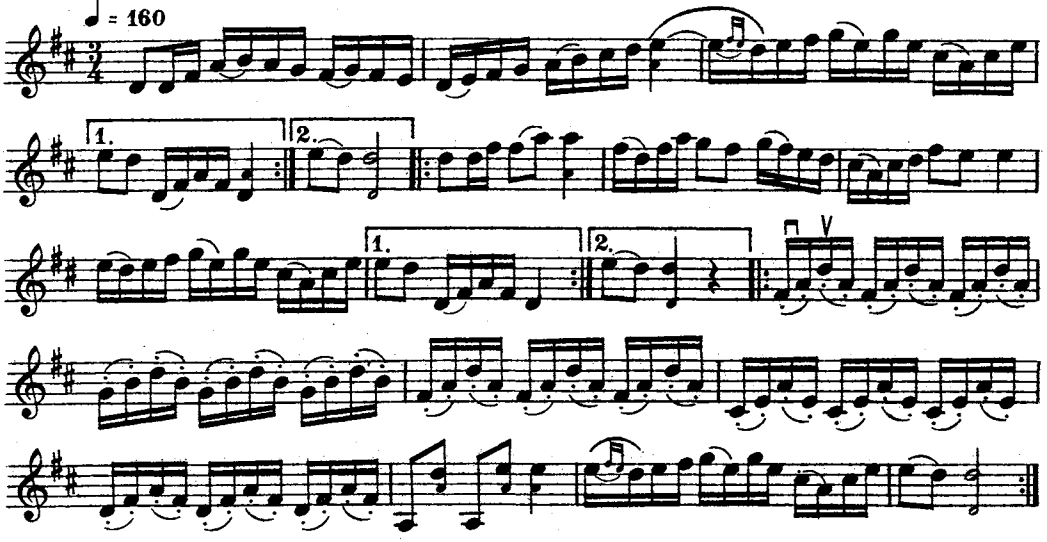

Sista reprisen är ett senare tillägg av Sundin.

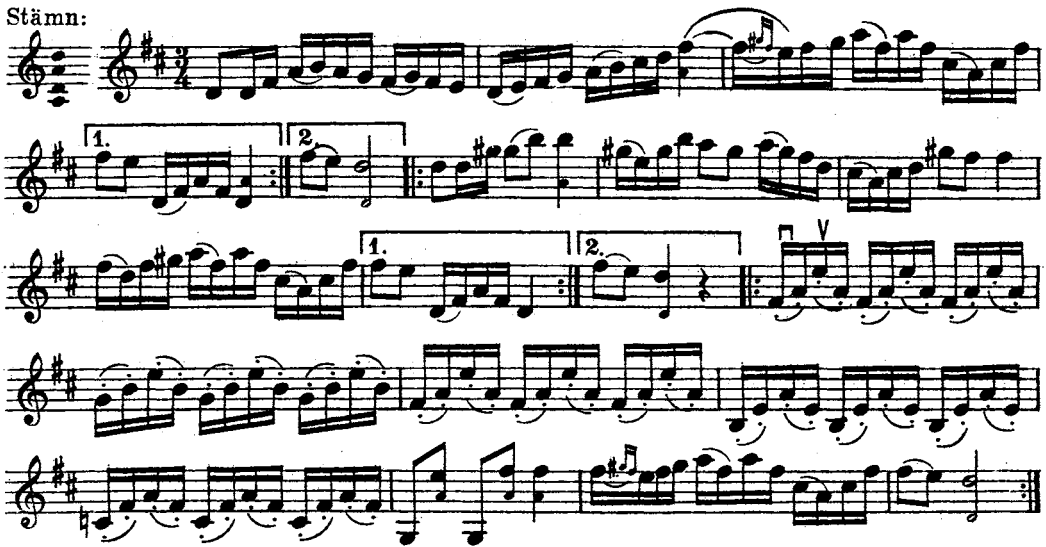
Stämn:
1.
2.
1.
2.

158. POLSKA

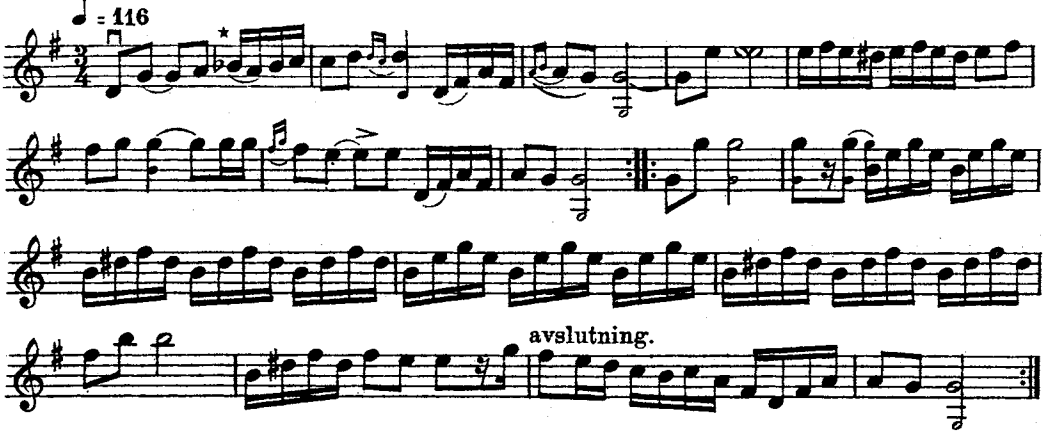

* Här togs ibland *h*, ibland en ton mitt emellan *h* och *b*.

En torpare skulle mala malt och visslade under tiden första reprisen på denna polska. Då uppenbarade sig strömgubben och visslade andra reprisen, vars avslutning utgör en naturlig övergång till första reprisen.

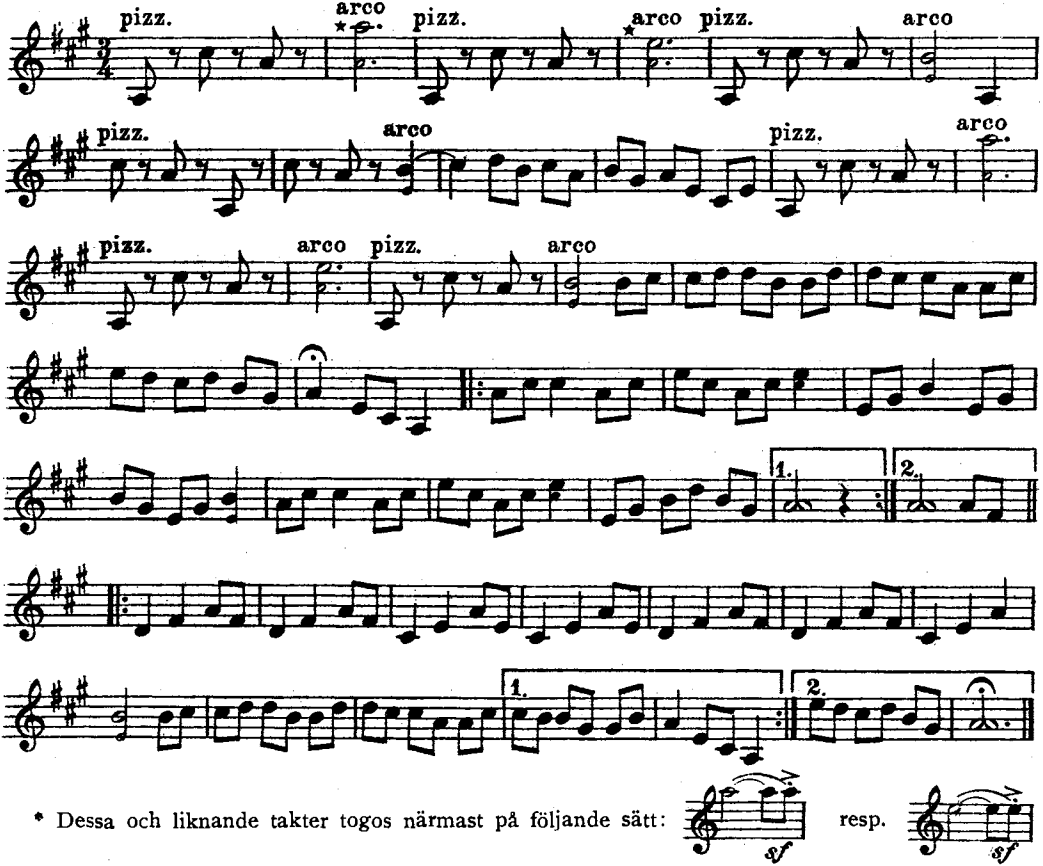

* Dessa och liknande takter togos närmast på följande sätt: resp.

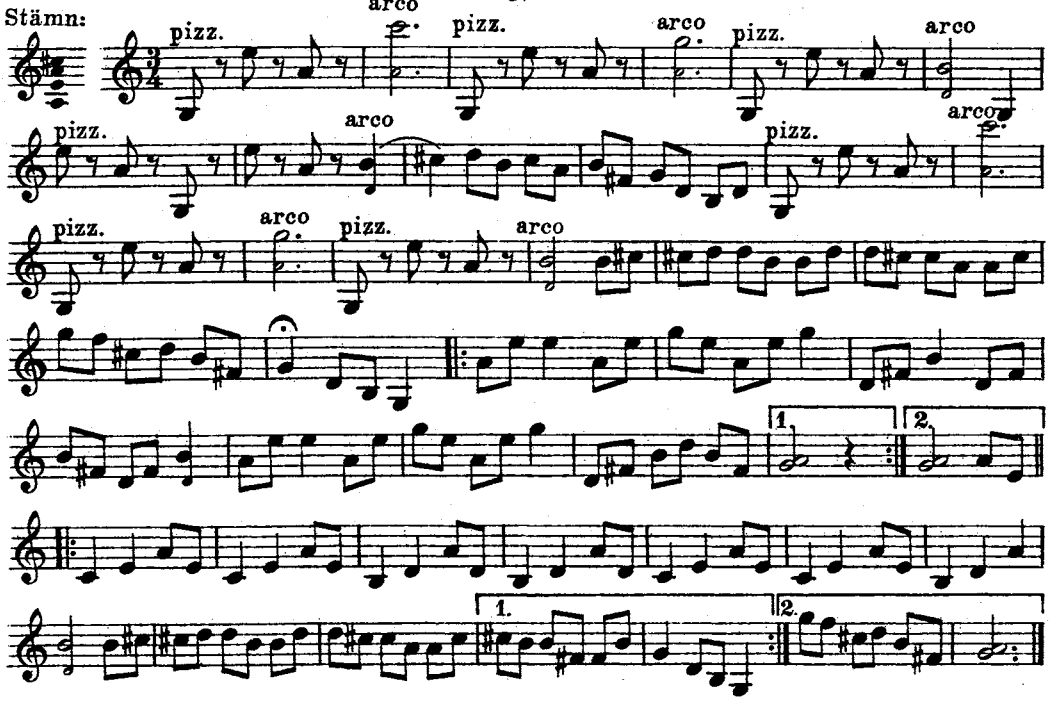

Jfr n:r 110.

160. POLSKA

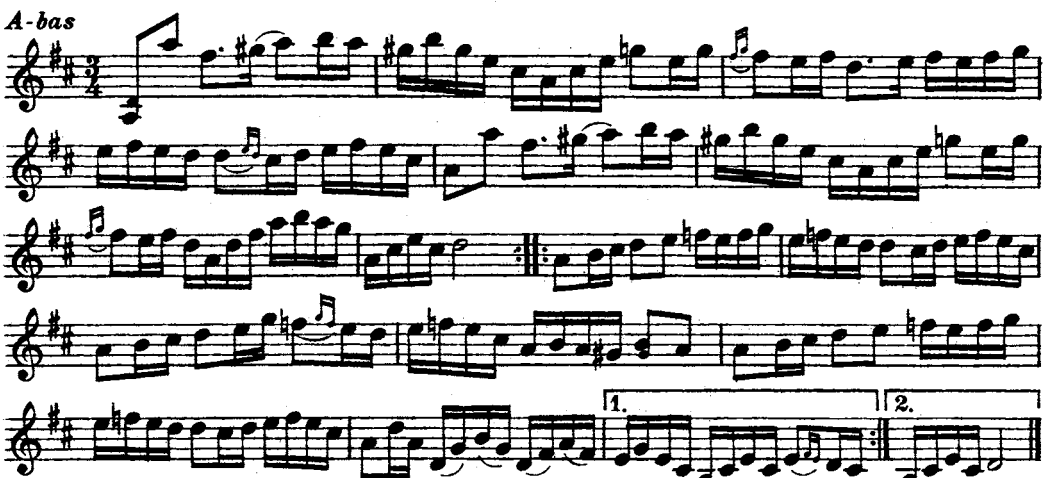

Till denna polska hörde följande avslutningskadens:

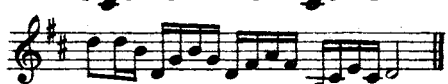

Låten hade Sundin efter Larshöga Jonke.

Jfr n:r 214.

161. POLSKA

efter Larshöga Jonke

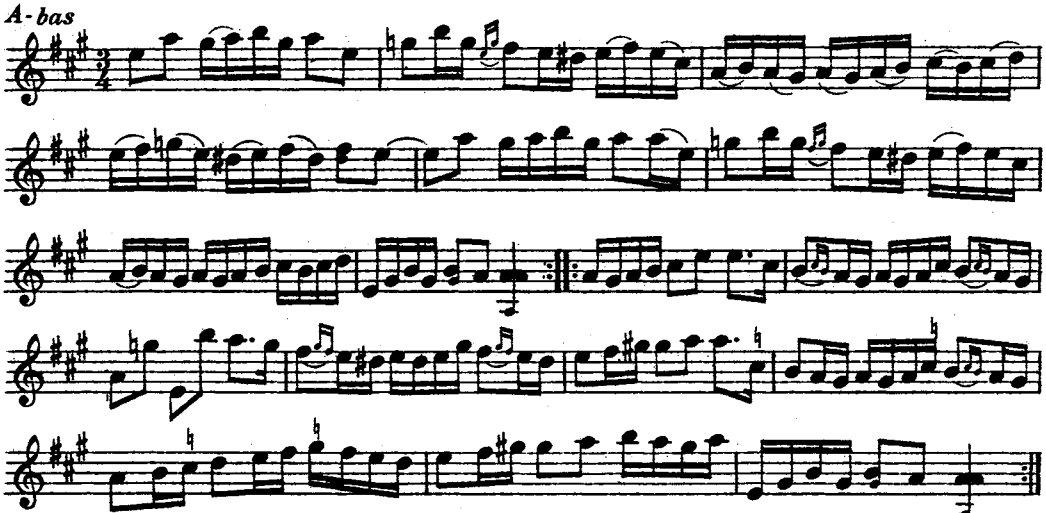

I andra reprisen togs på några ställen en ton ungefär mitt emellan *c* och *ciss* samt emellan *f* och *fiss*. Man lägge märke till att i reprisens andra takt spelades rent *ciss*, men i motsvarande sjätte takt närmade sig tonen *c*.

162. POLSKA

efter Larshöga Jonke

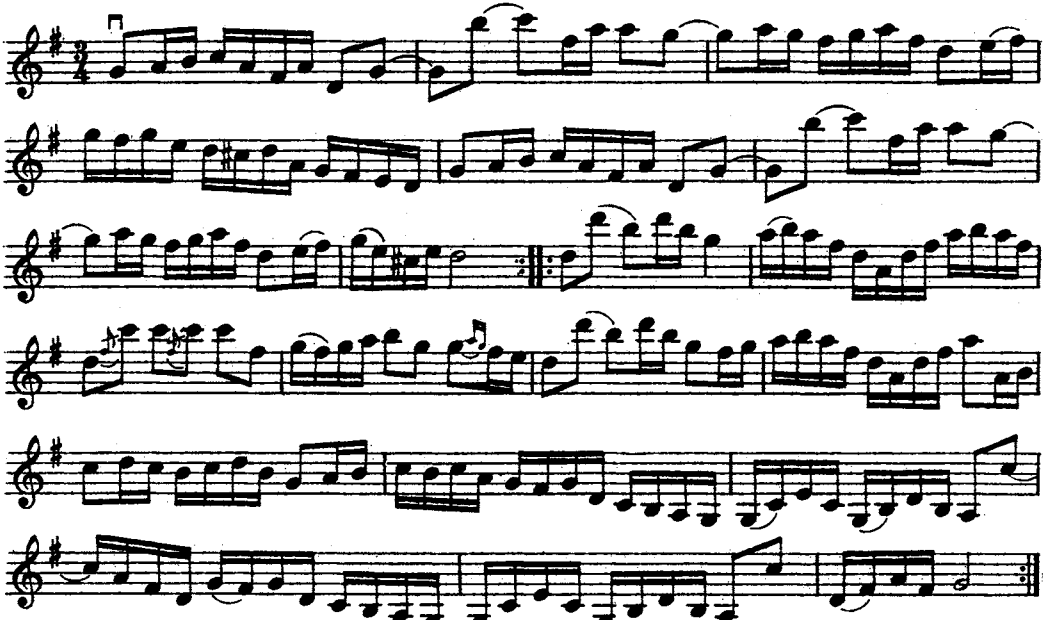

Jfr n:r 248.

163. POLSKA

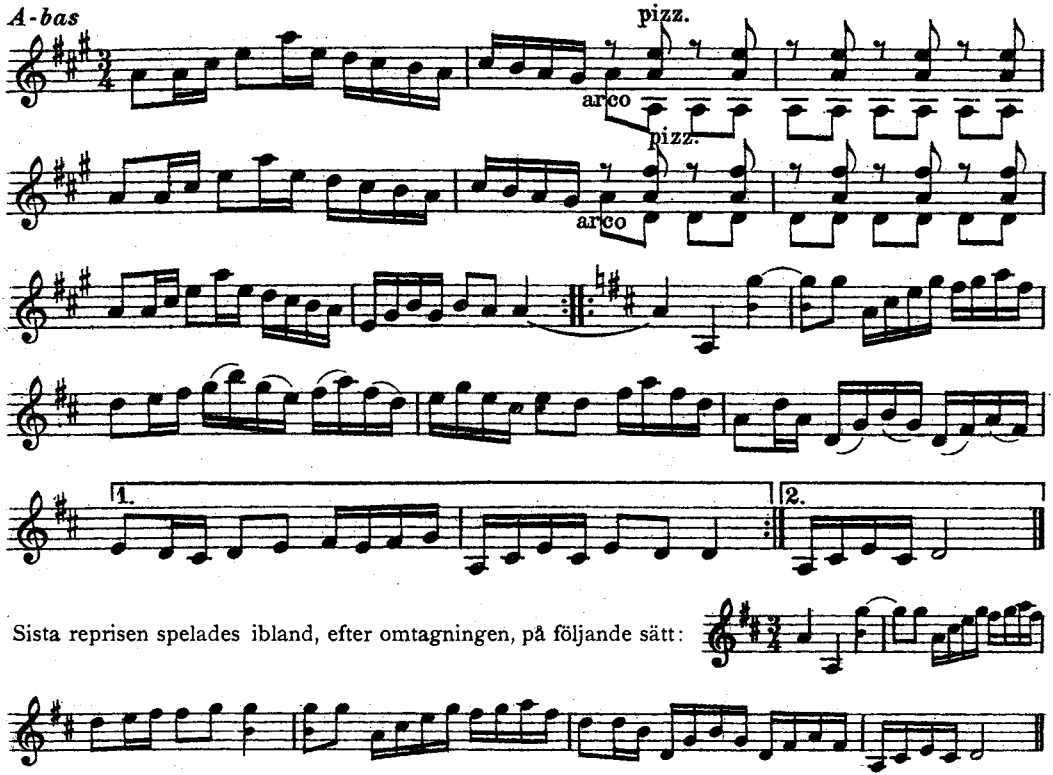

Sista reprisen spelades ibland, efter omtagningen, på följande sätt:

Efter reprisens slut upprepades de tvenne sista takterna.

164. BRUDMARSCH

efter Spel Gulle

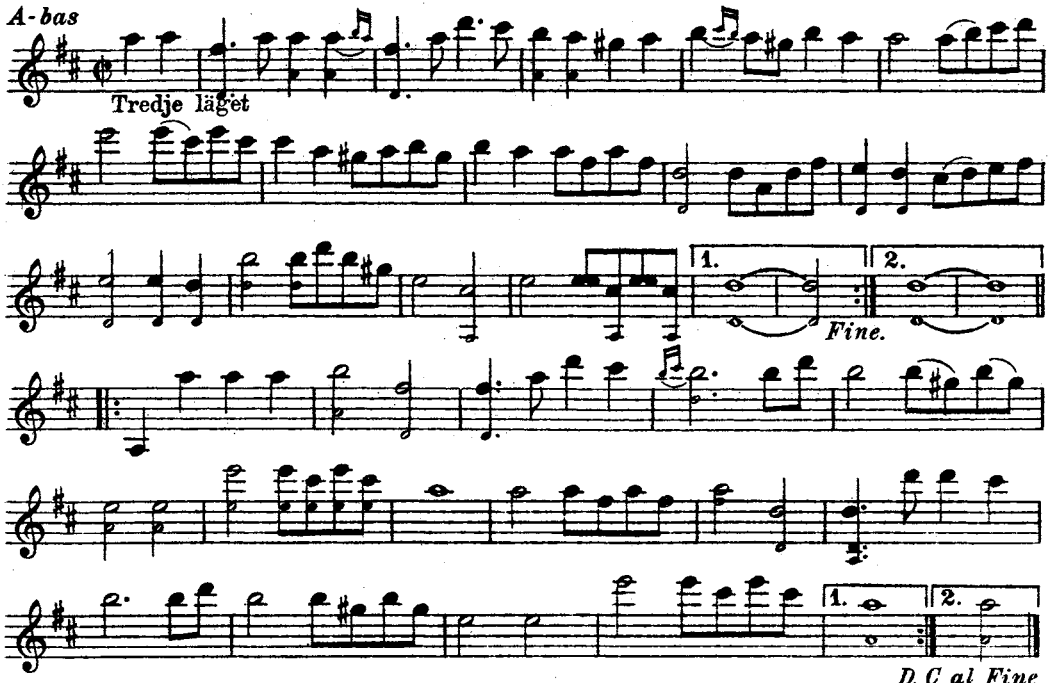

Jfr Jöns Persson n:r 107.

165. BRUDMARSCH

efter Spel Jöns

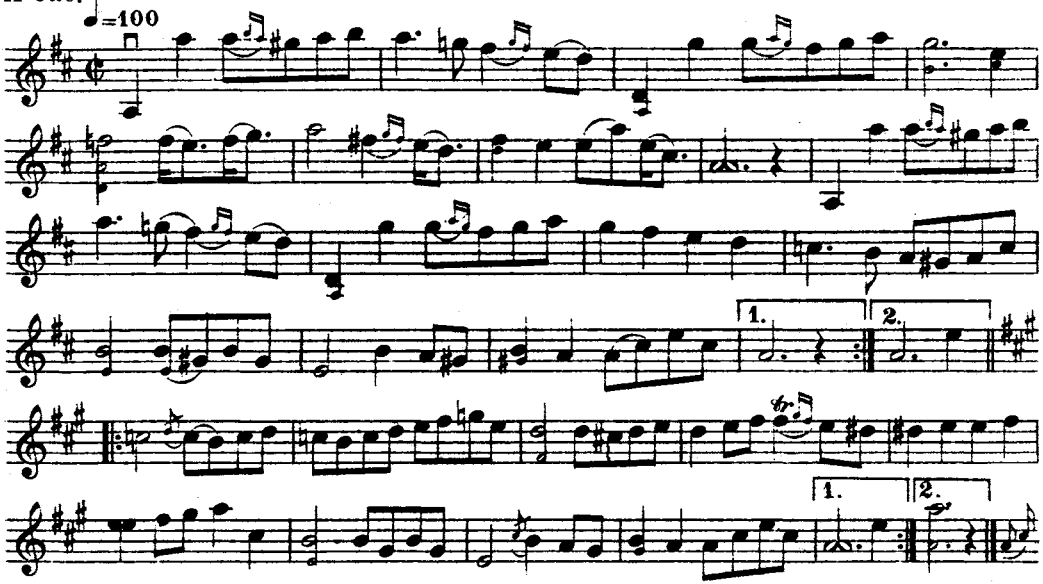

166. GÅNGLÅT

efter Larshöga Jonke

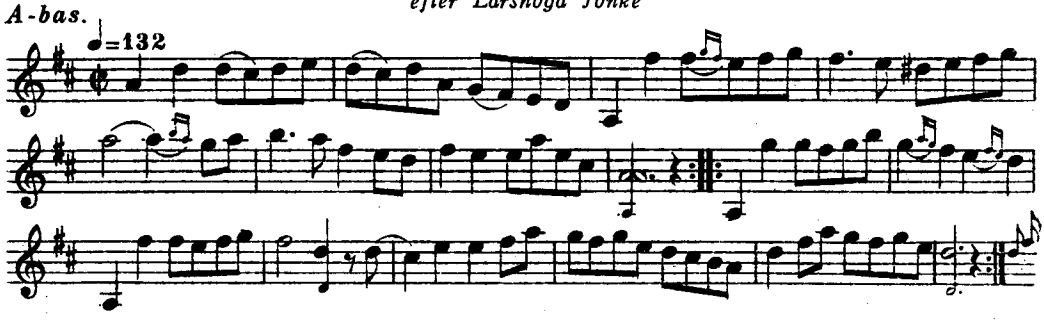

Marschen spelas mycket i Jämtland, där den går under benämningen »Jämtlands brudmarsch».

Jfr Jöns Persson n:r 123. Se även Fredmans sånger n:r 11 och 12.

167. POLSKA

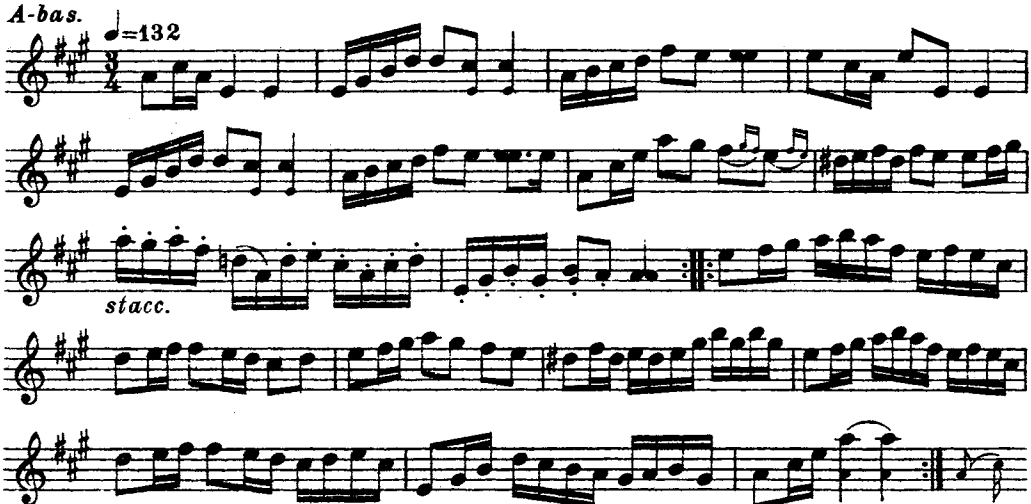

168. POLSKA

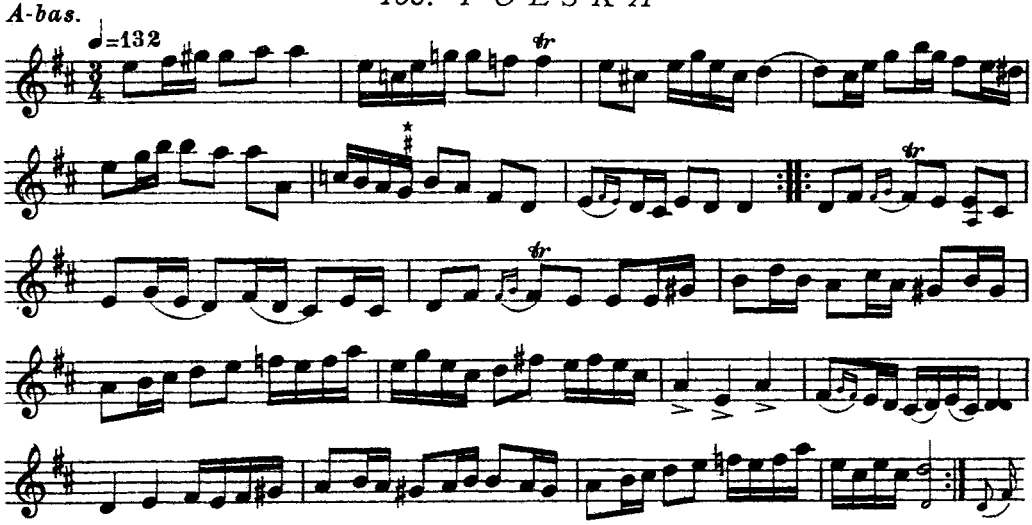

* Ungefär mitt emellan *g* och *giss*.

Sundin har lärt polskan av Per Mårtensson Grafström från Rännö. Denne hade i sin ordning lärt den av Grels Jönsson i Rännö, en för länge sedan avliden spelman.

Grafström hade en gång i sin ungdom hört Lapp Nils spela, och han bevarade detta i livligt minne. Lapp Nils hade kommit farande till orten med häst och hustru. På tillfrågan om Lapp Nils' spel utlät sig Grafström: »Ja det var inte tänkandes» — därmed menande att det ej kunde beskrivas.

169. POLSKA

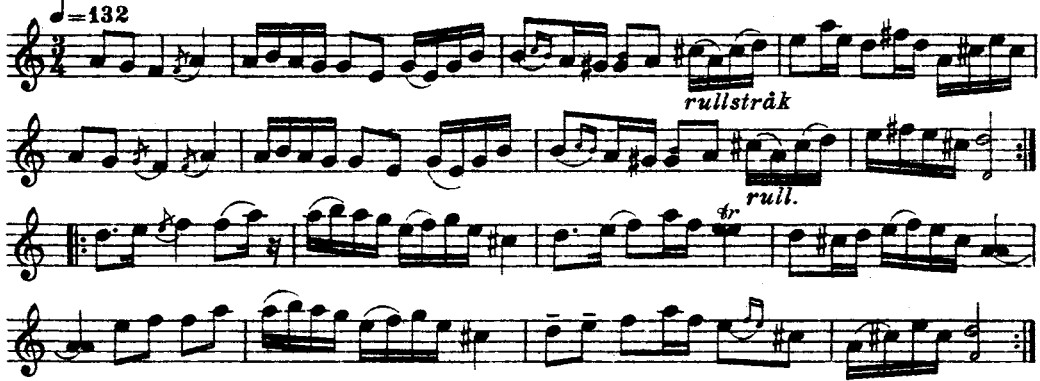

Polskan är efter Grafström, vilken hade den efter Grels Jönsson i Rännö.

170. POLSKA

efter Grafström

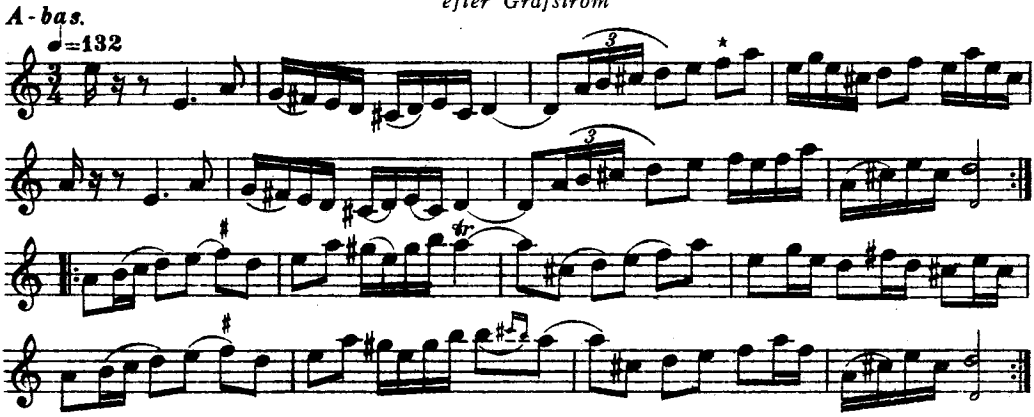

* Eller:

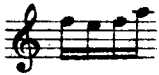

Sundin tager numera första och femte takterna som flageoletter på följande sätt:

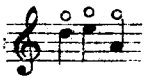

171. POLSKA

efter Grafström

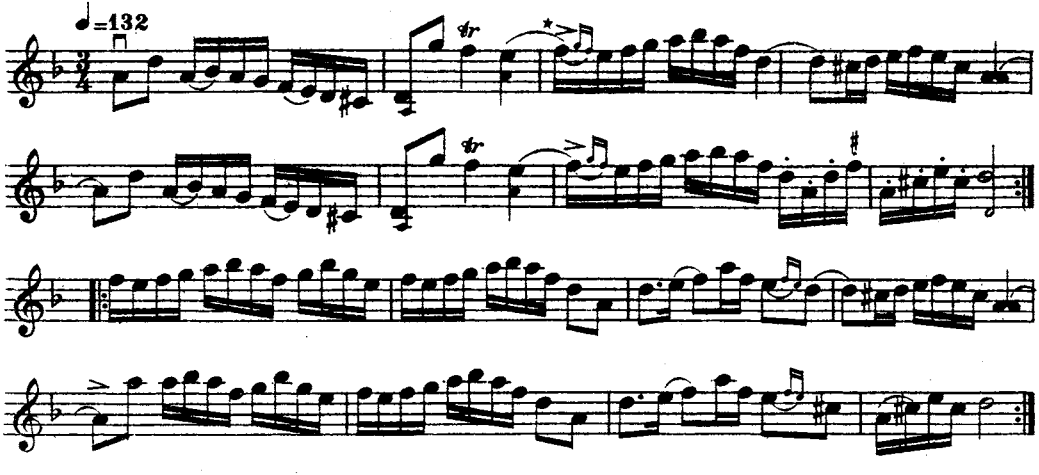

* Sundin varierar tredje och fjärde takterna på detta sätt:

o. s. v.

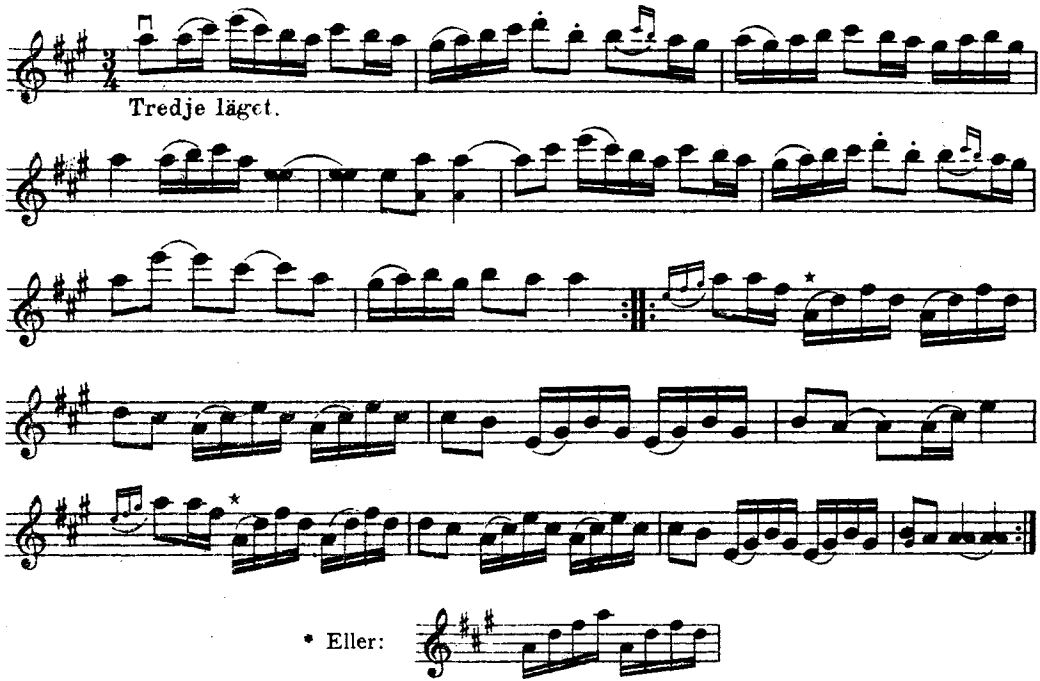

Sundin spelar numera andra reprisen först i *d*-dur på följande sätt, för att omedelbart fortsätta i *a*-dur.

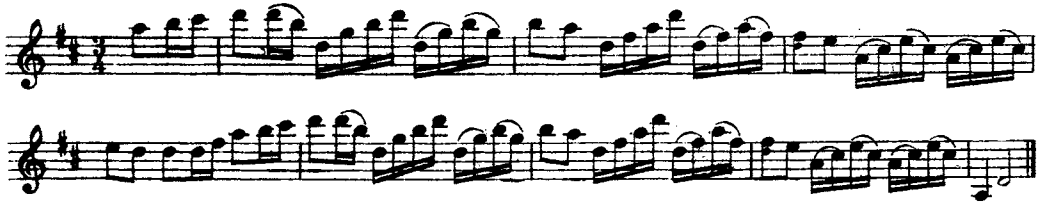

173. POLSKA

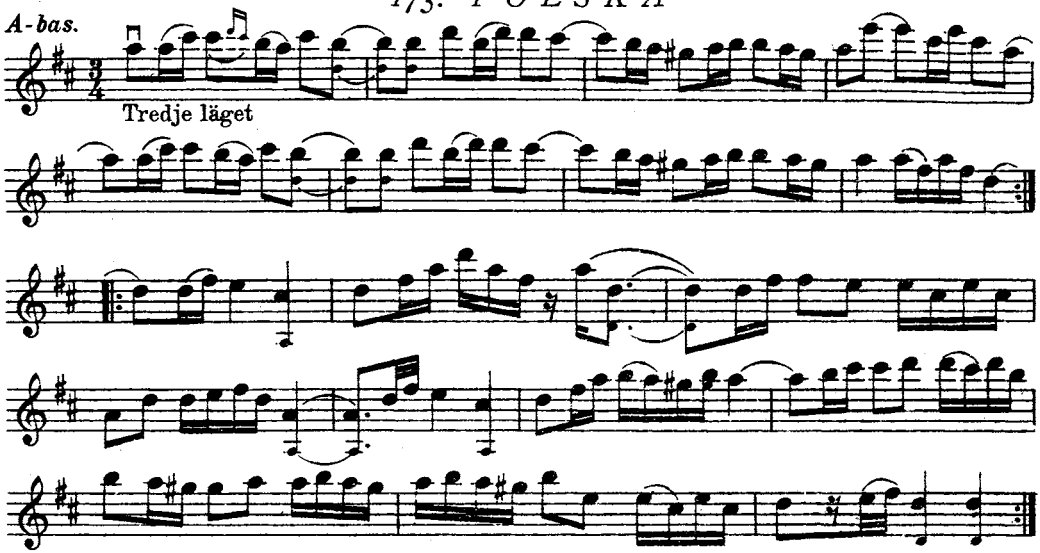

Sundin har lärt polskan av Larshöga Jonke, men trodde att den ursprungligen kommit från Jämtland. Jämtarne hade nämligen sina vägar hitåt då de kommo med sina foror, innan järnvägen byggdes, och lärde då bort en del polskor till Medelpadingarna.

174. POLSKA

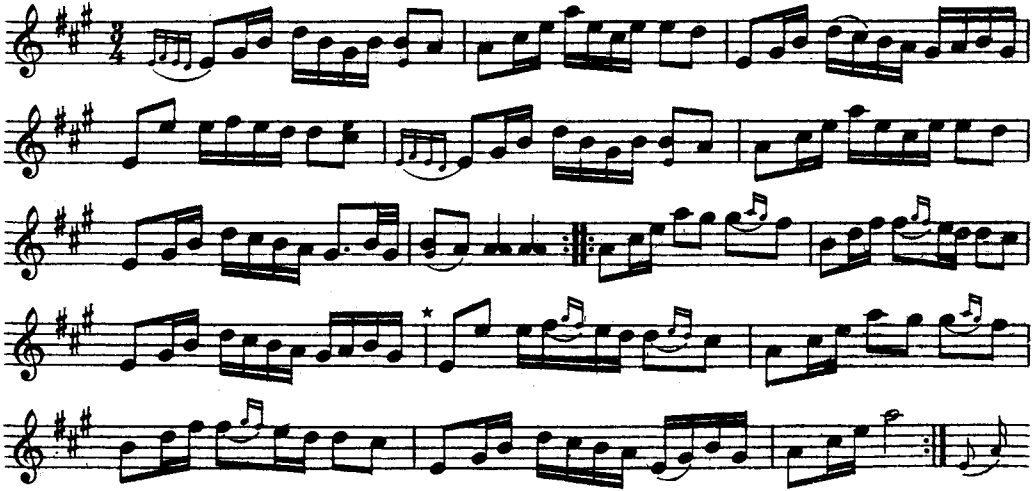

* Eller:

Andra reprisen spelades ibland så här:

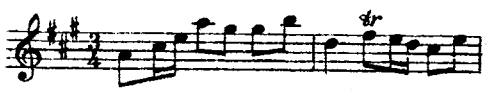

o. s. v.

När Sundin skulle hålla bröllop ville han gärna ha denna polska, som han tyckte särskilt om, till sin bröllopspolska. Och kunde ingen annan den så skulle han spela den själv.

En broder till Sundin, som var med på bröllopet, men som just ej var så skicklig på fiolen, spelade emellertid polskan för brudparet.

175. POLSKA

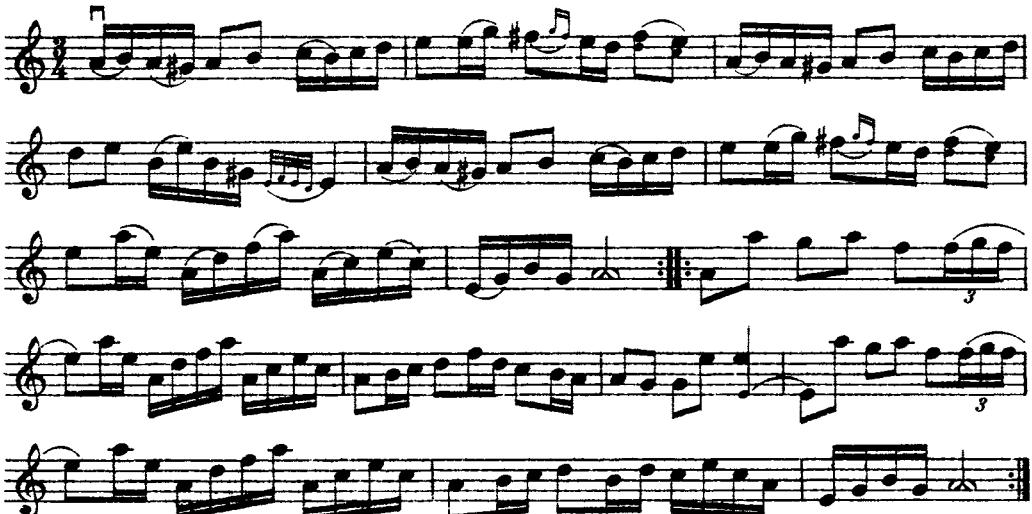

176. POLSKA

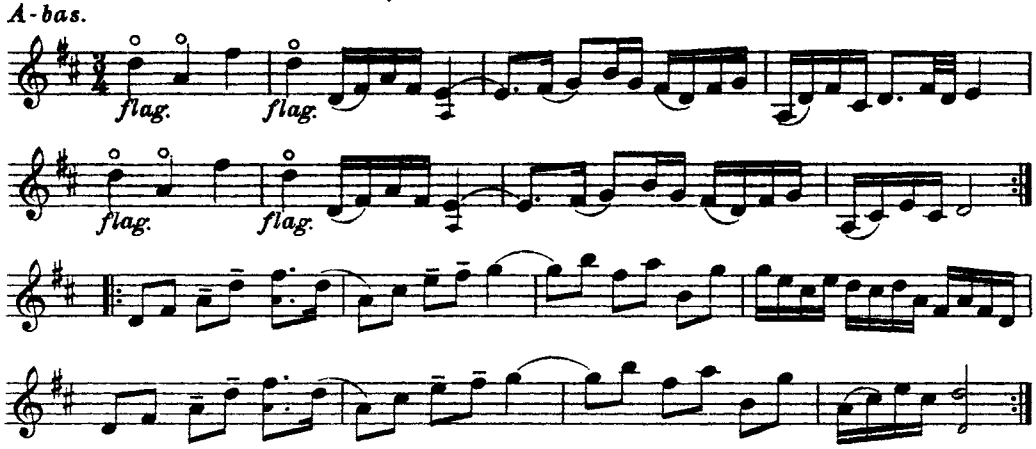

177. POLSKA

efter Larshöga Jonke

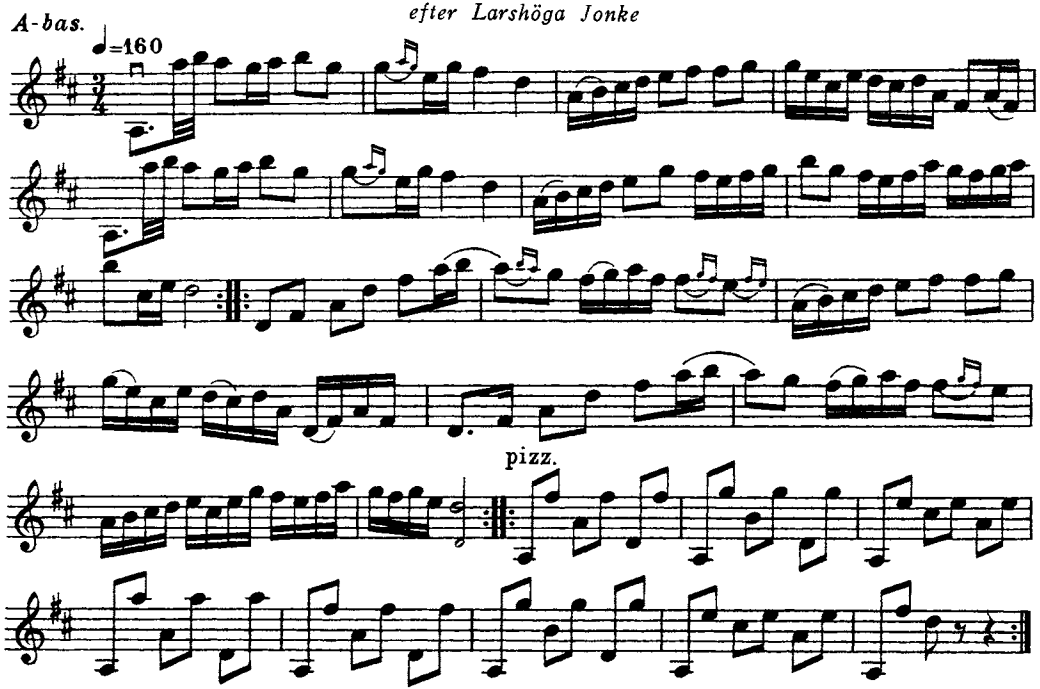

Tredje reprisen, vilken spelas pizzicato hela tiden, ger intryck av att ha tillkommit senare.

178. SVANPOLSKA

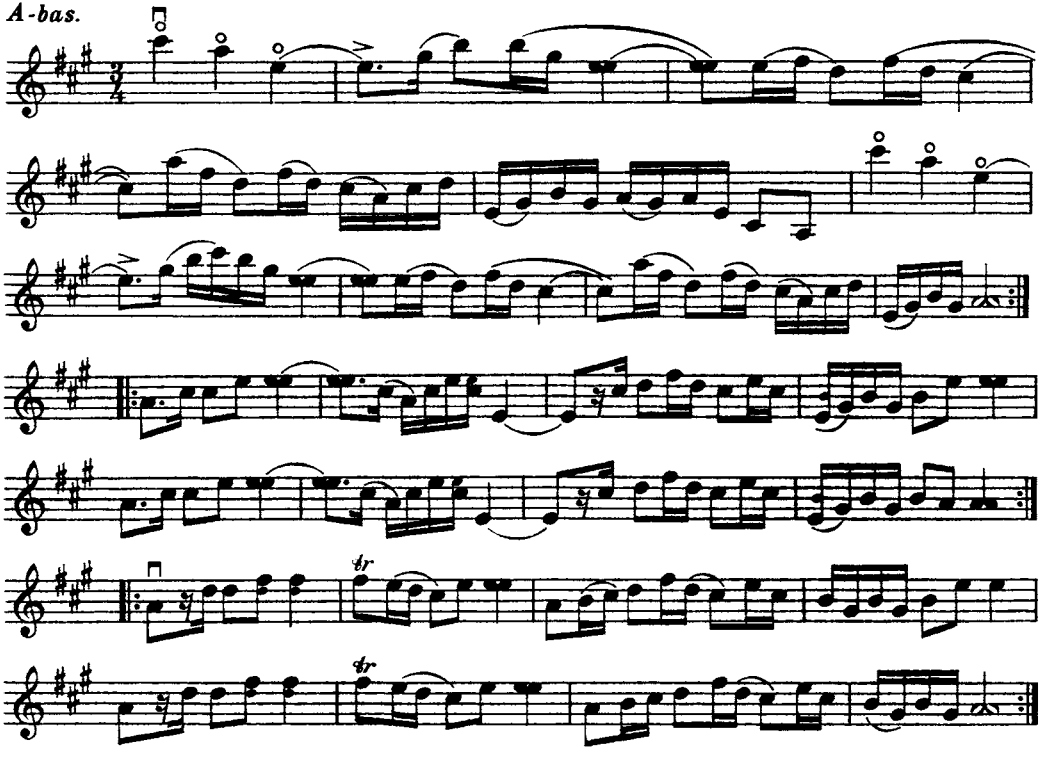

Polskan är efter en spelman från Attmar vid namn *Lars Nilsson.*

Melodien är tämligen allmänt känd och återfinnes i olika versioner och på skilda ställen Jfr t. ex. Svenska Låtar, Dalarne, h. III, n:r 793 samt Jöns Persson n:r 112.

179. POLSKA

efter Larshöga Jonke

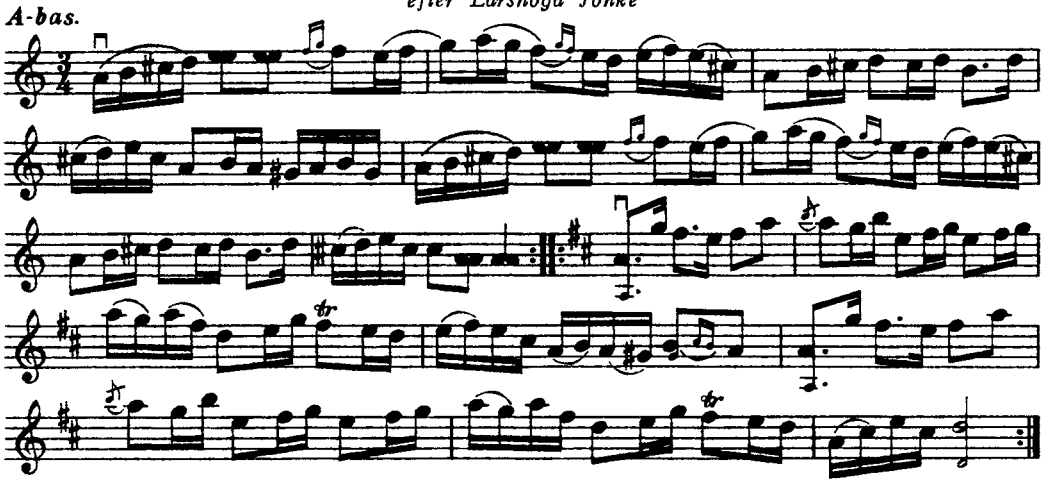

Detta var Larshöga Jonkes favoritpolska. Med den började han alltid vid bröllopen.

Larshöga Jonke spelade på Sundins föräldrars bröllop år 1861.

180. POLSKA

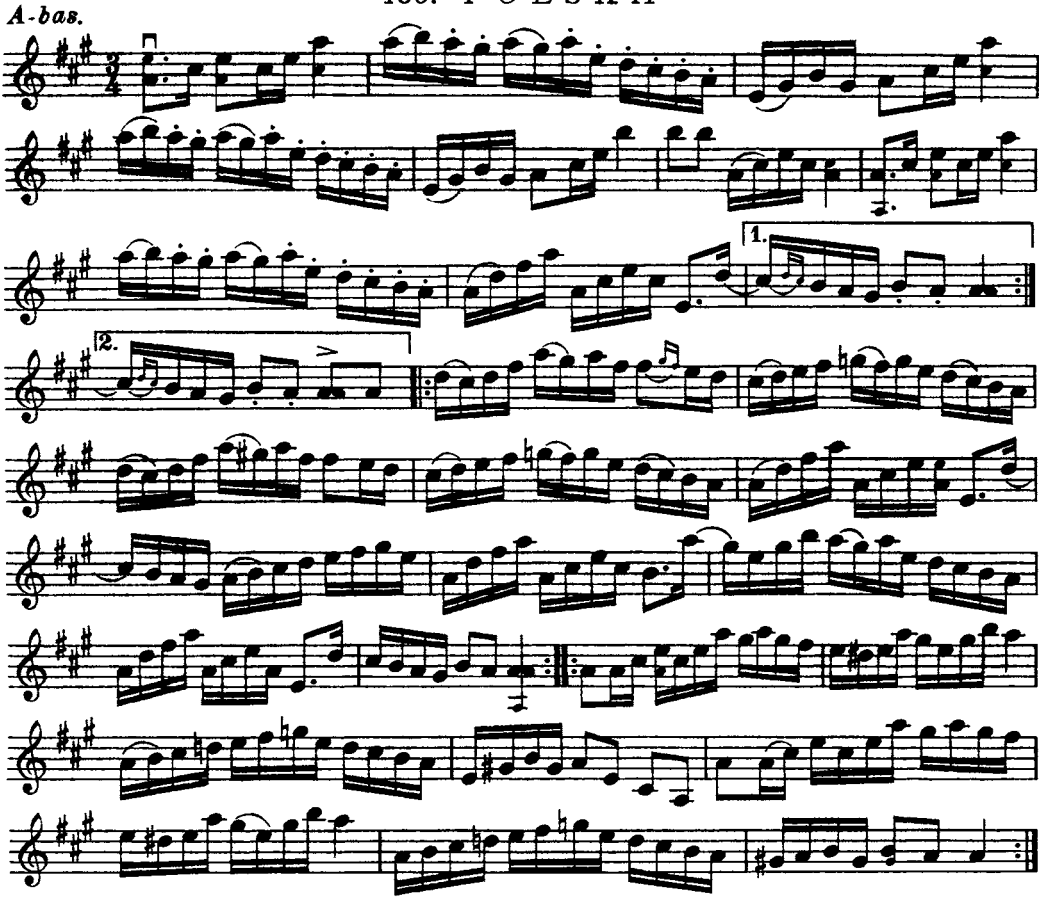

Enligt Sundin skulle egentligen polskans tredje repris utgöra första reprisen till polskan, men av gammal vana spelade han den dock på ovanstående sätt.

181. POLSKA

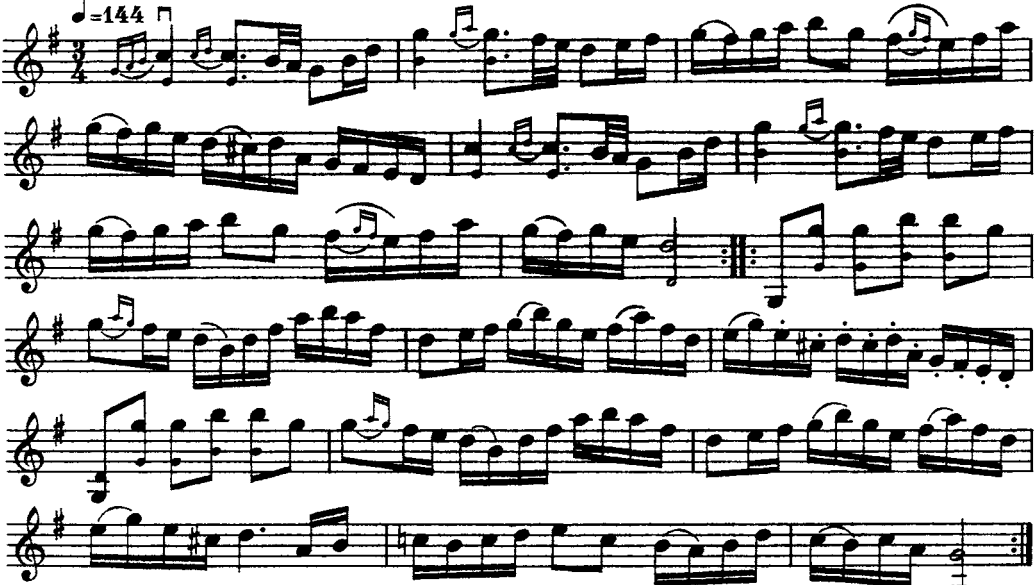

182. POLSKA

efter Spel Erik

A-bas.

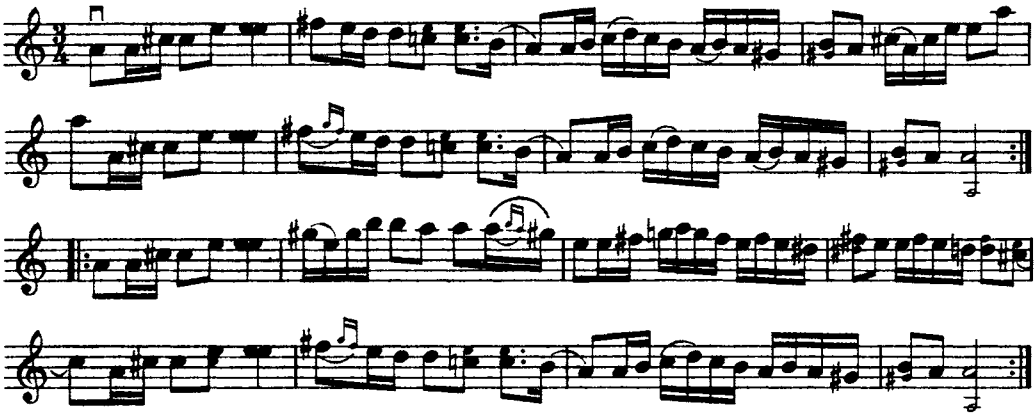

Denna var den första polska Sundin — vid sexton års ålder — lärde sig spela. Fadern, av vilken han lärt den, förklarade att om Sundin blott kunde lära sig denna polska kunde han snart nog spela vad som helst.

183. POLSKA

efter Larshöga Jonke

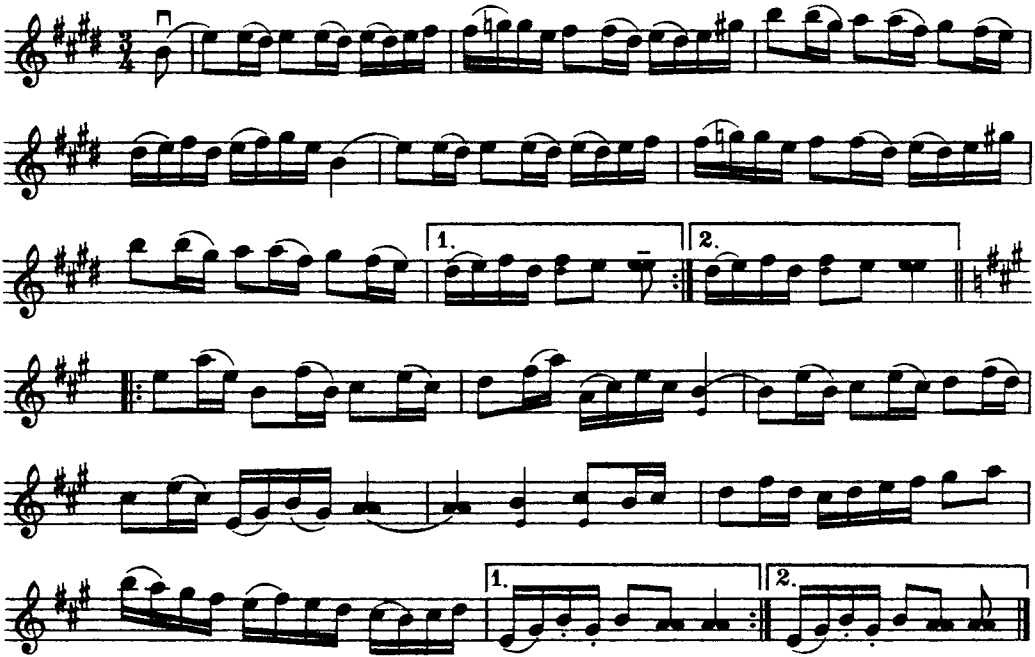

184. POLSKA

efter Larshöga Jonke

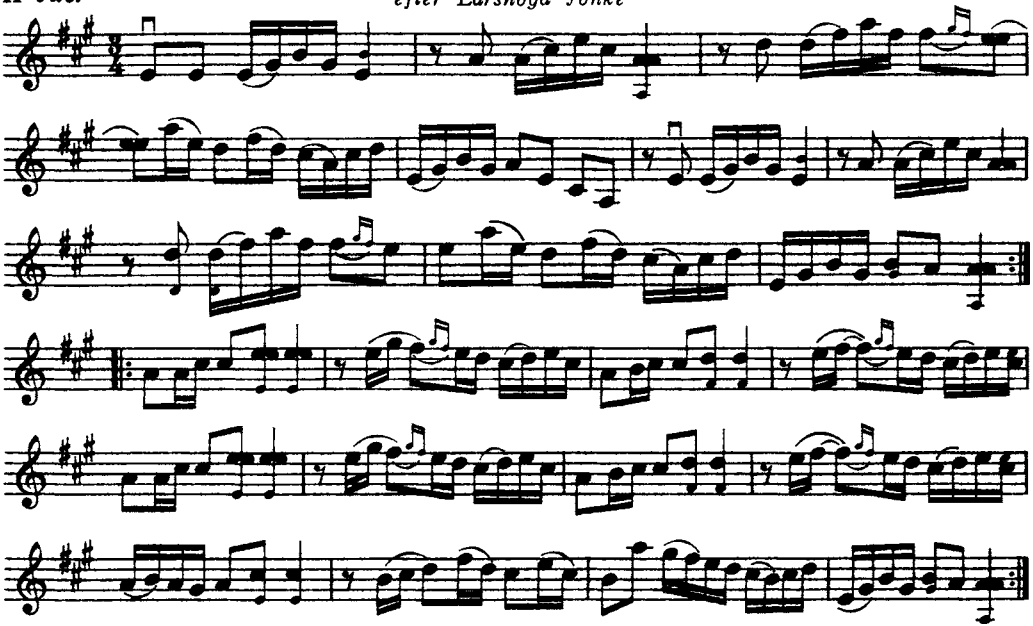

Även denna polska hörde till dem som Larshöga Jonke helst spelade.

185. POLSKA

efter Larshöga Jonke

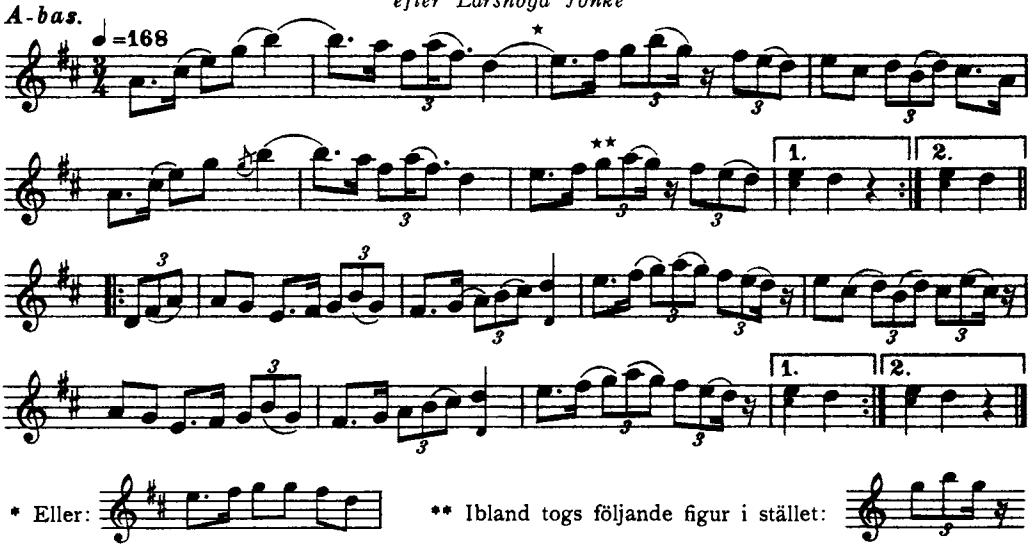

* Eller:

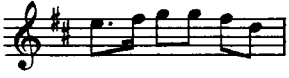

** Ibland togs följande figur i stället:

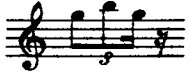

Låten är en typisk Jämtpolska. Sundin kallade den också för kringpolska.

186. POLSKA

efter Larshöga Jonke

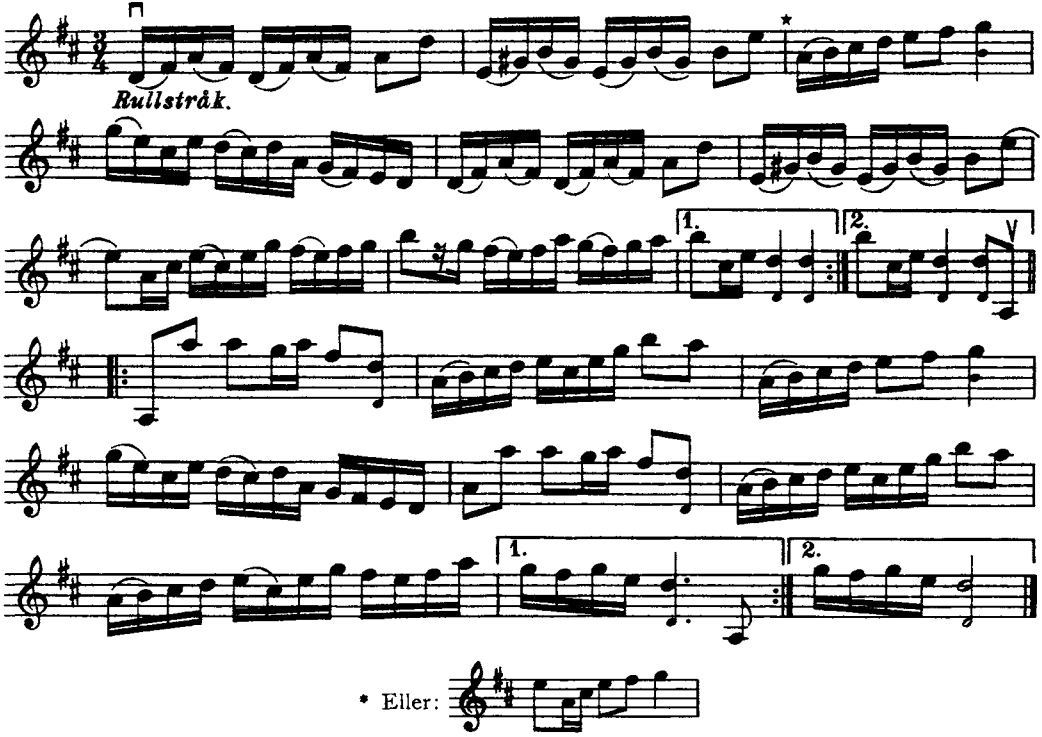

187. BRUDMARSCH

efter Larshöga Jonke

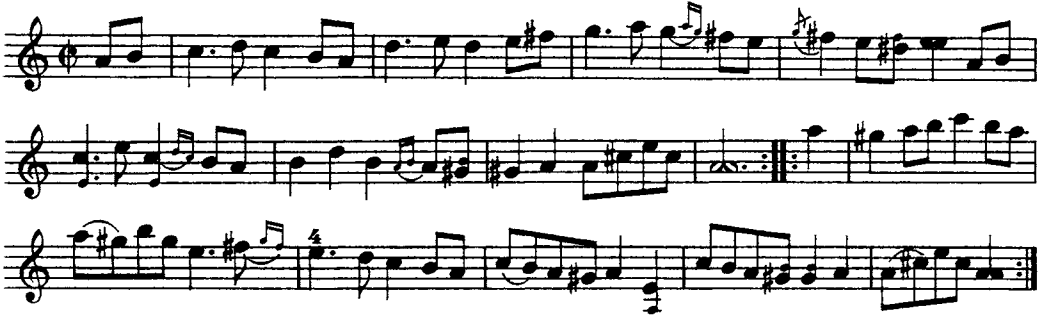

Jämför den olika betoningen i de varandra för övrigt lika repriss luten. Möjligen är femte taktens förra hälft i andra reprisen ett senare tillägg. Genom bortskärande av denna figur skulle slutet av reprisen bringas i överensstämmelse med första reprisens slutfall.

Reprisen i sin helhet finge då följande utseende:

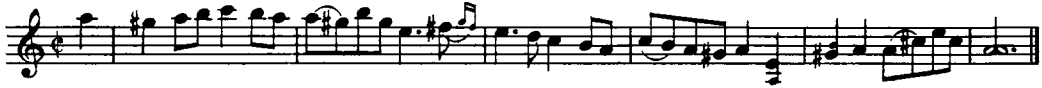

188. POLSKA

efter Larshöga Jonke

A-bas.

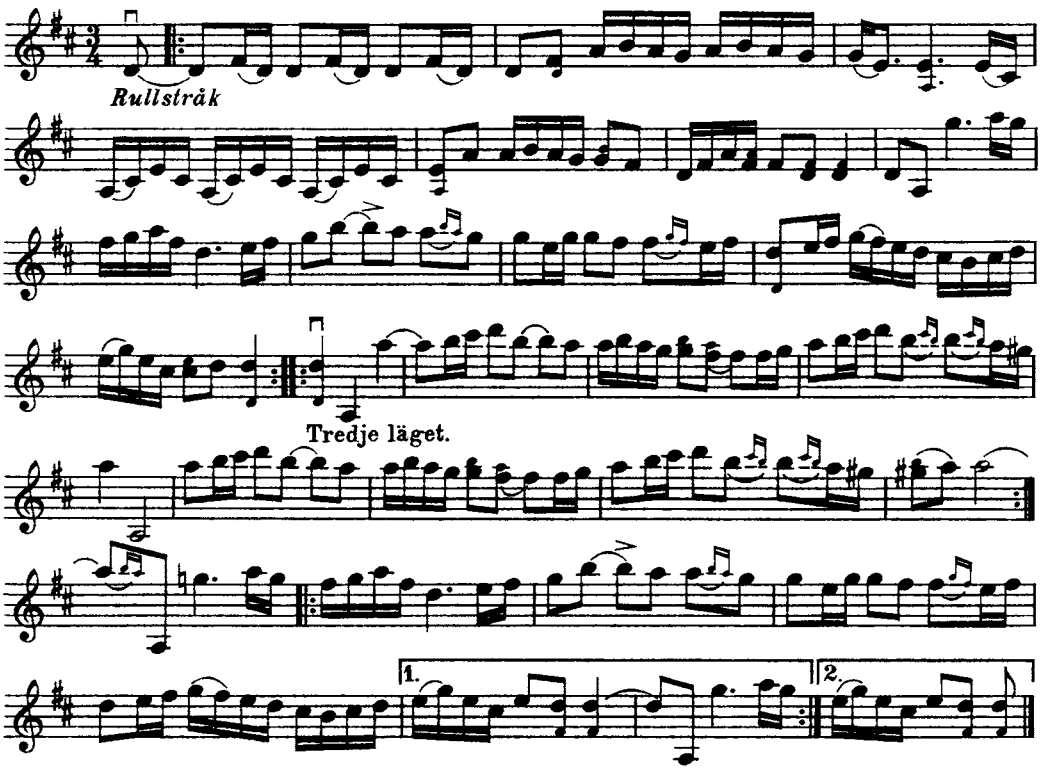

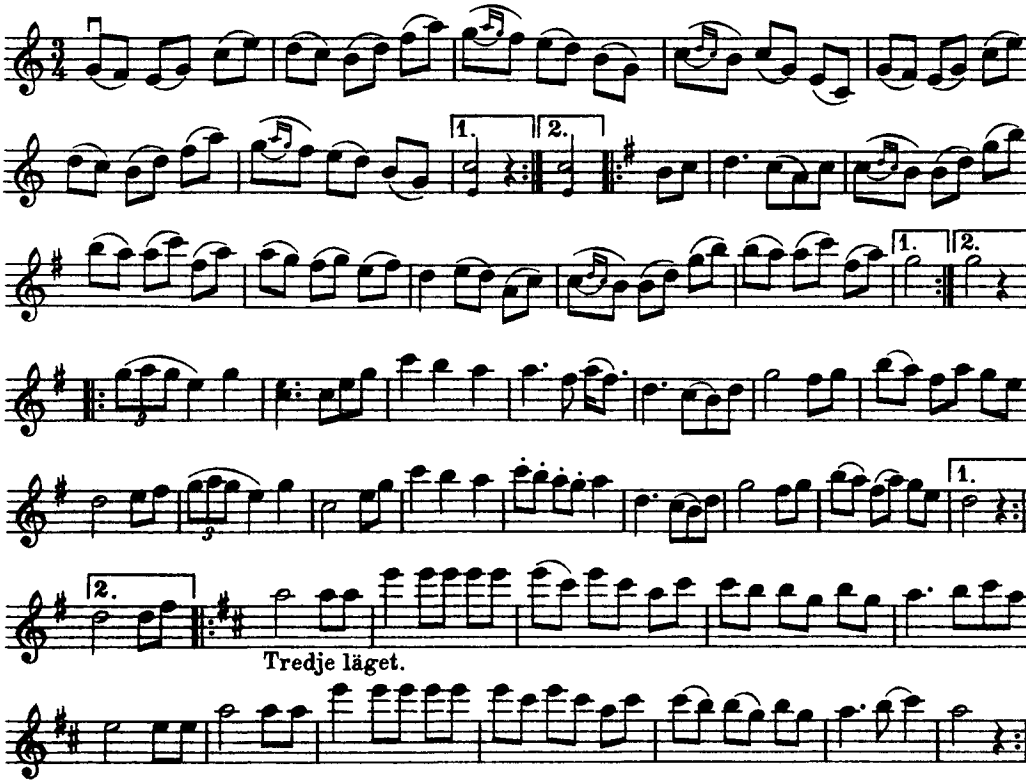

Sundin uppgav valsen vara en Lapp Nils-låt.

190. POLSKA

efter Larshöga Jonke

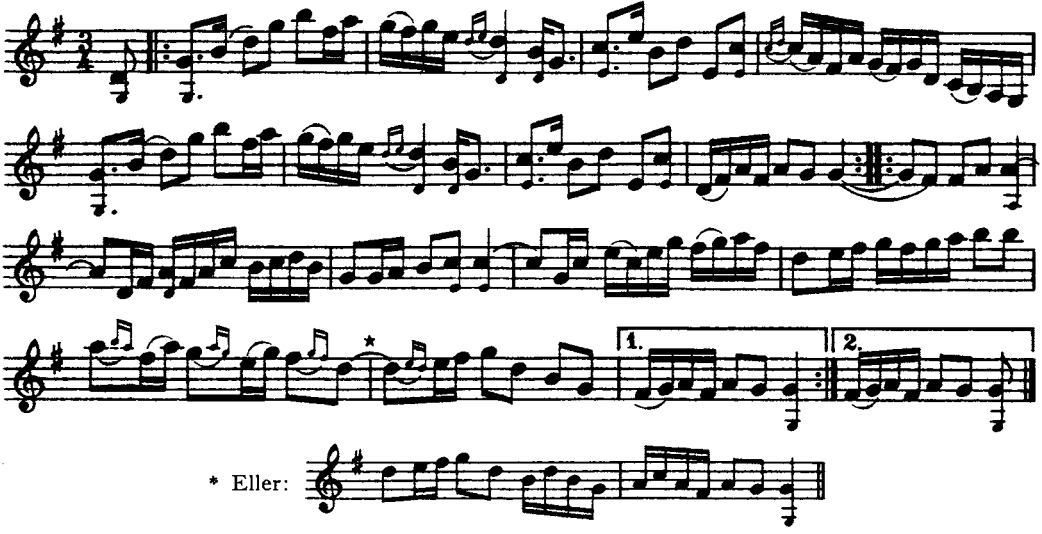

191. POLSKA

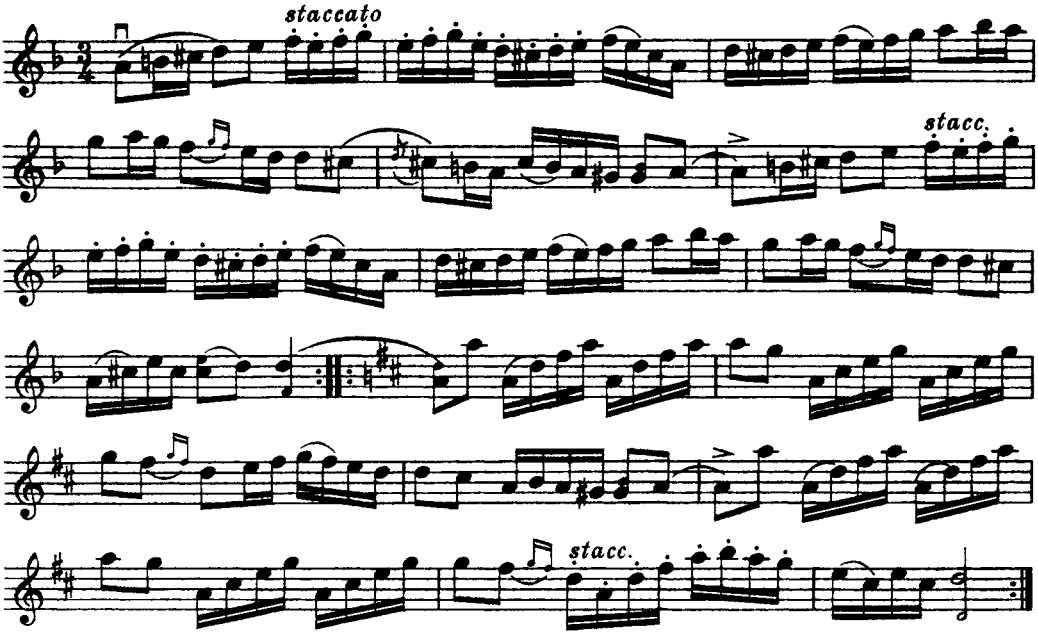

Sundin har polskan efter Larshöga Jonke och en annan spelman vid namn *Granlund*.

192. POLSKA

efter fadern

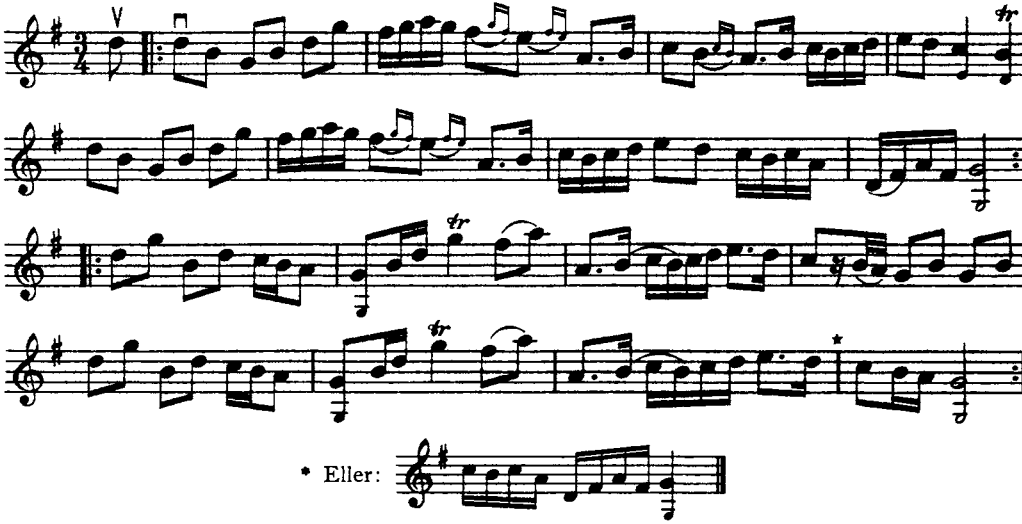

193. VALLÅT

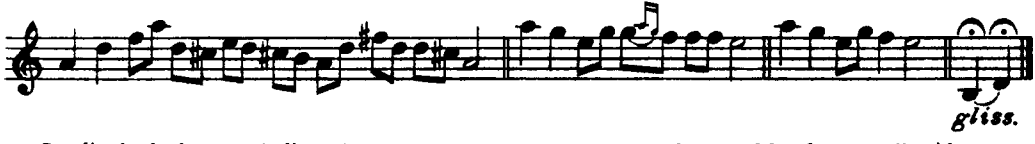

Sundin hade hört melodien sjungas som vallåt på ovanstående sätt. Man kan emellertid antaga att låten ursprungligen varit en danslek med bestämd tretaktsindelning, vilken undergått en del rytmiska förändringar.

Ett förslag till rekonstruktion följer här:

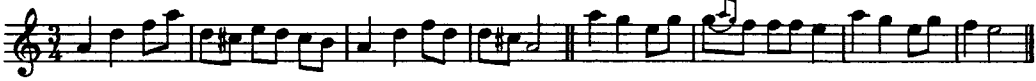

Sundin lärde låten i sin ungdom av vallkullor.

194. KNÄPPVALS

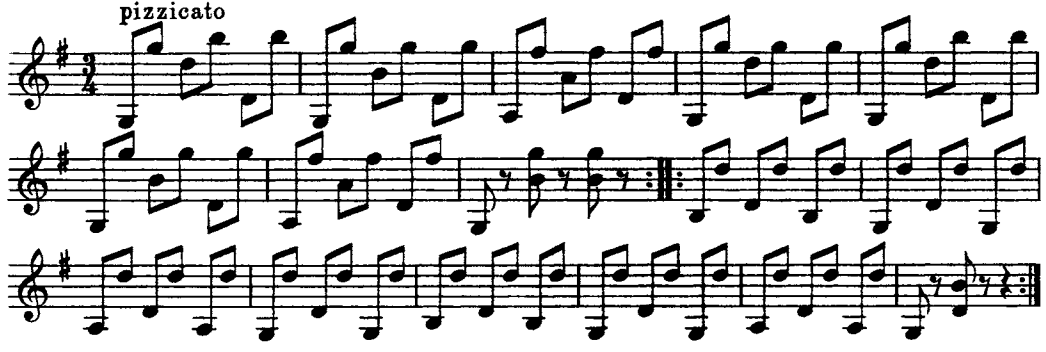

Av samma motiv gjorde Sundin även en marsch.

195 a. KNÄPPVALS

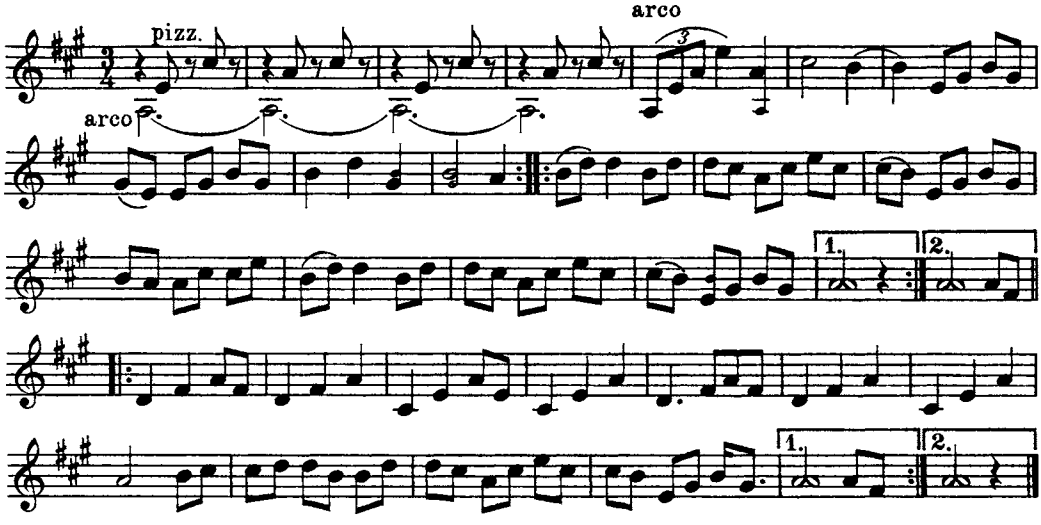

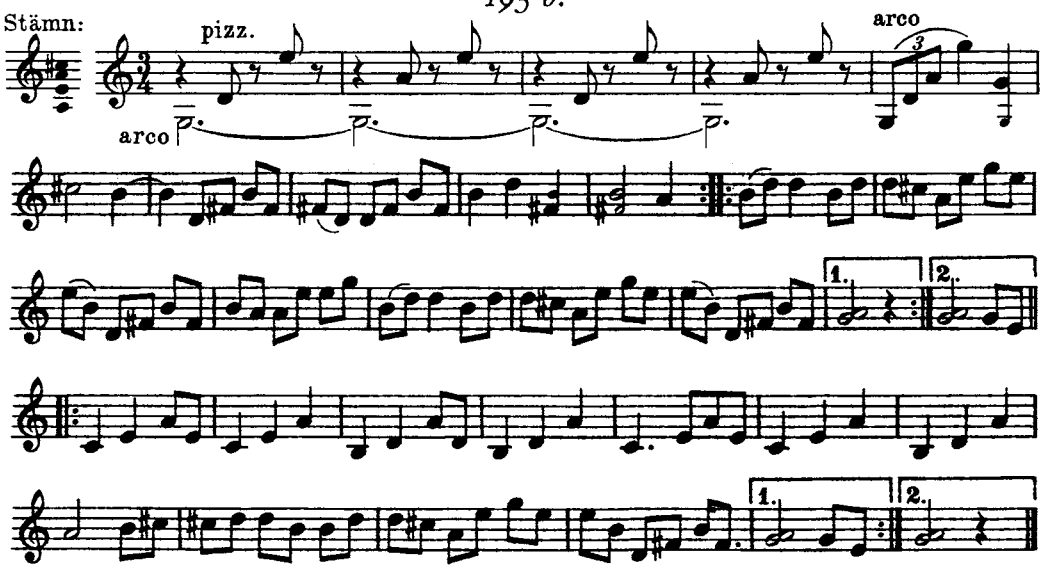

Sista reprisen återfinnes i olika varianter i »Stenbockens vals».

196. POLSKA

efter Larshöga Jonke

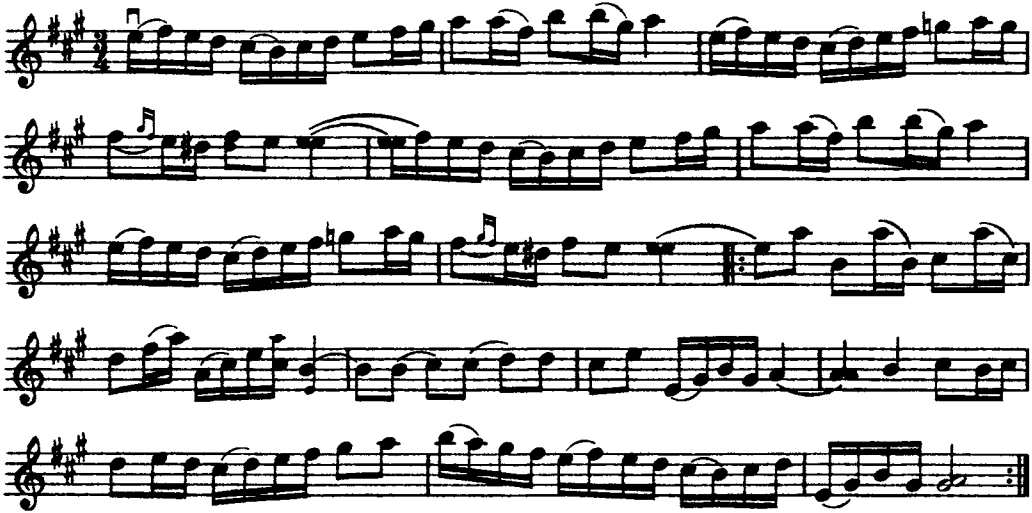

Första reprisen spelades även på följande sätt:

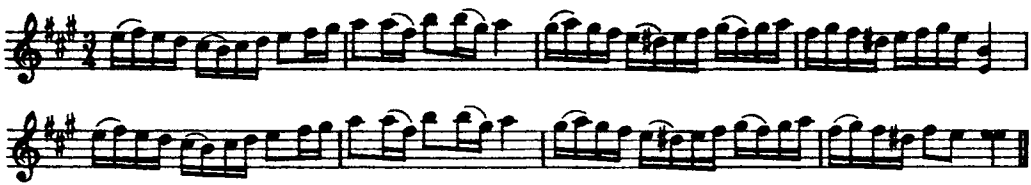

Tredje takten i andra reprisen togs ibland så här:

197. POLSKA

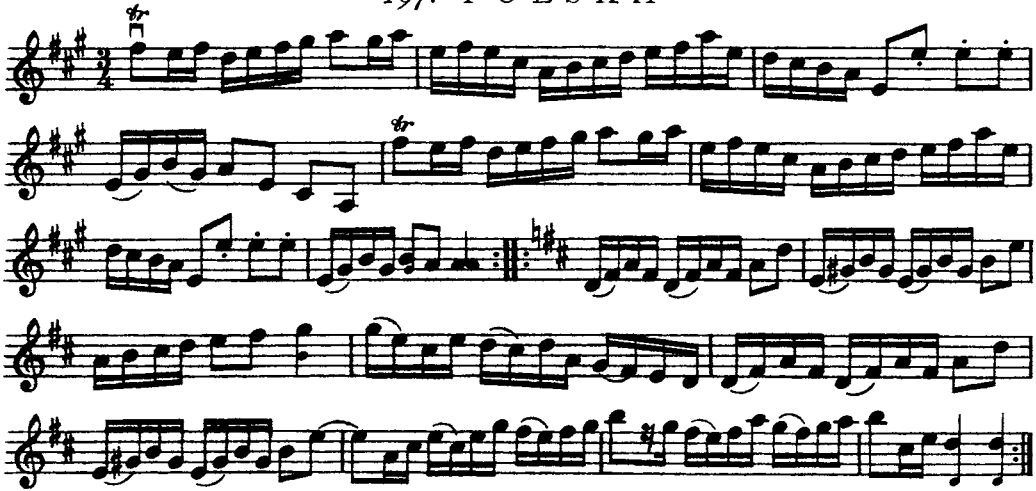

Andra reprisen är här identisk med första reprisen i n:r 186. Troligen ha båda polskorna egentligen utgjort *en* polska med tre repriser.

198. POLSKA

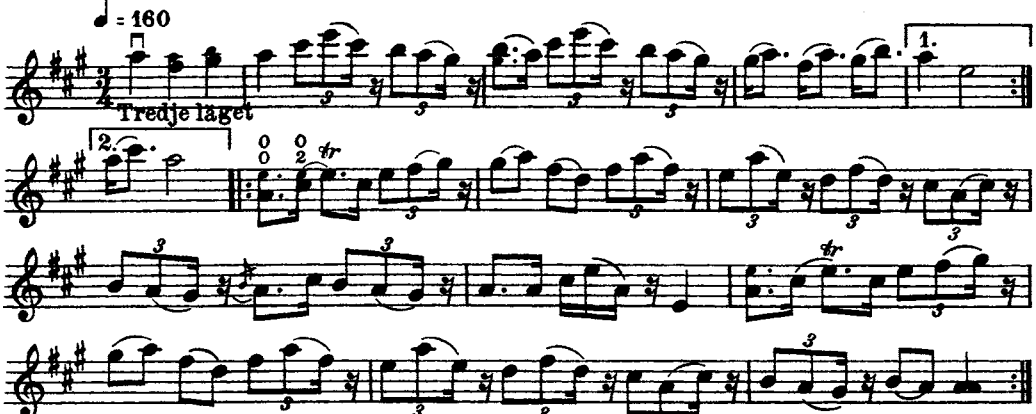

Denna och efterföljande tvenne låtar äro typiska Jämtpolskor. Sundin har dem efter Granlund.

199. POLSKA

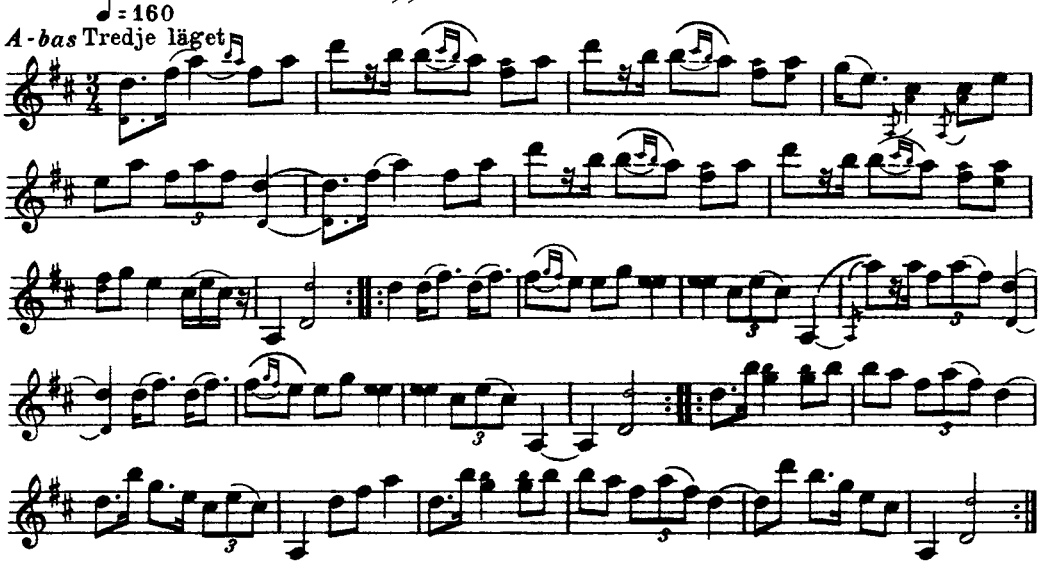

200. POLSKA

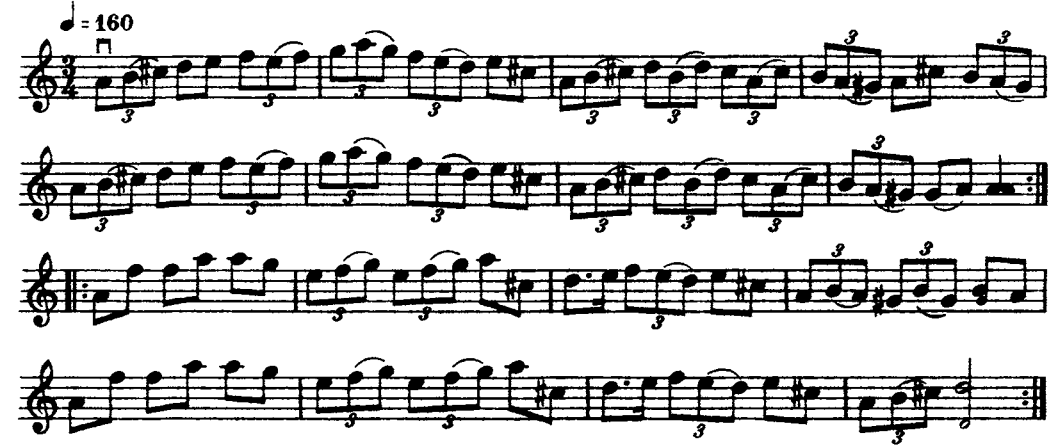

Sundin slutade ibland polskan på följande sätt:

201. BRUDMARSCH

efter fadern

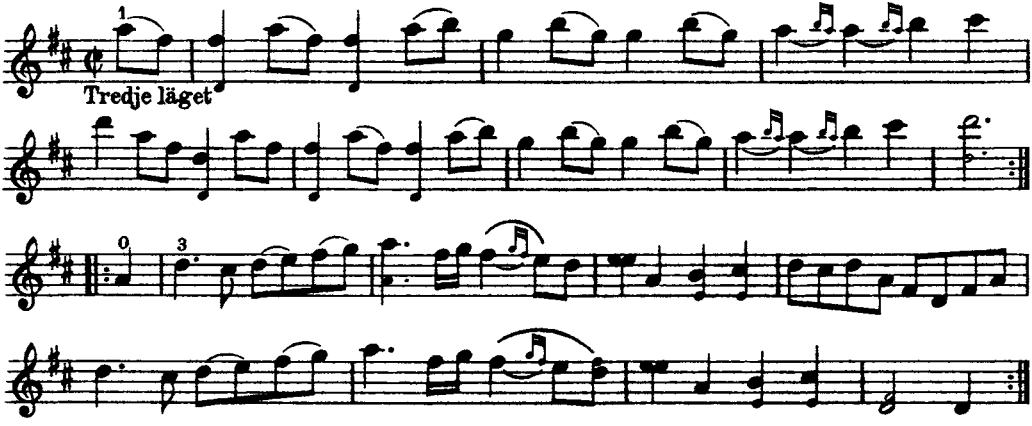

202. VISA

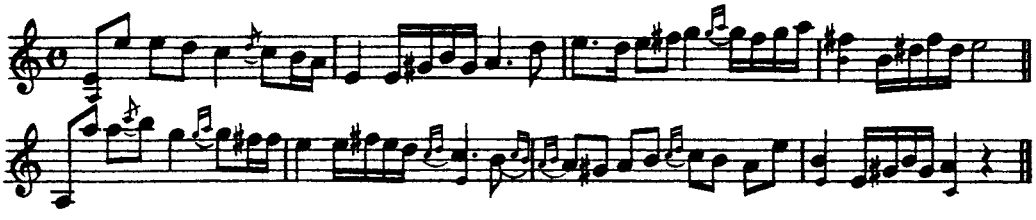

Denna och efterföljande fem melodier ha upptecknats av Axel Boberg år 1915.

Melodien är en av de många varianterna av den i hela landet i mitten av förra århundradet sjungna Amerikavisan.

Jfr t. ex. Svenska Låtar, Dalarna, h. I, n:r 108.

203. POLSKA

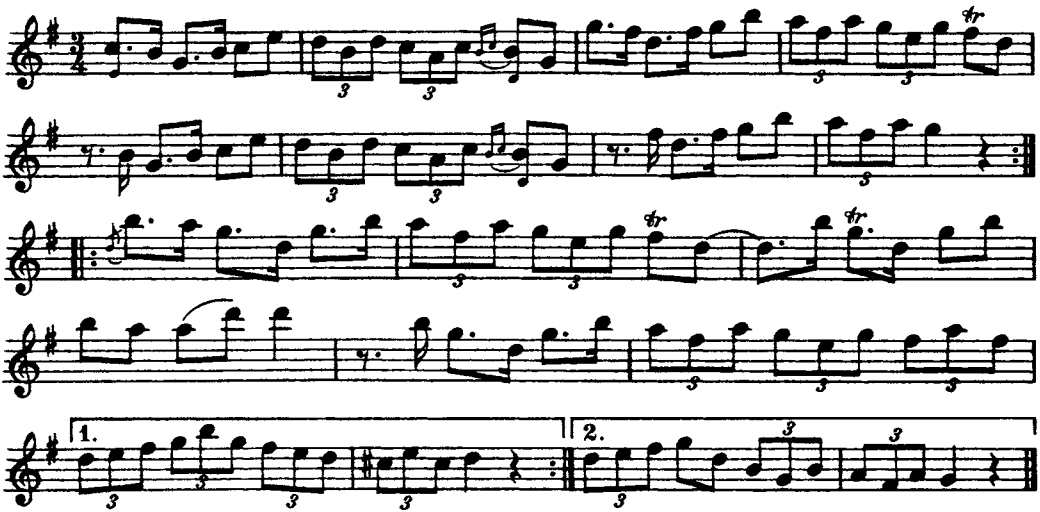

Jfr Svenska Låtar, Jämtland och Härjedalen, h. I, n:r 126.

Sundin spelade gärna i högre lägen. Då uppteckнaren anmärkte att låten lättare kunde utföras i vanligt läge, upplyste Sundin att han helst spelade uppe på »tungan» för att förvilla sina kolleger, som därigenom avstodo från försöket att inlära hans låtar. (A. B.)

204. POLSKA

från Borgsjö

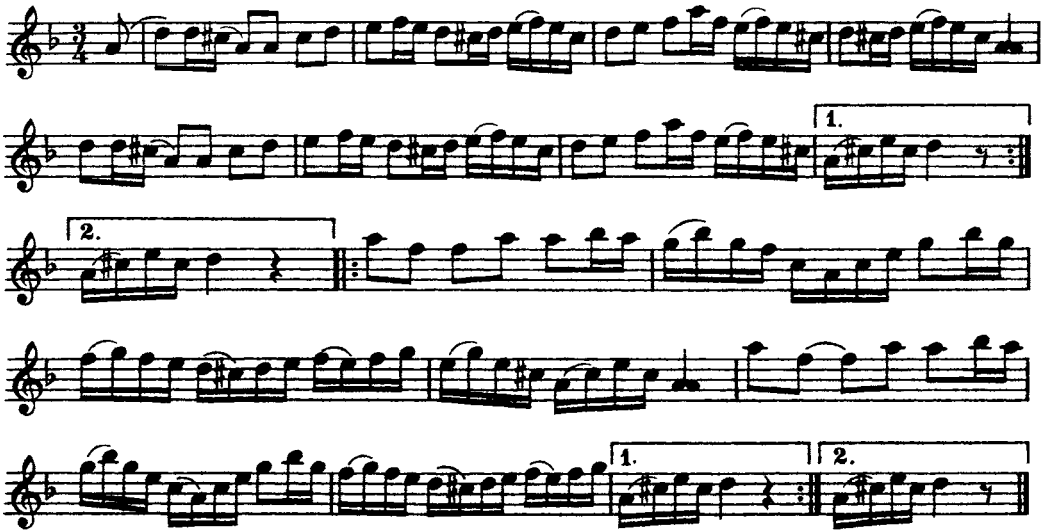

Låten, »en sakta Stödepolska», var efter Spel Jöns. (A. B.)

Polskan är tydligen en variant av den s. k. Sparvpolskan. Jämför melodi och anm. till Svenska Låtar, Dalarna, h. II, n:r 597. Den företer även likheter med ett par i Jämtland spelade polskor. Se Svenska Låtar, Jämtland och Härjedalen, h. II, n:r 510 och dess variant 574, samt n:r 535. (O. A.)

205. POLSKA

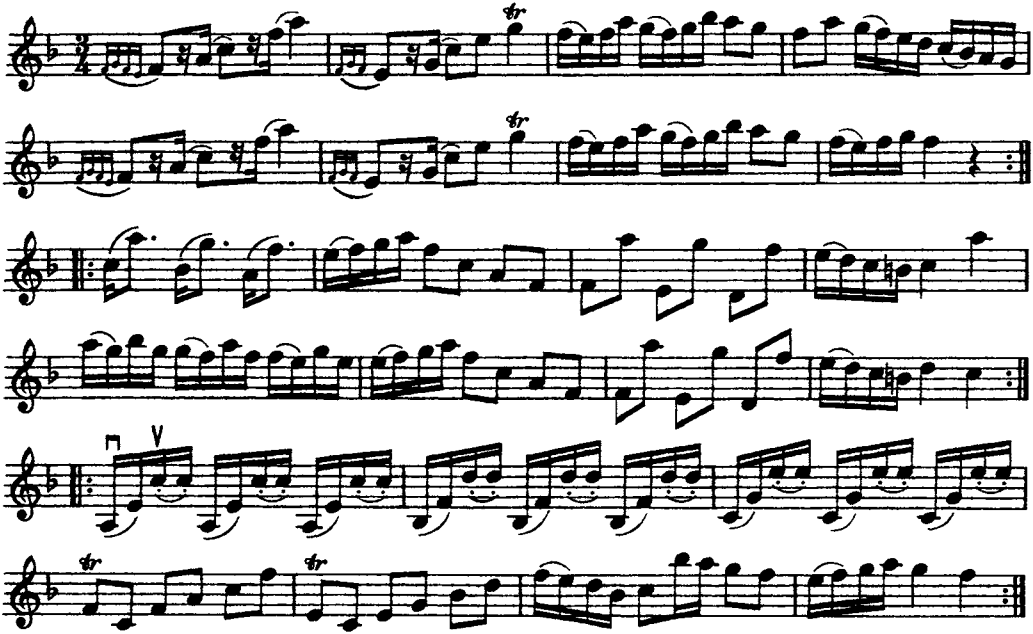

Sundin hade lärt polskan från Borgsjö. Den uppgavs stamma från Lapp Nils. (A. B.)

Låten spelades mycket i Hälsingland och torde kunna betecknas som en äkta Hälsingepolska. Den förekommer dock även i Jämtland. Se Svenska Låtar, Jämtland och Härjedalen, h. II, n:r 611. (O. A.)

206. V A L L Å T

"Köklåt", locklåt för kreaturen

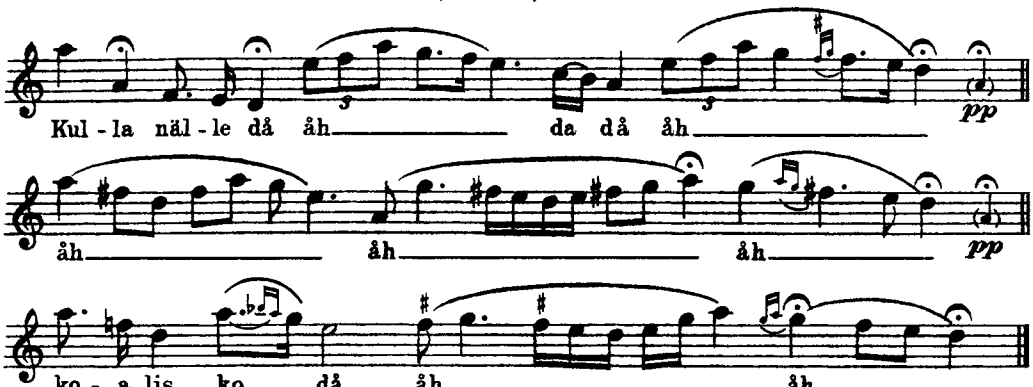

Denna låt användes då korna skulle hemkallas. Med nästföljande låt kallades getterna hem.

207. VALLÅT

Getlock

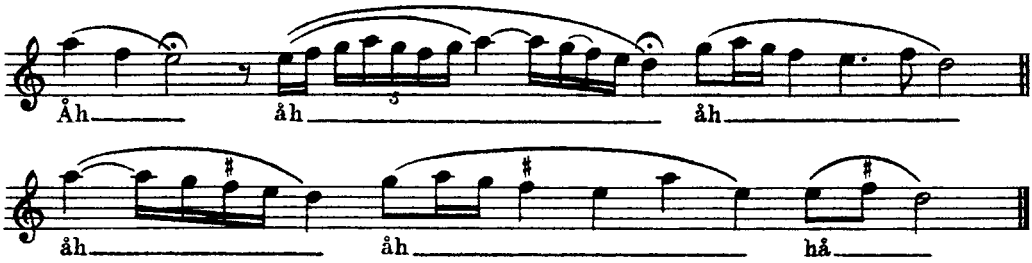

Dessa båda låtar sjöngos av Sundins hustru. Då hon första gången framförde dem, vilket skedde i hemmet, framhävde hon, och med eftertryck, att låtarnas rätta karaktär ingalunda kom till sin rätt på denna plats. De skulle höras ute i skogen — på avstånd och i deras rätta miljö — och då senare på kvällen ett tillfälle yppade sig att ånyo höra dem, vilket skedde då hon kallade hem kreaturen, tonade de på ett helt annorlunda och fullödigare sätt. Först sjöngs kolocken och därefter getlocken, och upptecknaren kunde nu konstatera hur kreaturen lystrade till de olika melodierna. Vid första låten kommo endast korna fram ur skogen, därefter — vid getlåten — getterna.

Då fru Sundin sjöng i hemmet utfördes melodierna en ren kvint lägre och i övrigt på ett från ovanstående uppteckningar något avvikande sätt.

(A. B.)

208. POLSKA

efter farfadern

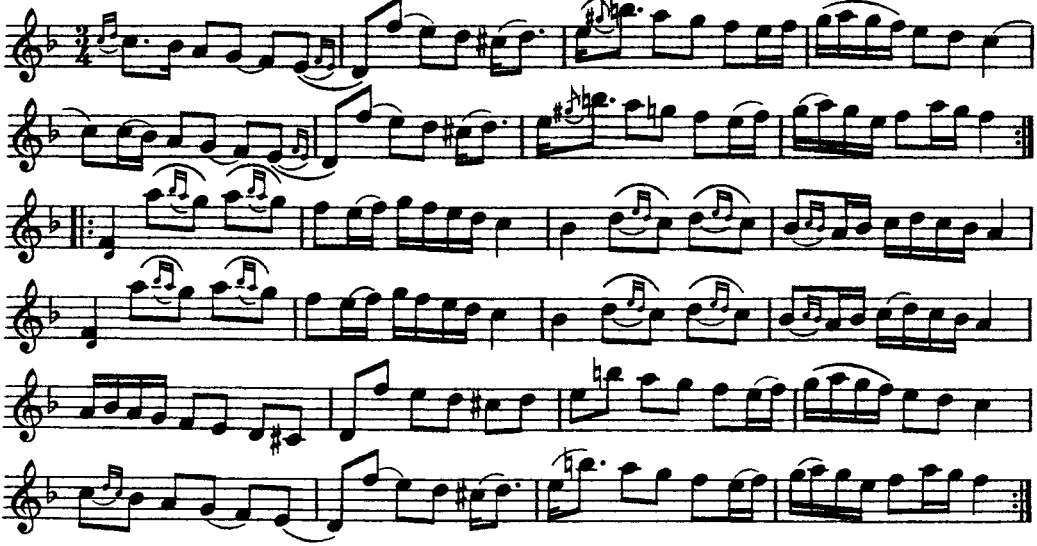

209. POLSKA

efter farfadern

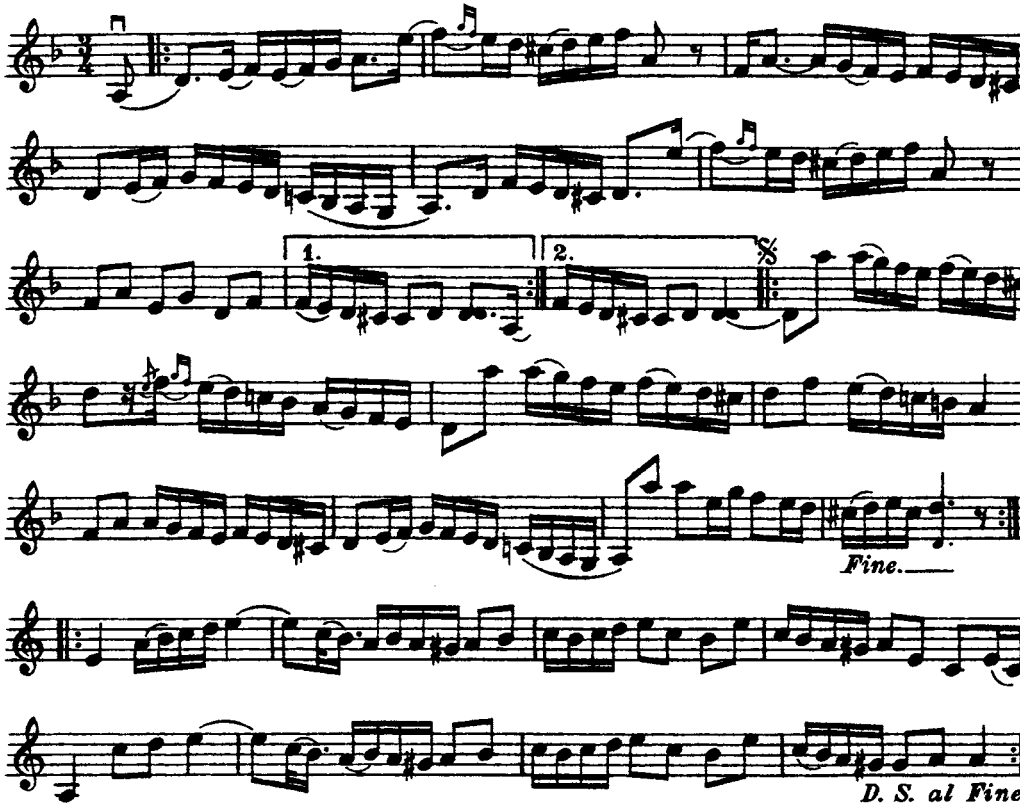

Svedin hade lärt polskan vid tolv års ålder av sin farfader. Sedan kom den i glömska ända tills för ett par år sedan, då han kom att påminna sig den.

210. POLSKA

efter farfadern

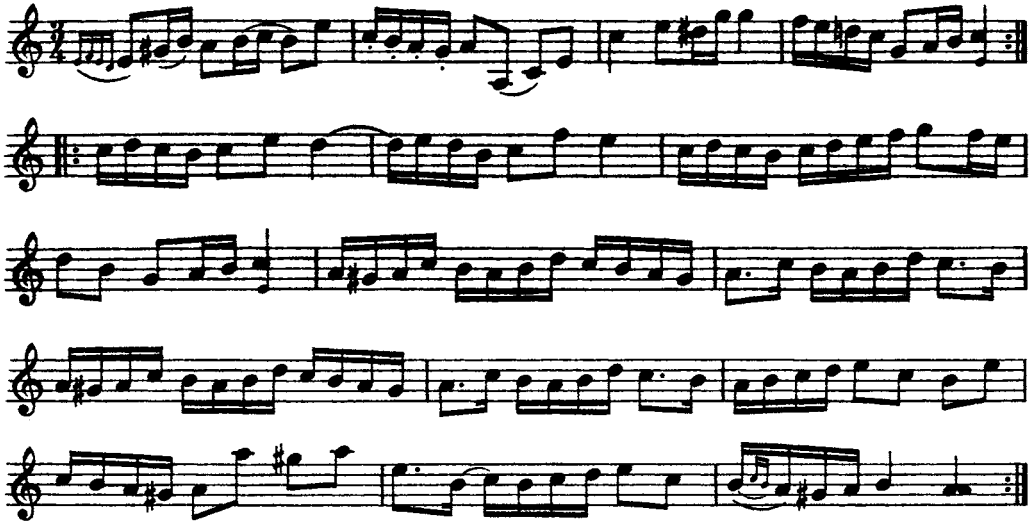

Andra reprisen började ibland så här:

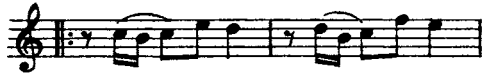

o. s. v.

211. POLSKA

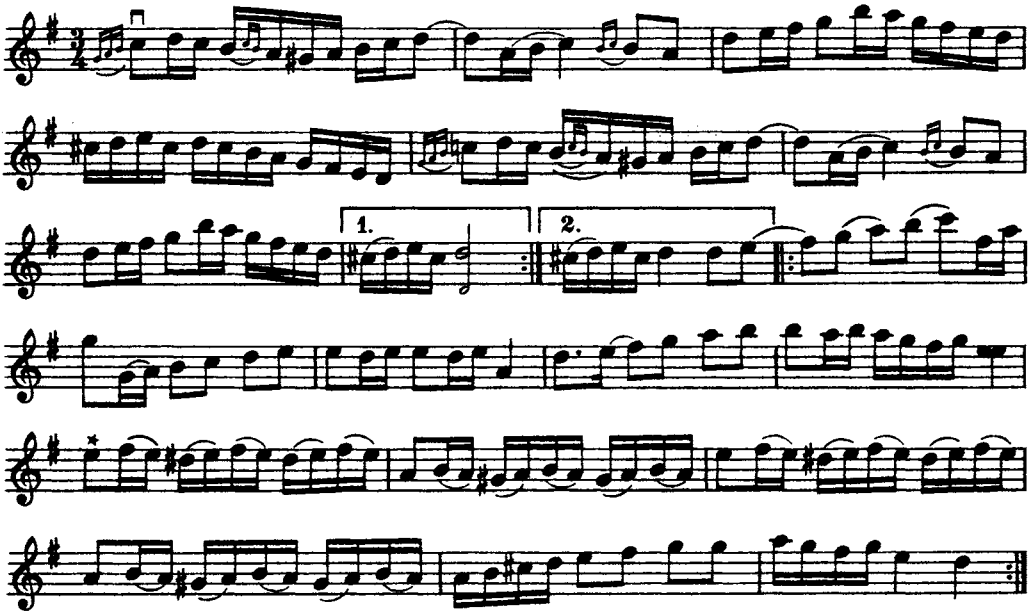

Polskan kallades även för »bodlåt», därför att den brukade spelas på fäbodvallen. Svedin hade lärt den av en gammal spelman från Bergsjö i Hälsingland vid namn *P. Majström,* född i början av 1800-talet. Denne berättade att låten förr delvis haft en annan lydelse. Förändringen skall ha tillgått på följande sätt. En pojke, som tillika var spelman, kom i sällskap med några kamrater upp till en fäbodvall för att besöka flickorna där. Då han spelade denna polska kom han av sig i andra reprisen, vars fortsättning han bortglömt och sedan ej kunde påminna sig. Men plötsligt fick han höra koskällor i närheten och lyckades nu, genom att härma dem, få en annan avslutning på polskan.

* Denna och efterföljande tre takter skola härma koskällan.

212. POLSKA

efter Majström

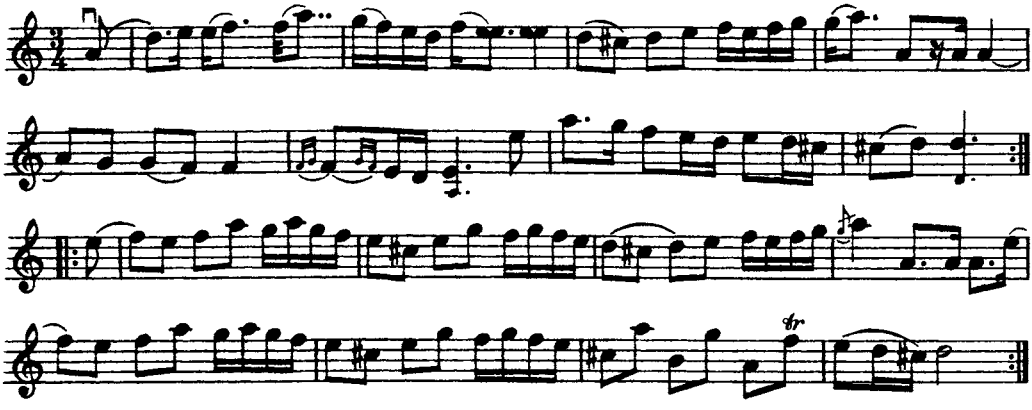

213. POLSKA

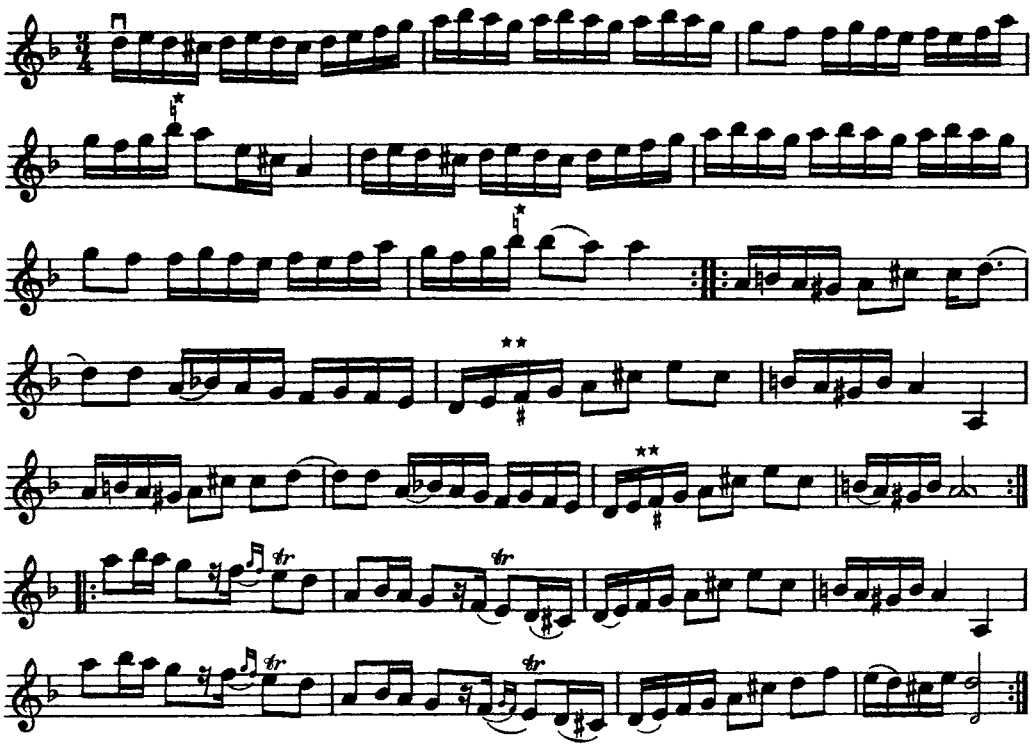

Låten har Svedin efter en spelman från Hälsingland, som kallades *Kvist Janne.*

* Tonläge mellan *h* och *b*.

** Tonläge mellan *f* och *fiss*.

214. POLSKA

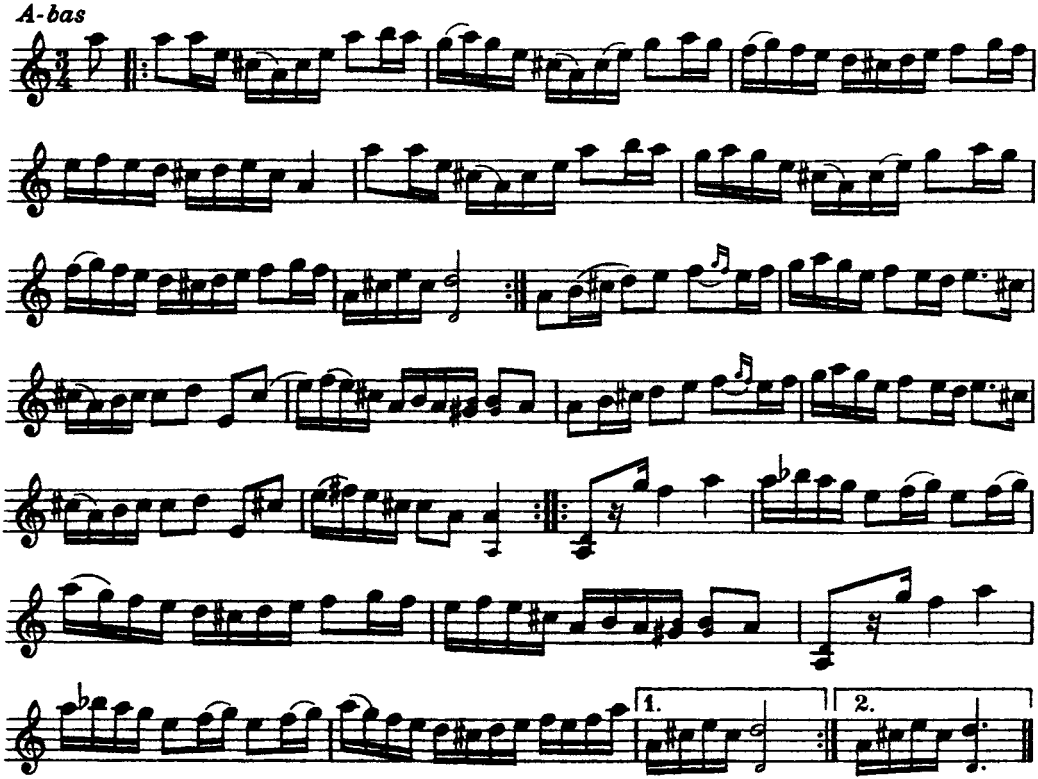

Denna polska spelades mycket av *Skäll Styggen*, en styv gammal spelman, samt av Larshöga Jonke.

När Jonke slutat en låt, plägade han tillfoga: »Sa Jonke».

Jfr Sundin n:r 160.

215. GÅNGLÅT

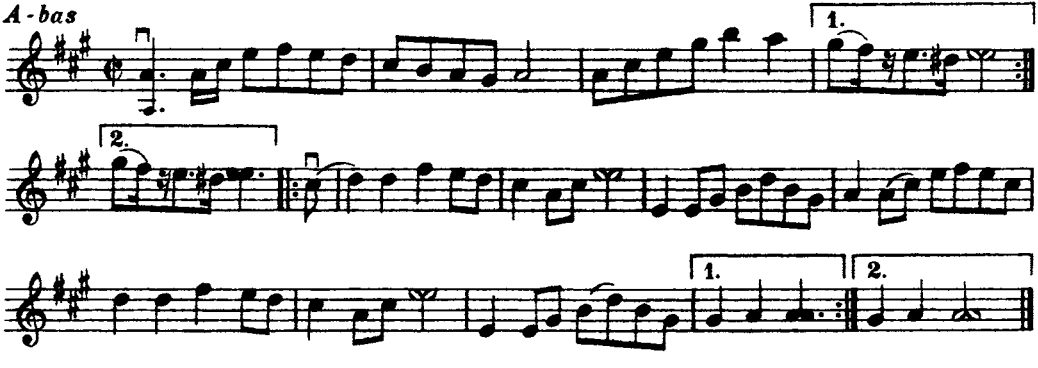

216. GÅNGLÅT

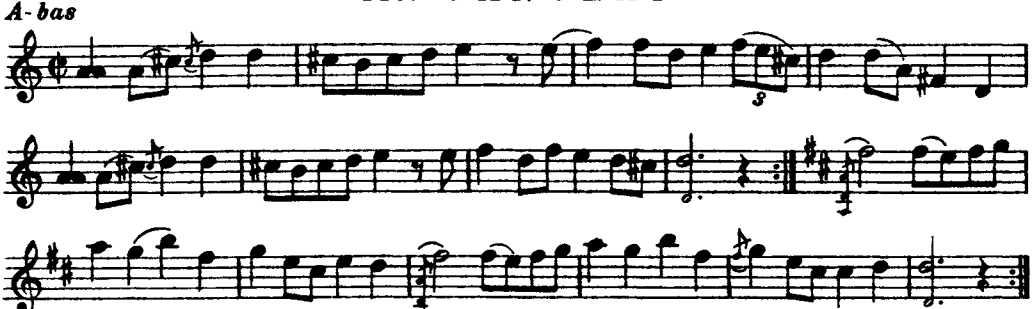

217. GÅNGLÅT

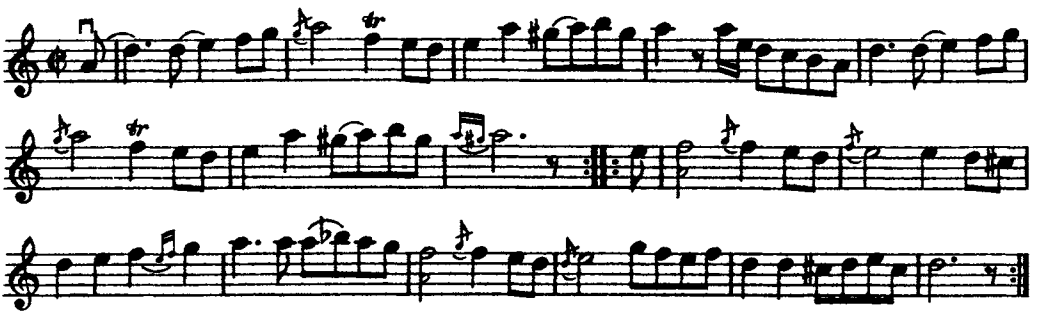

Låten spelades av Svedins styvmorfar, Ola Ersson från Torringen, Attmar. Denne dog 1885, 74 år gammal.

218. VALS

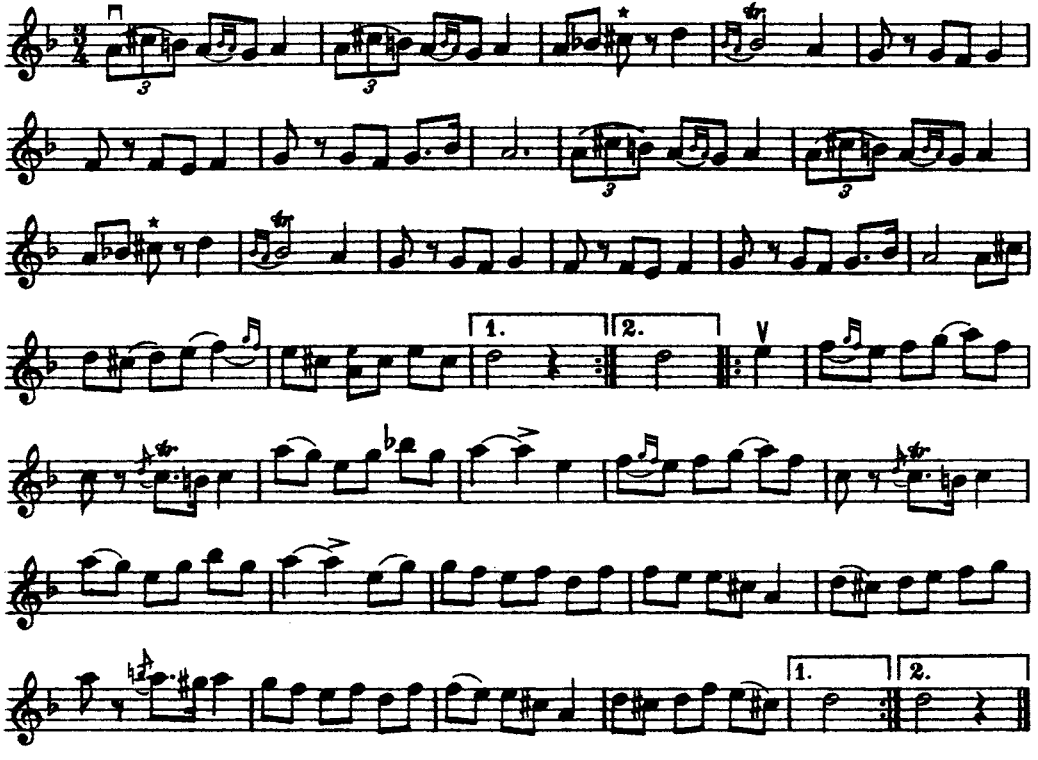

* Ibland togs här en ton mellan *c* och *ciss*.

219. VALS

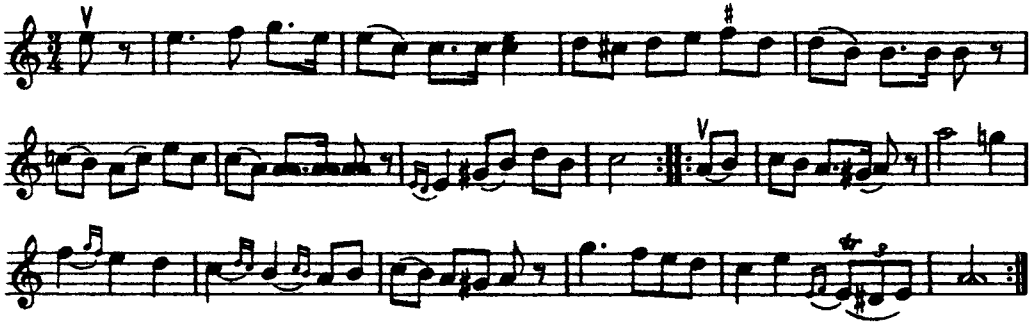

Valsen spelades av farfadern och var, enligt Svedin, »den äldsta vals som spelats i Hälsingland». Svedin kallade den för »Farfarsvalsen», men den gick även under benämningen »Lappvalsen», samt troddes ha kommit till Hälsingland med kringströvande fjäll-lappar.

220. VALS

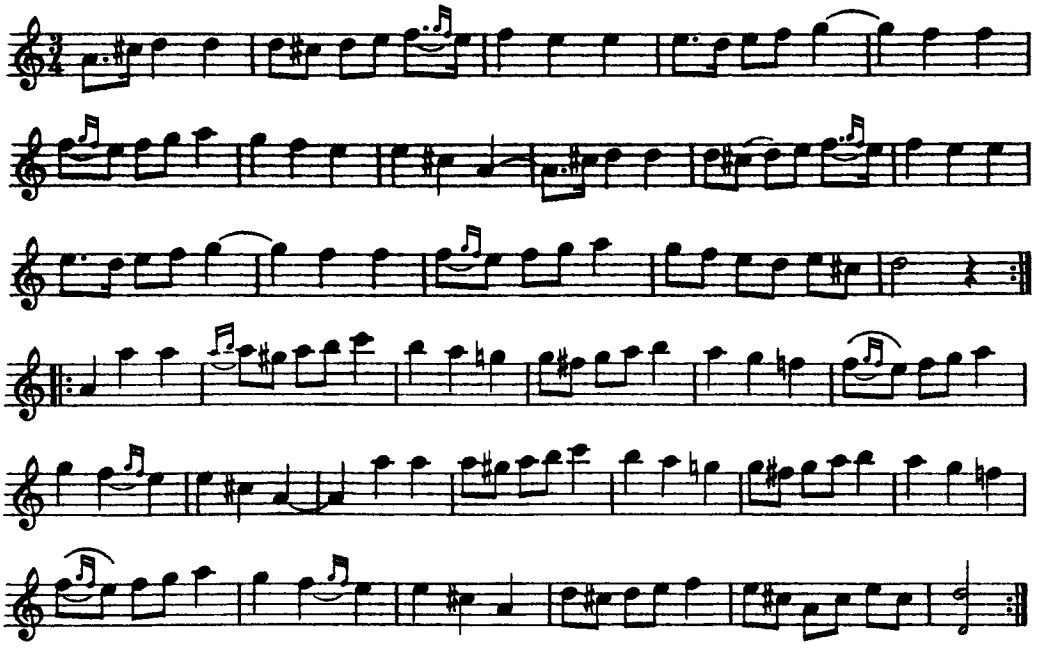

I andra reprisen, som har ojämt antal takter, torde en takt ha borttappats — efter sextonde takten — av följande lydelse:

Melodien återfinnes i en marsch som förr spelats mycket i Jämtland. Jämför Svenska Låtar, Jämtland och Härjedalen, h. I, n:r 87 och h. II, n:r 417. Troligen föreligger här en travestering, därvid marschens melodi inpassats i den för valsen nödvändiga taktarten.

Jfr n:r 251.

221. VALS

efter Ola Ersson

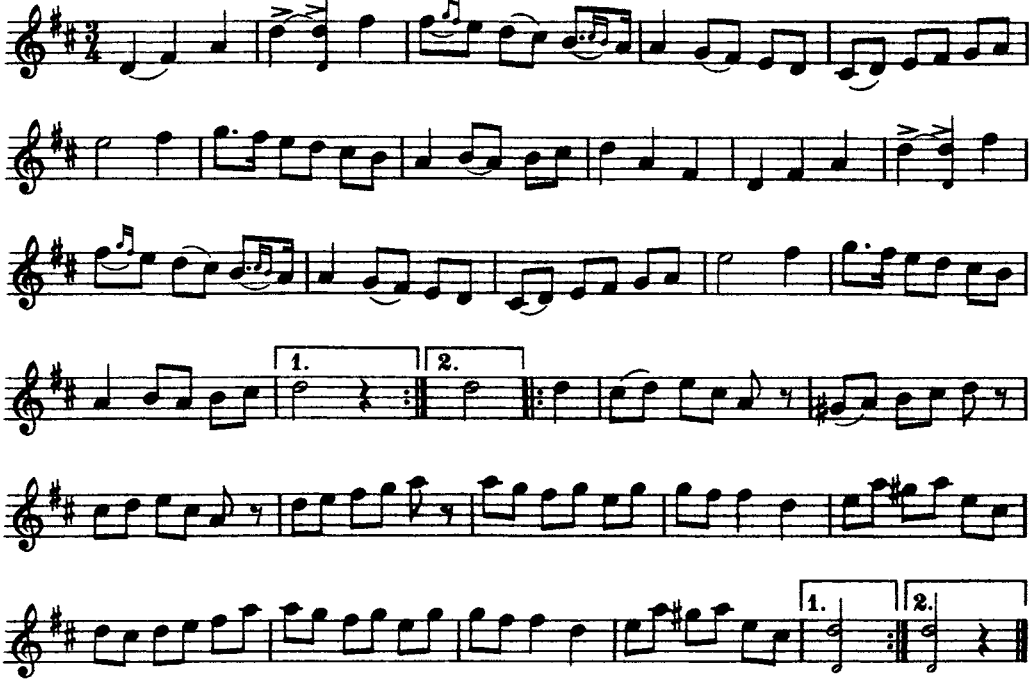

222. POLSKA

efter Ola Ersson

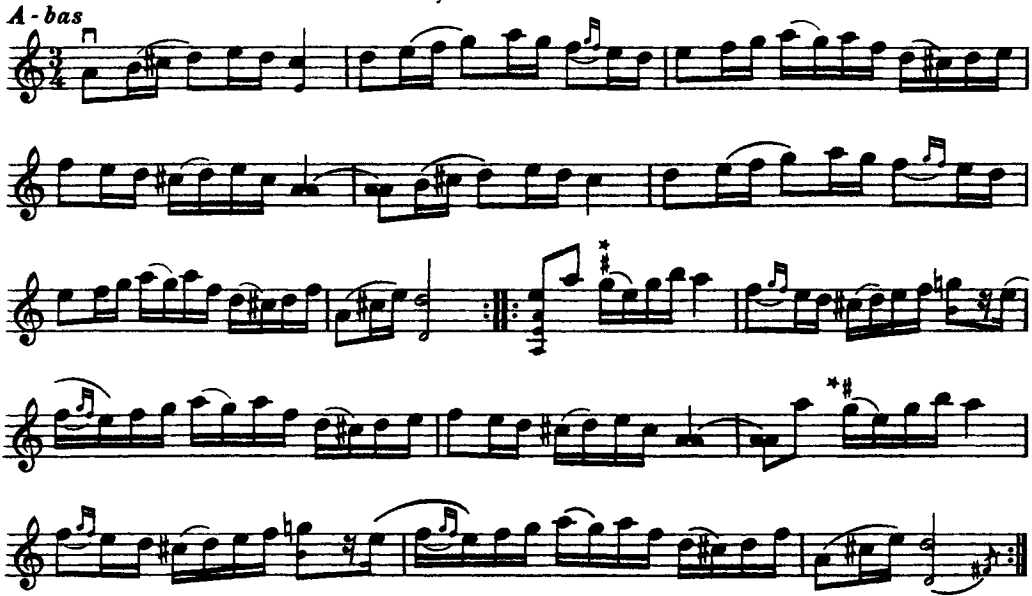

* Tonläge mellan *g* och *giss*.

223. POLSKA

efter Ola Ersson

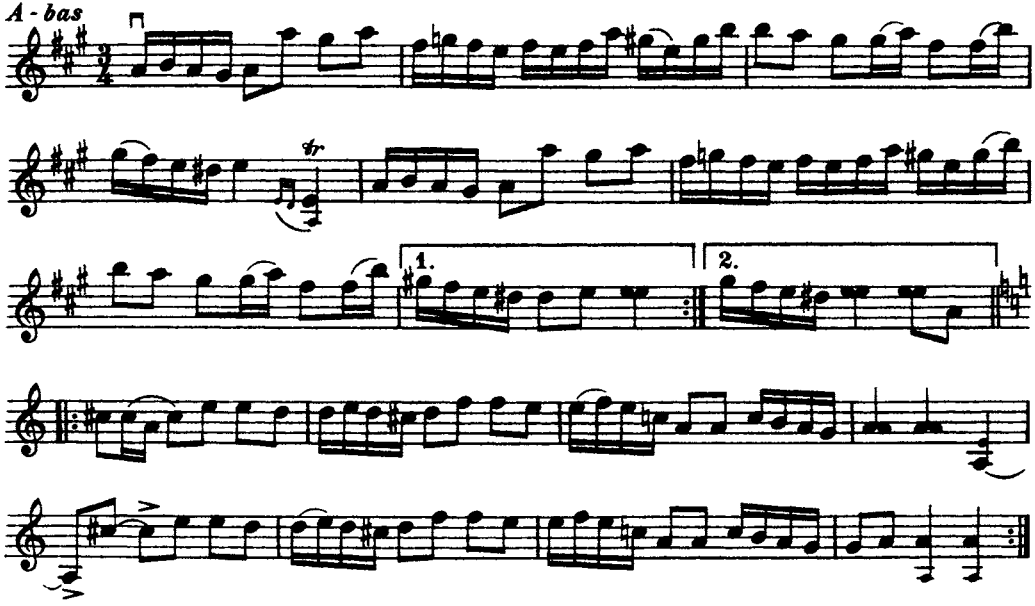

224. POLSKA

efter Ola Ersson

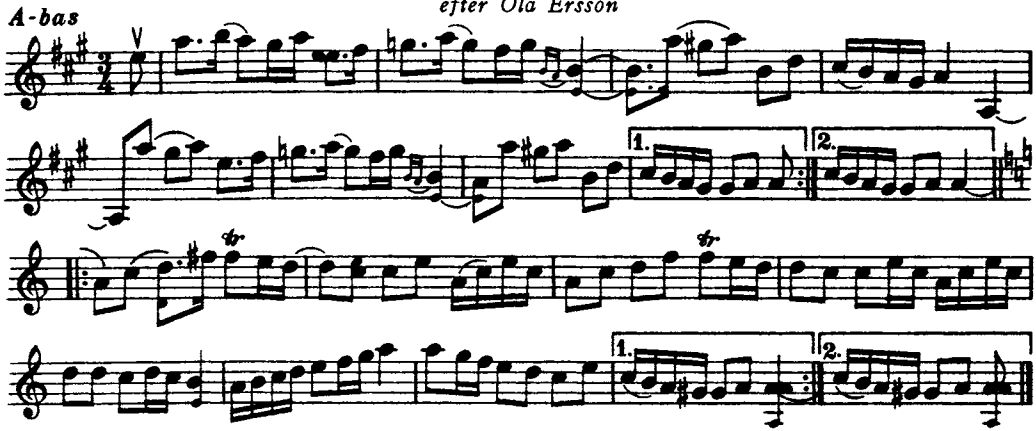

Tonartsförhållandena äro här, isynnerhet i andra reprisen, oklara. Sålunda togs *fiss* i första takten, men *f* i tredje takten. I sjätte och sjunde takterna spelades *f* och *g* i både upp- och nedgående skala.

225. POLSKA

efter Ola Ersson

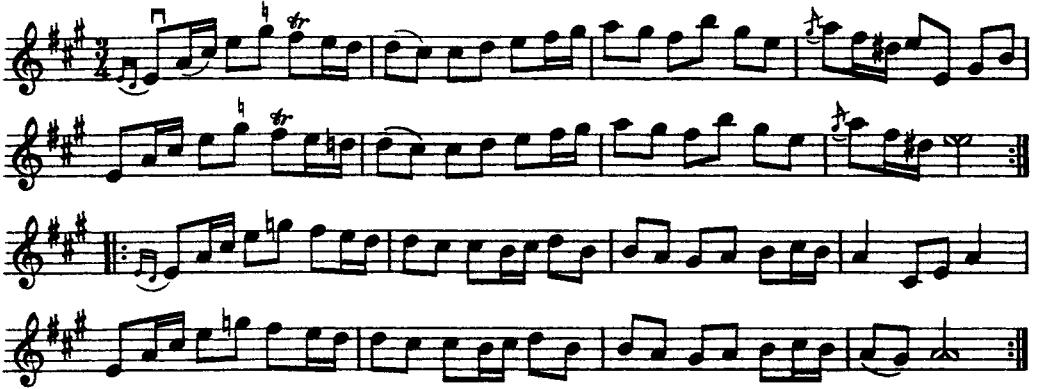

I första reprisens första och femte takter spelades en ton ungefär mitt emellan *g* och *giss*, men vid upprepning av denna takt i andra reprisen togs rent *g*.

226. POLSKA

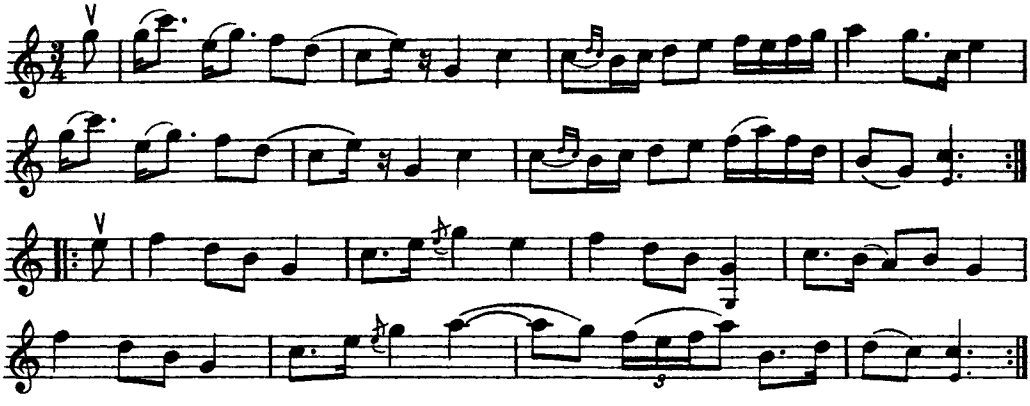

Till polskan sjöngs en text, som började så: »Aldrig har jag sett en bonne skena» —.

227. POLSKA

efter fadern

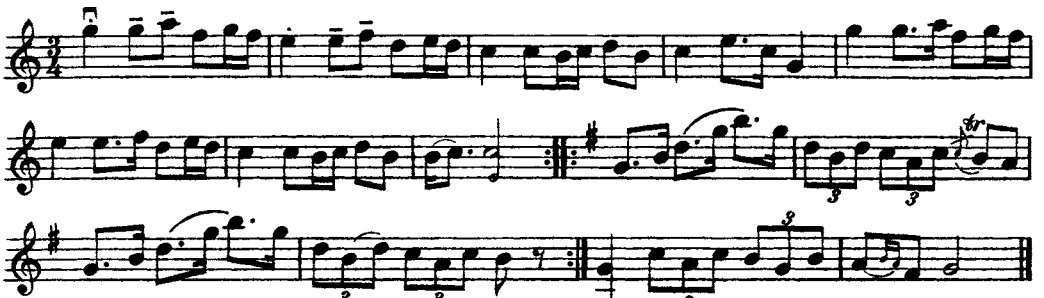

I första och andra takterna lades särskilt stark tonvikt på de båda åttondelar som bilda andra taktdelen. Den första fjärdedelen i de båda takterna togs däremot något kortare, så att de tre tonerna fingo ungefär lika långt tidsvärde.

228. POLSKA

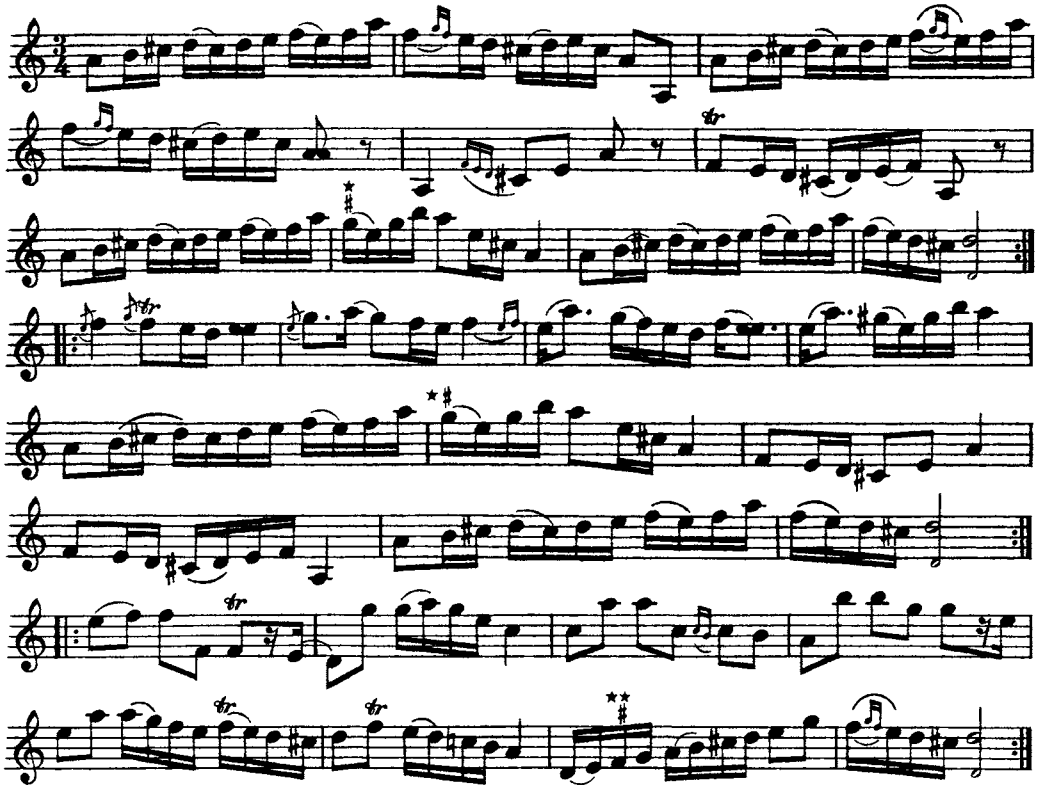

* Här togs en ton mellan *g* och *giss*.
** Tonläge mellan *f* och *fiss*.

Svedins fader hade polskan till sin favoritlåt. Den kallades också »Fars egen polska» och härstammade från farfadern.

229. POLSKA

efter fadern

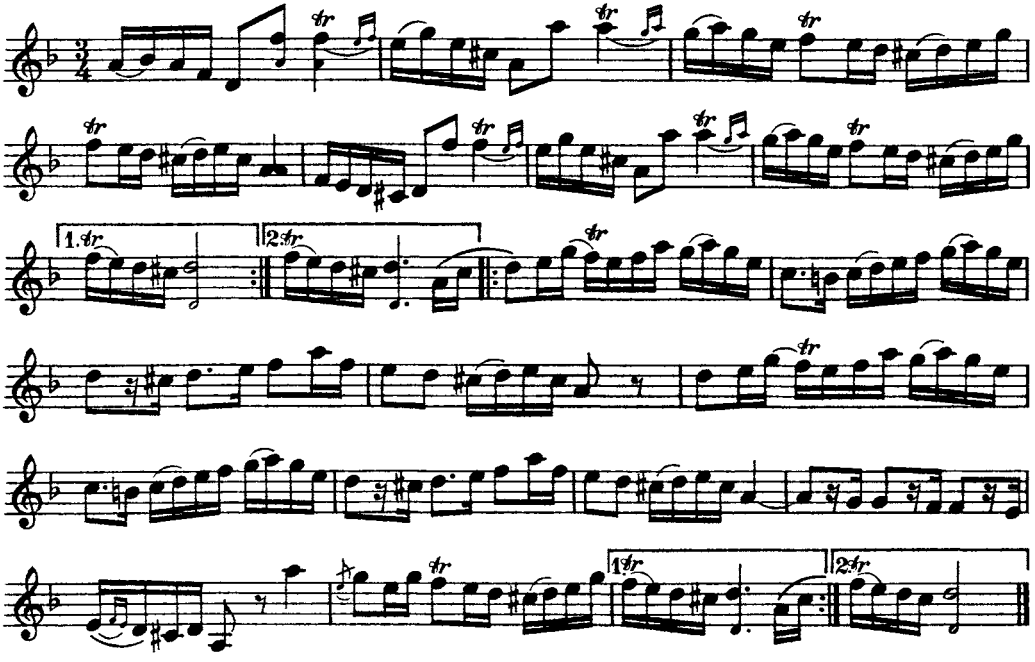

230. POLSKA

efter fadern

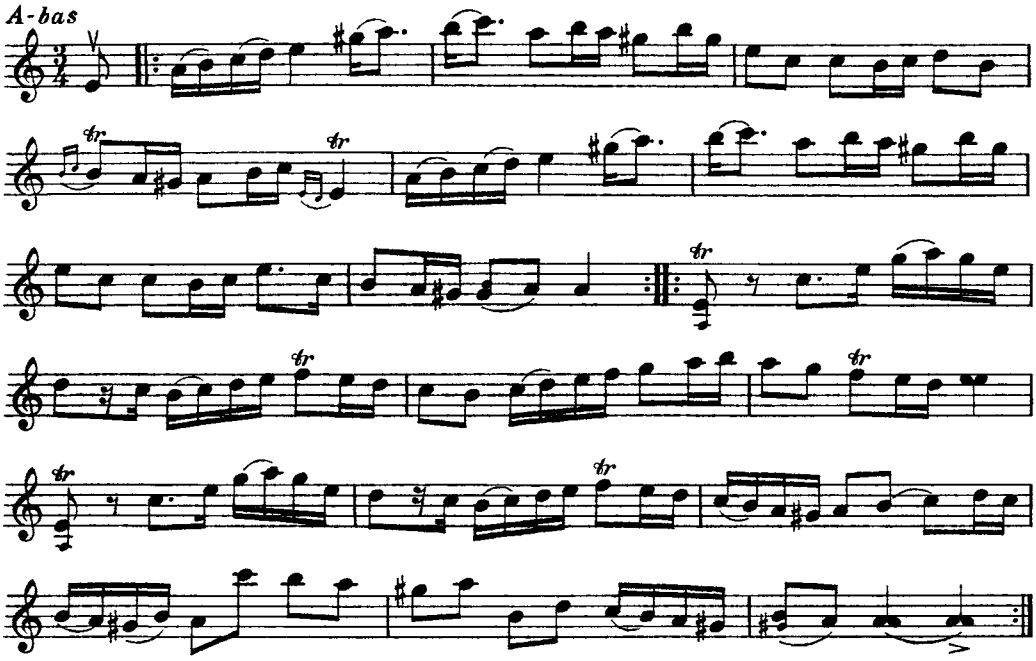

Fadern hade låten efter Jan Ersson (styvfadern).

Melodien är en av de många varianter av Näckens polska som påträffas lite varstädes. Jfr t. ex. Jöns Persson n:r 105.

231. POLSKA

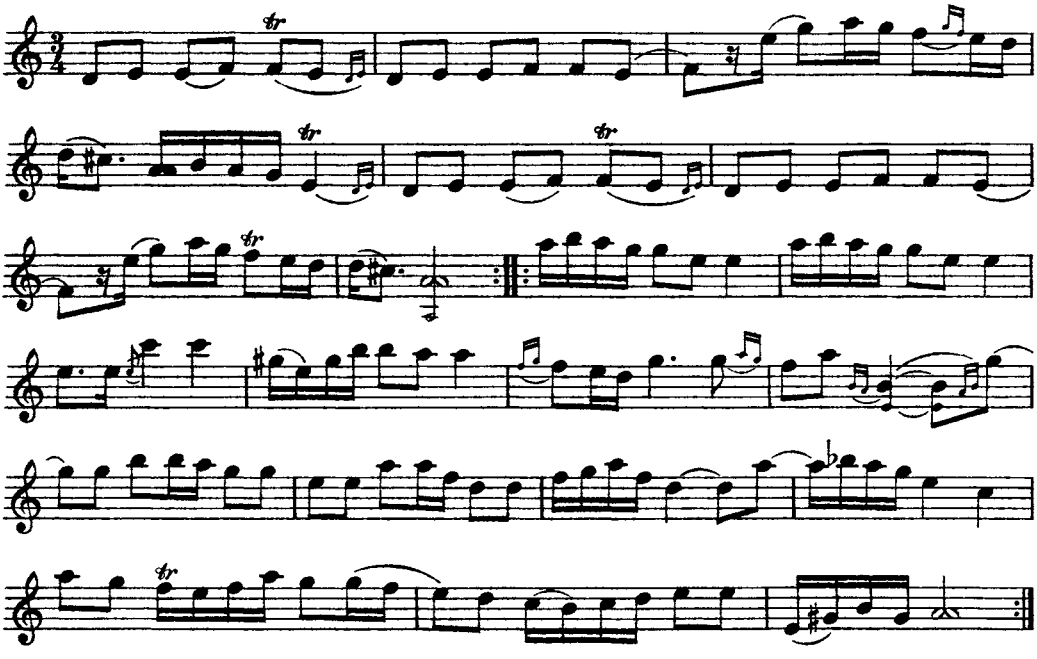

Polskan hade Svedin lärt av sin moder, *Brita Kajsa Viklund,* som ofta sjöng den för sina barn när de voro små.

232. POLSKA

efter fadern

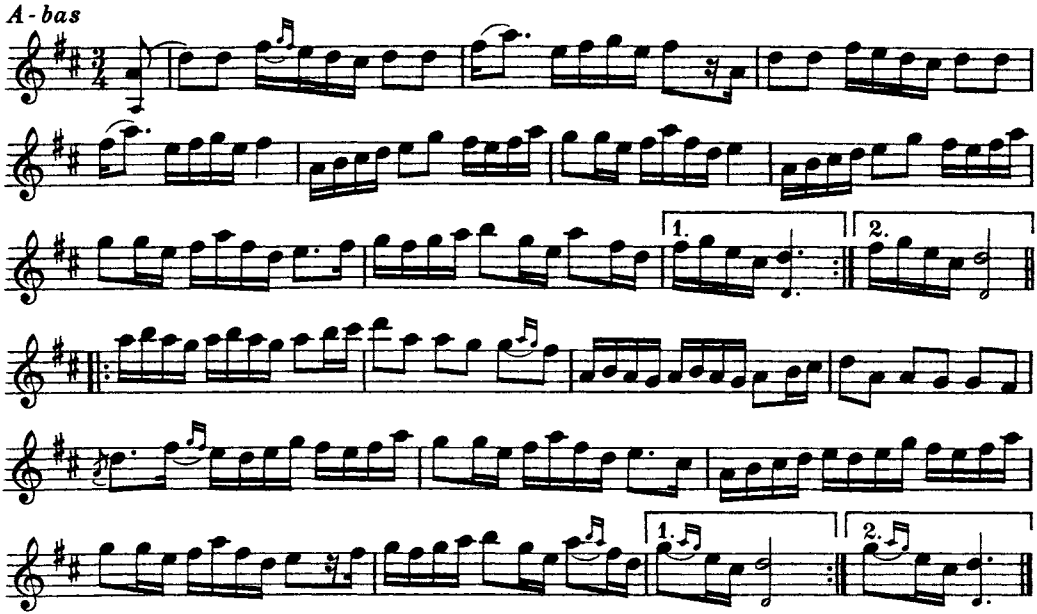

Denna polska sjöng Svedins fader, när de en gång under passerandet av en isbelagd sjö voro på hemväg från ett bröllop där fadern spelat. Svedin mindes det så väl: »Far var sne' och föll ofta på isen», sade han.

En variant av polskan har upptecknats i Blekinge.

233 a. POLSKA

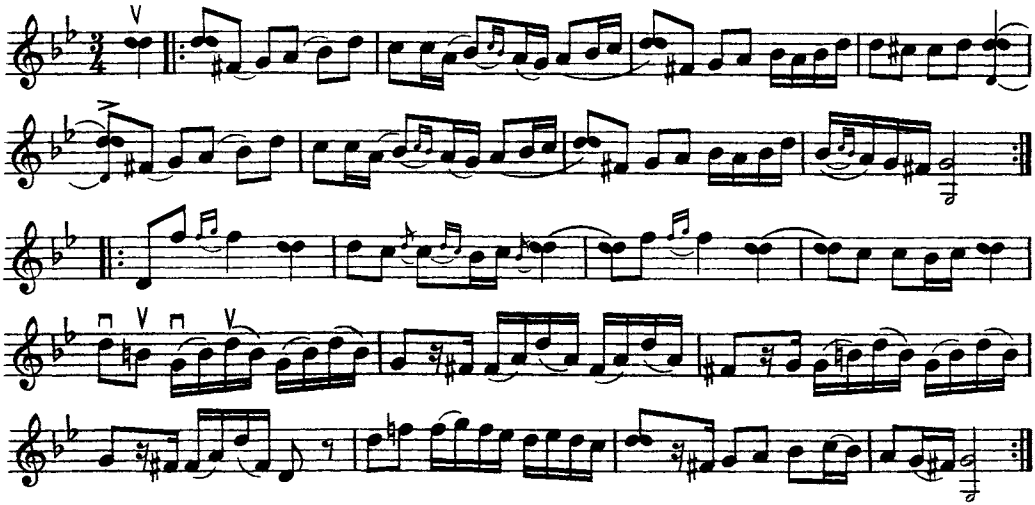

Vid omtagning av polskan överhoppas första fjärdedelsnoten.

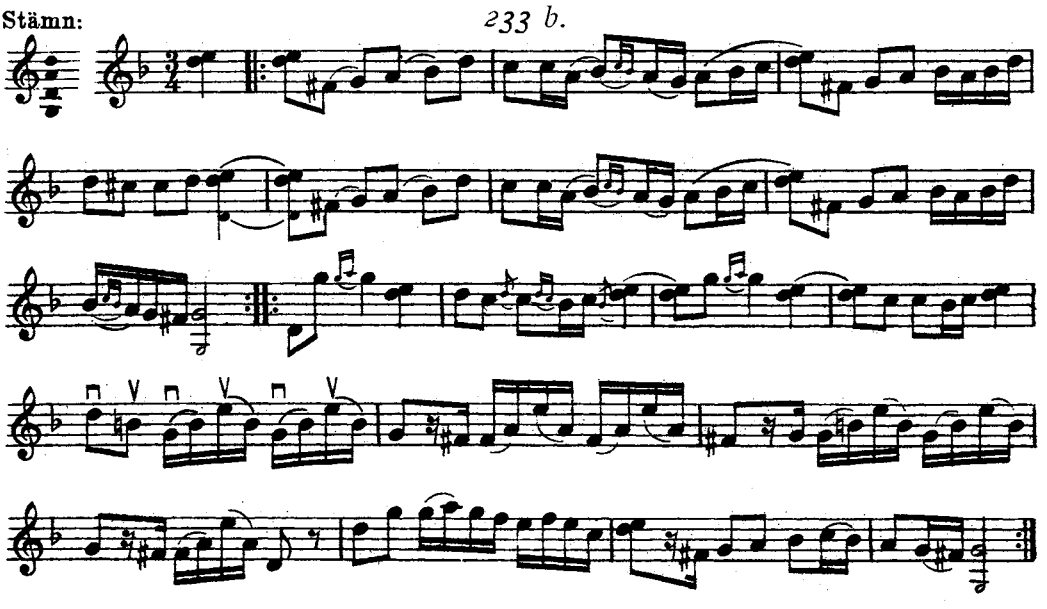

Svedin har polskan genom sin styvmorfar från dennes fader, »som lärt den då han var med i Finska kriget som båtsman».

234. POLSKA

efter Ola Ersson

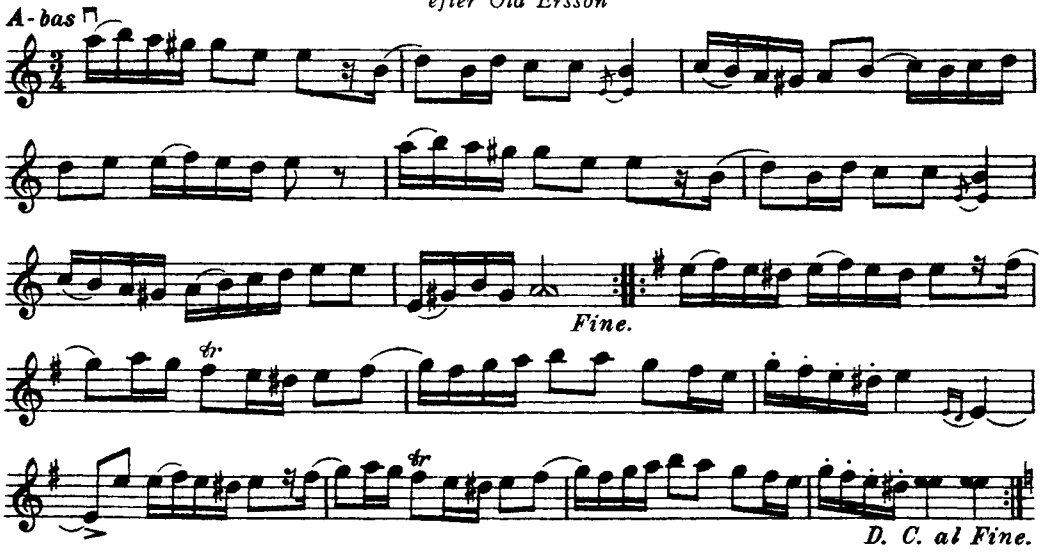

Jfr n:r 258.

235. POLSKA

efter Ola Ersson

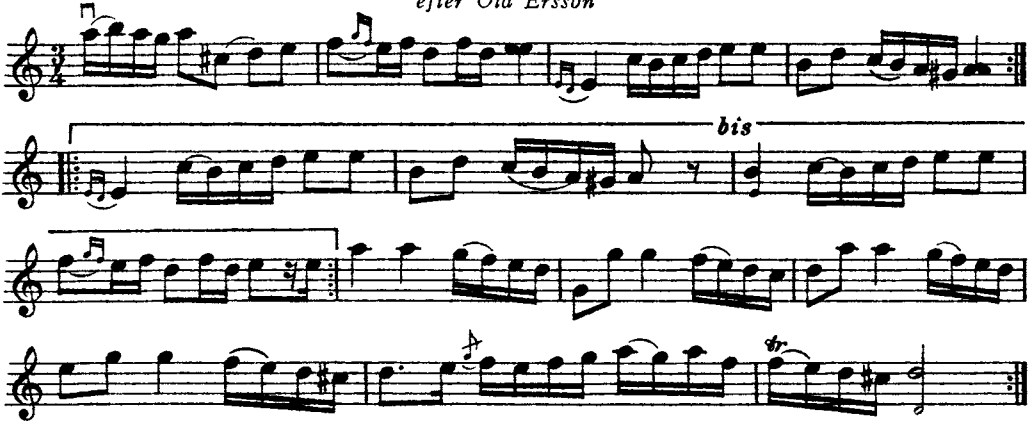

236. POLSKA

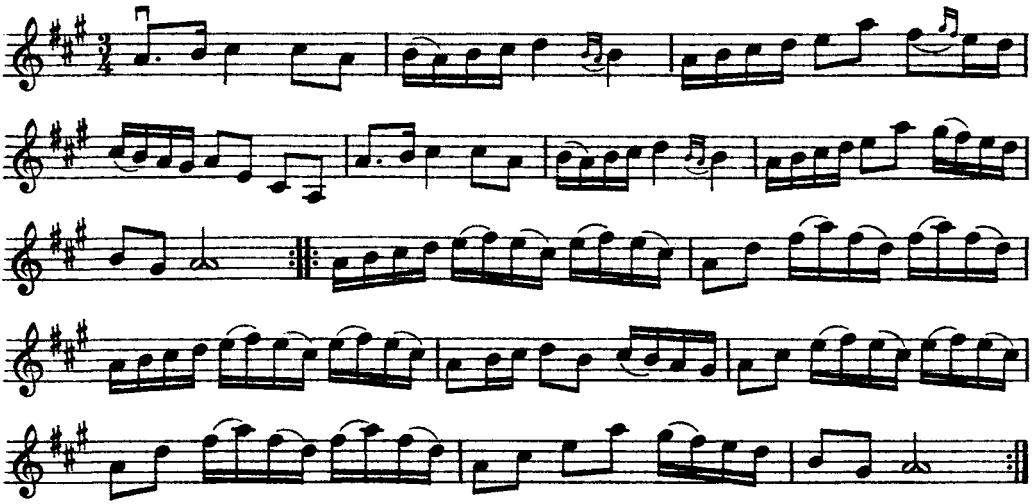

Polskan har Svedin lärt av spelmannen Lars Nilsson i Attmar.

237. HOPPVALS

Polkett

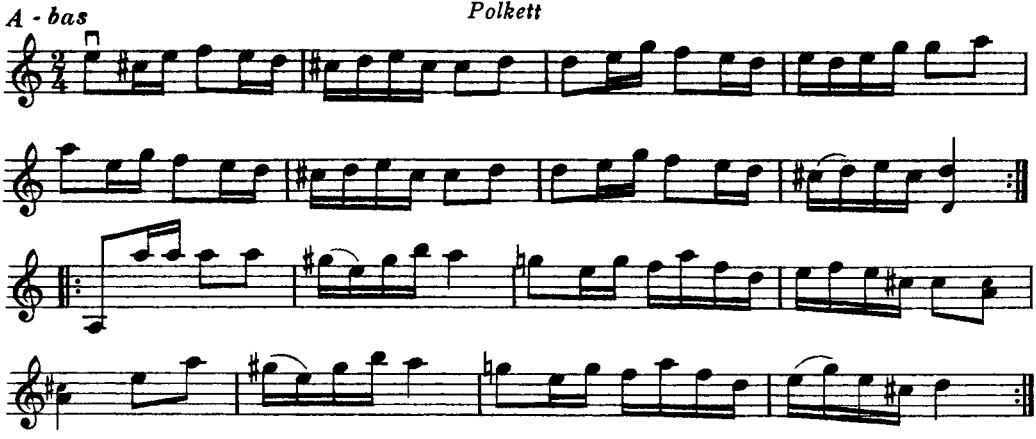

Melodien är från Ola Erssons repertoar.

238. POLSKA

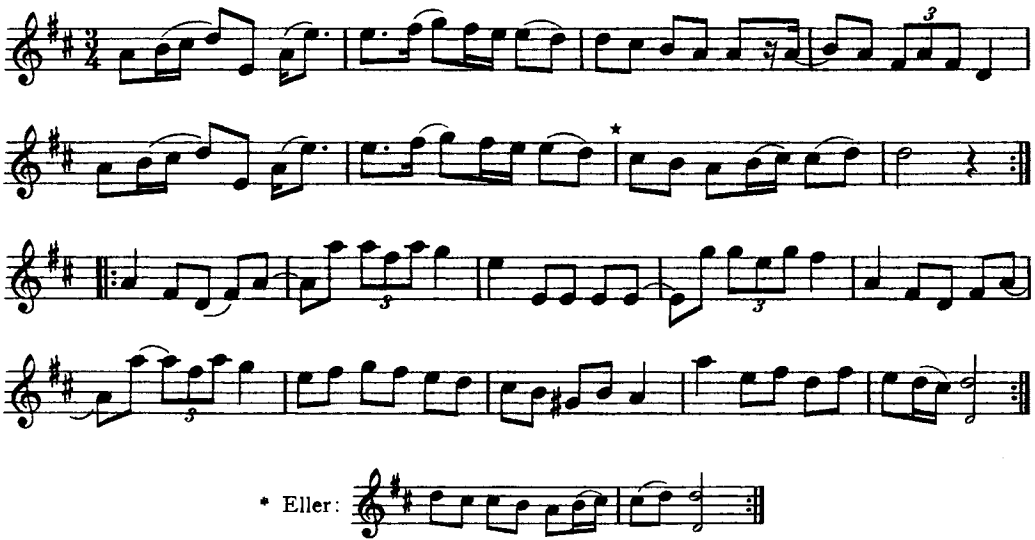

Svedin har lärt polskan av en morbroder, vid namn *Viklund*.

239. POLSKA

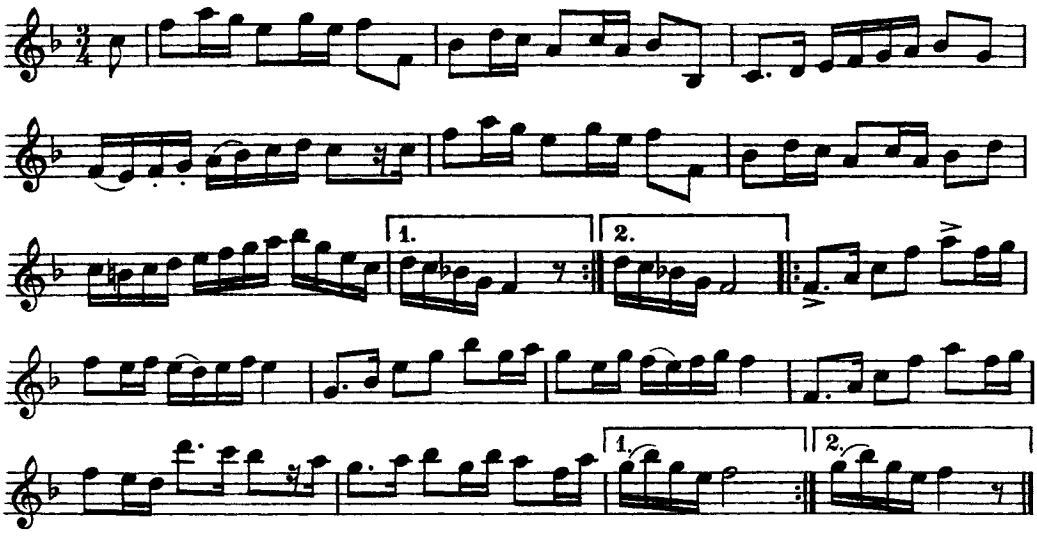

Polskan är upptecknad efter en spelman och hemmansägare från Byn i Liden vid namn *Helmer Nordensson*. Han är född 1877 och något notkunnig.

Melodien ger ej intryck av någon högre ålder. Tredje och fjärde samt sjunde och åttonde takterna i första reprisen ha en modern anstrykning och tyda på att kompositören påverkats av en nyare musik än den som representeras av de äldre sextondelspolskorna. Även sjätte takten i andra reprisen befäster — trots att den är en logisk följd av de föregående — intrycket av att polskan tillkommit jämförelsevis sent.

240. POLSKA

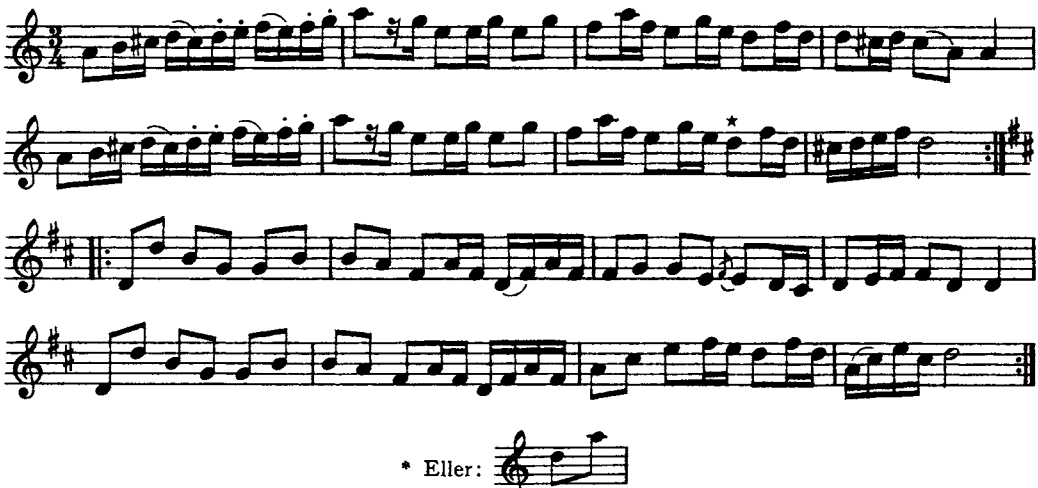

Även denna polska spelades av Helmer Nordensson.

241. POLSKA

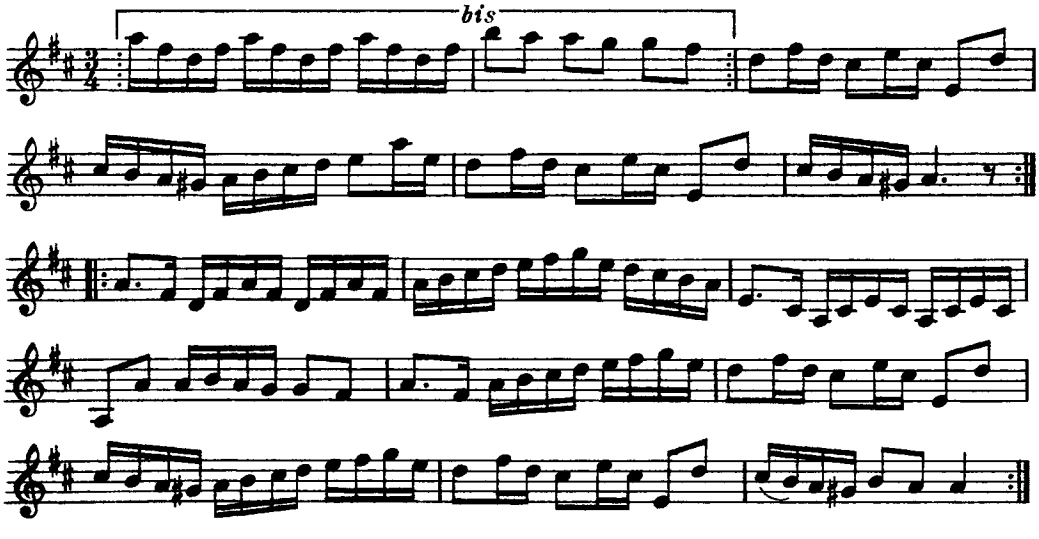

Annell har polskan efter *Hinke Hörnlund* från Vike i Holms socken, en skicklig gehörsspelman. Han dog 1920 vid sextiotre års ålder.

242. POLSKA

efter Helmer Nordensson

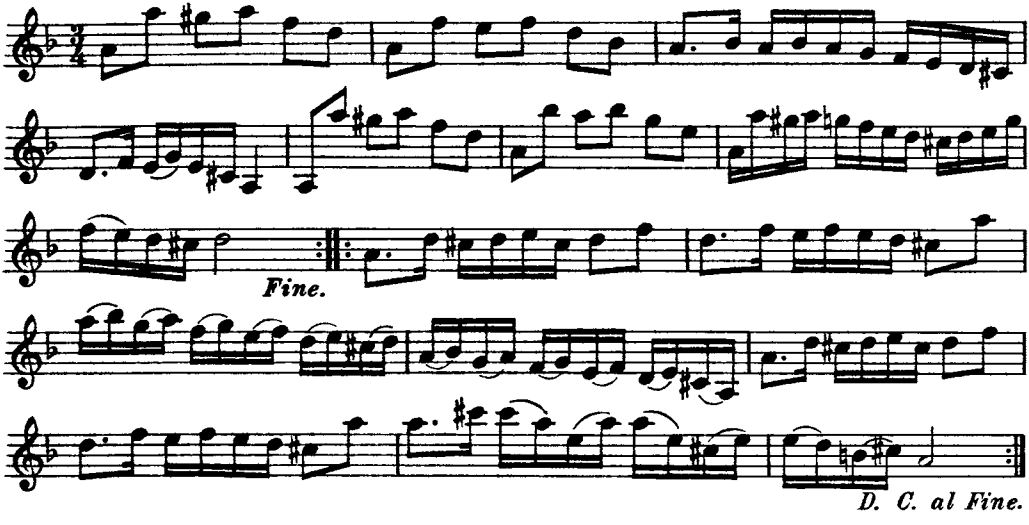

De tvenne sista takterna av andra reprisen utgöra ett för polskan mindre vanligt melodislut. Denna, liksom efterföljande polska, verkar också »komponerad» och torde ej kunna räknas till den gamle Borgens låtar.

243. POLSKA

efter Helmer Nordensson

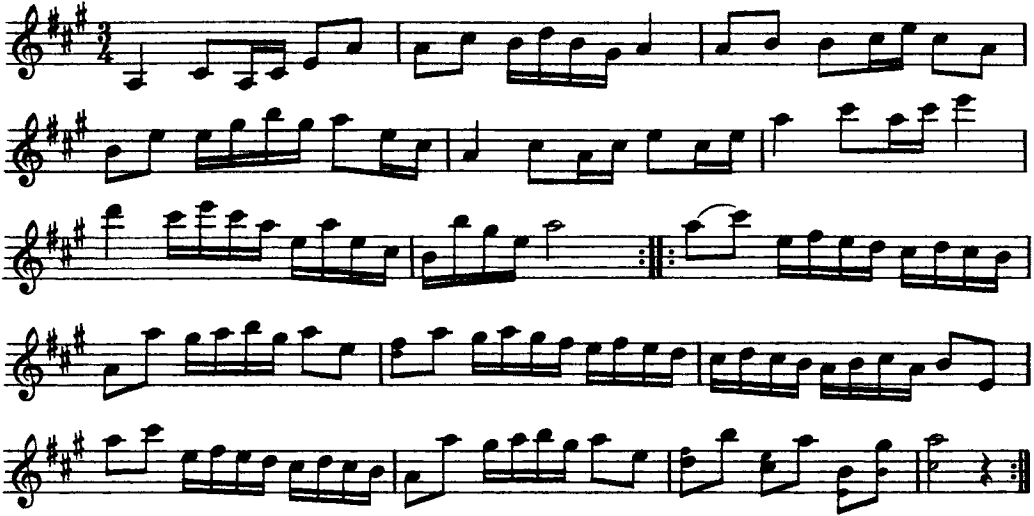

244. POLSKA

efter Helmer Nordensson

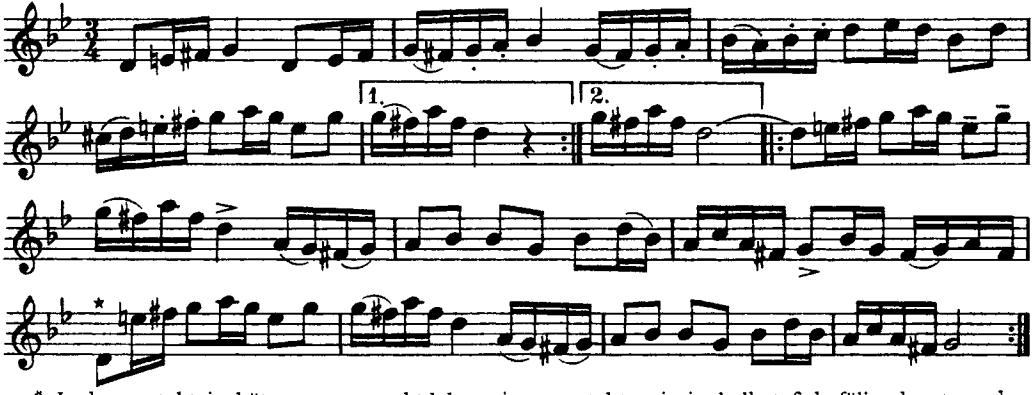

* I denna takt insköts en extra taktdel, varigenom takten i sin helhet fick följande utseende:

o. s. v.

245. POLSKA

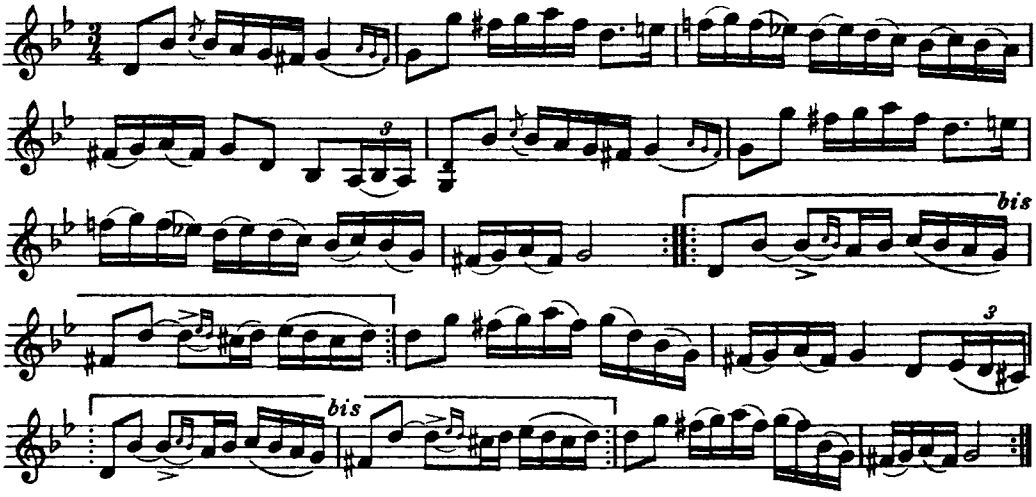

246 a. POLSKA

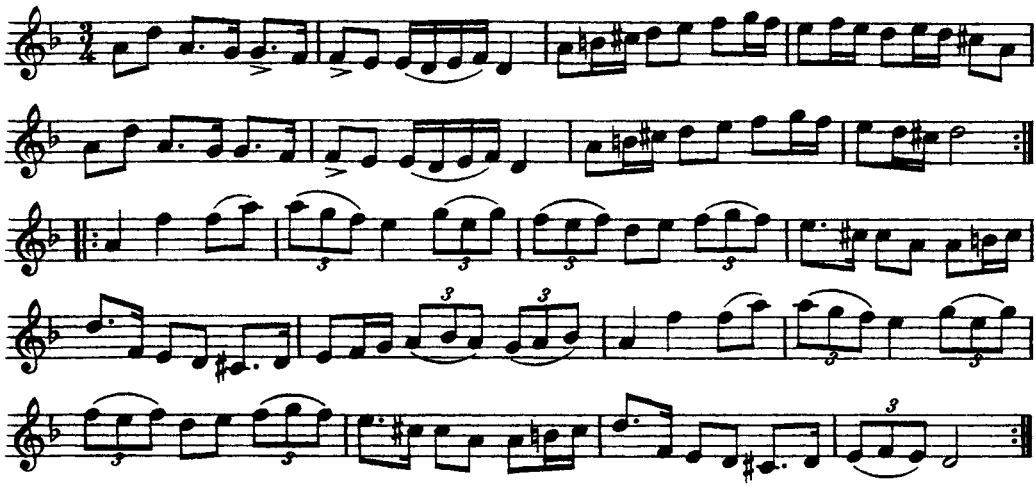

Polskan torde räknas till Borgs låtar. Annell har meddelat tvenne varianter, vilka båda för jämförelses skull medtagas. Ovanstående version (a) är upptecknad efter en gammal spelman i Flygge vid namn *O. Mellberg*. Näst påföljande (b) uppgavs vara efter David Åslin, Annells morfader.

Hemmansägaren O. Mellberg är född 1850 i Flygge, där han bebor sitt fäderneärvda hemman. Han är något notkunnig och har spelat mycket tillsammans med Helmer Nordensson.

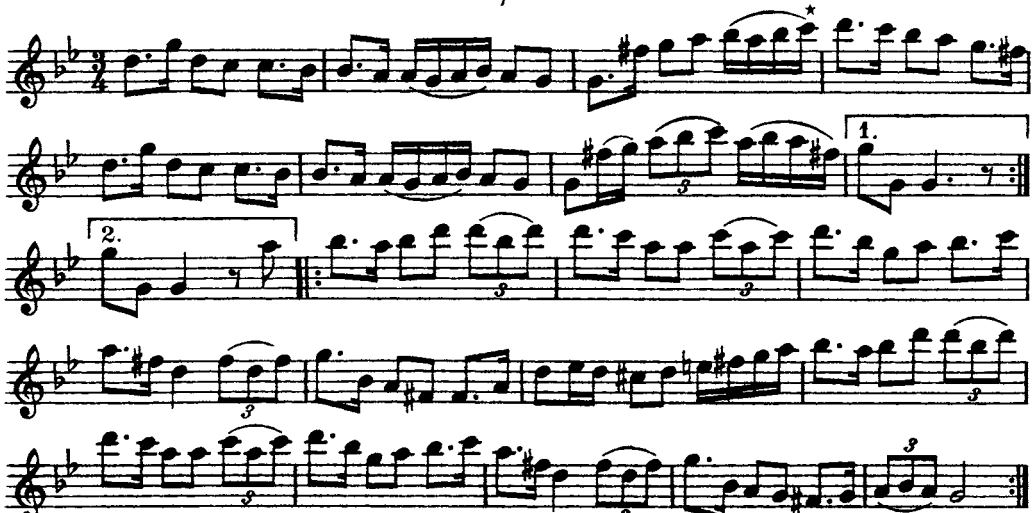

* Ibland togs här *ciss.*

247. POLSKA

efter Borg

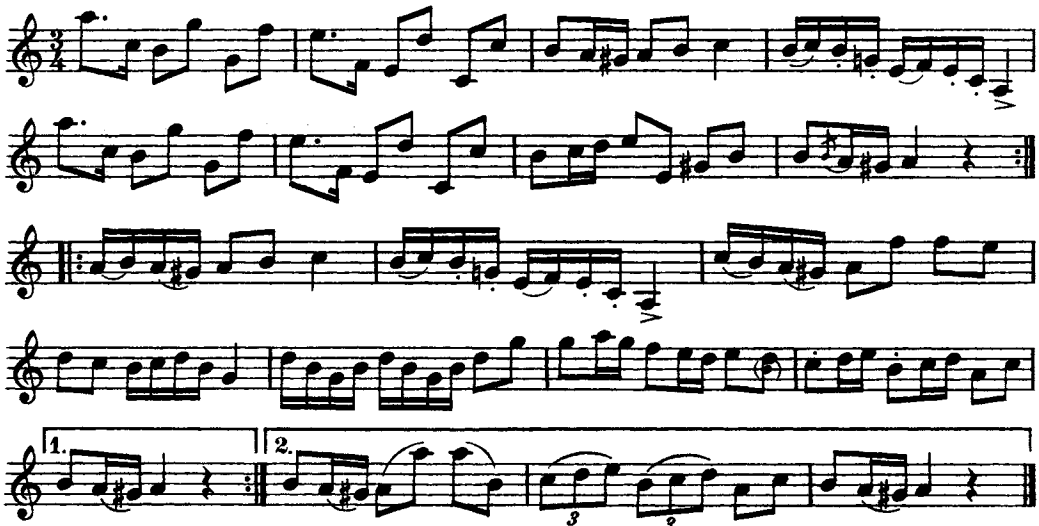

248. POLSKA

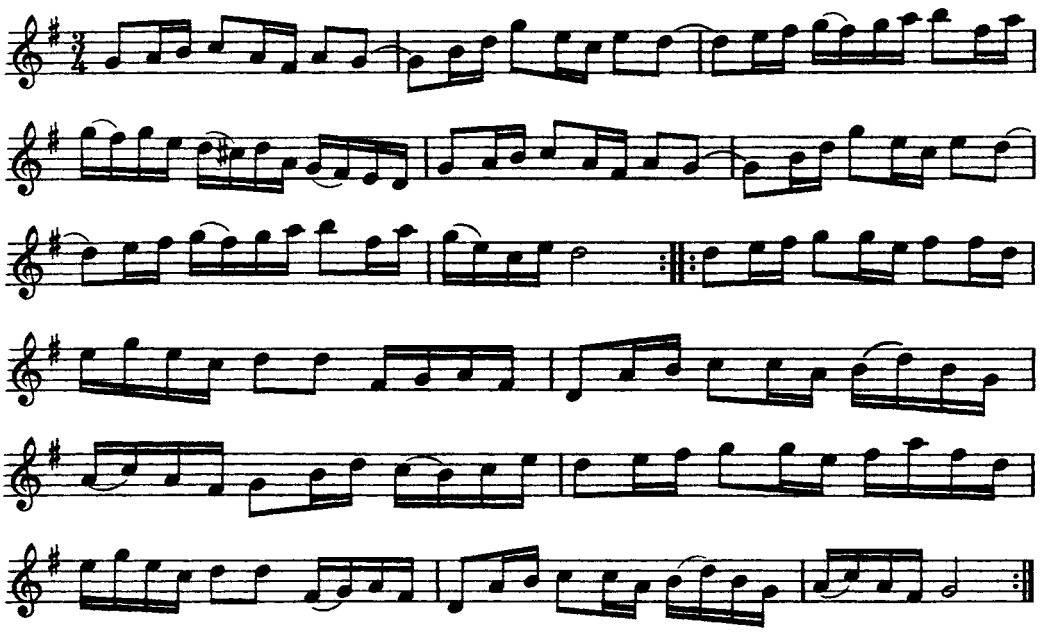

Låten spelades av en numera avliden spelman, *Karl Unander* från Kväcklingen, Liden.

Jfr Sundin n:r 162.

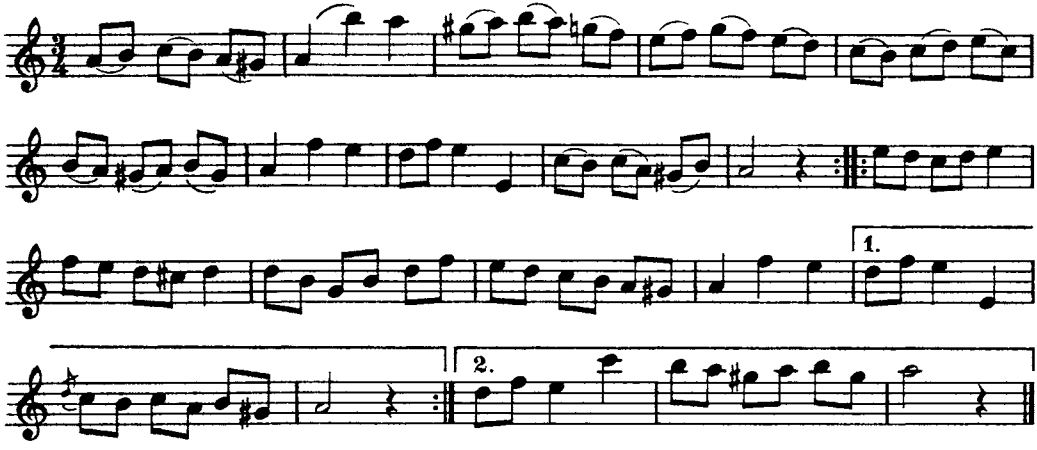

Valsen skall, enligt uppgift av Annell, ha spelats av Borg. Låtar av denna art voro karakteristiska för honom.

Andra reprisen föreligger i en annan, av Annell meddelad version av följande lydelse:

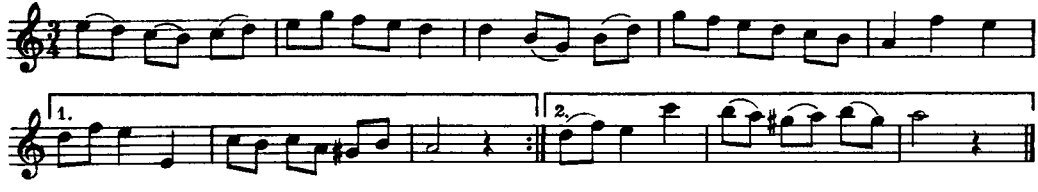

250. POLSKA

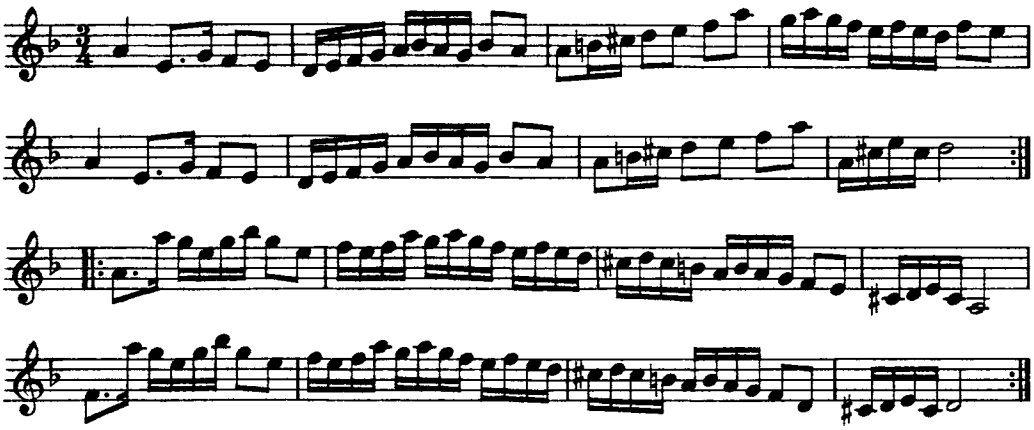

Melodien har vissa likheter med en av Sundin spelad polska. Se n:r 170.

Polskan spelades av Mellberg i Flygge.

251 a. VALS

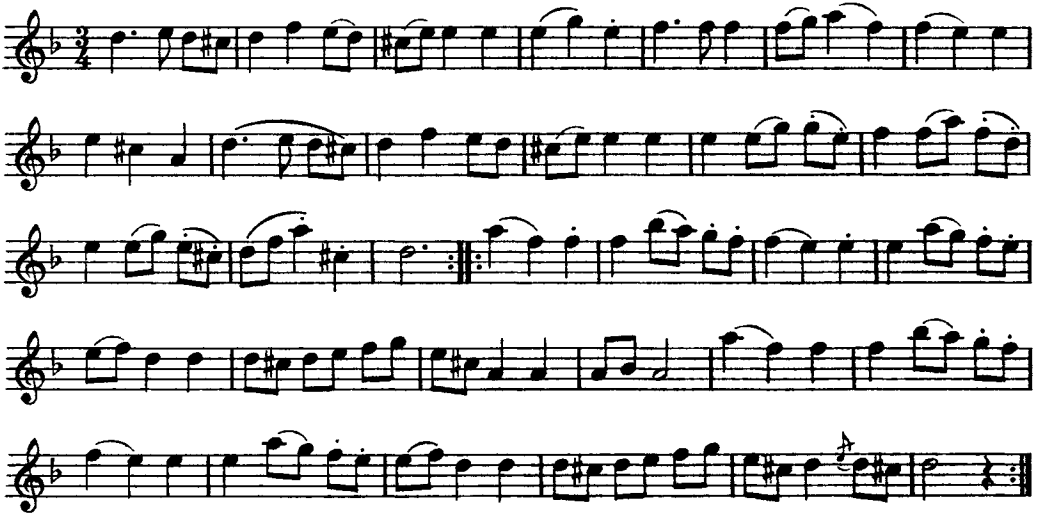

Även denna vals skall, enligt Annell, ha spelats av Borg. Den är känd av de flesta äldre spelmän i trakten.

En variant av låten spelades vid tävlingen i Sundsvall år 1907 och meddelas här till jämförelse. Den är uppteckned av J. Th. Höglund i Sundsvall och uppgavs ha kommit från Tynderö.

Se anm. vid Svedin n:r 220.

251 b.

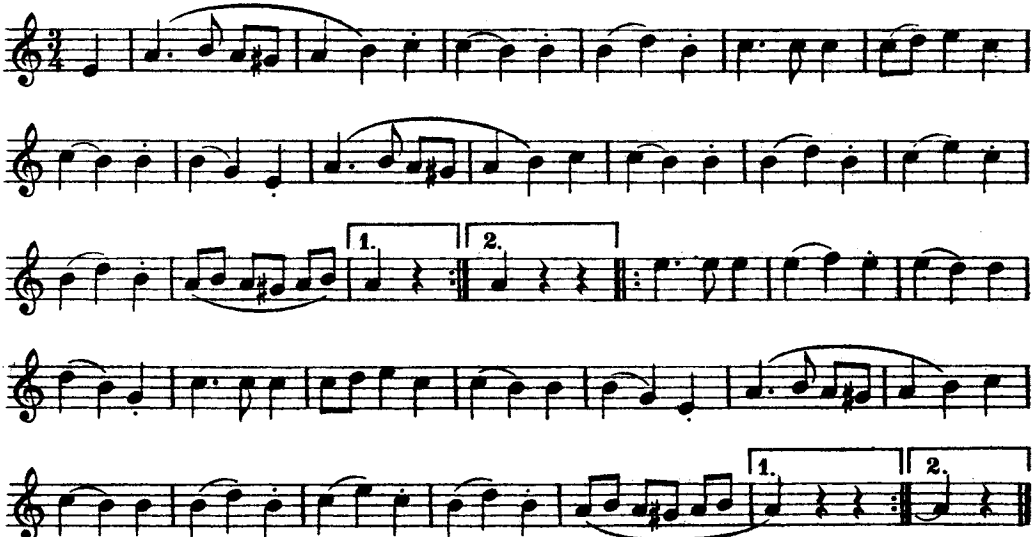

252. POLSKA

efter Borg

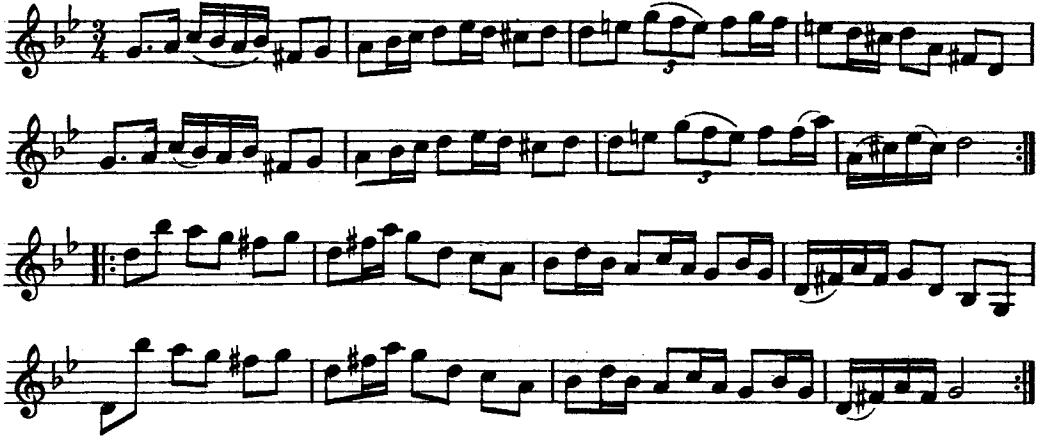

Melodien spelades av Mellberg i Flygge.

253. POLSKA

"Näcken och Spelman"

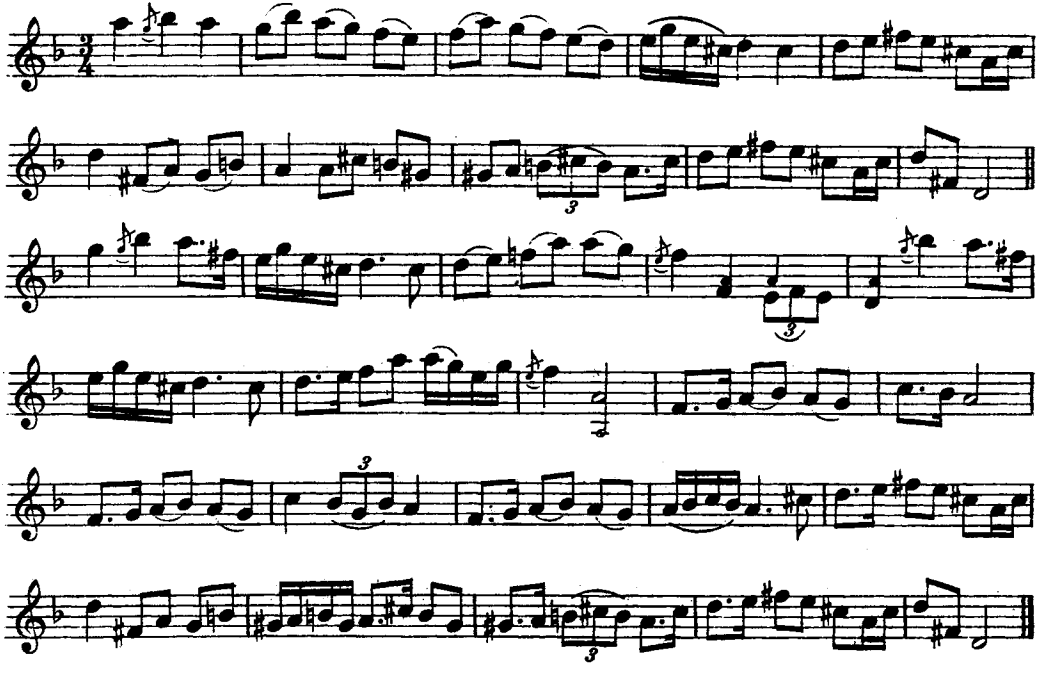

Polskan spelades av Nils Åslin, som lärt den av sin fader, David Åslin. Den skall återge en tävlan mellan Näcken och en spelman.

254. POLSKA

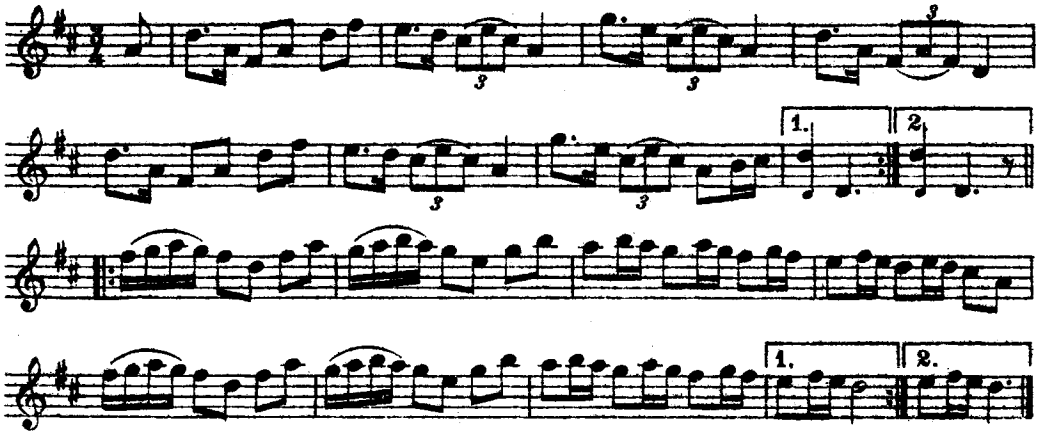

Polskan spelades av Mellberg i Flygge.

255. POLSKA

efter David Åslin

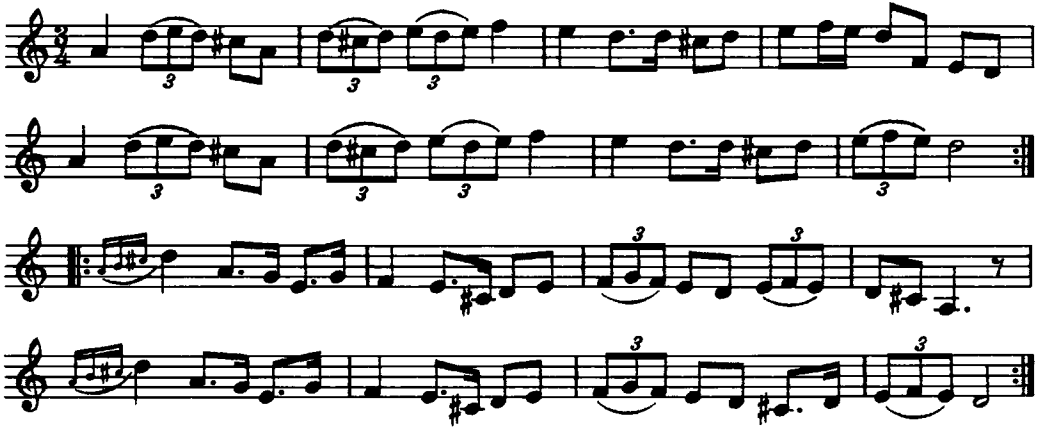

256. POLSKA

efter Nils Åslin

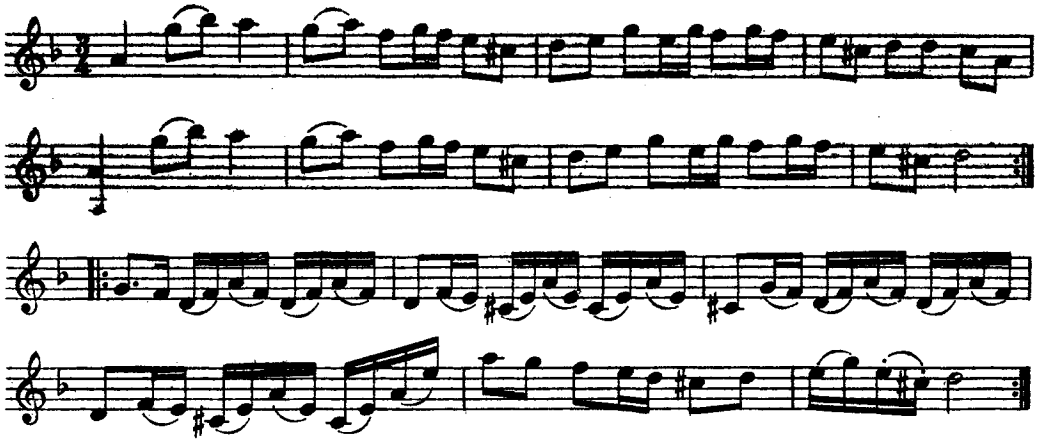

Polskan spelades mycket av David Åslin.

257. VALS

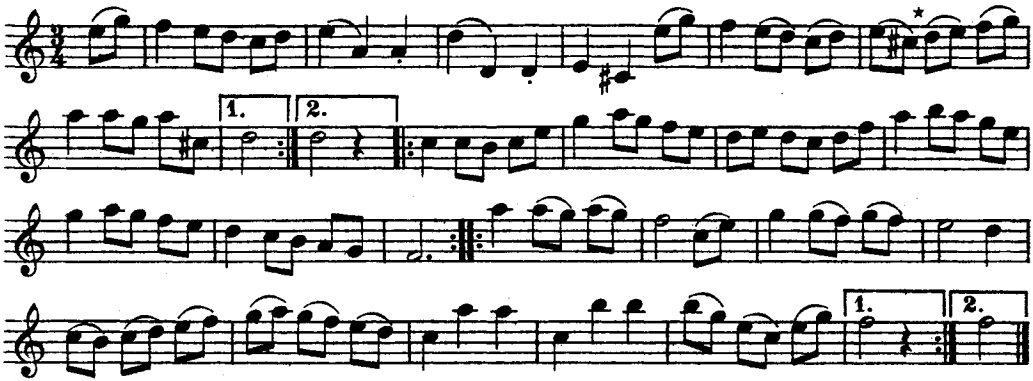

* Ibland togs här *ciss*, ibland *a*.

Annell kunde ej uppge varifrån han fått denna vals. Antagligen härrörde den dock från David Åslin och genom honom från gamle Borg.

Melodien företer intressanta drag. I första och femte takterna av första reprisen spelades rent *c*, på övriga ställen togs *ciss*. Andra reprisen är defekt och har endast sju takter. Tydligen har en takt borttappats, möjligen efter sjätte takten och av ungefär följande lydelse:

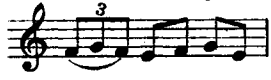

Övergången från *c*-dur till *f*-dur verkar överraskande och förekommer mera sällan i låtar av detta slag.

Sjunde och åttonde takterna i sista reprisen ha troligen ej ursprungligen tillhört låten, utan äro ett senare tillägg.

I andra reprisens sjätte samt tredje reprisens åttonde och nionde takter spelades *h*. Rätta tonen är dock tydligen *b*.

258. POLSKA

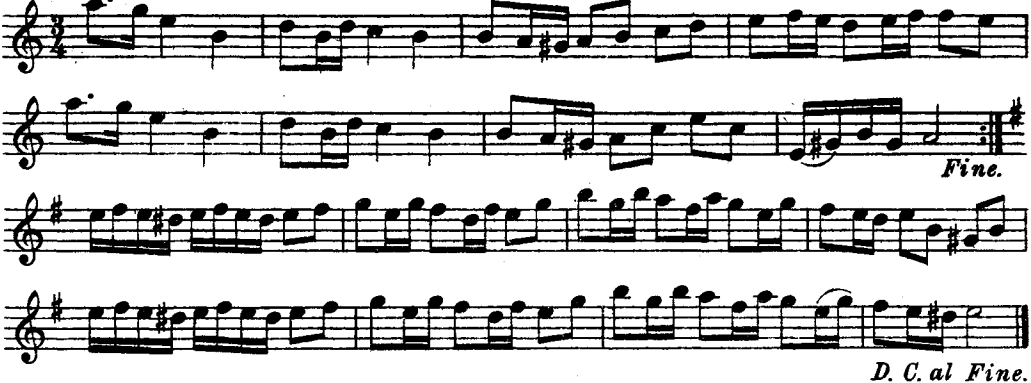

Jfr Svedin n:r 234.

259. POLSKA

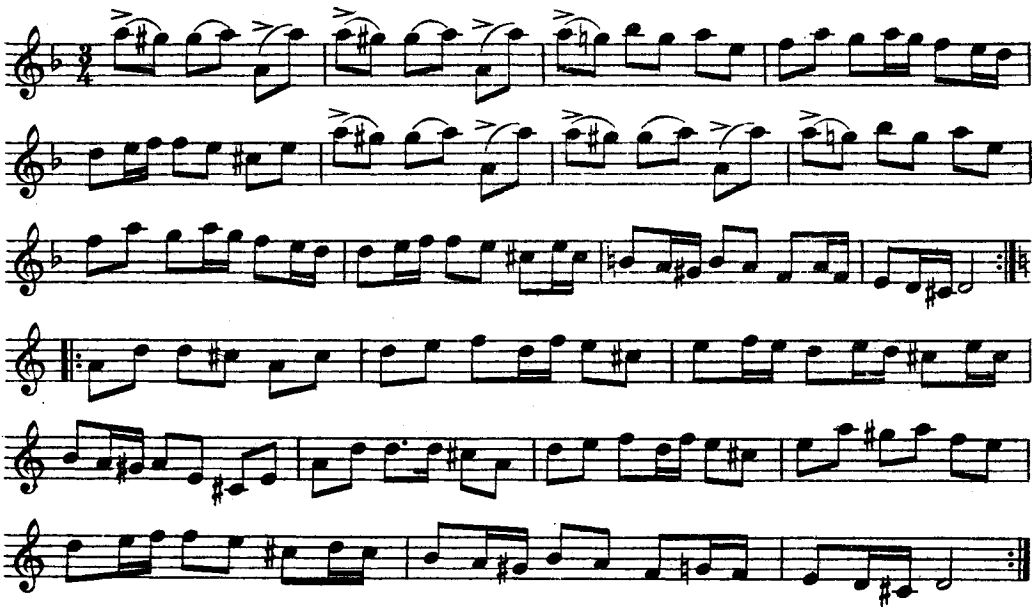

Annell visste ej varifrån han fått låten. Den har emellertid en del för Jämtpolskan karakteristiska drag, och omöjligt är ej att någon spelman från Jämtland — kanske Lapp Nils själv — infört polskan hit.

260. POLSKA

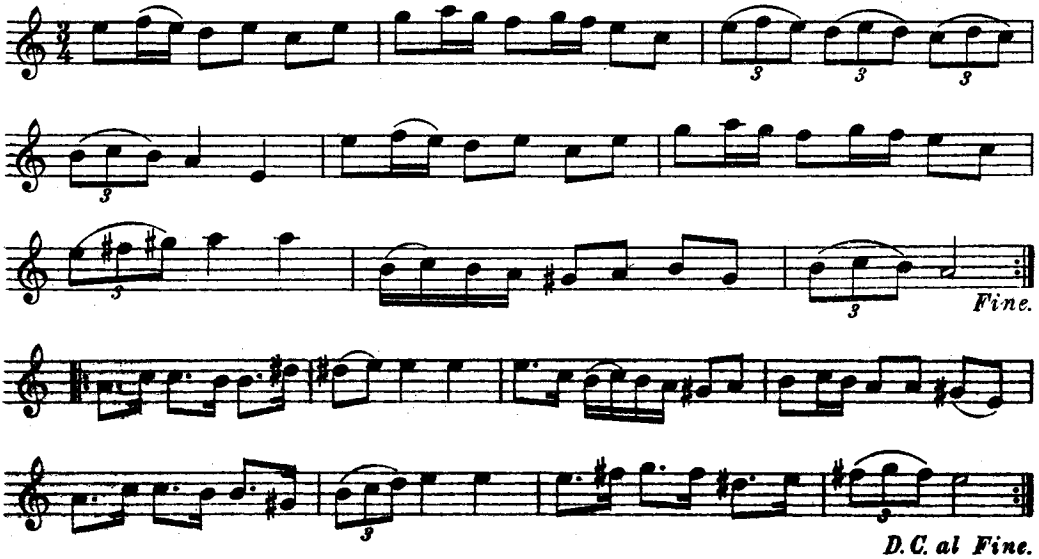

261. POLSKA

efter Nils Åslin

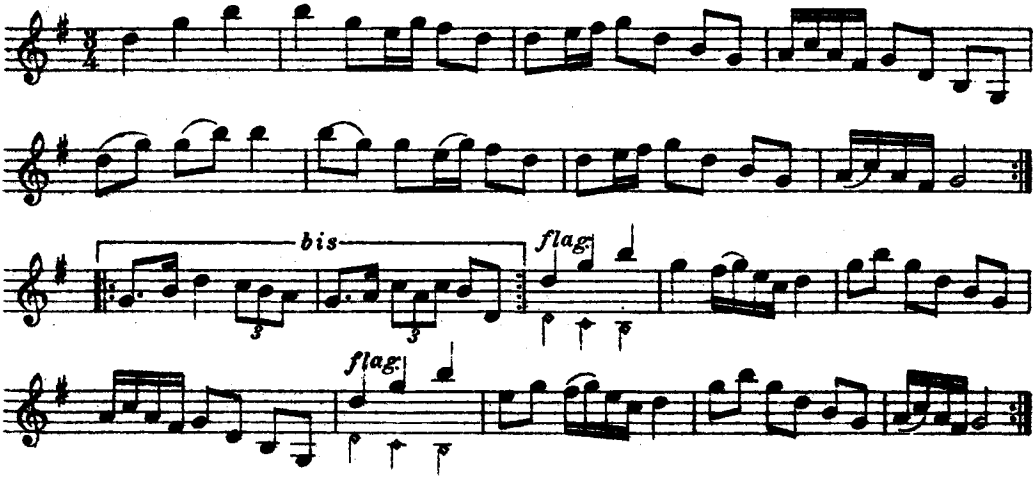

262. POLSKA

efter Nils Åslin

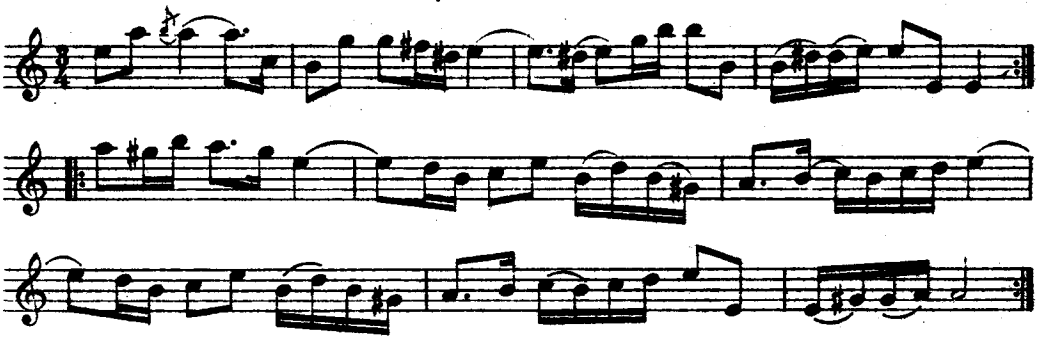

263. POLSKA

efter Borg

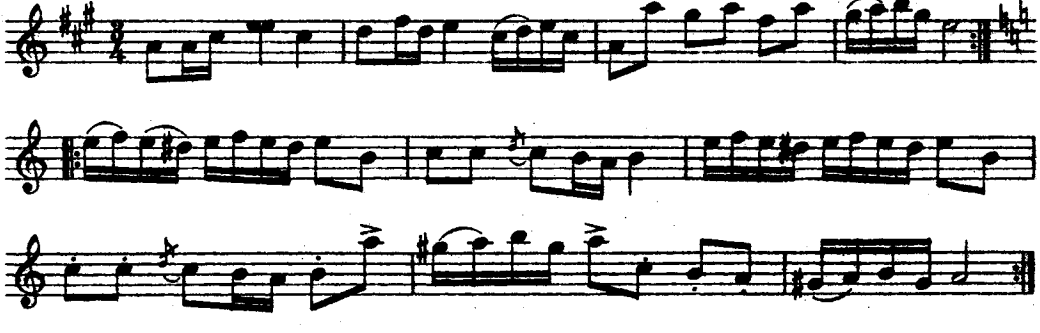

Polskan är en typisk Borgenslåt. Den spelades av Hinke Hörnlund.

264. VALS

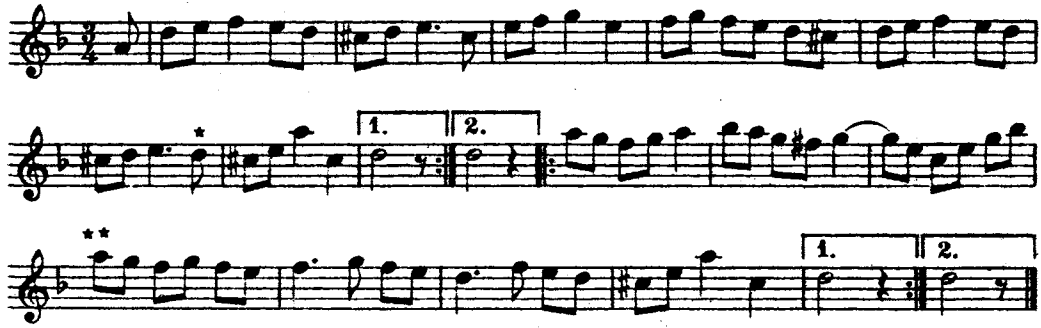

* Ibland togs *ciss* i stället för *d.*

** Denna och efterföljande takter spelades enligt Annell även på följande sätt:

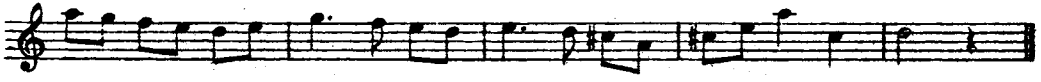

Jfr n:r 249, andra reprisen.

265. V A L S

efter Nils Aslin

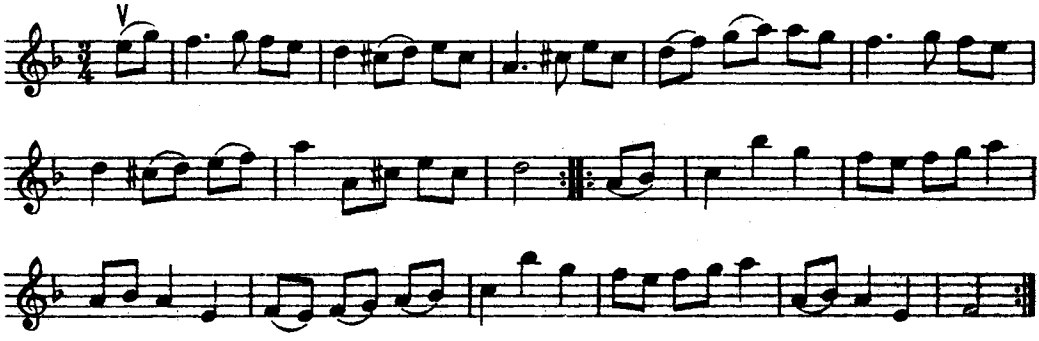

266. POLSKA

efter David Åslin

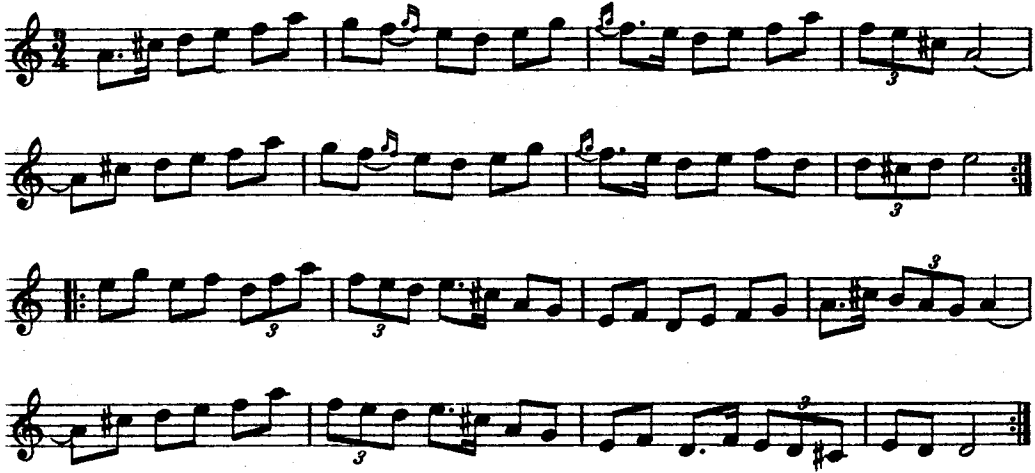

Låten är en variant av en i Jämtland mycket spelad Lapp Nils-polska.
Jfr Svenska Låtar, Jämtland och Härjedalen, h. I, n:r 26 m. fl.

267. BRÖLLOPSMARSCH

efter Hinke Hörnlund

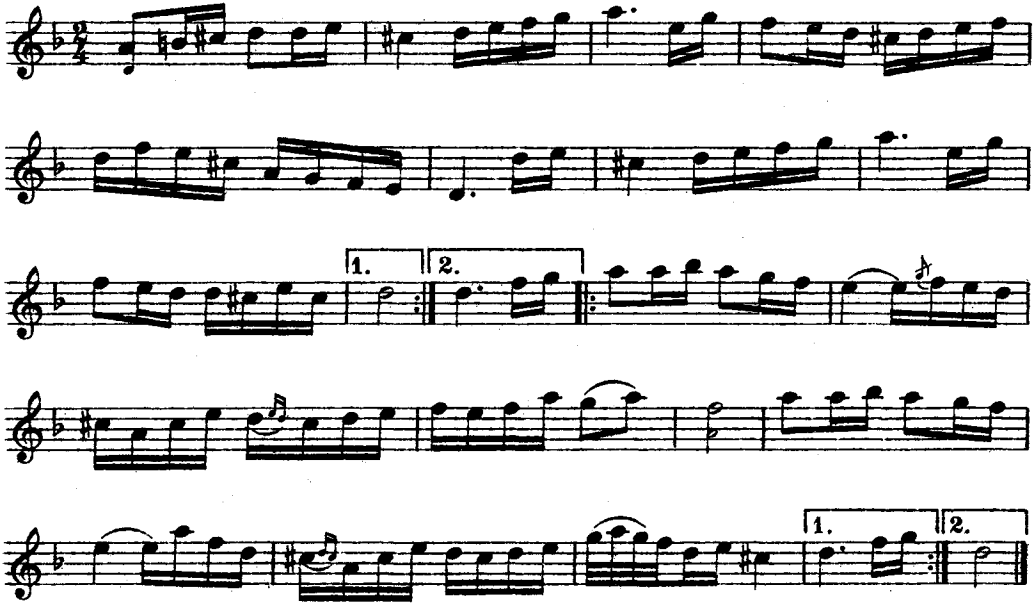

268. BRUDMARSCH

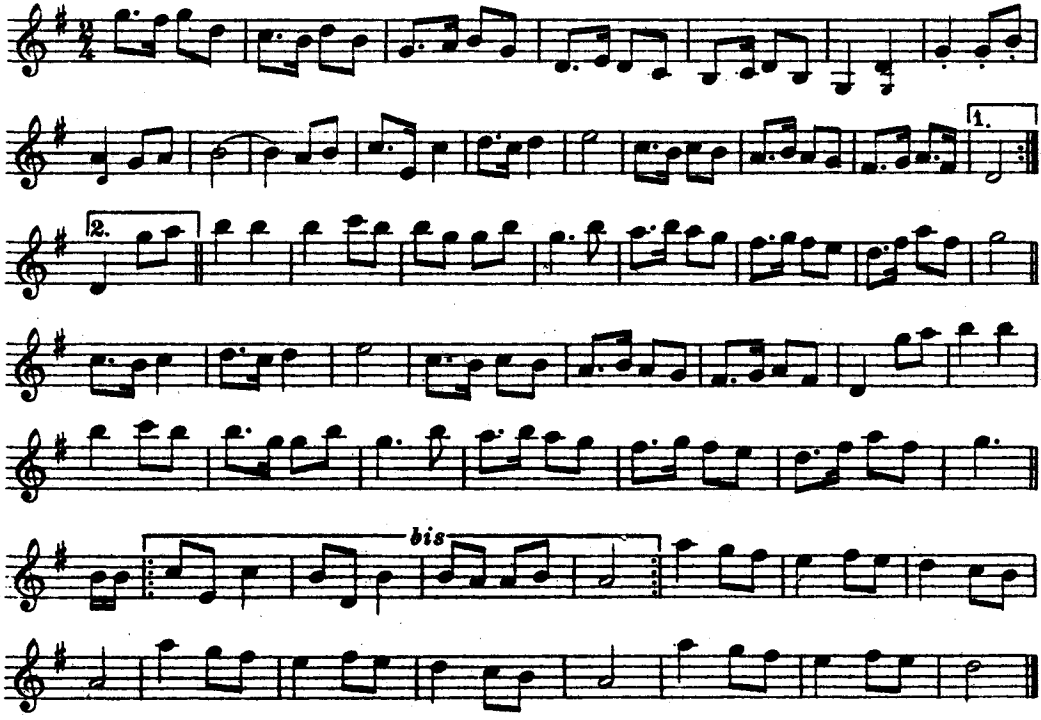

269. MARSCH

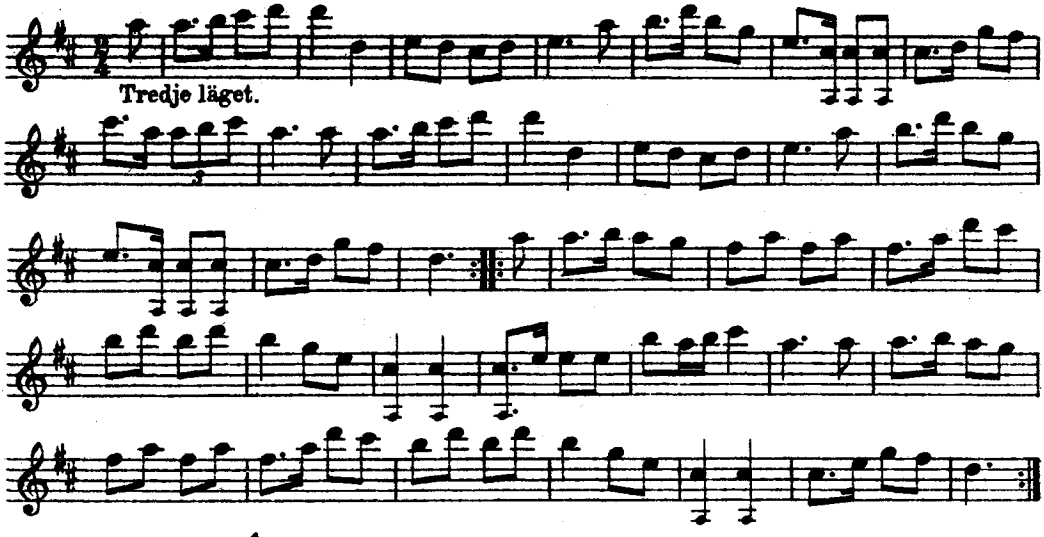

Fiolen stämdes: Lilla *a* togs sålunda löst på basen, och tvåstrukna *ciss* togs med tredje fingret på tenoren.

Melodien är en variant till Torps brudmarsch. Jfr Jöns Persson n:r 134 och Sundin n:r 164.

270. POLSKA

A-bas.

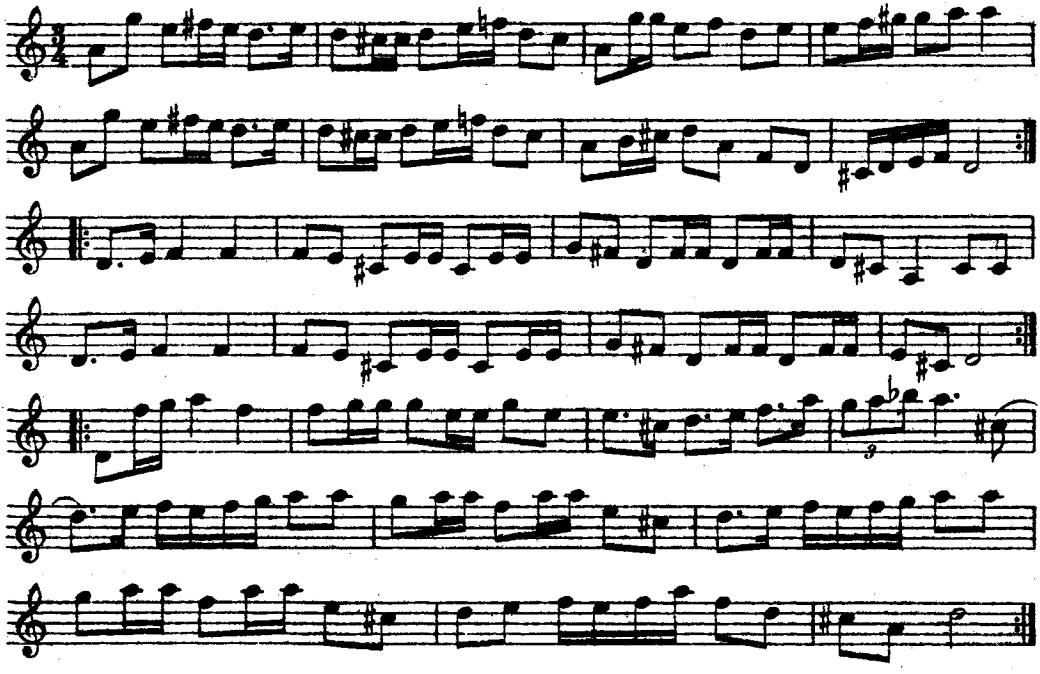

Tonartsförhållandena i denna polskas tvenne första repriser voro tämligen oklara, och ett vacklande mellan moll och dur kom här överallt till synes. *F* och *fiss* omväxlade godtyckligt: där det t. ex. i första och femte takterna spelades *fiss,* som återställdes i andra, respektive sjätte takterna, togs däremot *f* i tredje takten o. s. v. Sammanställningen *f—giss* i fjärde taktens första taktdel är också mindre vanlig. Även i andra reprisen lägger man märke till dessa ombyten från *f* till *fiss.* Denna osäkerhet framträder f. ö. icke blott i denna låt, utan i de flesta av Åslins melodier som gå i moll.

(K. P. L.)